भैरवी गाउँपालिका
आवधिक विकास योजना
(आर्थिक वर्ष २०८१/८२ - २०८५/८६)

अन्तिम प्रतिवेदन

"शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पर्यटन, हरियाली विकास, सहकारी, रोजगार र पूर्वाधारः समृद्ध भैरवीका आठ आधार"

भैरवी गाउँपालिका

भैरवी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
भैरीकालिकाथुम, दैलेख
ईमेलः **bhairabirm@gmail.com**
वेबसाईटः **https://bhairabimun.gov.np/**

दस्तावेज/प्रतिवेदन	भैरवी गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना (आ.व. २०८१/०८२ देखि २०८५/०८६)
प्रकाशक	भैरवी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय भैरीकालिकाथुम, दैलेख ईमेलः bhairabirm@gmail.com वेबसाईटः https://bhairabimun.gov.np/
परामर्शदाता तथा सहजीकरण	स्पाइरल ग्रिड सोलुसन प्रा.लि. भिमसेनगोला, काठमाण्डौं
आ.व.	२०८०/०८१

भैरवी गाउँपालिका

शुभकामना मन्तव्य गाउँपालिका अध्यक्ष

नेपालको संविधानले नेपाल संघिय गणतान्त्रीक मुलुकमा परिणत भएको व्यवस्था गरे अनुरुप संविधानको अनुसूचि ८ मा उल्लेखित २२ वटा अधिकारको प्रयोगको लागि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ जारी भई स्थानीय सरकारलाई मुर्तरुप दिएको छ । उक्त ऐनको परिच्छेद ६ दफा २४ मा योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था भए अनुरुप गाउँपालिकाको विकासलाई योजनाबद्ध रुपमा अगाडि बढाउने हेतुले भैरवी गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना (२०८१/८२–२०८५/८६) तर्जुमा गरिएको छ । यसलाई गाउँकार्यपालिकाको बैठक तथा गाउँभाबाट स्वीकृत गरी गाउँ विकासको मार्गदर्शक र महत्वपूर्ण दस्तावेजको रुपमा ग्रहण गरिएको छ ।स्थानीय तहमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु नै स्थानीय विकासका अगुवा तथा नेतृत्वकर्ता भएको हुँदा यस आवधिक विकास योजना तर्जुमाका सम्पूर्ण प्रक्रियामा शूरुदेखिकै मार्गदर्शन तथा पहलकदमी रहेको सन्दर्भमा आगामी दिनमा यस योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा पनि सबै क्षेत्रको अपनत्व र प्रतिबद्धता निरन्तर रहने विश्वास लिइएको छ ।

गाउँपालिकाका विषयगत क्षेत्रका विज्ञहरु भनेको यहाँ स्थित विषयगत शाखाका कर्मचारीहरु नै हुन् । यी विषयगत शाखाहरुको सहयोग र सहभागिताविना प्रस्तुत आवधिक विकास योजनाले पूर्णता पाउन सक्दैनथ्यो । अन्त्यमा, यस दस्तावेजलाई तर्जुमा गर्न प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष योगदान गर्नुहुने निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु, सम्पूर्ण राजनैतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरु, विभिन्न विषयगत शाखाका कर्मचारीहरु, गाउँपालिकाका कर्मचारीहरु, स्थानीय बुद्धिजिविहरु, पत्रकारहरु र यस कार्यमा प्रत्यक्ष, परोक्षरुपमा सहयोग पुर्याउनुहुने सम्पूर्ण संघ संस्था तथा महानुभावहरु प्रति धन्यवाद प्रकट गर्न चान्हछु । योजना तर्जुमाका क्रममा जिल्ला, प्रदेश र संघिय सरकारका प्रतिनिधिहरुको सहयोग र समन्वयका लागि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यस आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्ने कार्यमा सहजीकरण गरी प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने परामर्शदाता विज्ञहरूको टोलीलाई समेत हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु।

....

रीता कुमारी शाही

अध्यक्ष

भैरवी गाउँपालिका

शुभकामना मन्तव्य गाउँपालिका उपाध्यक्ष

नेपाली जनताको लामो समय देखिको त्याग, बलिदानीपुर्ण पटक-पटकको आन्दोलन र संघर्षबाट जारी भएको नेपालको संविधान २०७२ ले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था कायम भएको छ । नेपालमा पुरानो राज्य संरचनाको विघटन भई नयाँ संरचनाको ढाँचामा प्रवेश गरेको छ । संघीय संरचना अनुसार नै स्थानीय तहको निर्वाचन सम्पन्न गरी सबै स्थानीय तहमा जन निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरुले नेतृत्व गरिरहेका छन् । नेपालमा नयाँ संविधान बमोजिम संघीय ढाँचाको राज्य संरचना कार्यन्वयन गर्ने पहिलो चरणमा हामीलाई जनताले निर्वाचित गरेर पठाएका छन् । हाम्रो संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रलाई संस्थागत गरी स्वाधिन, समुन्नत तथा समाजवाद उन्मुख अर्थ व्यवस्था मार्फत समृद्ध नेपालको निर्माण गर्ने परिकल्पना गरेको छ । यसैगरी संयुक्त राष्ट्र संघद्धारा, सन् २०१६ देखि २०३० सम्मकालागि विश्वव्यापी विकास एजेण्डाको रुपमा विभिन्न १७ वटा दीगो विकासका लक्ष्यहरु निर्धारण गरिएका छन् ।

यसै सन्दर्भमा संविधानले निर्देश गरेअनुसारको नीतिसंग समायोजन हुने गरी भैरवी गाउँपालिकाले पनि आफ्नो दीगो विकासका लक्ष्य हाँसिल गर्न आफ्नो योजनाबद्ध आवधिक योजना तर्जुमा गर्न वान्छनीय भएको ठानेको थियो । त्यस अनुसार करिव २/३ महिनाको अवधि लगाएर प्रारम्भिक तथ्यांक संकलन सहित सम्पुर्ण विषयवस्तु र क्षेत्र समेटिने गरी विभिन्न चरणमा जनस्तरबाट र विज्ञहरुबाट सुझावहरु संकलन गरी आगामी पाँच वर्षको आवधिक योजना निर्माण गरिएको छ । जैविक विविधताले भरिपूर्ण प्रचुर प्राकृतिक सम्पदा र साँस्कृतिक विशेषताहरु भएको भैरवी गाउँपालिकामा जनताको सामाजिक न्याय सहितको समृद्धिको तीव्र चाहनाअनुसार योजनाबद्ध विकास गर्ने यो प्रतिवेदन एउटा मार्गदर्शक मार्गचित्र हुनेछ । यो योजना तयार गर्नको लागि प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष रुपमा योगदान गर्नु हुने सम्पूर्ण हाम्रा शुभचिन्तक विज्ञ विद्धानहरु, आम जनसमुदाय तथा यसमा आ-आफ्नो भूमिकामा रहेर योगदान दिनु भएका परामर्शदाता विज्ञहरूको टोलीलाई समेत हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

....

देवी भण्डारी

उपाध्यक्ष

शुभकामना मन्तव्य प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

भैरवी गाउँपालिकाको आवधिक योजना तयार गरी गाउँपालिकाको कार्यालयमा प्रस्तुत गरिएको अवस्थामा प्रस्तुत आवधिक योजनाले यस गाउँपालिकाको सर्वाङ्गिण विकासका निमित्त महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने अपेक्षा लिइएको छ । स्थानीय विकासमा स्थानीय परम्परागत सीप, ज्ञान र प्रविधिको मौलिकपनको जगमा टेकेर परिमार्जन गर्दै आधुनिक विकासको थालनी गर्ने अभिप्राय यस आवधिक योजना प्रतिवेदनको रहेको पाइएको छ । त्यसैले स्थानीय स्तरमा रहेको परम्परागत सीप, ज्ञान र प्रविधि जो शताब्दीयौं देखि यस स्थान विशेषको भूगोलमा अनुकुलन भएको छ, त्यसलाई नै परिमार्जन गर्दै आधुनिकीकरणको बाटो समाएर स्थानीय विकास गतिविधि प्रवर्द्धन गर्नुपर्दछ । बाहिरबाट हुने सहयोग र लगानीको प्रवेश स्थानीय विकासका हितमा निष्कपट रुपमा उपलब्ध हुनुपर्दछ जसले आम नागरिकको जीवनस्तर उकास्न भरोसालाग्दो र भरपर्दो भुमिका खेल्न सकोस भन्ने हाम्रो मान्यता रहेको छ । भैरवी गाउँपालिकाबासी आम नागरिक र जनताद्धारा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको वर्तमान नेतृत्व अत्यन्त सचेत, जागरुक र गतिशील छ । उहाँहरुकै सक्रिय सहभागितामा यो आवधिक योजना माथिबाट तल होइन कि तलदेखि माथि को नमूनामा तयार गरिएको छ । किनभने अध्ययनको सबै चरणमा सामुहिक रुपमा वहाँहरुले नै स्वतस्फूर्त रुपमा छलफल समेत गरी सर्वसम्मत ताली बजाएर पारीत भई यो आवधिक योजना प्रतिवेदन तयार भएको हो ।

भैरवी गाउँपालिकाको यो आवधिक योजना तयार गर्ने क्रममा प्रत्यक्ष-परोक्ष रुपमा सहयोग गर्ने सबै प्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । साथै यो प्रतिवेदन तयार गर्दा महत्वपूर्ण सुझाव प्रदान गर्ने स्थानीय नागरिक समाज, राजनैतिक पार्टीका सम्बद्ध व्यक्तित्वहरु सम्पूर्णमा धन्यवाद व्यक्त चाहन्छु । साथै भैरवी गाउँपालिकाबासी आम नागरिक जो जसले यो प्रतिवेदन तयारीको शिलशिलामा आआफ्नो क्षेत्रबाट जे जस्तो सल्लाह सुझाव दिएर सहयोग गर्नुभयो उहाँहरु सबैमा धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु । अन्तमा आ-आफ्नो भूमिकामा रहेर योगदान दिनु भएका परामर्शदाता विज्ञहरूको टोलीलाई समेत हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु।

....

भुपेन्द्र थापा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषय सूची

विषय सूची .... **V**

अनुसूचीहरु .... **XVIII**

परिच्छेद – १ .... **32**

परिचय **32**

१.१ पृष्ठभूमि 32

१.२ आवधिक योजनाको अवधारणा 33

१.२ आवधिक विकास योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु 35

१.३ आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रिया 35

परिच्छेद – २ .... **37**

भैरवी गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण **37**

२.१ गाउँपालिकाको परिचय 37

२.२ आर्थिक विकासको अवस्था 42

२.३ सामाजिक विकासको अवस्था 45

२.४ पूर्वाधार विकासको अवस्था 47

२.५ वन, वातावरण तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन 48

परिच्छेद – ३ .... **49**

सोच तथा विकासको अवधारणा **49**

३.१ पृष्ठभूमि 49

३.२ प्रमुख सम्भावना र अवसरहरु 50

३.२.१ प्रमुख अवसरहरु 50

४.२.२ प्रमुख सम्भावनाहरु 51

४.३ प्रमुख समस्या तथा चुनौतीहरु 51

४.३.१ प्रमुख समस्याहरु 51

४.३.२ प्रमुख चुनौतीहरु 52

४.४ निर्देशक सिद्धान्त 52

४.८ आवधिक योजनाको दीर्घकालीन खाका 53

४.८.१ दीर्घकालीन सोच 53
४.८.२ समष्टिगत लक्ष्य........ 53
४.८.२ समष्टिगत उद्देश्य........ 54
४.९ परिमाणात्मक लक्ष्य 54
४.१० रणनीति तथा कार्यनीतिहरु........ 55
४.११ लगानी, स्रोत अनुमान र बाँडफाँट 64
४.११.१ आय अनुमान 64
४.११.२ आयको रणनीतिक बाँडफाँट........ 65
परिच्छेद – ४........66
आर्थिक क्षेत्र........66
४.१ कृषि तथा पशुपन्छी विकास 66
४.१.१ पृष्ठभूमि........ 66
४.१.२ सम्भावना........ 66
४.१.३ अवसर 67
४.१.४ समस्याहरु 67
४.१.५ चुनौती........ 67
४.१.६ दीर्घकालीन सोच 68
४.१.७ लक्ष्य 68
४.१.८ उद्देश्य........ 68
४.१.९ रणनीति र कार्यनीति........ 68
४.१.१० मुख्य कार्यक्रम तथा आयोजना........ 71
४.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 75
४.२ खाद्य सुरक्षा र पोषण........ 78
४.२.१ पृष्ठभूमि........ 78
४.२.२ सम्भावना........ 78
४.२.३ अवसर 78
४.२.४ समस्या........ 78
४.२.५ चुनौती........ 79
४.२.६ दीर्घकालीन सोच 79

४.२.७ लक्ष्य 79

४.२.८ उद्देश्य........ 79

४.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति........ 79

४.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना........ 80

४.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 81

४.३ सिँचाइ विकास 83

४.३.१ पृष्ठभूमि........ 83

४.३.२ सम्भावना........ 83

४.३.३ अवसर 83

४.३.४ समस्या........ 83

४.३.५ चुनौती........ 83

४.३.६ दीर्घकालीन सोच 83

४.३.७ लक्ष्य 84

४.३.८ उद्देश्य........ 84

४.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति........ 84

४.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना........ 85

४.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 88

४.४ उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा आपूर्ति 89

४.४.१ पृष्ठभूमि........ 89

४.४.२ सम्भावना........ 89

४.४.३ अवसर 89

४.४.४ समस्या........ 89

४.४.५ चुनौती........ 90

४.४.६ दीर्घकालीन सोच 90

४.४.७ लक्ष्य 90

४.४.८ उद्देश्य........ 90

४.४.९ रणनीति तथा कार्यनीति........ 90

४.४.१० कार्यक्रम तथा आयोजना........ 92

४.४.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 95

भैरवी गाउँपालिका

४.५ श्रम, रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा 97
४.५.१ पृष्ठभूमि.. 97
४.५.२ सम्भावना.. 97
४.५.३ अवसर 97
४.५.४ समस्या.. 98
४.५.५ चुनौती.. 98
४.५.६ दीर्घकालीन सोच 98
४.५.७ लक्ष्य 98
४.५.८ उद्देश्य.. 98
४.५.९ रणनीति तथा कार्यनीति.. 98
४.५.१० कार्यक्रम तथा आयोजना.. 100
४.५.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 102
४.६ पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदा विकास 103
४.६.१ पृष्ठभूमि.. 103
४.६.२ सम्भावना.. 103
४.६.३ अवसर 103
४.३.४ समस्या.. 104
४.६.५ चुनौती.. 104
४.३.६ दीर्घकालीन सोच 104
४.३.७ लक्ष्य 104
४.३.८ उद्देश्य.. 104
.३४.९ रणनीति तथा कार्यनीति.. 105
४.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना.. 106
४.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 110
४.७ वित्तीय संस्था तथा सहकारी क्षेत्र परिचालन.. 112
४.६.१ पृष्ठभूमि.. 112
४.६.२ सम्भावना.. 112
४.६.३ अवसर 112
४.३.४ समस्या.. 113

४.६.५ चुनौती 113
४.३.६ दीर्घकालीन सोच 113
४.३.७ लक्ष्य 113
४.३.८ उद्देश्य 113
४.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति 113
४.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 115
४.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 117
परिच्छेद - ५ 119
सामाजिक क्षेत्र 119
५.१ स्वास्थ्य तथा पोषण 119
५.१.१ पृष्ठभूमि 119
५.१.२ सम्भावना 120
५.१.३ अवसर 120
५.१.४ समस्या 120
५.१.५ चुनौती 120
५.१.६ दीर्घकालीन सोच 121
५.१.७ लक्ष्य 121
५.१.८ उद्देश्य 121
५.१.९ रणनीति तथा कार्यनीति 121
५.१.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 123
५.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 126
५.२ शिक्षा, विज्ञान र नवप्रवर्तन 130
५.२.१ पृष्ठभूमि 130
५.२.२ सम्भावना 130
५.२.३ अवसर 130
५.२.४ समस्या 130
५.२.५ चुनौती 131
५.२.६ दीर्घकालीन सोच 131
६.२.७ लक्ष्य 131

बैंदी गाउँपालिका

५.२.८ उद्देश्य 131

५.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति 132

५.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 133

५.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 136

५.३ खानेपानी तथा सरसफाइ 140

५.३.१ पृष्ठभूमि 140

५.३.२ सम्भावना 140

५.३.३ अवसर 140

५.३.४ समस्या 140

५.३.५ चुनौती 141

५.३.६ दीर्घकालीन सोच 141

५.३.७ लक्ष्य 141

५.३.८ उद्देश्य 141

५.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति 141

५.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 143

५.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 146

५.४ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग 148

५.४.१ पृष्ठभूमि 148

५.४.२ सम्भावना 148

५.४.३ अवसर 148

५.४.४ समस्या 149

५.४.५ चुनौती 149

५.४.७ दीर्घकालीन सोच 149

५.४.८ लक्ष्य 149

५.४.९ उद्देश्य 149

५.४.१० रणनीति तथा कार्यनीति 150

५.४.८ कार्यक्रम तथा आयोजना 152

५.४.९ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 154

५.५ युवा तथा खेलकुद 158

भैरवी गाउँपालिका

५.५.१ पृष्ठभूमि ... 158
५.५.२ सम्भावना ... 158
५.५.३ अवसर ... 159
५.५.४ समस्या ... 159
५.५.५ चुनौती ... 159
५.५.६ दीर्घकालीन सोच ... 159
५.५.७ लक्ष्य ... 159
५.५.८ उद्देश्य ... 160
५.५.९ रणनीति तथा कार्यनीति ... 160
५.५.१० कार्यक्रम तथा आयोजना ... 163
५.५.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका ... 165
परिच्छेद – ६ ... 167
पूर्वाधार क्षेत्र ... 167
६.१ बस्ती, आवास, भवन र सार्वजनिक निर्माण ... 167
६.१.१ पृष्ठभूमि ... 167
६.१.२ सम्भावना ... 167
६.१.३ अवसर ... 168
६.१.४ समस्या ... 168
६.१.५ चुनौती ... 168
६.१.६ दीर्घकालीन सोच ... 168
६.१.७ लक्ष्य ... 168
६.१.८ उद्देश्य ... 169
६.१.९ रणनीति तथा कार्यनीति ... 169
६.१.१० कार्यक्रम तथा आयोजना ... 170
६.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका ... 172
६.२ सडक, पुल तथा यातायात ... 174
६.२.१ पृष्ठभूमि ... 174
६.२.२ सम्भावना ... 174
६.२.३ अवसर ... 174

मैत्री गाउँपालिका

६.२.४ समस्या 175
६.२.५ चुनौती 175
६.२.६ दीर्घकालीन सोच 175
६.२.७ लक्ष्य 175
६.२.८ उद्देश्य 175
६.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति 175
६.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 177
६.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 187
६.३ विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा 189
६.३.१ पृष्ठभूमि 189
६.३.२ सम्भावना 189
६.३.३ अवसर 189
७.३.४ समस्या 189
७.३.५ चुनौती 189
७.३.६ दीर्घकालीन सोच 190
७.३.७ लक्ष्य 190
७.३.८ उद्देश्य 190
७.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति 190
६.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 192
६.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 193
६.४ सूचना तथा सञ्चार प्रविधि 195
६.४.१ पृष्ठभूमि 195
६.४.२ सम्भावना 195
६.४.३ अवसर 195
६.४.४ समस्या 195
६.४.५ चुनौती 196
६.४.६ दीर्घकालीन सोच 196
६.४.७ लक्ष्य 196
६.४.८ उद्देश्य 196

मैया गाउँपालिका

६.४.९ रणनीति तथा कार्यनीति 196
६.४.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 198
६.४.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 200
परिच्छेद - ७ 202
वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र 202
७.१ वन तथा जैविक विविधता र खनिज सम्पदा 202
७.१.१ पृष्ठभूमि 202
७.१.२ सम्भावना 203
७.१.३ अवसर 203
७.१.४ समस्या 203
७.१.५ चुनौती 203
७.१.६ दीर्घकालीन सोच 203
७.१.७ लक्ष्य 204
७.१.८ उद्देश्य 204
७.१.९ रणनीति तथा कार्यनीति 204
७.१.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 205
७.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 207
७.२ भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापन 209
७.२.१ पृष्ठभूमि 209
७.२.२ सम्भावना 209
७.२.३ अवसर 209
७.२.४ समस्या 209
७.२.५ चुनौती 210
७.२.६ दीर्घकालीन सोच 210
७.२.७ लक्ष्य 210
७.२.८ उद्देश्य 210
७.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति 210
७.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 212
७.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 214

७.३ वातावरण संरक्षण र फोहोरमैला व्यवस्थापन 215

७.३.१ पृष्ठभूमि........ 215

७.३.२ सम्भावना........ 215

७.३.३ अवसर 215

७.३.४ समस्या........ 215

७.३.५ चुनौती........ 216

७.३.६ दीर्घकालीन सोच 216

७.३.७ लक्ष्य 216

७.३.८ उद्देश्य........ 216

७.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति........ 216

७.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना........ 218

७.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 220

७.४ विपद् जोखिम न्यूनीकरण , वातावरण संरक्षण तथा जलवायू उत्थानशिलता........ 221

७.४.१ पृष्ठभूमि........ 221

७.४.२ सम्भावना........ 221

७.४.३ अवसर 221

७.४.४ समस्या........ 221

७.४.५ चुनौती........ 222

७.४.६ दीर्घकालीन सोच 222

७.४.७ लक्ष्य 222

७.४.८ उद्देश्य........ 222

७.४.९ रणनीति तथा कार्यनीति........ 222

७.४.१० कार्यक्रम तथा आयोजना........ 224

७.४.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 226

परिच्छेद - ८ 228

संस्थागत विकास तथा सुशासन 228

८.१ संस्थागत विकास र सेवा प्रवाह 228

८.१.१ पृष्ठभूमि........ 228

८.१.२ सम्भावना........ 229

८.१.३ अवसर ... 229
८.१.४ समस्या ... 229
८.१.५ चुनौती ... 229
८.१.६ दीर्घकालीन सोच ... 230
८.१.७ लक्ष्य ... 230
८.१.८ उद्देश्य ... 230
८.१.९ रणनीति तथा कार्यनीति ... 230
८.१.१० कार्यक्रम तथा आयोजना ... 233
९.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका ... 236
८.२ वित्तीय सुशासन ... 239
८.२.१ पृष्ठभूमि ... 239
८.२.२ सम्भावना ... 239
८.१.३ अवसर ... 239
८.२.४ समस्या ... 239
८.२.५ चुनौती ... 239
८.२.६ दीर्घकालीन सोच ... 240
८.२.७ लक्ष्य ... 240
८.२.८ उद्देश्य ... 240
८.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति ... 240
८.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना ... 242
८.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका ... 243
८.३ स्रोत परिचालन तथा योजना व्यवस्थापन ... 244
८.३.१ पृष्ठभूमि ... 244
८.३.२ सम्भावना ... 244
८.३.३ अवसर ... 245
८.३.४ समस्या ... 245
८.३.५ चुनौती ... 245
८.३.६ दीर्घकालीन सोच ... 245
८.३.७ लक्ष्य ... 245

मैत्री गाउँपालिका

८.३.८ उद्देश्य 246
८.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति 246
८.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना 247
८.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका 249
परिच्छेद – ९ 250
आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन 250
९.१ पृष्ठभूमि 250
९.२ स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण 250
९.४ आयको क्षेत्रगत विभाजन र विषय क्षेत्र अनुसार अनुमानित बजेट 256
९.३.१ आर्थिक विकासमा रणनीतिक बजेट वितरण 262
९.३.२ सामाजिक विकासमा रणनीतिक बजेट वितरण 264
९.३.३ भौतिक पूर्वाधार विकासमा रणनीतिक बजेट वितरण 266
९.३.४ वन तथा वातावरण विकासमा रणनीतिक बजेट वितरण 268
९.३.५ सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्थाका रणनीतिक बजेट वितरण 270
९.५ स्रोत व्यवस्थापन तथा परिचालन रणनीति 272
९.६ आवधिक योजना कार्यान्वयन 272
९.७ अनुगमन तथा मूल्यांकन योजना 273

भैरवी गाउँपालिका

अनुसूचीहरु

अनुसूची १: समग्र कार्यक्रम खाका/योजना

अनुसूची २ : मीटिंग माइन्यूट

अनुसूची ३ : फोटोग्राफस्

[illegible] गाउँपालिका

परिच्छेद – १

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको माध्यमद्वारा विकास, समृद्धि, सुशासन र दिगो शान्तिको आकांक्षा राखेको छ। यी आकांक्षाहरु हासिल गर्न लोकतान्त्रिक शासन पद्दति, नागरिक स्वतन्त्रता, मौलिक अधिकार, मानव अधिकार, विविधता बीच एकता, सामाजिक सांस्कृतिक ऐक्यवद्धता, सहिष्णुता र सदभावलाई संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गर्दै समतामुलक समाजको स्थापना गर्ने परिकल्पना गरेको छ। राष्ट्रिय आकांक्षा र परिकल्पनालाई वास्तविकतामा परिणत गर्न संविधानले तीन तहको सरकार रहने र तोकिएका अधिकारक्षेत्रभित्रका कार्यहरु सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरेको छ । संविधानको धारा ५७ अनुसार तीन तहको सरकारहरु बीच राज्य शक्तिको बाँडफाँट गरी अनुसूची ५ देखि ९ सम्म संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको एकल तथा साझा अधिकारहरु सूचीकृत गरिएको छ। सोको व्यवस्थित कार्यान्वयनका लागि नीति, ऐन, कार्यविधि, मापदण्ड, योजना आदि तर्जुमा गरी लागू गर्नपर्ने आवश्यकता रहन्छ।

यसकारण, हरेक स्थानीय तह (गाउँपालिका/नगरपालिका) ले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रभित्रका नागरिकहरुको सुख र समृद्धिका लागि विभिन्न नीति तथा कानुन, रणनीतिक तथा आवधिक योजना, वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै आएको छ। गाउँपालिका/नगरपालिकाले नागरिकहरुको सुख र समृद्धि बढाउनका लागि आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रभित्र भौतिक पूर्वाधार, आर्थिक तथा सामाजिक पूर्वाधार तथा क्षमता विकास, वन तथा जैविक विविधता संरक्षण, वातावरण तथा जलवायु अनुकुलन र उत्थानशीलता, विपद् व्यवस्थापन, संस्थागत क्षमता विकास तथा सुशासन जस्ता विषय क्षेत्रहरुमा निरन्तर क्रियाशील रहँदै आएको छ । नेपाल सरकारले यस्ता कार्यहरुलाई रणनीतिक तथा आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। आवधिक योजना तर्जुमा कार्यमा एकरुपता कायम गरी राष्ट्रिय सोच, लक्ष्य र प्राथमिकताहरुलाई स्थानीय तहसम्म कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगले "स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८" जारी गरेको छ। संविधान, प्रचलित कानुनहरु र योजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन अवलम्बन गरी सबै स्थानीय तहहरुले आवधिक विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दै आएका छन्।

यसै शिलशिलामा भैरवी गाउँपालिकाले यस आर्थिक वर्षमा गाउँपालिका स्थापनापश्चात प्रथम आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने जमर्को गरेको छ। यस गाउँपालिकाले स्थानीय नागरिकहरुमा रहेका आकांक्षा, आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रभित्रका विकासका सम्भावना तथा अवसरहरु, दैनिक जीवनमा भोगिरहेका समस्या र चुनौतीहरुको विश्लेषण गर्ने र उन्नतिका उपायहरुको खोजी गरी योजनामा समावेश गर्ने कार्य गरेको छ। विगतमा आवधिक योजनाको अभाव रहेको हुँदा यो गाउँपालिका दीर्घकालीन लक्ष्योन्मुख बन्न सकेको थिएन। तैपनि विकासका कार्यहरु प्रशस्त भएका छन् र क्षेत्रगत परिमाणात्मक र गुणात्मक सूचकहरुमा योगदान केही मात्रामा पुगेको अवस्था छ। हिजोको भन्दा राम्रो तयारी गर्ने र राम्रो समृद्धि तोकिएको समयसीमाभित्र हाँसिल गर्ने अभिप्रायले यो आवधिक योजनाको तर्जुमा गरिएको छ। यस योजना भैरवी गाउँपालिकाको समग्र विकासको मार्गचित्र हो जसले गाउँपालिकालाई मध्यमकालीन खर्च योजना र वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्न आधार दस्तावेजको रुपमा लिइनेछ।

१.२ आवधिक योजनाको अवधारणा

आवधिक योजनाको अवधारणा व्यवस्थापकीय सिद्धान्तमा आधारित छ जसमा कुनै पनि संस्था, निकाय वा संगठनले आफ्नो दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्यहरु हासिल गर्न अपनाइने विधि, संरचना र क्रियाकलापहरुको विवरण तयार गर्दछन्। आवधिक योजना दीर्घकाली सोच लक्षित हुन्छ जसले संस्थाको दीर्घकालीन आकांक्षा परिपूर्ति गर्न प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्न सक्दछ। संस्थाको दीर्घकालीन सोचको आधारमा विद्यमान आवश्यकताहरुलाई मध्यनजर गरी आफूसंग उपलब्ध सीमित स्रोत र साधनहरुको विवेकशील उपयोग गरी निश्चित समयावधिभित्र विकासका उद्देश्यहरु तथा परिमाणात्मक लक्ष्यहरु हासिल गर्न तयार गरिएको रणनीति, कार्यनीति र क्रियाकलापहरुको दस्तावेज नै योजना हो। योजनाले सम्बन्धित संस्था वा निकायलाई आफुले गर्नुपर्ने गतिविधि, तरिका, वित्तीय स्रोतको आवश्यकता, जनशक्तिको आकार र क्षमता, समयसीमा जस्ता विषयवस्तुहरुमा निर्देशन गर्दछ। तसर्थ, आजको समयमा आवधिक योजनाको अवधारणा लोकप्रिय र सर्वव्यापी रहेको छ।

विकास योजनाको उद्देश्य नै समाजमा आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र मानवीय विकास गर्ने हो। तसर्थ विकासका कार्यहरु बहुआयमिक हुन्छन्। विकासका हरेक क्रियाकलापहरुमा भौतिक तथा मानवीय स्रोत साधानहरुको संयोजन र परिचालन गर्ने गरिन्छ। यी स्रोतहरुको संयोजन र परिचालन कुन परिमाणमा कसरी गर्ने भन्ने तर्कपूर्ण र विवेकशील प्रतिवद्धता पत्र नै योजना हो। विकास सम्बन्धी योजना वर्तमान समयमा विद्यमान रहेको र भविष्यमा आउन सक्ने समस्याहरुको समाधान गर्नका लागि तर्जुमा गरिन्छ। देशमा गरिबी, भोकमारी, अशिक्षा,

बेरोजगारी, जलवायु तथा वातावरणीय असन्तुलन, मानवीय अस्वस्थता, उत्पादन र उपभोगमा असन्तुलन, लैंगिक तथा सामाजिक असमानता तथा बहिस्करण, जैविक विविधतामा जोखिम, सामाजिक न्यायमा न्यूनता, सामाजिक तथा राजनैतिक द्वन्द्व र अस्थिरता जस्ता समस्याहरुलाई न्यूनीकरण गर्दै समतामुलक र दिगो शान्तिपूर्ण समाजको स्थापना गर्नका लागि योजनाबद्ध विकासको अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याइएको हो । खासमा विभिन्न तहका सरकारहरुले तयारी तथा कार्यान्वयन गर्ने योजनाहरु यिनै विषयवस्तुहरुमा केन्द्रित हुन्छन् । योजनाहरु आवधिक हुन्छन् । यो अल्पकालीन, मध्यमकालीन र दीर्घकालीन रुपमा तयार गरिन्छ । विशेष गरी सरकारहरुले वार्षिक, त्रिवर्षीय, पञ्चवर्षीय र सोभन्दा बढी समयका लागि योजना तयारी तथा कार्यान्वयन गर्ने गर्दछन् ।

सन् १९२८ मा तत्कालीन सोभियत संघले प्रारम्भ गरेको आवधिक योजनाको अवधारणा आज विश्वमा सबै देशहरुले अवलम्बन गरेका छन् । नेपालमा वि. सं २०१३ मा तत्काली प्रधानमन्त्री टंक प्रसाद आचार्यले पञ्चवर्षीय आवधिक योजनाको शुरुवात गरेका हुन् । यस आर्थिक वर्षमा नेपालको पन्ध्रौँ आवधिक योजना समापन हुँदैछ र सोह्रौँ आवधिक योजनाको प्रारम्भ हुनेछ । सातवटै प्रदेश सरकारहरुको प्रथम आवधिक योजनाको अवधि यस वर्ष समापन हुने दोस्रो आवधिक योजना आगामी आर्थिक वर्षवाट लागू हुनेछ । संघीय र प्रदेश सरकारका आवधिक योजनाहरु पनि नयाँ लक्ष्य, प्राथमिकता र उद्देश्यका साथ आउँदै गरेको अवस्था छ । यिनै परिवेशहरुमा यस गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजनाको निर्माण गरिएको छ । यस आवधिक योजनाको तर्जुमा गर्ने क्रममा राष्ट्रिय योजना आयोगले जारी गरेको "स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८" लाई मुख्य मार्गदर्शकको रुपमा लिइएको छ ।

यस आवधिक योजना संविधानमा व्यवस्था गरिएको राज्यका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरु, मौलिक हकहरु र संविधानको अनुसूची ८ मा व्यवस्था गरिएका एकल अधिकारहरु र अनुसूची ९ मा व्यवस्था गरिएका साझा अधिकार सूचीको परिधिमा रही तयार गरिएको छ । यस योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा यस गाउँपालिकाको स्थानीय सम्भावना, आवश्यकता र परिवेशको आधारमा सैद्धान्तिक सोच तयार गरिएको छ । यसको साथसाथै नेपाल सरकारको पन्ध्रौं योजनामा स्थापित गरिएका दीर्घकालीन सोच २०२१ को रुपमा रहेको "समृद्ध नेपाल: सुखी नेपाली" लाई अधिकतम् योगदान पुग्ने गरी यस गाउँपालिकाको सोच, लक्ष्य र उद्देश्यहरु सुनिश्चित गरिएको छ । साथसाथै, सोह्रौं आवधिक योजनाको अवधारणा पत्रका मुल मान्यताहरु, कर्णाली प्रदेश सरकारको प्रथम आवधिक योजनाका लक्ष्य तथा नीतिहरु र दोस्रो आवधिक योजनाको अवधारणा पत्रमा लिइएको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीतिहरुलाई मुल आधारको रुपमा लिइएको छ । यस आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा दिगो विकास

लक्ष्यहरुलाई स्थानीयकरण गरी उक्त लक्ष्यका सूचक केन्द्रित रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रमहरु समावेश गरिएको छ ।

१.२ आवधिक विकास योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु

स्थानीय तहको योजनाबद्ध विकास प्रयास र प्रक्रियालाई मार्गदर्शन गर्नु आवधिक योजनाको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ । आवधिक योजना तर्जुमाका विशिष्ट उद्देश्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्:

क) दीर्घकालीन सोचउन्मुख रही समष्टिगत लक्ष्य, रणनीतिक कार्यक्रम तथा बजेट अनुमान सहितको विकासको रणनीतिक दस्तावेज तयार गर्ने,

ख) गाउँपालिकाका विकासका साझेदार तथा सरोकारवालाहरूको सहभागितामा गाउँपालिकाको एकीकृत, नतिजामुलक र योजनाबद्ध विकासको मार्गचित्र तयार गर्ने,

ग) विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयारी कार्यलाई निर्देशित गर्ने,

घ) आवधिक योजनाको कार्यान्वयनका लागि वार्षिक कार्यान्वयन योजना, अनुगमन र समीक्षा सूचकहरूको खाका तयार पार्ने,

ङ) अन्य तहको सरकार, विकास साझेदार, समुदाय, सहकारी तथा नीजि क्षेत्रको लगानी प्रवर्द्धनका लागि मार्ग प्रशस्त गर्ने ।

१.३ आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रिया

आवधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यलाई विधिवत गर्नका लागि राष्ट्रिय योजना आयोगले "स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८" जारी गरेको छ । यसै दिग्दर्शनलाई अनुशरण गरी यो योजना तर्जुमा गरिएको छ । आवधिक योजना तर्जुमाको प्रारम्भिक बैठक गाउँपालिका स्तरमा कार्यपालिका सदस्यहरु, शाखागत कर्मचारीहरु र सरोकारवाला निकायहरुको सहभागितामा गरिएको थियो । सहभागीहरुलाई आवधिक योजना प्रक्रिया सम्बन्धमा अभिमुखीकरण गरेपश्चात योजना तर्जुमा कार्यतालिका तयार गरिएको थियो । आवधिक योजना तर्जुमा कार्यमा प्रभावकारीता ल्याउनका लागि उक्त दिग्दर्शनमा उल्लेख भएअनुसार गाउँपालिका अध्यक्षको संयोजकत्वमा आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशक समिति गठन गरिएको थियो ।

आवधिक योजना सम्बन्धमा अभिमुखीकरण बैठकपश्चात गाउँपालिकाका ७ वटै वडाहरुमा वडाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरु, सबै पक्षका सरोकारवालाहरु स्थानीय नागरिकहरुको तर्फबाट वडागत योजनाहरु संकलन गरिएको थियो । विषयगत समितिहरु र त्यसमा सम्बन्धित सरोकारवाला र स्थानीय नागरिकहरुलाई उक्त विषयगत समितिहरुमा विभाजन गरी विषयगत क्षेत्रमा गहन छलफल गराई योजनाका लागि आवश्यक कार्यहरु जस्तै स्थानीय सम्भावना, अवसर, चुनौती, सबल तथा कमजोर पक्षहरुको विश्लेषण गरिएको थियो । यही विश्लेषणको आधारमा आवश्यक रणनीति तथा कार्यनीति र अपेक्षित आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको संकलन गरिएको थियो ।

वडा स्तरवाट संकलन गरिएका सम्भावना, अवसर, चुनौती, सवल तथा कमजोर पक्षहरुको विश्लेषण सहितको योजना खाकालाई लिपिबद्ध गरिएको थियो । उक्त सूचनाहरुको दस्तावेजमाथि सम्बन्धित विषयगत समिति र वडा कार्यालयहरुबाट प्राप्त भएका सुझाव तथा थप अपेक्षाहरुलाई उक्त वडागत योजना खाकामा समावेश गरी गाउँपालिका स्तरीय आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठी सञ्चालन गरिएको थियो । उक्त गोष्ठीमा वडाबाट आएका तथ्यांक तथा अपेक्षित योजनाहरुको विश्लेषण गरी गाउँपालिकास्तरमा सम्भावना, अवसर तथा चुनौती, सबल तथा कमजोर पक्षहरुको संकलन र पूनर्लेखन गरी रणनीति तथा कार्यनीतिहरुको पहिचान गरिएको थियो । यसरी छनौट गरिएका कार्यनीतिहरुको आधारमा वडावाट संकलन भै आएका अपेक्षित आयोजना तथा कार्यक्रमहरु छानिएको थियो ।

यस पश्चात उक्त मस्यौदा दस्तावेज परामर्शदाताद्वारा अध्ययन गराई योजनाको मस्यौदा तयार गर्ने कार्य गरिएको थियो । योजनाको मस्यौदा तयार गर्ने क्रममा गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरु तथा कर्मचारीहरु र परामर्शदाता बीचमा सघन समन्वय तथा सहकार्य गरिएको थियो । यसरी तयार गरिएको आवधिक विकास योजना सहभागितामूलक तथा अनुसन्धानमूलक तरिकावाट सम्पन्न गरिएको थियो । यस योजनाले गाउँपालिकालाई दीगो तथा नतिजामुखी विकासतर्फ उन्मुख गराई समृद्ध र सुखी गाउँपालिकाबासी बनाउन सहयोग गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

परिच्छेद – २

भैरवी गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण

२.१ गाउँपालिकाको परिचय

२१.१. भौगोलिक अवस्थिति, राजनीतिक र प्रशासनिक संरचना

नेपालको संविधान २०७२ ले संघीय राज्यको निर्माणको साथै तीन तह को राज्य प्रणालीको व्यवस्था गरे अनुरुप साविकका स्थानिय निकायहरु स्थानिय तहमा परिणत भएका छन संविधानले स्थानिय तहलाई अधिकार सम्पन्न बनाएको छ, राज्य शक्ती एक ठाउंमा केन्द्रित नगरी विभिन्न तह र तप्काबाट प्रयोग गर्ने व्यवस्था भए अनुरुप "शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पर्यटन, हरियाली विकास, सहकारी, रोजगार र पूर्वाधार: समृद्ध भैरवीका आठ आधार" यही मूल नारा लाई आत्मसाथ गर्दै दैलेख जिल्ला लाई पनि ४ नगरपालिका र ७ गाउँपालिका गरी ११ वटा स्थानिय तह गठन भएको छ, ७ वटा गाउँपालिका मध्ये भैरवी गाउँपालिका दैलेख जिल्लाको पञ्चकोशी क्षेत्रभित्रको मध्ये क्षेत्रमा अवस्थित एक सुन्दर र प्राकृतिक श्रोतले सम्पन्न गाउँपालिका हो, यस गाउँपालिकामा साविकका ३ गाविस र दुल्लु नगरपालिकाको १ वडा मिलेर बनेको छ। यस गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थित देशान्तर: ८१°३४'५१.११ " देखि ८१°४२'१२.८२" , अक्षांश: २८°५०'२४.२६" देखि २९°३'०.२५" र जनसंख्याको अनुपात अनुसार ७ वडा भित्रमा विभाजन गरिएको छ, यस गाउँपालिकाको केन्द्र साविकको भैरिकालिकाथुम मा रहेको छ। करिब ८५ प्रतिशत हिन्दु धर्मालम्बीको बाहुल्यता रहेको यस गाउँपालिकामा मगर, बाहुन, क्षेत्री, ठकुरी, दलित, जनजाती, दलित तथा मुस्लिम समुदायको बसोबास रहेको छ। यस क्षेत्रको प्रसिद्ध धार्मिक स्थलको रुपमा रहेको भैरवी मन्दिरको नामबाट यस गाउँपालिकाको नामाकरण गरिएको हो।

राजनीतिक एवम् प्रशासनिक विभाजन:

प्रदेश	कर्णाली
जिल्ला	दैलेख
जिल्ला सदरमुकाम	दैलेख बजार
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय	भैरीकालिकाथुम
वडा संख्या	०७

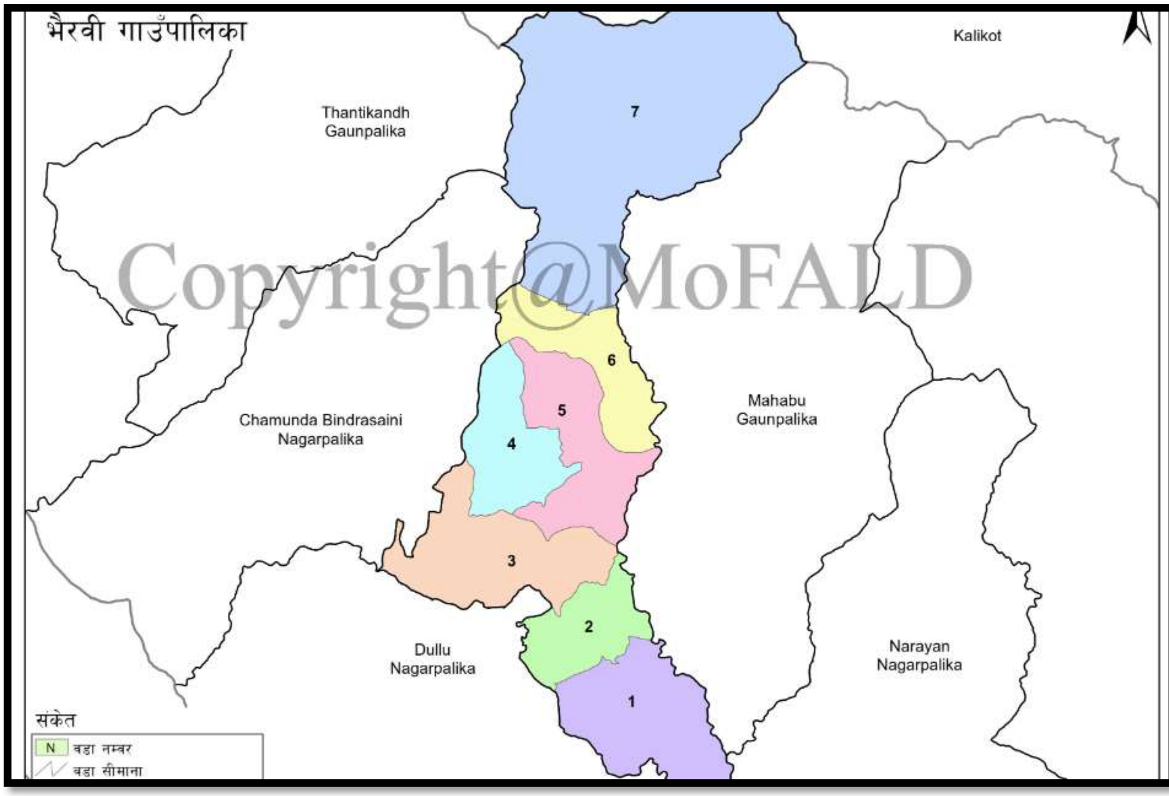

भौगोलिक अवस्थिति:

अक्षांश	२८°५०'२४.२६” देखि २९°३'०.२५” उत्तरी अक्षाशं
देशान्तर	८१°३४'५१.११”देखि ८१°४२'१२.८२" पूर्वी देशान्तर
कूल क्षेत्रफल	११०.४३ वर्ग कि.मि.

गाउँपालिकाको सिमाना:

पूर्व	छामघाट खोला
पश्चिम	भैरवी गडजिउला खोला
उत्तर	कालीकोट जिल्ला
दक्षिण	दुल्लू नगरपालिका

वडा विवरण:

सि.नं.	साविकको गाविस	हालको वडा नं.	क्षेत्रफल वर्ग कि.मि.	कैफियत
१	रावतकोट (५,६७,८,९)	१	१३.७५	
२	रावतकोट (१,२,३,४)	२	७.३६	
३	दुल्लु (१०)	३	१४.११	
४	भैरीकालिकाथुम (१,२,४,५,६)	४	८.९५	
५	भैरीकालिकाथुम (३,७,८,९)	५	११.४८	
६	कुशापानी (८) र काँशीकाँध (४-१)	६	९.०५	
७	कुशापानी (५,६,७,८,९)	७	४५.७५	

२.१.२ जनसांख्यिक अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्क अनुसार भैरवी गाउँपालिकामा कूल घर परिवारमा १८७६७ जनाको बसोबास रहेको छ ।कूल जनसंख्याको ५४.२६% जनसंख्या महिलाको छ भने ४५.७३% जनसंख्या पुरुषको रहेको छ। गाउँपालिकाको लैङ्गिक अनुपात ८४.२९ पुरुष प्रति १०० महिला रहेको छ ।यस गाउँपालिकाको वडागत जनसंख्याको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

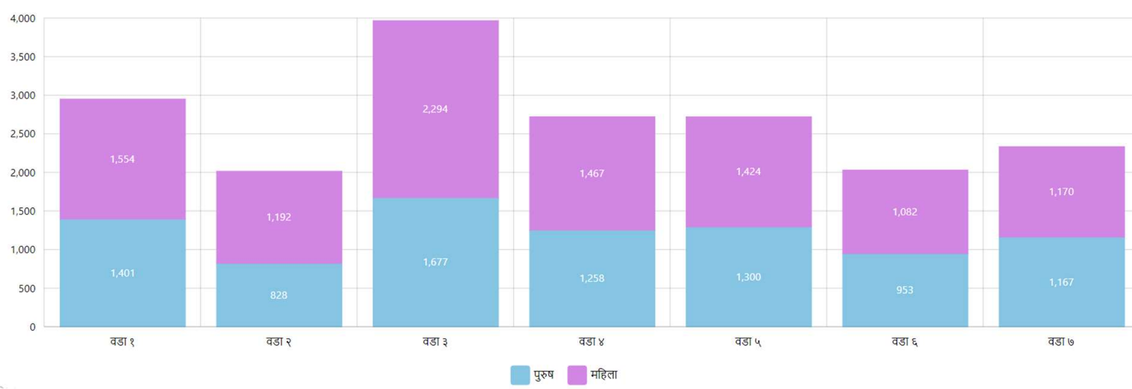

तालिका: वडागत जनसंख्या वितरण

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	कैफियत
१	१४०१	१५५४	२९५५	
२	८२८	११९२	२०२०	
३	१६७७	२२९४	३९७१	

४	१२५८	१४६७	२७२५	
५	१३००	१४२४	२७२४	
६	९५३	१०८२	२०३५	
७	११६७	११७०	२३३७	
जम्मा	**८५८४**	**१०१८३**	**१८७६७**	

२.१.३ उमेर अनुसारको जनसंख्या वितरण

यस गाउँपालिकामा उमेर अनुसारको जनसंख्या विवरण तलको चित्रमा दिईएको छ । जसमा १० देखि १४ वर्ष उमेर समूहको जनसंख्या सबै भन्दा धेरै रहेको देखिन्छ। यसरी हेर्दा छिट्टै युवावस्थामा प्रवेश गर्न लागेको जनसंख्यालाई गाउँपालिकाको अर्थ दैनिकिमा जोड्न सकिने अवसर रहेको छ ।

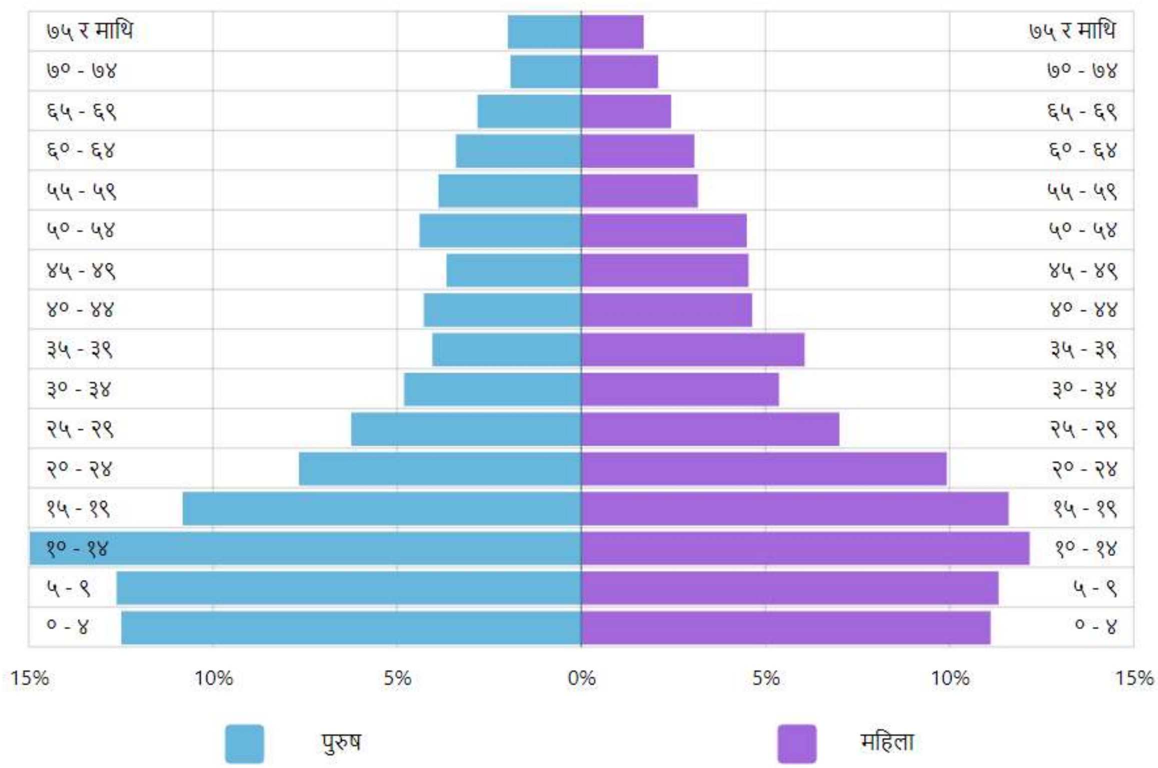

२.१.४ जातजाति अनुसार जनसंख्या

भैरवी गाउँपालिकामा जात जातिको हिसाबले ब्राम्हण/क्षेत्रीको बाहुल्यता रहेको देखिन्छ । कुल जनसंख्या मध्ये ५४.५ प्रतिशत जनसंख्या ब्राम्हण/क्षेत्रि छन् भने २७ प्रतिशत जनसंख्या दलित छन् । साथै यस गाउँपालिकामा ९.६ % अन्य, ७.६% जनजाती तथा १.३% मुस्लिम आदि रहेका छन् । जातजाति अनुसारको जनसंख्या विवरण तलको चित्रमा दिइएको छ ।

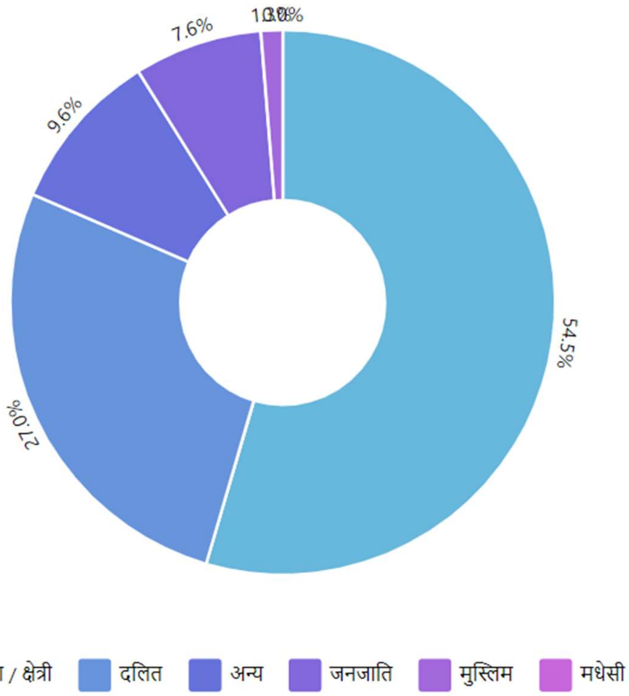

२.१.५ धर्म अनुसार जनसंख्या

यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने विभिन्न जातजाती हरुले मान्ने धर्म हरुको विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा धैरै हिन्दु धर्म मान्ने ८५%, मुस्लिम धर्म मान्ने ५% र अन्य धर्म मान्ने **१०%** रहेको छन्।

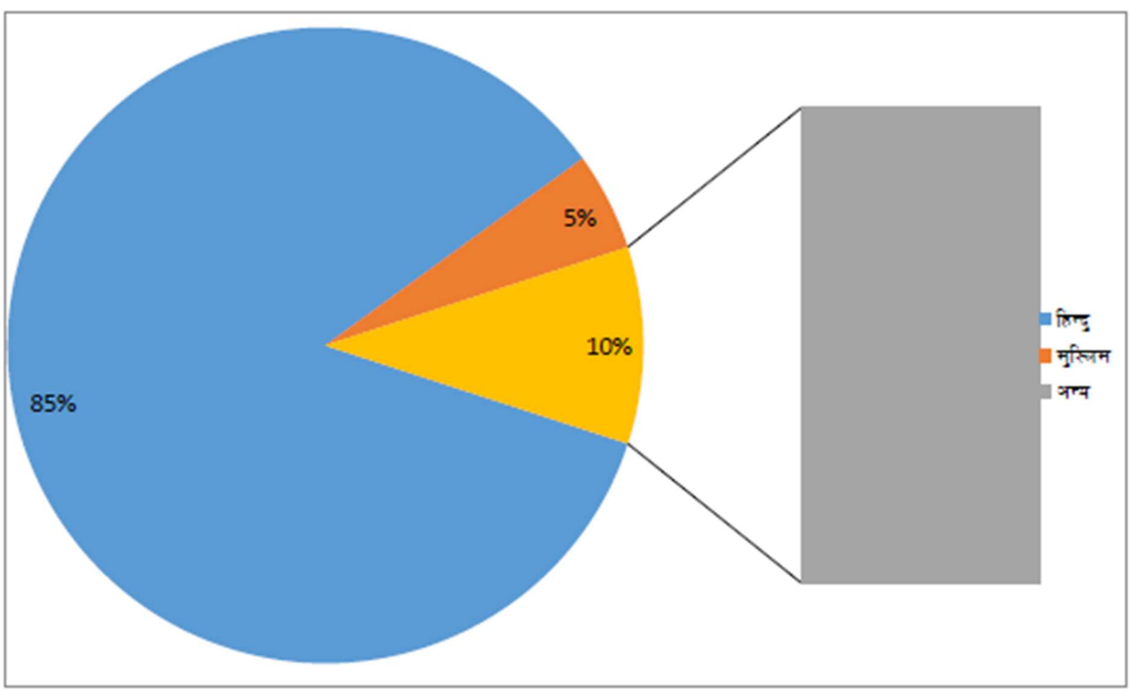

२.१.६ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या

यस गाउंपालिकामा बसोबास गर्ने बिभिन्न जातजाति हरुले बोलेको मातृभाषा हरुको विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा धेरै ८८.०८ प्रतिशत नेपाली मातृभाषा, ३.७० प्रतिशत मगर मातृभाषा, ७.३३ प्रतिशत गुरुङ मातृभाषा, ०.५८ प्रतिशत मुस्लिम मातृभाषा बोल्ने गरेका जनसंख्या पाइएको छ।

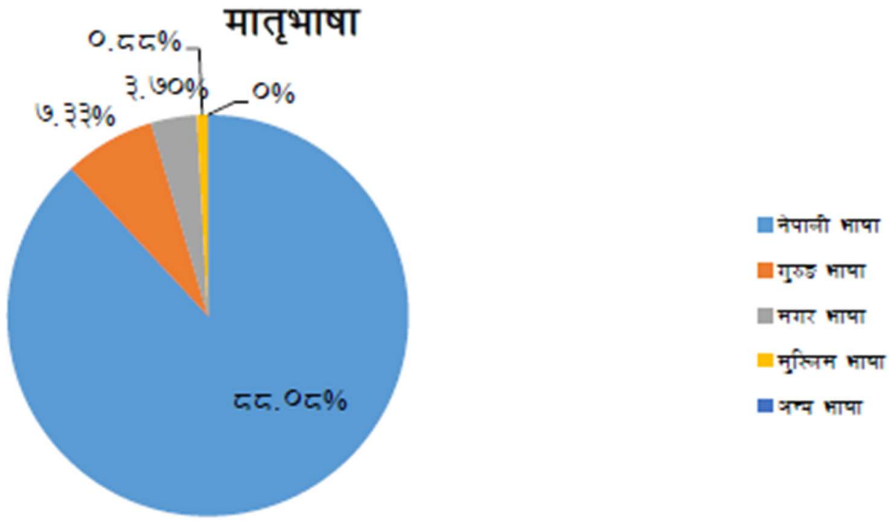

२.२ आर्थिक विकासको अवस्था

२.१.१ भू-उपयोग, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

यस भैरवी गाउँपालिकाको वर्तमान भू-उपयोग लाई हेर्दा सवैभन्दा बढी ११०.५ वर्ग कि.मि नदि तथा खोलाले ओगटेको क्षेत्र, ५५.५७ वर्ग कि.मि क्षेत्रफल वन तथा चरन क्षेत्रले ओगटेको छ भने औसत वर्षाले कृषि क्षेत्रमा उन्नति भएको पाइन्छ। घाँसे क्षेत्र, झाडी वृक्षारोपण का कारण विभिन्न खाले जडिबुटीको महत्व रहेको छ। सडकको ओगटेको क्षेत्र १०१ कि.मि. रहेको तथा सबै वडाहरुमा सडकको ट्याक खोलेकोले यातायात को सुविधा रहेको छ।

क्रं सं.	विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि. मि.)	प्रतिशत
१	कृषि क्षेत्र	३३.७४ वर्ग कि.मि	
२	वन तथा चरन क्षेत्र	५५.५७ वर्ग कि.मि	
३	घाँसे क्षेत्र	७.३९ वर्ग कि.मि	
४	झाँडी बुट्यान	११.६९वर्ग कि.मि	
५	नदि तथा खोलाले ओगटेको क्षेत्र	११०.५ वर्ग कि.मि	
६	सडकले ओगटेको क्षेत्र	१०१ वर्ग कि.मि.	
७	पहिरो	०.००५७३६ वर्ग कि.मि	
८	बालुवा	१.५ वर्ग कि.मि	

२.२.२ पशुपंक्षी पालन

यस गाउँपालिकाको आम्दानीको मुख्य स्रोतका दृष्टिकोणले हेरदा कृषि सँगसँगै पशुपालन समेत प्रधान देखिन्छ । किसानहरुले पाल्ने प्रमुख पशु चौपायाहरुमा बाख्रा, भैंसी, गाई, गोरु, कुखुरा, मौरी घार आदि धेरै रहेका छन् । त्यस्तै पंक्षीहरु तर्फ कुखुरा / हाँस पाल्ने गरिएको देखिन्छ ।

२.२.३ पर्यटन तथा संस्कृति

यस भैरवी गाउँपालिकामा अवस्थित पर्यटकीय स्थल हरु निकै महत्वको रुपमा रहेका छन् । जसमा शिरिस्थान, भैरवी, ब्याउलि धर्मशाला, वाणगंगा, पञ्चदेवल आदिका कारण दैनिक आउने पर्यटक हरुको संख्यामा वृद्धि भएको देखिन्छ ।

क्र.सं.	पर्यटकीय स्थलहरुको नाम	वडा नं.	स्थलको महत्व	दैनिक औसतमा आउने पर्यटकहरुको संख्या	कैफियत
१.	शिरिस्थान	१	पंचकोशी,ज्वाला दर्शन	५५०	
२.	भैरवी	४	छहरा,कुण्ड	३४०	
३.	ब्याउली धर्मशाला	७	प्राचिन तथा ऐतिहासिक स्थलको महत्व	१०५	
४.	बाणगंगा,पञ्चदेवल	३	ऐतिहासिक महत्व	१२५	

भैरवी मन्दिर

२.२.४ उद्योग, व्यापार, व्यवसाय र आपूर्ति

गाउँपालिकामा प्राय: लघु, घरेलु र साना उधोग रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा घरेलु तथा साना उधोग विकास समितिमा दर्ता भएका तथा अन्य व्यापार ब्यबसाय प्रसस्त रहेका छन् ।यसको अतिरिक्त थोक किराना पसल, भाँडा पसल, उद्योग, ढुवानी साधन, यातायात साधन, मेडिकल पसल, भेटनरी पसल, स्टेशनरी पसल, फोटो स्टूडियो, फेन्सी पसल, सिलाई कटाई पसल, दान पसल, सुनचाँदी पसल, खाजा पसल, मेसिन औजार पसल, इलेक्ट्रोनिक्स पसल, दुध डेरी, तरकारी तथा बीउ बिक्री पसल आदि रहेका छन् ।

२.२.५ आम्दानी, रोजगारी र वित्तीय सेवा

यस भैरवी गाउँपालिकामा घरधुरी सर्वेक्षण २०७५ का अनुसार ७ वटै वडा हरुको रोजगारीको अवस्था को विवरण लाई विश्लेषण गर्दा कमश ज्याला/मजदुर सबैभन्दा बढि ३९९० जना, वैदेशिक रोजगारीमा ५५६ जना, नोकरीमा ५१२ जना, ब्यापारमा २२१ जना, र करार कर्मचारीमा १७४ जना रहेको स्तम्भ चित्रबाट देखाइएको छ।

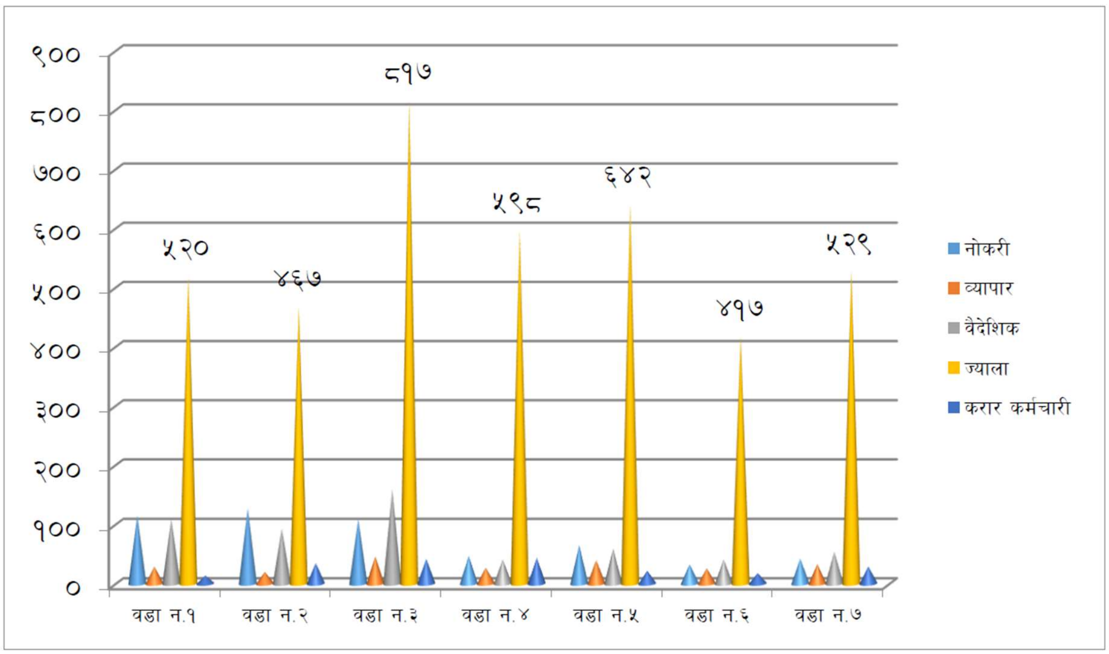

२.२.६ सहकारी

पर्याप्त पूँजीको अभाव एवम् ऋण व्यवस्था हुन नसकेको कारणबाट सीपयुक्त जनशक्तिहरुले उद्योग व्यवसाय स्थापना गर्न र पूजी भएकाहरुले व्यापार व्यवसाय विस्तार गर्न सकिरहेका छैनन् । सहकारी संस्थाहरुमा सदस्यको हैसियतबाट तुलनात्मक रुपमा धितो बिना पनि ऋण सुविधा सहज भएतापनि आवश्यकता अनुसार ऋण प्रदान गर्न सक्नेगरि सहकारीहरुको क्षमता भएको देखिँदैन ।

२.३ सामाजिक विकासको अवस्था

२.३ १.स्वास्थ्य तथा पोषण

यस गाउँपालिकामा ८ वटा स्वास्थ चौकी रहेका छन्। प्रमुख स्वास्थ सुबिधा अन्तर्गत ल्याव प्रसुती सेवा ३ वटा स्वास्थ संस्थामा, परिवार नियोजन सेवा सबै स्वास्थ संस्था उपलब्ध रहेको छ। पूर्ण खोप गाउँपालिका घोषणा भएको छ। यस गाउँपालिकामा पूर्ण संस्थागत सुत्केरी कार्यक्रम संचालनमा रहेको छ।

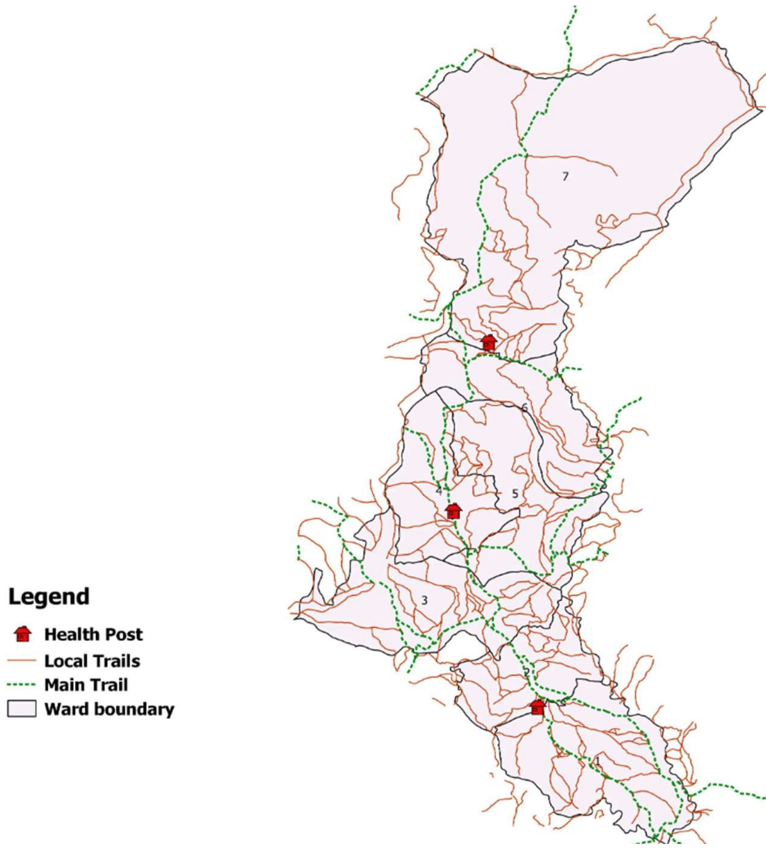

वडा अनुसार स्वास्थ्य संस्थाको जानकारी

स्वास्थ्यसंस्थाको नाम	वार्ड न	बर्थिंग सेन्टर BEONC/CEONC	महिला स्वास्थ्य स्वयं सेवक संख्या	दक्ष प्रसुतिकर्मी संख्या	परिवार नियोजन * सेवा
कुसापानी स्वास्थ्य चौकी	७	प्रसुति केन्द्र	८	१	३ साधनहरू
भेरीकालिकाथुम स्वास्थ्य चौकी	४	प्रसुति केन्द्र	६	२	३ साधनहरू
रावतकोट स्वास्थ्य चौकी	२	प्रसुति केन्द्र	८	२	३ साधनहरू
रावतकोट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	१	-	९	-	३ साधनहरू
बडलम्जि आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	३	-	११	-	३ साधनहरू
डोक्रा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	५	-	७	-	३ साधनहरू
जुम्लिकाबाडी सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	४	-	०	-	३ साधनहरू
दुईसल्ले आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	६	-	६	-	३ साधनहरू
कुल कर्मचारी संख्या			५५	५	

** 3 methods are Condom, Pills, Depo and 5 methods include Implant and IUDs.*

२.३.२ शैक्षिक विकास

गाउँ शिक्षा शाखा, भैरवी २०७५ को तथ्यांक अनुसार यस भैरवी गाउँपालिकामा जम्मा ४४ वटा विद्यालय हरु रहेका छन् जसमा सरकारी/सामुदायिक प्रा.वि.(१-३ र १-५) २७, सरकारी/सामुदायिक अ.वि.(६-८) ११, सरकारी/सामुदायिक मा.वि.(९-१०) ३, उ.मा.वि.(९-१२) ३, मदरशा (१-५) १ र सरकारी/सामुदायिक बालविकास केन्द्र २६ वटा रहेको तथ्यांक तालिकामा उल्लिख छ।

विवरण	सरकारी/सामुदायिक विद्यालय	निजी विद्यालय	कुल
प्रा.वि.	कक्षा १–३ र १–५	०	२७
आ. वि.	कक्षा ६–८	०	११
मा. वि.	कक्षा ९–१०	०	२
उ.मा.वि.	कक्षा ९–१२	०	३
मदरशा	कक्षा १–५	०	१
सामुदायिक बालविकास केन्द्र		०	२६
जम्मा			**७०**

२.३.४ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

भैरवी गाउँपालिका शिक्षा र कृषिको उर्वरभूमिको रुपमा रहे पनि केही सामाजिक असमानता तथा विभेदका अझै देखिन्छ । यस क्षेत्रका महिला, दलित, जनजाति, अल्पसंख्यक वर्ग सामाजिक तथा आर्थिक रुपले पछाडी परेका छन् । सबै वर्ग तथा समुदायको सामाजिक न्याय, समानता, मानव अधिकार सहित सर्वाङ्गिण विकास गर्ने लक्ष्य तथा उद्देश्यका साथ लैङ्गिक समानता तथा समावेशीकरणलाई पालिकास्तरीय योजनाले समेट्दै लैजानु पर्दछ गाउँपालिकामा महिला दलित जनप्रतिनिधिको उपस्थिती, महिलामैत्री कानुन, महिला शिक्षक दरबन्दी, महिला संजाल विकास एवम् महिलाहरुले नेतृत्व गरिरहनुभएको व्यापार व्यवसायहरु सञ्चालनमा छन् जसलाई राम्रो पक्षको रुपमा हेरिएको छ ।

२.३.५ युवा तथा खेलकुद

व्यक्तिको शारिरिक तन्दरुस्ती, सामाजिक र मानसिक पक्षको सन्तुलित विकासका लागि खेलकुदले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ । नागरिकलाई रोजगारको अवसर सिर्जना गर्न, खेल पर्यटनको माध्यमबाट दिगो विकासका शिक्षा, स्वास्थ्य, लैङ्गिक समानता तथा आर्थिक वृद्धि लगायतका लक्ष्यहरु हाँसिल गर्न गाउँपालिकास्तरमा खेलकुदको संस्थागत विकास एवम् पूर्वाधार निर्माण गरी व्यवहारमा उतार्न जरुरी छ ।

२.४ पूर्वाधार विकासको अवस्था

२.४.२ सडक, पुल तथा यातायात

गाउँपालिकामा कुल ६ कि.मि ग्रावेल सडक तथा कुल २५० कि.मि कच्ची सडक रहेको छ।

तालिका: गा.पाको टाढाको बस्तिबाट गापाको केन्द्रमा पुग्नलाग्ने अनुमानित समय (घण्टा)

वडा नं.	वडा कार्यालय वाट गापाको केन्द्र सम्म पुग्नलाग्ने समय	वडा कार्यालय वाट गापाको केन्द्र सम्म पुग्नलाग्ने दुरी कि.मि.
१	जाहारमाडी देखि भैरीकालिकाथुम १.३० घण्टा	४ कि.मि.
२	देउलाआउत देखि भैरीकालिकाथुम १.१५ घण्टा	३ कि.मि.
३	चगत्रा देखि भैरीकालिकाथुम १ घण्टा	२.५ कि.मि.
४	सिलङ्गी बजार देखि भैरीकालिकाथुम ४५ मि.	१ कि.मि.
५	डाडिमाडी देखि भैरीकालिकाथुम ४५ मि	१ कि.मि.
६	तिजडाँडा देखि भैरीकालिकाथुम १.३० घण्टा	४ कि.मि.
७	भाँटीचौर देखि भैरीकालिकाथुम २ घण्टा	५ कि.मि.

तालिका: सडक संजालको बिद्यामान अवस्था

क्र.सं.	सडकको वर्गीकरण	लम्वाई कि.मि.	सडकको औसत चौडाइ (मि.)	सडकले सेवा पुगेकावडाहरु
१	मध्यपहाडी राजमार्ग(उत्तर–दक्षिण	५ कि.मि	१६ मि	१ देखि ७
२	सहायक राजमार्ग		१२ मि	१ देखि ७
३	ग्राभेल सडक	६ कि.मि	८ मि	१
४	मुल बाटो (उत्तर–दक्षिण) प्रादेशिक सडक	५० कि.मि	१२ मि	१ देखि ७
५	ढुंगा छापेको बाटो	१५० मि	१२ मि	३ र ५
६	सिढी तथा खुड्किला	५० मि	१२ मि	६

२.४.३ विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

यस गाउँपालिक का ७ वटा वडाहरुमा वितरण गरिएका विद्युतिय ग्राहक लाइन संख्या हक्मा २३५, औद्योगिक लाइन संख्या ७, मन्दिरमा विस्तारित संख्या १, स्विचिङ्ग स्टेशन -१, ट्रान्सफर्म संख्या ३ रहेका छन्।

क्र.सं.	विवरण	परिमाण (संख्या)
१	ग्राहस्थ लाईन संख्या	२३५
२	औद्योगिक लाइन संख्या	७
३	व्यापारिक संख्या	५५
४	मन्दिरमा वितरीत संख्या	१
५	खानेपानी	०
६	सडक वत्ति	०
७	अस्थायी वत्ति	०
८	सिंचाई	०
९	स्विचिङ स्टेशन -	१
	ट्रान्शफर्म संख्या	३

२.४.४ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि

नागरिकको संविधान प्रदत्त मौलिक हकको रुपमा रहेको सूचनाको हकको संरक्षण र संवर्द्धन गर्नै आम सञ्चारलाई स्वच्छ, सक्षम, निष्पक्ष, मर्यादित, जिम्मेवार र व्यवसायिक बनाउन आवश्यक व्यवस्था गर्ने राज्यको नीति हुने संवैधानिक व्यवस्था रहेको छ। सूचना प्रविधिको युगमा प्रविधिको व्यापक प्रयोगबाट कानुन शासन, भ्रष्टाचारमूक्त र चुस्त प्रशासन, विकेन्द्रिकरण, आर्थिक अनुशासन तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाह र स्रोतको कुशल व्यवस्थापन जस्ता असल शासनका आधारभूत मान्यतालाई आतमसात गरी सर्वसाधारणले पाउनुपर्ने सेवा छिटो, छरितो तथा कम खर्चिलो ढङ्गबाट प्रदान गर्न सकिन्छ।

भैरवी गाउँपालिका भित्र नेपाल टेलिकम र एनसेलको नेटवर्क सुविधा रहेको देखिन्छ। कतै कतै नेटवर्कको समस्या रहेपनि समग्रमा राम्रो स्थिति रहेको छ।

२.५ वन, वातावरण तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन

२.५ १.वन तथा जैविक विविधता

२.५.१.१ वन क्षेत्र/ नर्सरी सम्बन्धि बिवरण

हरियो वन नेपालको धन भने जस्तै यस गाउँपालिकामा धैरै वन क्षेत्रले ढाकेको छ। जसमा सामुदायिक वन संख्या २६ र क्षेत्रफल ४७०.६५ हेक्टर र कबुलियती वन संख्या ४ क्षेत्रफल १६.७५ हेक्टर क्षेत्र गरी जम्मा ३० वटा वन रहेको छन्।

परिच्छेद – ३

सोच तथा विकासको अवधारणा

३.१ पृष्ठभूमि

योजनाबद्ध विकास सन्तुलित, दिगो र समन्यायिक विकासको आधार हो। आवधिक योजनाले विकास प्रयासहरुलाई निर्दिष्ट दिशा प्रदान गर्ने व्यवस्थित रुपरेखा तयार गर्न मार्ग प्रशस्त गर्नेछ। भैरवी गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले स्थानीय नागरिक र स्थानीय स्तरको आर्थिक, सामाजिक, भौगोलिक परिवेश बीचमा अन्तरसम्बन्ध कायम गरी नागरिकको आर्थिक सामाजिक सुविधा र समृद्धिलाई प्रवर्द्धन गर्न सहायता गर्नेछ। यो योजना विकास र समृद्धिको रुपरेखा मात्र नभएर गाउँपालिका क्षेत्रको सुन्दरता, ऐतिहासिक महत्व, प्रकृतिको संरक्षण तथा मानव र प्रकृति बीचको तालमेलको रुपरेखा पनि हुनेछ। स्थानीय आवश्यकता, अग्रणी क्षेत्र र राष्ट्रिय एवम् प्रादेशिक विकास लक्ष्य हासिल गर्न तथा विकासका सरोकारवालाहरुको साझा प्रतिबद्धता र दायित्व सिर्जना गर्न आवधिक योजना महत्वपूर्ण हुनेछ।

आवधिका योजना तयार गर्दा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समय सीमा र प्रक्रियासँग तादम्यता हुने गरी सुशासन, वातावरणमैत्री, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन, लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण, जस्ता अन्तर सम्बन्धित विषयवस्तुलाई ध्यान दिई तयार गर्नुपर्ने भनिएको छ। आवधिक योजनाले स्थानीय आवश्यकता सम्बोधन गर्दै नागरिकको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार गर्न स्थानीय सम्भावना तथा समस्या पहिचान गर्दछ। त्यस्तै स्रोत विश्लेषण, उपयुक्त रणनीति तथा कार्यनीति तयार गरी रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना पहिचान गर्ने र त्यसलाई कार्यान्वयन एवम् अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको स्पष्ट खाका समेत तयार गर्दछ। मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा वार्षिक योजना तर्जुमाको मूल आधारका रुपमा रहेको आवधिक योजनाले योजना अनुशासन कायम राख्न समेत महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नेछ।

भैरवी गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा दीर्घकालीन सोचका साथै तत्काल कार्यान्वयन गर्न सकिने गरी कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने प्रयास गरिएको छ। दीर्घकालीन सोचलाई गाउँपालिकाको एउटा मार्गदर्शन र रणनीति बाहेक आदर्श अवस्थाको रुपमा समेत लिन सकिन्छ। दीर्घकालीन सोचले गाउँपालिका पुग्न चाहेको र प्राप्त गर्न खोजेको एउटा आदर्श अवस्थालाई जनाउँछ। नेपालको संविधानको व्यवस्था र भावनालाई हृदयङ्गम गरी नेपाल सरकारले योजनाबद्ध रुपमा **"समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली"** को राष्ट्रिय लक्ष्य हाँसिल गर्न वि.सं. २०७५ मा

दीर्घकालीन सोच २१०० तय गरेको छ । अर्को तर्फ वि.सं. २०८३ (सन् २०२६) मा नेपाललाई अतिकम विकसितबाट विकासशील मुलुकमा स्तरोन्नति गर्ने र वि.सं. २०८७ (सन् २०३०) सम्ममा दिगो विकासका लक्ष्यहरु हासिल गर्दै मध्यम आय भएको मुलुकमा पुग्ने लक्ष्य तय गरिएको छ ।

त्यसैगरी, कर्णाली प्रदेशले पनि प्रदेशको दीर्घकालीन सोचको आधारको रुपमा आएको प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाको अभ्यास, उपलब्धि र सिकाइलाई मध्यनजर प्रदेशको सोच **"समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीबासी"** तय गरेको छ । यसरी संघ र प्रदेश सरकारको लक्ष्यमा योगदान पुऱ्याउने गरी भैरवी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच तय गरिएको छ । स्थानीय अवसर र सम्भावना तथा विशेषताको आधारमा भैरवी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच तयार पारिएको छ । र सोही सोचका साथ लक्ष्य, नतिजा, रणनीति तथा प्राथमिकताहरु सहित कार्यक्रमहरु तय गरेको छ । यस आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा स्थानीय भूगोल, आर्थिक र सामाजिक परिवेश, इतिहास, मूल्य मान्यता तथा संस्कृतिको पर्याप्त विश्लेषणका आधारमा गरिएको छ ।

३.२ प्रमुख सम्भावना र अवसरहरु

३.२.१ प्रमुख अवसरहरु

क) गाउँपालिकाले स्थानीय सरकारको हैसियतले विभिन्न राजनैतिक, आर्थिक तथा प्रशासनिक अधिकारहरुको उपयोग गर्न सकिने स्थिति रहेको,

ख) गाउँपालिका क्षेत्रको जमिन र हावापानी कृषि तथा पशुपालनलाई उपयुक्त रहेको हुँदा यो क्षेत्रलाई गाउँपालिकाको प्रमुख आम्दानीको स्रोत बनाउन सकिने,

ग) यस गाउँपालिकाभित्र रमणीय, भौगोलिक, ऐतिहासिक, साँस्कृतिक तथा धार्मिक महत्व बोकेको स्थानहरु भएकोले यसलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय आय र रोजगारी बढाउन सकिने,

घ) गाउँपालिकाका सबै वडाहरुमा सडक सञ्जाल, सञ्चार तथा विद्युतीकरण जस्ता आधारभूत पूर्वाधारहरुको सुविधा पुगेको,

ङ) जलस्रोत, ढुङ्गा खानी, नदीजन्य पदार्थहरु र अन्वेषण हुँदै गरेको पेट्रोलियम पदार्थ आदि जस्ता प्राकृतिक स्रोतको लाभ लिन सकिने ।

४.२.२ प्रमुख सम्भावनाहरु

क) यस गाउँपालिकामा उत्पादित कृषि, पशु, जडिबुटी, फलफूल, तरकारी, नगदेवाली आदि वस्तुको उत्पादन तथा संकलन केन्द्रको स्थापना गरी सहजरुपमा निर्यात गरी आय-आर्जन वृद्धि गर्न सकिन्छ ।

ख) पशुपालन तर्फ खसी, बाख्रा, गाई, भैँसी, कुखुरा, हाँस, बंगुर, उत्पादन गरी आम्दानी गर्न सकिन्छ ।

ग) पर्यटनका लागि पंचकोशी क्षेत्र, श्रीस्थान, भैरवी, ब्याउली जस्ता अन्य क्षेत्रलाई पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न सकिन्छ ।

घ) यस गाउँपालिकामा रहेक जलश्रोतको सहि सदुपयोग गरी लघु जलविद्युत आयोजना संचालनका साथै दिगो सिँचाई सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

ङ) खनिज तर्फ विभिन्न किसिमका खानीहरुको अनुसन्धान तथा उत्खनन् गरी ढुङ्गा, गिट्टी र बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थहरुको निकासी र पैठारी गरी गाउँपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धि गर्न सकिन्छ ।

च) भैरवी गाउँपालिकामा अवस्थित नेपालकै पहिलो पेट्रोलियम पदार्थको खानी अन्वेषण गरी वृहत आम्दानीको स्रोत बनाउन सकिन्छ ।

छ) गाउँपालिकाको कुसापानी, रावतकोट, लम्जी क्षेत्र कृषि योग्य भूभाग रहेकोले उक्त भूभागलाई सहि सदुपयोग गर्न सकेमा रोजगारी सँगै आम्दानि वृद्धि गर्न सकिन्छ ।

ज) गाउँपालिकाको भूगोलाई विशेषत: तीन भागमा क्रमश तल्लो भेग, बीचको भेग र माथिल्लो भेगमा विभाजन गरी सोही अनुरुप योजना तयार गरी भौगोलिक अनुकुलताका स्रोत साधनको प्रयोग र सदुपयोग मार्फत समृद्ध गाउँपालिका बनाउन सकिन्छ ।

४.३ प्रमुख समस्या तथा चुनौतीहरु

भैरवी गाउँपालिकाको समग्र विकासमा देहायका चुनौतिहरु रहेका छन्:

४.३.१ प्रमुख समस्याहरु

क) दीर्घकालीन सोचका साथ योजनाबद्ध विकासको अभ्यासमा कमी रहनु,

ख) कृषि तथा पशुपालनको क्षेत्र अझै परम्परागत तथा निर्वाहमुखी अवस्थामै रहनु,

ग) कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनको बजारीकरण तथा उचित भण्डारणको व्यवस्था नहुनु,

घ) सिँचाई पूर्वाधार पर्याप्त नहुनु र भएका सिँचाई पूर्वाधार समेत समयमा मर्मत सम्भार हुन नसक्नु,

ङ) पर्यटकीय पूर्वाधार विकास गरी पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रमहरुमा कमी,

च) ऐतिहासिक, धार्मिक र साँस्कृतिक महत्वका सम्पदाहरुलाई पर्यटकीय हिसाबले प्रवर्द्धन र संरक्षण गर्न नसक्नु,

छ) सामुदायिक विद्यालयहरुमा शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्न कठिनाइ हुनु,

ज) सहज रुपमा स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध नहुनु,

झ) लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको क्षेत्रमा अपेक्षाकृत प्रगति हुन नसक्नु,

ञ) दिगो भौतिक पूर्वाधारको अवधारणा विकास भै लागू नहुनु,

ट) सडक सञ्जालहरुको अपेक्षाकृत विकास हुन नसक्नु,

ठ) व्यवस्थित विद्युतको पहुँच नहुनु,

ड) स्थानीय स्तरको स्रोत साधनको उच्चतम उपयोग हुन नसक्नु,

ढ) भु-क्षय र पहिरो आदि प्रकोपको समस्या रहेको,

ण) विपद् व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन, वातावरण संरक्षणका लागि संस्थागत संरचना तयार नहुनु।

४.३.२ प्रमुख चुनौतीहरु

क) परम्परागत कृषि तथा पशुपन्छीपालनमा आधुनिकीकरण र व्यावसायीकरण गर्नु,

ख) सामुदायिक विद्यालयहरुमा शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्नु,

ग) स्वास्थ्यमा पहुँच वृद्धि गरी गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्नु,

घ) गाउँपालिकाका कच्ची सडकहरुलाई दिगो र सर्वयाम बनाउनु,

ङ) स्थानीय स्रोत र साधनहरुलाई संरक्षण गरी उच्चतम् उपयोग गर्नु,

च) खनिज पदार्थको अन्वेषण र उत्खनन् गरी आय वृद्धि गर्नु,

छ) दक्ष तथा दरबन्दी अनुरुप कर्मचारीको पदपूर्ती गरी सेवा प्रवाह गर्नु,

ज) गाउँपालिकाको कार्यसम्पादन प्रभावकारी र नतिजामुखी तुल्याउनु ।

४.४ निर्देशक सिद्धान्त

यस गाउँपालिकाको स्थानीय सम्भावना र आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी यस आवधिक योजनाका लागि केही महत्वपूर्ण निर्देशक सिद्धान्तहरु तयार गरिएको छ। उक्त सिद्धान्तहरु देहायअनुसार दिइएको छः

क) कृषि, वन, खनिज र पर्यटनलाई गाउँपालिकाको अग्रणी क्षेत्रका रुपमा स्थापना,

ख) स्थानीय पेशा तथा व्यवसाय विकास गरी घरघरमा रोजगारी सिर्जना,

ग) आधारभूत स्वास्थ्य र शिक्षामा गुणस्तर तथा नागरिकहरुको पूर्ण पहुँच,

घ) सतप्रतिशत घरपरिवारलाई स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता,

ङ) महिला, बालबालिका तथा अन्य लक्षित वर्गहरुलाई विकासमा पहिलो प्राथमिकता,

च) स्थानीय संस्कृति संरक्षण र सांस्कृतिक सहिष्णुताको प्रवर्द्धन,

छ) सबै घरधुरीलाई सडक तथा यातायात सुविधाको पहुँच सुनिश्चितता,

ज) वन तथा जैविक विविधतामा लगानी र सोको सन्तुलित उपयोग,

झ) वातावरण बचाऔं र फोहोरलाई सही उपयोग,

ञ) विपद् न्यूनीकरण र प्रतिकार्यमा पूर्वतयारी,

ट) सुशासन मार्फत दीगो शान्तिको परिकल्पना।

४.८ आवधिक योजनाको दीर्घकालीन खाका

भैरवी गाउँपालिकाको सनौलो भविष्य तयार गर्नका लागि दिगो विकास लक्ष्य, सोह्रौं राष्ट्रिय योजनाका प्राथमिकताहरु, नेपालको दीर्घकालीन सोच र कर्णाली प्रदेश सरकारको आवधिक विकास योजनाले लिएका देहाय बमोजिमका आ-आफ्ना दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य सँग तादम्यता हुने गरी भैरवी गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना तयार गरिएको छ। गाउँ कार्यपालिकाको नेतृत्व, राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरु, विषयगत शाखा तथा विकास सरोकारवालाहरुको सहभागितामा भैरवी गाउँपालिकाको समग्र विकास प्रकृयालाई मार्गदर्शन प्रदान गर्ने उद्देश्यले दिर्घकालीन खाका तयार गरिएको छ। यस योजनाको दीर्घकालीन खाकामा गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच, समष्टिगत लक्ष्य, समग्र उद्देश्यहरु, समग्र परिमाणात्मक लक्ष्य, नीति, रणनीति र कार्यक्रमहरु समेटिएका छन्।

४.८.१ दीर्घकालीन सोच

"शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पर्यटन, हरियाली विकास, सहकारी, रोजगार र पूर्वाधार: समृद्ध भैरवीको आठ आधार"

४.८.२ समष्टिगत लक्ष्य

आर्थिक र पूर्वाधार विकासको माध्यमबाट आर्थिक रुपान्तरण गर्ने।

४.८.२ समष्टिगत उद्देश्य

यस आवधिक योजनाको दीर्घकालीन सोच र लक्ष्यलाई सफलतापूर्वक हाँसिल गर्नका लागि देहायअनुसारका मुख्य उद्देश्यहरु रहेका छन्:

क) कृषि तथा पशुपालनलाई विविधिकरण गरी व्यवसायिक बनाउनु,

ख) स्थानीय उत्पादन, रोजगारी र आयमा दिगो वृद्धि गर्नु,

ग) सुशिक्षित, स्वस्थ र आत्मनिर्भर जनशक्ति तयार गर्नु,

घ) सुरक्षित तथा व्यवस्थित बसोबास र सहज यातायात सुविधा सुनिश्चित गर्नु,

ङ) जल, जंगल र जमिनको दिगो संरक्षण र विपदको उत्थानशील व्यवस्थापन गर्नु,

च) गाउँपालिकाको संरचना तथा प्रणाली,कार्यसम्पादन र जवाफदेहिताको स्तर वृद्धि गर्नु ।

४.९ परिमाणात्मक लक्ष्य

यस आवधिक विकास योजनाको परिमाणात्मक लक्ष्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्:

तालिका १३: समग्र परिमाणात्मक लक्ष्य

क्र सं	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)			पाँचौं वर्ष (२०८५/८६)
			नेपाल	**प्रदेश**	**स्थानीय तह**	
क	आर्थिक विकास					
१	प्रति व्यक्ति राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१४१०	१४९२		१७५०
२	आर्थिक बृद्धि दर	प्रतिशत	२.२	३.३		७
३	गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या (निरपेक्ष गरिबी)	प्रतिशत	१५.३			८
४	बहुआयमिक गरिबीको जनसंख्या	प्रतिशत	१७.४	९.६		७
५	सम्पत्तिमा आधारित आर्थिक असमानता (जिनी गुणक)	गुणक	०.३१			०.२५
६	आम्दानीको माथिल्लो १० र तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको अनुपात	अनुपात	१.३			१.२५
ख	सामाजिक विकास					
१	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.६०१	०.६१८		०.६५०
२	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	वर्ष	६९.७			७५
३	साक्षरता दर (५ वर्षमाथि)	प्रतिशत	७२.२	८१.७		९५

४	लैंगिक विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क				०.९
ग	पूर्वाधार तथा सहरी विकास					
१	३० मिनेटसम्मको दूरीमा यातायात पहुँच गरेको घरधुरी	प्रतिशत	७५			९०
२	सडक घनत्व	कि मि / वर्ग कि मि				३
३	इन्टरनेटको पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	६५.९			७०
घ	वन वातावरण र विपद् व्यवस्थापन					
१	सामुदायिक तथा कबुलियती वनवाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत				९०
२	उर्जा उपभोगमा नविकरणीय उर्जाको अनुपात	प्रतिशत				२०
३	विपद् घट्नावाट मृत्यु भएको जनसंख्या	संख्या				०
४	विपद् घट्नावाट प्रभावित परिवार संख्या	संख्या				०
ङ	सुशासन तथा संस्थागत विकास					
१	संस्थागत क्षमता प्राप्ताङ्क (LISA)	प्रतिशत	०		-	९०
२	लैंससास परीक्षण प्राप्ताङ्क (GESI Audit)	प्रतिशत	०		०	८५
३	नागरिक सन्तुष्टिको सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०		०	८५
४	वित्तीय जोखिम मूल्यांकन प्राप्ताङ्क	प्रतिशत	०		-	९०

४.१० रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

यस गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाको अवधिभित्र देहायअनुसारका समग्र रणनीति तथा कार्यनीतिहरु तय गरिएको छः

तालिका १४: समग्र रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

उद्देश्य १	**स्थानीय उत्पादन, रोजगारी र आयमा दिगो बृद्धि गर्नु ।**			
रणनीति नं	**रणनीति**	**कार्यनीति नं**	**कार्यनीति**	**SDG संकेत**
१.१	परामपरागत कृषि तथा पशुपन्छीपालनलाई व्यावसायीकरण तथा आधुनिकीकरण गर्न सहयोग गरिनेछ ।	१.१.१	गाउँपालिकामा सम्भाव्य खाद्यान्न, तरकारी, आलु तथा अदुवा आदिको प्रवर्द्धन गरी कृषकको आयस्तर सुधार गरिनेछ ।	२
		१.१.२	पशुपालन तथा दुग्ध व्यवसाय विकासका लागि कृषकलाई तालिम, सामाग्री, पुँजी र बजारीकरणमा सहायता आदि कार्य गरिनेछ ।	२
		१.१.३	कृषि तथा पशुपालनलाई प्रोत्साहन गर्नका लागि एक वडा एक पकेट क्षेत्र कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।	२
१.२	स्थानीय नागरिकहरुलाई सहकारीमा पहुँच तथा क्रियाशीलता बढाउनका लागि सहकारी नियमन गर्न स्थानीय ऐन तथा कार्यविधि तर्जमा, सहकारीहरुको अनुगमन तथा क्षमता विकासमा सहयोग गरिनेछ ।	१.२.१	सबै किसिमका सहकारीको सुव्यवस्थापन गर्नका लागि सहकारी सम्बन्धी स्थानीय ऐन तथा कार्यविधि तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ ।	१
		१.२.२	सहकारीहरुको दर्ता र नियमितरुपमा नवीकरण गराउने र सहकारी तथ्याङ्क प्रणालीलाई सूचारु गर्ने कार्य गरिनेछ ।	१
		१.२.३	सहकारीहरुको नियमन गर्नका लागि सहकारी इकाई स्थापना गरी अनुगमन, सुपरिवेक्षण र क्षमता विकासका कार्यहरु गरिनेछ ।	१
१.३	गाउँपालिकामा सञ्चालनमा रहेका सिँचाइ कुलोहरुको सुचारु सञ्चालन तथा थप सिँचाइका स्रोतहरुको पहिचान गरी निर्माण कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।	१.३.१	गाउँपालिकामा सञ्चालनमा रहेका सिँचाइ कुलोहरुको नियमितरुपमा मर्मतसम्भारको लागि कार्यक्रमहरु राखी कार्यान्वयन गरिनेछ ।	२
		१.३.२	सिँचाइ कुलो तथा पाइप सिँचाइका लागि स्रोतहरुको खोजी गर्ने र आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ ।	२
		१.३.३	सिँचाइ कुलो तथा पाइप सिँचाइ सम्भव नहुने क्षेत्रका लागि वैकल्पिक विधिहरुको पहिचान गरी उपयोग गरिनेछ ।	२

१.४	स्थानीय परिवेशमा मिल्ने किसिमका लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरुको पहिचान, विस्तार र सञ्चालनका लागि प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरु गरिनेछ ।	१.४.१	कृषि तथा पशुजन्य उपजमा आधारित साना उद्योगहरु सञ्चालनका लागि सीप तालिम तथा प्रविधि सहयोग गरिनेछ ।	८
		१.४.२	कृषि तथा पशुपन्छी क्षेत्रका व्यवसायहरुलाई नियमित रुपमा प्राविधिक सहयोग गर्ने जनशक्ति उत्पादनमा लगानी गरिनेछ ।	८
		१.४.३	व्यवसाय शुरु गर्न इच्छुक र व्यवसाय सञ्चालन गरिरहेका उद्यमीहरुलाई उद्यमशीलता र व्यवसायिक सीप तालिम उपलब्ध गराइनेछ ।	८
		१.४.४	स्थानीय उद्योगहरुबाट उत्पादन भएका उपजहरुलाई गाउँपालिकाको कार्यालय तथा अन्य कार्यालयहरुका उपभोगका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।	८
		१.४.५	उद्योग व्यवसायहरुमा उपयुक्त प्रविधि जडान र नवप्रवर्तनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।	१७
१.५	मजदुर तथा लक्षित वर्गहरुका लागि श्रम रोजगारी संरक्षण र सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्था मिलाइनेछ ।	१.५.१	श्रम बैङ्कको स्थापना गरी श्रमिकहरुको क्षमता विकास, हित कोष स्थापना र श्रमिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन जस्ता कार्यहरु गरिनेछ ।	८
		१.५.२	सबै सीपालु वा कोरा मजदुरहरुको लगत अद्यावधिक गर्ने र गाउँपालिकाबाट परिचयपत्र उपलब्ध गराइनेछ ।	८
१.६	यस गाउँपालिकामा पर्यटन सम्भाव्य क्षेत्रहरुमा पूर्वाधार विकास तथा प्रवर्द्धन गरी दिगोरुपमा स्थानीय रोजगारी तथा आय वृद्धि गर्ने कार्य गरिनेछ ।	१.६.१	गाउँपालिकामा रहेका पर्यटकीय सम्भावनाहरुको खोजी गरी पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ ।	८
		१.६.२	पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि पर्यटन विज्ञापन तथा पर्यटन शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।	८
उद्देश्य २	सुशिक्षित, स्वस्थ र आत्मनिर्भर जनशक्ति तयार गर्नु ।			
रणनीति नं	**रणनीति**	**कार्यनीति नं**	**कार्यनीति**	**SDG संकेत**
२.१	नागरिकहरुलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्नका लागि दक्ष जनशक्ति, स्वास्थ्य सेवा र सामाग्रीहरुको आपूर्ति,	२.१.१	विशेषज्ञ सेवा सहितको आधारभूत अस्पताल सञ्चालन गरिनेछ ।	३
		२.१.२	सबै आमाहरुले स्वास्थ्यमा पहुँचका लागि उपयुक्त स्वास्थ्य संस्थाहरुमा प्रसुती केन्द्र सञ्चालन गरिनेछ ।	३

	स्वास्थ्य संस्थामा पूर्वाधारहरुको व्यवस्थामा लगानी बढाइनेछ ।	२.१.३	आधारभूत स्वास्थ्य सेवाका मुख्य सेवाहरु जस्तै पोषण, क्षयरोग निवारण, महामारी नियन्त्रण, आधारभुत खोप, गाउँघर क्लिनिक जस्ता कार्यक्रमहरुमा लगानी बढाइनेछ ।	३
२.२	नागरिकहरुलाई गुणस्तरीय आधारभूत शिक्षा सेवामा पहुँच सुनिश्चितताका लागि शिक्षक तथा विद्यालय व्यवस्थापनमा केन्द्रित गतिविधिहरु सञ्चालन गरिनेछ ।	२.२.१	विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि दरबन्दी अनुसारका शिक्षक आपूर्ति र विषय शिक्षकहरुको व्यवस्थापन गरिनेछ ।	४
		२.२.२	विद्यालयमा विद्यार्थीको संख्याका आधारमा अतिरिक्त शिक्षकहरुको आपूर्ति र शिक्षक क्षमता विकासमा जोड दिइनेछ ।	४
		२.२.३	बालबालिकाहरुको सिकाइ उपलब्धि सुधार गर्नका लागि प्रविधिमैत्री शिक्षण सिकाइ र अतिरिक्त कक्षाहरुको व्यवस्था गरिनेछ ।	४
		२.२.४	बालबालिकाहरुको सिकाइ उपलब्धि र शिक्षकहरुको शिक्षण प्रभावकारितामा सुधार गर्न नियमित शिक्षण सिकाइ अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण कार्य गरिनेछ ।	४
		२.२.५	आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षामा विज्ञान, प्रविधि र नवपर्वतन लाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।	१७
२.३	गाउँपालिकाका सम्पूर्ण नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता र सरसफाइमा सबै संलग्नता सुनिश्चित गरिनेछ ।	२.३.१	हाल चलिरहेका खानेपानी योजनाहरुको मर्मत सम्भार र मुहान संरक्षणको कार्य गरिनेछ ।	६
		२.३.२	खानेपानीको समस्या भएका टोल बस्तीहरुका लागि नयाँ स्रोतको पहिचान गरी आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ ।	६
		२.३.३	एक घर एक धाराको व्यवस्थाका लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।	६
		२.३.४	सबै नागिरकलाई सरसफाइ सम्बन्धमा सचेत तुल्याउन सरसफाइमा सबै घरधुरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।	६
२.४	महिला बालबालिका तथा लक्षित वर्गहरुको संरक्षण तथा क्षमता विकास गरी	२.४.१	महिला हिंसा विरुद्धका अभियानहरु सञ्चालन गरिनेछ ।	५
		२.४.२	महिलाहरुलाई व्यवसायिक सीप तालिम, सचेतनामुलक कार्यक्रमहरुमा सहभागी गराई उनीहरुको क्षमता विकासमा टेवा पुर्याइनेछ ।	५

	आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरणमा सहयोग गरिनेछ।	२.४.३	बालबालिकाहरुको क्षमता विकासका गतिविधिहरु सञ्चालन गरिनेछ।	५
		२.४.४	दलित, आदिबासी तथा विपन्न वर्गहरुको क्षमता विकास र सशक्तिकरणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ।	५
		२.४.५	अपाङ्गता भएको व्यक्ति र जेष्ठ नागरिकहरुको संरक्षण, सम्मान तथा स्वास्थ्योपचारमा सहयोग गरिनेछ।	५
२.५	युवाहरुको क्षमता विकास, सशक्तीकरण गरी विकासमा युवाको सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ।	२.५.१	युवाहरुलाई उद्यमशीलता, नेतृत्व क्षमता, व्यावसायिक सीप र खेलकुद सम्बन्धी सीप विकास तालिमहरु सञ्चालन गरिनेछ।	८
		२.५.२	युवाहरुलाई उद्यम सञ्चालनमा प्रोत्साहन गरिनेछ।	८
		२.५.३	युवाहरुलाई विकास प्रक्रियाको मूल प्रवाहमा जोडिनेछ।	८
		२.५.४	युवाहरुलाई दूर्व्यसनी सम्बन्धी सचेत गराई राष्ट्र निर्माणमा सहभागिताको लागि प्रेरित गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।	८
२.६	स्थानीय संस्कृति तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण र विकास गरिनेछ।	२.६.१	स्थानीय संस्कृतिहरुको जगेर्ना गर्नका लागि सांस्कृतिक संग्रहालय स्थापना गरिनेछ।	११
		२.६.२	स्थानीय सांस्कृतिक सम्पदाहरुको खोजी गरी संरक्षण र विकास गरिनेछ।	११
उद्देश्य ३	सुरक्षित तथा व्यवस्थित बसोबास र सहज यातायात सुविधा सुनिश्चित गर्नु।			
रणनीति नं	**रणनीति**	**कार्यनीति नं**	**कार्यनीति**	**SDG संकेत**
३.१	गाउँपालिकामा रहेका बस्तीहरुको सुधार गर्ने र एकीकृत बस्ती विकासका अवधारणा कार्यान्वयन गरिनेछ।	३.१.१	एकीकृत आवास क्षेत्र निर्माण सम्बन्धी अध्ययन गरी उपयुक्त क्षेत्रहरुको पहिचान गरिनेछ।	११
		३.१.२	पराम्परागत बस्तीहरुमा सरसफाइ तथा अन्य सुविधाका लागि बस्ती सुधार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।	११
३.२		३.२.१	शिक्षा तथा स्वास्थ्यका भवन तथा संरचनालाई पहिलो प्राथमिकता दिई निर्माण सञ्चालन गरिनेछ।	७

	गाउँपालिकामा अति आवश्यक र महत्वका सार्वजनिक भवन तथा अन्य संरचनाहरुको निर्माण र मर्मत तथा सम्भार गरिनेछ।	३.२.२	कृषि तथा पशुजन्य उपजको संकलन प्रशोधन र अन्य व्यावसायिक गतिविधिलाई प्रत्यक्ष योगदान पुग्ने भवन तथा संरचनाहरु निर्माण गरिनेछ।	७
		३.२.३	सामुदायिक भवनका लागि साझेदारीमा सहयोग गरिनेछ।	७
		३.२.४	खेलमैदान निर्माण गरी युवाहरुलाई खेलकुदमा सुविधा उपलब्ध गराइनेछ।	७
३.३	गाउँपालिकाका सबै वडा, टोलबस्तीमा आवश्यक सडक तथा पुल निर्माण गरी सम्पूर्ण नागरिकलाई यातायात सुविधाको सुनिश्चित गरिनेछ।	३.३.१	सम्पुर्ण वडा केन्द्र सम्म जोड्ने सडकहरुलाई कालोपत्रे गरिनेछ।	९
		३.३.३	हाल सञ्चालनमा रहेका सडकहरुको मर्मत, स्तरोन्नति र कालोपत्रे गर्ने कार्य गरिनेछ।	९
		३.३.४	कृषि तथा पर्यटकीय सडकहरुको निर्माण गरिनेछ।	९
		३.३.५	सडकका आवश्यक स्थानहरुमा पुल, कलभर्ट तथा कजवे निर्माण गरी सञ्चालन गरिनेछ।	९
३.४	गाउँपालिकामा बग्ने विभिन्न नदी तथा खोलाहरुको पानीलाई उचित उपयोग, विद्युत उत्पादन सम्भावित क्षेत्रको पहिचान तथा उपयोग र स्थानीय नागरिकहरुलाई वैकल्पिक उर्जा उपलब्ध गराइनेछ।	३.४.१	सबै टोल/बस्तीहरुमा सडक सोलार बत्तीको व्यवस्था गरिनेछ।	७
		३.४.२	विद्युतीय चुलो र नविकरणीय उर्जा प्रयोगलाई बढाउन प्रोत्साहन गरिनेछ।	७
		३.४.३	आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र प्रशासनसँग सम्बन्धित भवन तथा संरचनाहरुमा बिजुली तथा सोलार प्रणाली जडान गरी सेवा प्रवाहमा सहजता कायम गरिनेछ।	७
		३.४.४	वैकल्पिक उर्जा सम्भावित टोल/बस्तीहरुमा वैकल्पिक उर्जाको प्रणाली उपयोगमा साझेदारी अनुदान दिइनेछ।	७
३.५	गाउँबासीहरुलाई सूचना सञ्चार र प्रविधि उपयोगको अग्रपङ्ती पुग्ने आधार तयार गरिनेछ।	३.५.१	सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई बढाउन सबै कार्यालय, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था तथा सार्वजनिक स्थलहरुमा इन्टरनेटको व्यवस्था गरिनेछ।	१६
		३.५.२	सम्पूर्ण तथ्याङ्कहरु डिजिटाईजेसन गरि सेवा प्रवाहमा पेपरलेस गभरनेन्सको अवधारणा अगाडी बढाइनेछ।	१६
उद्देश्य ४	जल, जंगल र जमिनको दिगो संरक्षण र विपदको उत्थानशील व्यवस्थापन गर्नु।			

रणनीति नं	रणनीति	कार्यनीति नं	कार्यनीति	SDG संकेत
४.१	वन तथा जैविक विविधता संरक्षणका लागि नीतिगत व्यवस्था गरी सोसम्बन्धी गतिविधिहरु सञ्चालन गरिनेछ।	४.१.१	वन तथा जडिबुटी नर्सरी स्थापना र सञ्चालनमा साझेदारी गरिनेछ।	१५
		४.१.२	सम्बन्धित सरोकारवालालाई वन नर्सरी व्यवस्थापन, जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धमा सचेतनामूलक तालिम दिइनेछ।	१५
		४.१.३	गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका पुराना खर्कहरुको संरक्षण र पशुपालन व्यवसायको लागि उपयोग गराइनेछ।	६
		४.१.४	वन क्षेत्रमा जडिबुटी खेतीको प्रवर्द्धन गरिनेछ।	१५
४.२	गाउँपालिका क्षेत्रमा पहिरो तथा नदी कटान क्षेत्रहरु पहिचान गरी भूसंरक्षण र जलधारहरुको संरक्षण र सन्तुलित उपयोग गरिनेछ।	४.२.१	पहिरो र नदीकटान क्षेत्रहरुमा उपयुक्त विधिहरु जस्तै तारजाली पर्खाल, वृक्षरोपण, तटबन्ध आदि निर्माण गरी रोकथाम गरिनेछ।	११
		४.२.२	खानेपानीका मुहानहरु संरक्षण गरिनेछ।	६
		४.२.३	एकिकृत जलाधार संरक्षण गुरुयोजना तयार गरिनेछ।	
		४.२.४	उपयुक्त स्थानहरुको पहिचान गरी पानी पूनर्जिवीकरण पोखरीहरु निर्माण गरिनेछ।	६
४.३	गाउँपालिका क्षेत्रमा दिगो रुपमा फोहोर व्यवस्थापन गरिनेछ।	४.३.१	स्थानीय नागरिकहरुलाई फोहोर उपयोग र व्यवस्थापन सम्बन्धमा ज्ञान सीप उपलब्ध गराइनेछ।	१२
		४.३.२	नकुहिने फोहोरको संकलन केन्द्र तोकी दिगो व्यवस्थापनका लागि अन्य संस्था तथा निकायसंग साझेदारी र समन्वय गरिनेछ।	१२
४.४	विपद् व्यवस्थापन, वातावरण अनुकुलन र जलवायु उत्थानशीलताका लागि संस्थागत संरचना तयार गरी सरोकारवालाहरुसँग सहकार्य गरिनेछ।	४.४.१	स्थानीय नागरिकहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण र प्रतिकार्य सम्बन्धमा क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।	१३
		४.४.२	विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना गरी सञ्चालन गरिनेछ।	१३
		४.४.३	वातावरण संरक्षण तथा अनुकुलन सम्बन्धमा नागरिकहरुलाई सचेत तुल्याई साझेदारीमा कार्यक्रमहरु गरिनेछ।	१५

		४.४.४	जलवायु अनुकुलन तथा उत्थानशीलता सम्बन्धमा नागरिकहरुलाई सचेत तुल्याइनेछ।	१५
		४.४.५	कृषि तथा अन्य क्रियाकलापमा विषादी न्यूनीकरणका लागि नागरिकाहरुलाई सचेत तुल्याई साझेदारी पहलहरु गरिनेछ।	१५
उद्देश्य ५	गाउँपालिकाको संरचना तथा प्रणाली,कार्यसम्पादन र जवाफदेहिताको स्तर बृद्धि गर्नु।			
रणनीति नं	**रणनीति**	**कार्यनीति नं**	**कार्यनीति**	**SDG संकेत**
५.१	गाउँपालिकामा आवश्यक स्थानीय नीति ऐन तथा कार्यविधिहरु लागू गरी नागरिकहरुलाई सुशासनको प्रत्यभूति दिइनेछ।	५.१.१	गाउँपालिकामा आवश्यक स्थानीय नीति, ऐन र कार्यविधिहरुको तर्जुमा र समयसापेक्ष अद्यावधिक गर्ने कार्य निरन्तररुपमा गरिनेछ।	१६
		५.१.२	पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुलाई राष्ट्रिय, संघीय र स्थानीय कानुनहरु सम्बन्धमा जानकार तुल्याइनेछ।	१६
		५.१.३	गाउँपालिकामा लागू गरिएका कानुनहरुको प्रभावकारीता मूल्याङ्कन र संसोधनका लागि सुझावहरु संकलन र समावेश गरिनेछ।	१६
५.२	गाउँपालिकाको संगठनात्मक तथा संरचनागत आवश्यकताहरु पहिचान गरी सुधारका पहलहरु गरिनेछ।	५.२.१	संस्थागत क्षमता आवश्यकता पहिचान गरी क्षमता विकासका विधिहरु समावेश गरी क्षमता विकास योजना तयार गरिनेछ।	१६
		५.२.२	गाउँपालिकालाई आवश्यक आवधिक वा रणनीतिक योजनाहरु तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।	१६
		५.२.३	आवधिक योजनालाई प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।	१६
		५.२.४	गाउँपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा अध्ययन अनुसन्धान गरी सुझावहरुको कार्यान्वयन गरिनेछ।	१६
		५.२.५	विकासमा सार्वजनिक निजी साझेदारीका लागि टोल विकास संस्था, आमा समूह र आवश्यकतानुसार नागरिक सञ्जाल गठन तथा परिचालन गरिनेछ।	१६

५.३	गाउँपालिकाका आय स्रोतहरुको व्यवस्थापन तथा उपयोग र सार्वजनिक योजनाहरुको व्यवस्थापनमा प्रभावकारिताका लागि आवश्यक पहलहरु गरिनेछ।	५.३.१	आन्तरिक राजस्वलाई दिगो व्यवस्थापनका लागि राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।	१६
		५.३.२	राजस्व संकलन तथा व्यवस्थापनमा प्रभावकारिता ल्याउन राजस्व शाखाको सवलीकरण, करदाता तथ्याङ्क व्यवस्थापन र करदाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।	१७
		५.३.३	योजना व्यवस्थापनमा प्रभावकारिताका लागि खरिद योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन नियमितरुपमा गरिनेछ।	१७
		५.३.४	योजनाहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन आन्तरिक तथा वाह्य पक्षबाट गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।	१६
		५.३.५	एकीकृत विद्युतीय योजना व्यवस्थापन प्रणाली लागू गरिनेछ।	१६
५.४	गाउँपालिकाको सक्षम मानव संसाधन तयार गर्दै सेवा प्रवाहलाई नतिजामुखी तुल्याउन र सुशासन कायम गर्न आवश्यक पहलहरु गरिनेछ।	५.४.१	संस्थागत आवश्यकताको आधारमा पदाधिकारी तथा कर्मचारीको क्षमता विकासका गतिविधिहरु सञ्चालन गरिनेछ।	१६
		५.४.२	कर्मचारीहरुलाई सेवाप्रति समर्पित गराउन पुरस्कार तथा उत्प्रेरणामुलक विधिहरु अवलम्बन गरिनेछ।	१६
		५.४.३	सेवा प्रवाहलाई छिटो छरितो र प्रभावकारी तुल्याउन सूचना प्रविधिको अधिकतम् उपयोग गरिनेछ।	१६
		५.४.४	गाउँपालिकाको सेवा लिन सक्षमता कम भएका नागरिकहरुका लागि नागरिक सहायता कक्ष, घुम्ती सेवा जस्ता विधिहरु अवलम्बन गरिनेछ।	१६

४.११ लगानी, स्रोत अनुमान र बाँडफाँट

४.११.१ आय अनुमान

तालिका १५: आय अनुमान

क्र सं	बजेटको स्रोत	आगामी ५ वर्षको स्रोत अनुसार प्रक्षेपण रकम रु (हजारमा)										
		प्रतिशत	प्रथम वर्ष (२०८१/८२)	प्रतिशत	दोस्रो वर्ष (२०८२/८३)	प्रतिशत	तेस्रो वर्ष (२०८३/८४)	प्रतिशत	चौथो वर्ष (२०८४/८५)	प्रतिशत	पाँचौं वर्ष (२०८५/८६)	पाँच वर्षको जम्मा
	आय	**१००**	**५६३,९५५,४३०**	**१००**	**५९०,२८२,९४८**	**१००**	**६१७,८३९,५३३**	**१००**	**६४६,६८२,५६०**	**१००**	**६७६,८७२,०८६**	**३,०९५,६३२,५५७**
१	आन्तरिक स्रोत	२.३१	१३,०३२,५८६	२.३१	१३,६४०,९९६	२.३१	१४,२७७,८०८	२.३१	१४,९४४,३४८	२.३१	१५,६४२,००६	७१,५३७,७४३
२	राजस्व वाँडफाँट	१८.०८	१०१,९९०,९०१	१८.०८	१०६,७५२,२१२	१८.०८	१११,७३५,७९९	१८.०८	११६,९५२,०३८	१८.०८	१२२,४११,७९०	५५९,८४२,७४०
३	रोयल्टी बाँडफाँट	०.२७	१,५३३,८७४	०.२७	१,६०५,४८१	०.२७	१,६८०,४३१	०.२७	१,७५८,८८०	०.२७	१,८४०,९९१	८,४१९,६५७
४	संघीय सरकारवाट प्राप्त हुने अनुदान	५९.४४	३३५,२२६,५६२	५९.४४	३५०,८७६,१७३	५९.४४	३६७,२५६,३६७	५९.४४	३८४,४०१,२४८	५९.४४	४०२,३४६,५१५	१,८४०,१०६,८६५
५	प्रदेश सरकारवाट प्राप्त हुने अनुदान	१७.७६	१००,१७२,४०६	१७.७६	१०४,८४८,८२३	१७.७६	१०९,७४३,५५२	१७.७६	११४,८६६,७८६	१७.७६	१२०,२२९,१९१	५४९,८६०,७५८
६	विविध आय	२.१३	११,९९९,१०१	२.१३	१२,५५९,२६३	२.१३	१३,१४५,५७६	२.१३	१३,७५९,२६०	२.१३	१४,४०१,५९३	६५,८६४,७९४

नोटः आयको अनुमान तथा प्रक्षेपणको विस्तृत विवरण तालिका नं ९० मा दिइएको छ।

४.११.२ आयको रणनीतिक बाँडफाँट

तालिका २२: बजेटको रणनीतिक बाँडफाँट

	व्यय	**१००**	**५६३,९५५,४३०**	**१००**	**५९०,२८२,९४८**	**१००**	**६१७,८३९,५३३**	**१००**	**६४६,६८२,५६०**	**१००**	**६७६,८७२,०८६**	**३,०९५,६३२,५५७**
क	प्रशासनिक खर्च	२४.२	१३६,६३८,४०९	२४.६	१४५,१४४,९२०	२५.०	१५४,१८१,००९	२५.३	१६३,७७९,६४५	२५.७	१७३,९७५,८५१	७७३,७१९,८३४
ख	विकास खर्च	७५.८	४२७,३१७,०२०	७५.४	४४५,१३८,०२८	७५.०	४६३,६५८,५२४	७४.७	४८२,९०२,९१५	७४.३	५०२,८९६,२३५	२,३२१,९१२,७२३
१	आर्थिक विकास	२५	१०६,८२९,२५५	२०	८९,०२७,६०६	२०	९२,७३१,७०५	२०	९६,५८०,५८३	२०	१००,५७९,२४७	४८५,७४८,४७६
२	सामाजिक विकास	२५	१०६,८२९,२५५	३०	१३३,५४१,४०९	३०	१३९,०९७,५५७	३०	१४४,८७०,८७४	३०	१५०,८६८,८७१	६७५,२०८,०८६
३	पूर्वाधार विकास	४०	१७०,९२६,८०८	४०	१७८,०५५,२११	४०	१८५,४६३,४१०	४०	१९३,१६१,१६६	४०	२०१,१५८,४९४	९२८,७६५,२४९
४	वन तथा वातावरण विकास	७	२९,९१२,१९१	७	३१,१५९,६६२	७	३२,४५६,०९७	७	३३,८०३,२०४	७	३५,२०२,७३६	१६२,५३३,९१९
५	सुशासन तथा संस्थागत ब्यवस्था	३	१२,८१९,५११	३	१३,३५४,१४१	३	१३,९०९,७५६	३	१४,४८७,०८७	३	१५,०८६,८८७	६९,६५७,३९४

परिच्छेद – ४

आर्थिक क्षेत्र

भैरवी गाउँपालिकामा हिमाल, पहाड र तराईको जस्तो हावापानीको सघनता रहेको छ। यहाँको अर्थतन्त्रको मेरुदण्ड कृषि, पशुपालन, पर्यटन, खनिज, जलश्रोत र जंगल नै हो। यसको अलवा यहाँ सा-साना उद्योग तथा व्यवसायहरु पनि सञ्चालनमा रहेका छन्। यहाँका बहुसंख्यक नागरिकहरु कृषि पेशामा आबद्ध छन्। त्यस्तै पशुपालन, पर्यटन, व्यापार र अन्य व्यवसायहरु पनि यहाँको प्रमुख आर्थिक क्रियाकलापहरु हुन्। यसर्थ, यहाँको आर्थिक विकासका प्रचलित क्षेत्रहरुलाई समेटी आवधिक विकास योजनामा आर्थिक विकासका विषय क्षेत्रहरुको सम्भावना, अवसर, समस्या, चुनौतीहरुको विश्लेषण गरी विषयगत दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति, कार्यक्रम तथा परियोजना, अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका र अनुमान तथा जोखिम देहायअनुसार तयार गरिएको छः

४.१ कृषि तथा पशुपन्छी विकास

४.१.१ पृष्ठभूमि

कृषि तथा पशुपक्षीं क्षेत्र यस गाउँपालिकाको मुख्य आर्थिक आधार हो। भैरवी गाउँपालिकामा अधिकांश मानिसहरु कृषिमा आबद्ध छन्। यस गाउँपालिकाको प्रमुख खाद्यान्न उत्पादन धान, गहुँ, मकै, कोदो,आदि रहेको छ। त्यस्तै तरकारी उत्पादनमा आलु, सिमी, केराउ, काँक्रा, चिचिना, धनियाँ, सुनकाउली, बोडी, प्याज आदि रहेको छ। नगदेबालीहरु अदुवा, बेसार, प्याज, अँलैची आदि रहेका छन् भने फलफूल तर्फ सुन्तला, केरा, आँप र वडा नं. ७ को केही स्थानहरुमा किवि समेत उत्पादन हुने गरेको छ। पशुपालनको क्षेत्रमा खसी, बाख्रा, गाई, भैंसी, कुखुरा, हाँस, बंगुर आदि प्रमुख रहेका छन्। तसर्थ, यस गाउँपालिका क्षेत्रमा कृषि तथा पशुपालनका लागि देखिएका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीहरु देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

४.१.२ सम्भावना

कृषि तथा पशुपन्छी विकासको क्षेत्रमा निम्न लिखित सम्भावनाहरुदेखिएका छन्:

क) कृषिमा विविधिकरण गरी उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सकिने

ख) कृषिमा व्यावसायीकरण गरी रोजगारी वृद्धि गर्न सकिने,

ग) पशुपालनलाई व्यवसायीकरण गरी आयआर्जन वृद्धि गर्न सकिने,

घ) कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन उद्योगहरु सञ्चालन गर्न सकिने,

ङ) रैथाने बालीहरु संरक्षण र विस्तार गर्न सकिने,

च) खाद्यान्न, तरकारी, दुधजन्य र मासुजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भर गराउन सकिने,

छ) कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनलाई पर्यटनसँग जोडेर स्थानीय आय वृद्धि गर्न सकिने ।

४.१.३ अवसर

कृषि तथा पशुपन्छी विकासको क्षेत्रमा निम्न लिखित अवसरहरु देखिएका छन्

क) उत्पादनका लागि अनुकूल भूबनोट र हावापानी रहेको,

ख) जिल्ला सदरमुकाम जस्तो ठूलो बजार नजिकैको दुरीमा रहेको,

ग) जलाधार क्षेत्रहरु पर्याप्त रहेकोले सिँचाइ सुविधा पर्याप्त उपलब्ध गराउन सकिने अवसर रहेको,

घ) पशुपंन्छी पालनका लागि उपयुक्त हावापानी, घाँस तथा चरण क्षेत्र पर्याप्त रहेको ।

ङ) कृषि सहकारीहरु परिचालन भई सक्रिय रहेको,

क) सबै वडाहरुमा सडक यातायातको सुविधा पुगेको ।

४.१.४ समस्याहरु

कृषि तथा पशुपन्छी विकासको क्षेत्रमा देहायका समस्याहरु रहेका छन्

क) कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा आधुनिकीकरण र यान्त्रिकरण नहुनु,

ख) कृषकहरुमा प्राविधिक ज्ञानको कमी,

ग) कृषि उत्पादन भण्डारण तथा उचित बजार व्यवस्थापन नहुनु,

घ) व्यवसायिक खेती गर्ने वातावरण र व्यवसायिक सोच कमजोर हुनु,

ङ) सिँचाइ सुविधाको पर्याप्त उपलब्धता नहुनु,

च) माटो परीक्षण गरी कृषिमा विविधिकरण नहुनु,

४.१.५ चुनौती

कृषि तथा पशुपन्छी विकासको क्षेत्रमा देहायका चुनौतीहरु रहेका छन्:

क) आयातित कृषि उत्पादनसँग प्रतिस्पर्धा गर्नु,

ख) कृषि अनुसन्धान, प्रविधि विकास तथा प्रसार हुन नसक्नु,

ग) कृषि क्षेत्रमा दक्ष जनशक्तिको अभाव हुनु,

घ) युवाहरुलाई कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा आकर्षित गराउनु,

ङ) खेतीयोग्य भूमीमा बाह्रै महिना सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउनु,

च) कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रलाई निर्वाहमुखी क्षेत्रबाट व्यवसायिक क्षेत्र बनाउनु।

४.१.६ दीर्घकालीन सोच

"कृषि र पशुपंक्षीजन्य उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि: भैरवी गाउँपालिकाको दिगो समृद्धि"

४.१.७ लक्ष्य

कृषि र पशुपन्छीपालनलाई व्यावसायीकरण गरी खाद्यमा आत्मनिर्भर तथा आयस्तर सुधार गरी नागरिकलाई समृद्ध बनाउने।

४.१.८ उद्देश्य

क) कृषि पेशालाई व्यावसायीकरणतर्फ उन्मुख गराई कृषि उत्पादन बृद्धि गर्नु,

ख) पशुपन्छी पालन व्यवसायलाई दिगो रुपमा स्थापित गरी आय र रोजगारी सिर्जना गर्नु,

४.१.९ रणनीति र कार्यनीति

माथि उल्लिखित उद्देश्यहरुको प्राप्तिका लागि देहायका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु कार्यान्वयन गरिनेछः

तालिका २३: कृषि तथा पशुपन्छी विकासका रणनीति र कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: कृषि पेशालाई व्यावसायीकरणतर्फ विकास गरी कृषकहरुको आय वृद्धि गर्नु।	
१.१ गाउँपालिका क्षेत्रमा सम्भाव्य अन्न, फलफुल तथा नगदे बालीको उत्पादनमा व्यवसायीकरण गरिनेछ।	१.१.१ गाउँपालिकामा एक वडा एक पकेट क्षेत्र प्रवर्द्धन गरिनेछ। १.१.२ कृषकहरुलाई उत्पादनमा आधारित अनुदान वितरण गरी कृषि व्यवसायमा उत्प्रेरित गरिनेछ। १.१.३ गाउँपालिकामा उत्पादन सम्भावित कृषि उपजहरुको विउ बैंक सञ्चालनमा साझेदारी अनुदान उपलब्ध गराइनेछ। १.१.४ गाउँपालिकामा पशुपालनको प्रवर्द्धन गरिनेछ। १.१.५ कृषि पर्यटनलाई विस्तार गरिनेछ।

१.२ कृषकहरुका लागि कृषि औजार, मल विउ, औषधी उपचार आदिमा प्राविधिक तथा सामाग्रीको उपलब्धता सुनिश्चित गरिनेछ।	१.२.१ कृषकहरुलाई आफैले प्राङ्गारिक मल तयार गर्नका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ। १.२.२ कृषकहरुलाई आधुनिक औजारहरुमा पहुँच बढाउनका लागि लागत सहभागितामा अनुदान उपलब्ध गराइनेछ। १.२.३ कृषकहरुका लागि कृषि सीप तथा तालिम प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गरिनेछ। १.२.४ कृषि उत्पादनमा प्रोत्साहन गर्नका लागि माटो परीक्षण तथा बाली स्वास्थ्य सम्बन्धी प्राविधिक सहयोगको व्यवस्था गरिनेछ।
१.३ कृषि उपजका लागि बजार प्रवर्द्धन तथा कृषकहरुलाई प्रोत्साहनका लागि पहलहरु गरिनेछ।	१.३.१ कृषि बजार प्रवर्द्धनका विभिन्न उपायहरुको खोजी तथा उपयोग गरिनेछ। १.३.२ कृषिमा युवा रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। १.३.३ कृषकहरुलाई कृषि विमा सम्बन्धमा सचेत तुल्याई सोको उपयोगका लागि प्रेरित गरिनेछ। १.३.४ कृषक तथा कृषि उपज उत्पादन सम्बन्धी तथ्याङ्क व्यवस्थापन र नियमितरुपमा प्रगति समीक्षा गरिनेछ।
उद्देश्य २: पशुपंक्षीपालन व्यवसायलाई दिगो रुपमा स्थापित गरी आय र रोजगारी सिर्जना गर्ने ।	
२.१ पशुपंक्षी पालनमा कृषकहरुलाई प्राविधिक सहजीकरण तथा पशु उपचार औषधीहरु उपलब्ध गराइनेछ।	२.१.१ पशुपंक्षी व्यवसायलाई व्यवस्थित सञ्चालन गर्न कृषकहरुलाई प्राविधिक सीप उपलब्ध गराइनेछ। २.१.२ पशु नश्ल सुधार तथा पशु आहार सचेतना अभिवृद्धि र प्रोत्साहन गरिनेछ। २.१.३ पशुपन्छी स्वास्थ्यका लागि पशु औषधी अनुदान, पशु उपचार, पोषण र कृषकहरुमा सोसम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि गरिनेछ। २.१.४ आधुनिक गोठ व्यवस्थापनको लागि खोर सुधार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ
२.२) पराम्परागत पशुपन्छीपालनलाई व्यावसायीकरण तथा आधुनिकीकरण गर्न सहयोग गरिनेछ।	२.२.१ व्यवसायिक पशुपालनका लागि तालिम तथा सामाग्री सहयोग गरिनेछ। २.२.२ पशुपालनलाई व्यावसायिक बनाउनका लागि परम्परागत खर्कहरुको संरक्षण र उपयोगमा कृषकहरुलाई प्रेरित गरिनेछ। २.२.३ पशुपन्छी स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी खोज तथा अनुसन्धानमा लगानी बढाइनेछ। २.२.४ पशुपालन पकेट विकासका लागि कृषकहरुसँग साझेदारी कार्यक्रम प्रारम्भ गरिनेछ। २.२.५ कृत्रिम गर्भधारण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
२.३) पशु उत्पादनको बजारीकरणमा सहजीकरण तथा सहयोग गरिनेछ।	२.३.१ पशु उत्पादन बजारीकरणका नीति तथा कार्यविधि तयार गरी लागू गरिनेछ। २.३.२ पशुपालनका कृषक तथा व्यापारी बीचको अन्तर्क्रिया तथा बजार सञ्जाल निर्माण तथा परिचालन गरिनेछ।

	२.३.३ कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनको बजार सूचना प्रणाली विकास गरी सञ्चालन गरिनेछ।
२.४ पशु उत्पादनको तथ्याङ्क व्यवस्थापन गरिनेछ।	२.४.१ गाउँपालिकामा उत्पादन हुने पशुधन र पशुजन्य उत्पादनको तथ्याङ्कको संकलन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ। २.४.२ इपिडेमियोलोजिकल प्रतिवेदन प्रणाली सञ्चालन गरिनेछ।

४.१.१० मुख्य कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका २४: कृषि तथा पशुपन्छी विकासका मुख्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
क	**व्यवसायिक कृषि प्रवर्द्धन कार्यक्रम**					२५२५०	२६०५०	३०२५०	३०६३०	३५४२०		
१.१	उत्कृष्ट उत्पादनका आधारमा वार्षिक ५० जना कृषकलाई अनुदान कार्यक्रम (कृषक पहिचान कार्यक्रम)	एकमुष्ट	सबै	२५०	१५०	४५००	६०००	७५००	९०००	१०५००	३७५००	स्थानीय+प्रदेश
१.२	कृषक पहिचान गरि वार्षिक ४० कृषि टनेल वितरण	एकमुष्ट	सबै	२००	६०	२४००	२४००	२४००	२४००	२४००	१२०००	स्थानीय+प्रदेश
१.३	मौसमी उन्नत जात बिउ वितरण कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	१०	८००	१६००	१६००	१६००	१६००	१६००	८०००	स्थानीय+प्रदेश
१.४	रैथाने बालि संरक्षण सेवा कार्यक्रम तथा शिविर कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	४००	४००	०	४००	०	४००	१२००	स्थानीय आफै
१.५	फलफुल नर्सरी सुदृधिकरण कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	२	२५०	०	२५०	०	२५०	०	५००	स्थानीय आफै
१.६	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी उत्पादनमा अनुदान कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	४५०	४५०	४५०	४५०	४५०	४५०	२२५०	स्थानीय+प्रदेश
१.७	डाले घाँस खेति विस्तारमा सहकार्य	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००	४००	४००	४००	४००	२०००	स्थानीय आफै
१.८	मौरी पालन विस्तार कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	३५०	३५०	०	३५०	०	६००	१३००	स्थानीय आफै
१.९	दक्ष कृषि प्राविधिक सीप तालिम संचालन	एकमुष्ट	सबै	३	२००	०	२००	०	२००	६००	१०००	स्थानीय आफै
१.१०	केरेसाबारी सुधार तालिम तथा कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	२	५००	०	०	५००	०	११५०	१६५०	स्थानीय आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
१.११	उत्पादनमा प्रोत्साहन तथा कृषि उत्पादनमा सहयोगको लागि वार्षिक उपयुक्त स्थान तोकी माटो परिक्षण कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	१६५०	१६५०	१६५०	१६५०	१६५०	१७००	८३००	स्थानीय+प्रदेश
१.१२	किसानसंग विज्ञ कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	४००	४००	०	४००	०	८५०	१६५०	स्थानीय आफै
१.१४	मुख्य उत्पादनलाई बजारीकरण व्यवस्थापनमा सहजीकरण	एकमुष्ट	सबै	३	१५००	०	०	१५००	१५००	१५००	४५००	स्थानीय+प्रदेश
१.१५	उत्कृष्ट कृषक तथा कृषक समुह पुरस्कार	एकमुष्ट	सबै	५	८००	८००	८००	८००	८३०	८७०	४१००	स्थानीय+प्रदेश
१.१६	कृषि समुह गठन र मिनिकीट वितरण	एकमुष्ट	सबै	५	११००	११००	११००	११००	११००	११००	५५००	स्थानीय आफै
१.१७	कृषि बिमाको व्यवस्थापन	एकमुष्ट	सबै	५	१२००	१२००	१२००	१२००	१२५०	१३००	६१५०	स्थानीय+प्रदेश
१.१८	सहुलियतपूर्ण कृषि ऋण कार्यक्रम (वार्षिक ३० जनालाई)	एकमुष्ट	सबै	१५०	२५०	७५००	७५००	७५००	७५००	७५००	३७५००	स्थानीय+प्रदेश
१.१९	कृषिमा आधुनिकीकरणक लागि तालिम तथा कृषि उपकरण अनुदान तथा वितरणमा (वार्षिक १० जनालाई) निरन्तरता	एकमुष्ट	सबै	१०	१०००	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	१००००	स्थानीय+प्रदेश
१.२०	मसला बालि पकेट क्षेत्र सहयोग र निरन्तरता	एकमुष्ट	सबै	१	१०००	२००.०	२००.०	२००.०	२००	२००	१०००	स्थानीय आफै
१.२१	सुन्तला, तरकारी, धान, आलु पकेट क्षेत्रमा थप सहयोग र निरन्तरता	एकमुष्ट	सबै	५	३००	३००.०	३००.०	३००.०	३००	३००	१५००	स्थानीय आफै
ख	**व्यवसायिक पशुपालन प्रवर्द्धन**					१४१००	१४५००	१३७५०	१३२००	१६२००		

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.१	दुध, अन्डा र मासुमा आत्मनिर्भरका लागि लोकल कुखुरापालन प्रोत्साहन तथा अनुदान कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	६००	६००	६००	६००	६५०	७००	३१५०	स्थानिय तह आफै
२.२	नश्ल सुधार कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	७५०	७५०	७५०	७५०	८००	८५०	३९००	स्थानिय तह आफै
२.३	रेबिज तथा महामारी नियन्त्रणका लागी पशुरोग खोप तथा औषधि कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	१२००	१२००	१२००	१२००	१२५०	१३००	६१५०	स्थानिय तह आफै
२.४	छाडा पशु व्यवस्थापनमा सहयोग	एकमुष्ट	सबै	२	२००	२००	०	०	०	२५०	४५०	स्थानिय तह आफै
२.५	भकार सुधार तथा गोठ सुधार कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	४	५५०	५५०	५५०	०	५५०	५५०	२२००	स्थानिय तह आफै
२.६	पशु पंक्षी पालन तालिम	एकमुष्ट	सबै	४	२५०	२५०	२५०	०	२५०	२५०	१०००	स्थानिय तह आफै
२.७	कृषक र उद्यमी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	५००	५००	०	५००	०	५००	१५००	स्थानिय तह आफै
२.८	माछा पालनको लागि तालिम तथा अनुदान	एकमुष्ट	सबै	३	१५०	०	१५०	१५०	०	१५०	४५०	स्थानिय तह आफै
२.९	उत्कृष्ट पशुपालकलाई (वार्षिक २५ जना) पुरस्कृत कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	२५०	१५०	७५००	७५००	७५००	७५००	७५००	३७५००	स्थानिय तह आफै
२.१०	पशुपालन व्यवसाय प्रवर्धनका लागि फार्मको विस्तार तथा बिमा तथा सहुलियत ऋण सेवा (वार्षिक ५० जनालाई)	एकमुष्ट	सबै	२५०	२००	२२००	२२००	२२००	२२००	२२००	११०००	स्थानिय तह आफै
२.११	जुनेटिक रोग नियन्त्रण कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	३५०	३५०	०	३५०	०	३५०	१०५०	स्थानिय तह आफै
२.१२	पशुपंक्षीमा मत्स्य रोग अन्वेषण	एकमुष्ट	सबै	१	३००	०	०	०	०	३००	३००	स्थानिय तह आफै
२.१३	पशु ल्याबमा सामग्री खरिद तथा व्यवस्थापन	एकमुष्ट	सबै	३	५००	०	५००	५००	०	५००	१५००	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.१४	गाईपालन र बाख्रापालनमा उन्नत जातको गाई, बाख्रा र बोका पकेट क्षेत्र घोषणा गरि वितरण तथा अनुदान कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	२	८००	०	८००	०	०	८००	१६००	स्थानिय तह आफै

४.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका २६: कृषि तथा पशुपन्छी विकासका अपेक्षित उपलब्धि र नतिजा खाका

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकाको आर्थिक विकासको क्षेत्रमा उच्चतम लगानी परिचालन गरी गुणस्तरीय उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु ।	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि तथा पशुपन्छी पालनको हिस्सा	प्रतिशत	-	३६.०	३६.५	३७.०	३७.५	४०.०	४०.०	गाउँपालिका प्रोफाइल, कृषि र पशु सेवा शाखाका प्रतिवेदनहरु	कृषि, पशु र खाद्य सुरक्षा क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने ।
असर	कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन भएको हुने ।	प्रमुख खाद्यान्न बालीको उत्पादकत्व (धान)	मे. ट./हेक्टर	-	११००.००	११५०.०	१२००.०	१३५०.०	१५००.०			
		प्रमुख खाद्यान्न बालीको उत्पादकत्व (मकै)	मे. ट./हेक्टर	-	१४००.००	१५००.००	१६००.००	१७००.००	१८००.००	१८००.००		
		प्रमुख खाद्यान्न बालीको उत्पादकत्व (गहुँ)	मे. ट./हेक्टर	-	१३.०	१४.०	१६.०	१८.०	२०.०	२०.००		
		आलु बालीको उत्पादकत्व	मे. ट./हेक्टर	-	८०.०	८३.०	८७.०	९०.०	९५.०	९५.००		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
		तरकारीको उत्पादकत्व	मे. ट./हेक्टर	-	१५.०	१६.०	१८.०	२०.०	२५.०	२५.००		
		फलफूलको उत्पादकत्व	मे. ट./हेक्टर	-								
		दलहनको उत्पादकत्व	मे. ट./हेक्टर	-								
		तेलहनको उत्पादकत्व	मे. ट./हेक्टर	-								
		माछाको उत्पादकत्व	क्विन्टल	-	३७	४०	४२	४५	५०	५०.००		
		दुधको उत्पादन वार्षिक	लिटर	-	१३६०००	१३८०००	१४००००	१४२०००	१४५०००	१४५०००.००		
		मासुको उत्पादन वार्षिक	क्विन्टल	-	१०००	१०५०	११००	११५०	१२००	१२००		
		अण्डाको उत्पादन वार्षिक	गोटा (हजारमा)	-								
प्रतिफल	गाउँपालिकामा सम्भाव्य अन्न तथा नगदे बालीको उत्पादनमा व्यावसायीकरण भएको हुनेछ।	आफ्नो उत्पादनवाट ९ महिनासम्म खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	-	३५	४०	४५	५०	६०	६०.००		
		व्यावसायिक कृषि फर्म	सङ्ख्या	-	५०	५३	५८	६३	७०	७०.००		
		कृषिमा आधारित रोजगारी	प्रतिशत	-	७१.५	७२.०	७३.०	७४.०	७५.०	७५.०		
		कृषि तालिम प्राप्त जनशक्ति	सङ्ख्या	-	१३००	१३५०	१४००	१४५०	१५००	१५००.००		
		प्लाप्टिक टनेल खेती	सङ्ख्या	-	५०	७५	१००	१५०	२००	२००		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
		माछा पालन गर्ने कृषक	सङ्ख्या	-	१०	१५	२०	२५	३०	३०		
		कृषि प्राविधिक	सङ्ख्या	-	६	८	१०	१०	१४	१४		
		दुग्ध संकलन केन्द्र	सङ्ख्या	-	१०	१५	२०	२५	३०	३०		
		व्यावसायिक पशुपालन फर्म	सङ्ख्या	-	५	१०	१५	३०	५०	५०		
		घाँसको बीउ उत्पादन	मे. टन	-	१	१	१	१	१	५		
		कृषक पाठशाला	सङ्ख्या	-	३	५	७	१०	१५	१५		
		बीउ बैंक स्थापना र सञ्चालन	सङ्ख्या	-	१	३	५	७	११	११		
		व्यवसायिक भैँसी पालन फर्म	सङ्ख्या	-	१०	१५	२०	३०	५०	५०		
		व्यावसायिक बाख्रा पालन फर्म	सङ्ख्या	-	१०	१५	२०	३०	५०	५०		
		पशु स्वास्थ्य प्राविधिक	सङ्ख्या	-	८	१२	१५	१८	२२	२२		

४.२ खाद्य सुरक्षा र पोषण

४.२.१ पृष्ठभूमि

हरेक नागरिकको खाद्य सुरक्षा तथा पोषण मौलिक अधिकारभित्रको विषयवस्तु हो। यसर्थ, गाउँपालिकाले हरेक नागरिकको खाद्य र पोषणमा पहुँच सुनिश्चित गर्न रणनीतिक पहल गर्नुपर्ने हुन्छ। गाउँका बालबालिका, अपांगता भएको व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक लगायतका आम जनस्तरमा खाद्य तथा पोषण सम्बन्धी सचेतना विकास गरी खाद्य सूरक्षा तथा पोषण सूनिस्चित गर्ने कार्य गाउँपालिकाको जिम्मेवारी भित्र पर्दछ। खाद्यको भौतिक उपलब्धता, खाद्यमा भौतिक र आर्थिक पहुँच, पर्याप्त खाद्यको उपयोग र यी तिन क्रियाकलापहरुमा दिगोपनको विकास गर्न स्थानीय सरकारले संवेदनशिल बन्नुपर्ने हुन्छ । यस गाउँपालिकामा खाद्य तथा पोषण क्षेत्रमा रहेका देहायअनुसारका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतिहरुको आधारमा आवधिक रणनीति तथा कार्यक्रम पहिचान गरी योजनामा समावेश गरिएको छ।

४.२.२ सम्भावना

क) कृषि तथा पशुपालनलाई व्यावसायीकरण तर्फ विकास गरी खाद्य तथा पोषण आपूर्ति बढाउन सकिने,

ख) स्थानीय रैथाने बाली तथा पशुजन्य उत्पादनबाट पोषणयूक्त खाद्य वस्तुको आपूर्ति बढाउन सकिने।

४.२.३ अवसर

क) कृषि तथा पशुपालनका लागि प्रसस्त जमिन र उपयुक्त हावापानी भएकोले खाद्य आपूर्तिमा सहयोग पुग्ने,

ख) गाउँपालिकामा सडक यातायातको सुविधा भएको हुँदा खाद्य आपूर्तिमा सहजता रहेको,

ग) सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको उपलब्धले खाद्य तथा पोषण सचेतना विस्तार गर्न सहज रहेको।

४.२.४ समस्या

यस गाउँपालिकामा खाद्य सुरक्षा तथा पोषण क्षेत्रमा देहायका समस्याहरु रहेका छन्:

क) स्थानीय नागरिकहरुलाई आधारभूत खाद्य तथा पोषण सम्बन्धमा चेतनाको कमी हुनु,

ख) खाद्य सुरक्षा र पोषण सम्बन्धी तथ्यांक तथा सूचना व्यवस्थान नहुनु,

ग) कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी व्यवसाय घट्दै जानु,

घ) खाद्य सुरक्षा तथा पोषण लक्षित कार्यक्रमहरु न्यून मात्रामा हुनु।

४.२.५ चुनौती

क) स्थानीय कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय विस्तार गर्नु,

ख) बजारबाट खाद्य पदार्थको गुणस्तर नियन्त्रण गर्नु,

ग) खाद्य तथा पोषण सम्बन्धमा सबै नागरिकलाई सचेत र अनुशासित तुल्याउनु,

घ) परम्परागत आहार विधिमा सुधार ल्याउनु ।

४.२.६ दीर्घकालीन सोच

"खाद्य र पोषणमा स्वाबलम्बनः भैरवी गाउँबासीको स्वस्थ जीवन"

४.२.७ लक्ष्य

हरेक नागरिकहरुलाई आधारभूत खाद्य उपलब्धता, पहुँच र उपयोगमा दिगोपन स्थापना गर्ने ।

४.२.८ उद्देश्य

क) खाद्य सुरक्षा र पोषणमा विपन्न वर्ग वा खाद्य असुरक्षित वर्गको पहुँच सुनिश्चित गर्ने,

ख) हरेक नागरिकलाई खाद्य तथा पोषण क्षेत्रमा सचेत तुल्याई पहुँच र उपयोग अभिवृद्धि गर्ने ।

४.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकाको खाद्य सुरक्षा तथा पोषण क्षेत्रमा विकासका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु कार्यान्वयन गरिनेछः

तालिका २७: खाद्य सुरक्षा तथा पोषण विकासका रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: खाद्य सुरक्षा र पोषणमा विपन्न वर्ग वा खाद्य असुरक्षित वर्गको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।	
१.१ खाद्य असुरक्षित वर्गको खाद्यन्न तथा पोषणमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।	१.१.१ खाद्य सुरक्षाको लागि उत्पादन विशेष कार्यहरु गरिनेछ । १.१.२ मातृ शिशु पोषण कार्यक्रम प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
उद्देश्य २: हरेक नागरिकलाई खाद्य तथा पोषण क्षेत्रमा सचेत तुल्याई पहुँच र उपयोग अभिवृद्धि गर्ने ।	
२.१ खाद्य सुरक्षा तथा पोषण प्रवर्द्धन गर्ने ।	२.१.१ गाउँबासीहरुमा खाद्य सुरक्षा तथा पोषण सम्बन्धमा सचेतना विस्तार गरिनेछ । २.१.२ खाद्य असुरक्षित वर्गको पहिचान तथा उक्त वर्गलाई सचेत तुल्याइनेछ ।

४.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका २८: खाद्य सुरक्षा तथा पोषण विकासका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२	**खाद्य तथा पोषण**											
२.१	पोषण सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम	गोटा	सबै	१०	२००	४००	४००	४००	४००	४००	२०००	स्थानीय आफै
२.२	पोषणको लागि करेसाबारी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	गोटा	सबै	४	५००	०	५००	५००	५००	५००	२०००	स्थानीय आफै
२.३	पोषण सम्बन्धी सूचना शिक्षा र सञ्चार कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	२५०	२५०	२५०	२५०	२५०	२५०	१२५०	स्थानीय आफै
२.४	बहुक्षेत्रीय पोषण तथा खाद्य सूरक्षा योजना तथा रणनीति तर्जुमा	गोटा	सबै	१	५००	५००	०	०	०	०	५००	स्थानीय आफै
२.५	विद्यालयहरुमा पोषण सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५००	५००	२५००	स्थानीय आफै
२.६	खाद्य असूरक्षित वर्ग सहायता कार्यक्रम	गोटा	सबै	४	५००	०	५००	५००	५००	५००	२०००	स्थानीय आफै
२.७	मातृ शिशु पोषण सहायता कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५००	५००	२५००	स्थानीय आफै

४.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ३०: खाद्य सुरक्षा तथा पोषण विकासका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकाका सबै नागरिकहरुमा आधारभूत खाद्य तथा पोषणको उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु ।	न्यूनतम् क्यालोरी पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	-	९०.०	९२.०	९५.०	९७.०	९९.५	९९.५	गाउँपालिका प्रोफाइल, कृषि र पशु सेवा शाखाका प्रतिवेदनहरु	खाद्य सुरक्षा क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने ।
		प्रति व्यक्ति खाद्य उपलब्धता बढेको हुने	कि. ग्रा.	-	५००	६००	७००	८५०	१०००	१०००		
असर	गाउँपालिकाका सबै नागरिकहरुमा आधारभूत खाद्य तथा पोषणको उपलब्धता भएको हुने ।	औषत क्यालोरी (२५३६) पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	-	७०	७५	८०	९०	१००	१००		
		उच्च खाद्य असुरक्षित परिवार संख्या	प्रतिशत	-	५.०	१०.०	१५.०	२०.०	३०.०	३०.०		
प्रतिफल	गाउँपालिकामा खाद्य सुरक्षा र पोषण प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।	पोषण सम्बन्धी सचेत भएको जनसंख्या	प्रतिशत	-	२०	४०	६०	८०	१००	१००		
		खाद्य तथा पोषण सचेतना कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने विद्यालय	प्रतिशत	-	३५	५०	६५	८५	१००	१००		
		बहुक्षेत्रीय पोषण तथा खाद्य सूरक्षा योजना तथा रणनीति तर्जुमा	सङ्ख्या	-	१	०	०	०	०	१		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
	खाद्य असुरक्षित वर्गको खाद्यन्न तथा पोषणमा पहुँच सूनिश्चित भएको हुनेछ।	खाद्य तथा पोषण सहायता पाएको घरधुरी	प्रतिशत	-	५	१०	१५	२०	३०	३०		
		करेसाबारी भएको घरधुरी	प्रतिशत	-	६०	७०	८०	९०	१००	१००		
		मातृ शिशु पोषण सहायता पाएका जनसंख्या	प्रतिशत	-	५.०	१०.०	१५.०	२०.०	३०.०	३०.०		

४.३ सिँचाइ विकास

४.३.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकामा कृषियोग्य भूमि ३३.७४ वर्ग कि.मि. रहेको छ त्यसमध्ये करिब ३५१३ हेक्टर जमिन सिँचाई योग्य रहेको यस गाउँपालिकामा हाल ९८७ हेक्टर जमिन सिञ्चित रहेको छ। प्रशस्त जलाधारको उपलब्धता रहेको यस गाउँपालिकामा धेरै खोला तथा खोल्सीहरु भएकोले सिँचाइ विकासको लागि प्रचुर सम्भावनाहरु रहेको छ। यस गाउँपालिकामा यहाँ हाल सञ्चालित अवस्थामा रहेका सिँचाइ कुलाहरुको मर्मत सम्भार र नयाँ सिँचाइ आयोजनाहरु निर्माणका कार्यहरु गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ।

४.३.२ सम्भावना

क) खोला तथा खोल्सीहरुको उपयोग गरी सिँचाइ गर्न सकिने,
ख) साना सिँचाइ प्रणाली विकास गर्न सकिने,
ग) थोपा सिँचाइ प्रणालीको सम्भावना रहेको।

४.३.३ अवसर

क) प्रशस्त मात्रामा पानीको स्रोत उपलब्ध हुनु,
ख) खेतीयोग्य भूमिहरुको उपलब्धता प्रशस्त हुनु।

४.३.४ समस्या

क) सञ्चालित रहेका सिँचाइ पूर्वाधारहरुको उचित मर्मत संभार हुन नसक्नु,
ख) सिँचाइ सुविधाको विकास हुन नसक्नु,
ग) सिँचाईक्षेत्रमा स्रोत लगानीको अभाव हुनु,

४.३.५ चुनौती

क) बाह्रै महिना सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउनु,
ख) भौगोलिक कठिनाइको कारण सबै खेतीयोग्य भूमिहरुमा सिँचाइ सुविधा पुर्याउनु,।

४.३.६ दीर्घकालीन सोच

"दिगो सिंचाइको पूर्वाधार, उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिको मूल आधार"

४.३.७ लक्ष्य

सिँचाइ प्रणालीको विकास र जलस्रोतको व्यवस्थापनबाट कृषिजन्य उत्पादनमा वृद्धि गर्ने ।

४.३.८ उद्देश्य

क) हाल सञ्चालित सिँचाइ स्रोतहरुको संरक्षण र दिगो विस्तार गर्ने,

ख) सिँचाइका नयाँ सम्भावनाहरुको पहिचान तथा उपयोग गर्ने ।

४.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकामा सिँचाइ सुविधाको दिगो विस्तार गरी कृषि उत्पादनमा वृद्धि गर्नका लागि देहायका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु कार्यान्वयन गरिनेछ ।

तालिका ३१: सिँचाइ विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: सञ्चालित सिँचाइको आयोजनाहरुको मर्मत, संरक्षण र दिगो विस्तार गर्ने ।	
१.१ हाल सञ्चालनमा रहेका सिञ्चाई आयोजनाहरुको दिगो मर्मत सम्भार गर्ने	१.१.१ हाल सञ्चालित कुलो तथा पाईपहरुलाई दिगो मर्मत तथा स्तरोन्नती गरी संरक्षण गरिनेछ ।
उद्देश्य २: सिँचाइका नयाँ सम्भावनाहरुको पहिचान तथा उपयोग गर्ने ।	
२.१ सिँचाइ गुरुयोजना तयार गरी नयाँ सम्भावनाहरुको पहिचान तथा रणनीतिक उपयोग गर्ने ।	२.१.१ एकिकृत सिँचाइ प्रणालीको लागि रणनीतिक सिँचाइ गुरुयोजना तयार गरिनेछ । २.१.२ जलाधारहरुको बहुउपयोगी योजना बनाई सिँचाइ प्रणालीको विकास गरिनेछ । २.१.३ गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सम्भावित स्थानहरुमा सिँचाइ पोखरीहरु निर्माण गरिनेछ ।

४.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ३२: सिँचाइ विकासका कार्यक्रम तथा आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
क	**आर्थिक विकास क्षेत्र**											
३	**सिंचाई**					३२७००	३३४५०	३८५००	४४८३०	४५९२०		
३.१	नगरस्तरीय सिंचाई गुरुयोजना निर्माण	एकमुष्ट	सबै	१	१५००	१५००	०	०	०	०	१५००	स्थानीय आफै
३.२	अधुरा सिंचाई आयोजनाको निर्माण सम्पन्न सहित दिगो व्यवस्थापन कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	२	३०००	३०००	०	३०००	०	०	६०००	स्थानीय+प्रदेश
३.३	टार क्षेत्र सिंचाई सुबिधा विस्तार कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	१	२०००	४००	४००	४००	५००	५००	२२००	स्थानीय आफै
३.४	प्राविधिक तथा कृषकको क्षमता र दक्षता विकास कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	३००	३००	०	३००	०	३००	९००	स्थानीय आफै
३.५	संचालित मुहान संरक्षण कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	४	३००	३००	३००	३००	०	३००	१२००	स्थानीय आफै
३.६	सिँचाइ कुलो तथा पाइप सिँचाइ सम्भव नहुने क्षेत्रका लागि वैकल्पिक विधिहरुको पहिचान कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	१	१०००	१०००	०	०	०	०	१०००	स्थानीय आफै
३.७	गिताचौर सिंचाई योजना	एकमुष्ट	१	१	५०००	२५००	२५००	०	०	०	५०००	स्थानीय+प्रदेश
३.८	पतेडा खोला सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	१	१	५५००	०	०	२७५०	२७५०	०	५५००	स्थानीय+प्रदेश
३.९	राडु पधेरा सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	१	१	५६००	०	०	०	११२०	४४८०	५६००	स्थानीय+प्रदेश

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
३.१०	भिखेत सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	१	१	४५००	२२५०	२२५०	०	०	०	४५००	स्थानीय+प्रदेश
३.११	बर्खेपानी सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	१	१	५०००	०	०	२५००	२५००	०	५०००	स्थानीय+प्रदेश
३.१२	खालचौर सिंचाई कुलो निर्माण	एकमुष्ट	२	१	६०००	१८००	१८००	२४००	०	०	६०००	स्थानीय+प्रदेश
३.१३	सालताडा नाउली सिचाइ कुलो निर्माण	एकमुष्ट	२	१	५०००	०	०	२५००	२५००	०	५०००	स्थानीय+प्रदेश
३.१४	टुनीपाटा सिचाइ कुलो निर्माण	एकमुष्ट	२	१	३५००	०	०	३५०	७००	२४५०	३५००	स्थानीय+प्रदेश
३.१५	बागे खोला सिचाइ कुलो निर्माण	एकमुष्ट	२	१	४१००	०	०	०	२०५०	२०५०	४१००	स्थानीय+प्रदेश
३.१६	बडा खेत सिचाइ कुलो निर्माण	एकमुष्ट	२	१	४२००	०	०	०	२१००	२१००	४२००	स्थानीय+प्रदेश
३.१७	छामघाट-तियाड़ी डाँडा लिफ्टिंग सिचाई आयोजना	एकमुष्ट	३	१	५८००	२९००	२९००	०	०	०	५८००	स्थानीय+प्रदेश
३.१८	भण्डारीगाउँ सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	३	१	६०००	०	०	३०००	३०००	०	६०००	स्थानीय+प्रदेश
३.१९	पहाडीपाखा कालसेन कालढुङगा सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	३	१	५७००	०	०	०	११४०	४५६०	५७००	स्थानीय+प्रदेश
३.२०	राईडाँडा लखेत सिंचाई कुलो	एकमुष्ट	३	१	५५००	०	११००	११००	११००	२२००	५५००	स्थानीय+प्रदेश
३.२१	विसेत्डा सेन सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	३	१	५६००	०	०	०	२८००	२८००	५६००	स्थानीय+प्रदेश
३.२२	छडने केनपानी सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	३	१	४५००	२२५०	२२५०	०	०	०	४५००	स्थानीय+प्रदेश
३.२३	कानाकेरोज रातिमारा सिंचाई कुलो निर्माण	एकमुष्ट	३	१	४८००	०	०	२४००	२४००	०	४८००	स्थानीय+प्रदेश
३.२४	रसाडा ज्यामिरे रसाडावासुले सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	३	१	४९००	०	०	०	१४७०	३४३०	४९००	स्थानीय+प्रदेश

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
३.२५	डुमगाडा वान्द्रे सिंचाई कुलो निर्माण	एकमुष्ट	३	१	५०००	०	०	०	१५००	३५००	५०००	स्थानीय+प्रदेश
३.३८	माथिल्लो भिटाखेत सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	४	१	६२००	३१००	३१००	०	०	०	६२००	स्थानीय+प्रदेश
३.३९	सडासेन सिचाई कुलो निर्माण	एकमुष्ट	४	१	६२००	०	३१००	३१००	०	०	६२००	स्थानीय+प्रदेश
३.४०	कपुर खोला सिंचाई नहर निर्माण	एकमुष्ट	५	१	६०००	०	०	०	३०००	३०००	६०००	स्थानीय+प्रदेश
३.४१	जर्के विस्टवाडा सिंचाई नहर निर्माण	एकमुष्ट	५	१	५७००	०	०	२८५०	२८५०	०	५७००	स्थानीय+प्रदेश
३.४२	गाजे खोला सिंचाई नहर निर्माण	एकमुष्ट	५	१	५६००	२८००	२८००	०	०	०	५६००	स्थानीय+प्रदेश
३.४३	रातिमारा सिंचाई नहर निर्माण	एकमुष्ट	५	१	४८००	०	०	०	२४००	२४००	४८००	स्थानीय+प्रदेश
३.४४	खाली देखी सिंचाई नहर निर्माण	एकमुष्ट	५	१	४४००	२२००	२२००	०	०	०	४४००	स्थानीय+प्रदेश
३.४५	चिस्रता पानी जाग्ने सिंचाई नहर निर्माण	एकमुष्ट	५	१	५०००	०	२५००	२५००	०	०	५०००	स्थानीय+प्रदेश
३.४६	पुलिया वाट रकाली सिंचाई नहर निर्माण	एकमुष्ट	५	१	५५००	०	०	०	२७५०	२७५०	५५००	स्थानीय+प्रदेश
३.४७	रतनछडा गार्नी सिंचाई नहर निर्माण	एकमुष्ट	५	१	५७००	०	२८५०	२८५०	०	०	५७००	स्थानीय+प्रदेश
३.४८	बलले हिमाल भैरवी सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	७	१	६८००	३४००	३४००	०	०	०	६८००	स्थानीय+प्रदेश
३.४९	घट्टे खोला- डाडासरु सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	७	१	६५००	०	०	३२५०	३२५०	०	६५००	स्थानीय+प्रदेश
३.५०	घट्टे खोला कुशापानी सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	७	१	६५००	०	०	१३००	१३००	३९००	६५००	स्थानीय+प्रदेश
३.५१	सानोआहाल- गौमत टोल सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	७	१	५५००	०	०	१६५०	१६५०	२२००	५५००	स्थानीय+प्रदेश
३.५२	भात्र देखि गैरासरु, डाडासरु, कुशापानि सिंचाई आयोजना	एकमुष्ट	७	१	६०००	३०००	०	०	०	३०००	६०००	स्थानीय+प्रदेश

४.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ३३: सिँचाइ विकासका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा

नतिजा तह	**नतिजा**	**सूचक/लक्ष्य**	**एकाई**	**आधार वर्ष (२०७९/८०)**	**योजना अवधिको लक्ष्य**					**जम्मा**	**पुष्ट्याइँको स्रोत**	**जोखिम पक्ष र अनुमान**
					प्रथम वर्ष	**दोस्रो वर्ष**	**तेस्रो वर्ष**	**चौथो वर्ष**	**पाँचौँ वर्ष**			
प्रभाव	गाउँपालिकाका सबै कृषियोग्य भूमिमा सिँचाइ सुविधा उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु ।	खेतीयोग्य जमिन मध्ये सिंचित जमिन	हेक्टर	१०००	१००	१००	२००	२००	२००	१८००	गाउँपालिका प्रोफाइल, पूर्वाधार शाखाका प्रतिवेदनहरु	सिँचाइ क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने ।
		बाह्रैमहिना सिँचाइ सुविधा पाउने घरधुरी	प्रतिशत	-	३०	३५	४०	४५	५०	५०		
असर	गाउँपालिकामा सिँचाइ उपलब्ध हुने क्षेत्र थप गरी कृषि उत्पादनमा बृद्धि भएको हुने ।	सुचारु सिँचाइ आयोजना	सङ्ख्या	-								
		कुलो तथा पाइप सिँचाइ स्तरीकरण र मर्मत सम्भार	सङ्ख्या	-								
प्रतिफल	पानीको स्रोत संरक्षण र उपयोग भएको हुने ।	संरक्षित गरिएको पानीको मुहान	प्रतिशत	-	१०	२०	४०	७०	१००	१००		
		लिफ्टिङ सिँचाइ	सङ्ख्या	-	१	१	२	२	३	९		
		सिँचाइ कुलो नयाँ	सङ्ख्या	-	२	३	३	३	३	१४		
		रिचार्ज पोखरी	सङ्ख्या	-	५	१०	१५	३०	४०	१००		
		थोपा सिँचाइ प्रणाली	सङ्ख्या	-	५	५	१०	१०	२०	५०		

४.४ उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा आपूर्ति

४.४.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकामा विभिन्न किसिमका साना तथा मझौला व्यवसायहरु सञ्चालित रहेका छन् । यी मध्ये गाउँपालिका भित्र रहेका टेलर्स, सुनचाँदी व्यवसायी, भाँडा पसल, होटल, फेन्सी, क्लिनिक तथा औषधी पसल, तरकारी तथा फलफूल पसल, माछामासु पसल, हेयर शैलुन, बंगुर पालन, निर्माण व्यवसाय, जुत्ता पसल, फोटो स्टुडियो, फर्निचर, किराना पसल, इलेक्ट्रोनिक्स पसल, राइस मिल, पेट्रोल पम्प, खाजाघर तथा चिया पसल आदि प्रमुख व्यवसायहरु हुन् । यस गाउँपालिकाको प्रमुख आर्थिक केन्द्रहरुमा भिरखेत, रावतकोट, चगत्रा, डाँडिमाँडी, सिलंगी, खम्बागाडे, काउलेडाँडा, गाबुगौँडा, पानीपोखरा, ढुङ्गाउठाउने, ब्याउली, भुवाटाकुरा, छड्ने आदि पर्दछन् । उद्योग, व्यापार तथा व्यवसायहरुको प्रवर्द्धन गर्नका लागि यस क्षेत्रमा रहेका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीहरुको विश्लेषण गरी रणनीति, कार्यनीति तथा कार्यक्रमहरु यस योजनामा समावेश गरिएको छ ।

४.४.२ सम्भावना

क) कृषि तथा पशुपालनलाई व्यावसायीकरण गर्न सकिने,

ख) स्थानीय वन, कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनमा आधारित उद्योगहरु सञ्चालन गर्न सकिने,

ग) औद्योगिकग्राम निर्माण गरी सञ्चालन गर्न सकिने ।

४.४.३ अवसर

क) जिल्ला सदरमुकाम तथा प्रादेशिक राजधानी जस्ता ठूला बजारहरु नजिकैको दुरीमा हुनु,

ख) सहर बजारमा अर्गानिक उत्पादनलाई विशेष ग्राहयता दिने मानसिकताको विकास हुनु ।

४.४.४ समस्या

क) नागरिकहरुमा व्यावसायिक वातावरण नहुनु,

ख) उद्योगका लागि आवश्यक कच्चा पदार्थ यथेष्ट मात्रामा उपलब्ध नहुनु,

ग) प्रतिस्पर्धी मुल्यमा गुणस्तरीय वस्तुहरुको उत्पादन हुन नसक्नु,

घ) व्यवसायलाई पुँजीको अभाव हुनु,

ङ) वित्तीय संस्थाहरुको प्रभावकारी उपस्थिति न्यून हुनु,

च) स्थानीय स्तरमा उत्पादित कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग स्थापना नहुनु ।

४.४.५ चुनौती

क) स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगलाई स्थापना गर्नु,

ख) पलायन उन्मुख भएको युवाहरुको सोचलाई उद्यमशिल बनाई स्वरोजगार केन्द्रित गर्नु,

ग) उच्च लगानीमा औद्योगिक उत्पादनमा वृद्धि गर्नु,

घ) आयातित वस्तुहरुलाई प्रतिस्थापन गर्नु ।

४.४.६ दीर्घकालीन सोच

"स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग विस्तार: भैरवी गाउँपालिकाको आर्थिक वृद्धिको आधार"

४.४.७ लक्ष्य

स्थानीय स्रोत तथा कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग र व्यापारको प्रवर्द्धन गरी स्थानीय नागरिकहरुको आयस्तरमा वृद्धि गर्ने ।

४.४.८ उद्देश्य

क) स्थानीय स्रोत, कच्चा पदार्थ, सीप र साधनमा आधारित उद्योगहरुको प्रवर्द्धन गर्नु

ख) उत्पादित वस्तुहरुको बिक्री वितरणका लागि बजार व्यवस्थापन गर्नु ।

४.४.९ रणनीति तथा कार्यनीति

यस गाउँपालिकामा उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय विकास गरी गाउँपालिकाबासीलाई समृद्ध तुल्याउनका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु लागू गरिनेछः

तालिका ३४: उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: स्थानीय स्रोत, कच्चा पदार्थ, सीप र साधनमा आधारित उद्योगहरुको प्रवर्द्धन गर्ने ।	
१.१ स्थानीय स्रोतमा आधारित कच्चा पदार्थको प्रशोधन गर्त तथा उद्योग सञ्चालन गर्न प्रवर्द्धन गर्ने ।	१.१.१ स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग स्थापना र व्यवसायिक उत्पादन गरी उद्योग प्रवर्द्धन गरिनेछ । १.१.२ नीजि-सहकारी लगानी मैत्री वातावरण निर्माण गर्न आवश्यक संस्थागत संयन्त्र बनाई क्रियाशील गरिनेछ ।

	१.१.३ स्थानीय उद्योगी, व्यवसायीहरु सँग नियमित अन्तरक्रिया गरी प्रोत्साहन गरिनेछ । १.१.४ गाउँबासी नागरिकहरुलाई उद्यमशिलताको आधारभूत ज्ञानका लागि तालिम प्रदान गरिनेछ । १.१.५ गाउँस्तरीय औद्योगिकग्रामको स्थापना तथा सञ्चालन गर्न आवश्यक पूर्वाधार तयार गरिनेछ ।
उद्देश्य २: उत्पादित वस्तुहरुको बिक्री वितरणका लागि बजार व्यवस्थापन गर्ने ।	
२.१ स्थानीय उत्पादनलाई गुणस्तरीयता सुनिश्चित गर्दै औद्योगिक वस्तुको बजारीकरण गर्ने।	२.१.१ स्थानीय स्रोतमा आधारित हस्तकला उद्योगहरूको स्थापनाद्वारा परम्परागत सीप तथा प्रविधिको संरक्षण र विकास गरिनेछ २.१.२ औद्योगिक उत्पादनको गुणस्तरमा सुधार गर्न गुणस्तर परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था गरिनेछ । २.१.३ स्थानीय तथा बाह्य बजार व्यवस्थापनको लागु स्थानीय नीति बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । २.१.४ सुपथ मुल्य पसलहरु सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरी नियमित अनुगमनको प्रबन्ध मिलाइनेछ ।

४.४.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ३५: उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय विकासका कार्यक्रम तथा आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
४. उद्योग, व्यापार,व्यवसाय तथा आपूर्ति												
४.१	**कृषि, पशु, घरेलु, र साना उधोग प्रवर्द्धन**					१४१००	८७००	१०७००	९४००	११५००		
४.१.१	तरकारी तथा फलफुल संकलन केन्द्र स्थापना सहयोग	गोटा	सबै	२	१०००	१०००	१०००	०	०	०	२०००	स्थानीय आफै
४.१.२	साना व्यवसायलाई कृषि औजार तथा उपकरण सहयोग	एकमुष्ट	सबै	५	२०००	२०००	२०००	२०००	२२००	२५००	१०७००	स्थानीय+प्रदेश
४.१.३	उधमीको समान विक्री केन्द्र संचालन समपुरक कोष सहयोग	एकमुष्ट	सबै	५	१५००	१५००	१५००	१५००	१७००	२०००	८२००	स्थानीय+प्रदेश
४.१.४	दुध संकलन केन्द्र निर्माण	एकमुष्ट	सबै	३	५०००	५०००	०	५०००	०	५०००	१५०००	स्थानीय+प्रदेश
४.१.५	चिस्यान केन्द्र निर्माण	गोटा	सबै	१	६०००	३०००	३०००	०	०	०	६०००	स्थानीय आफै
४.१.६	व्यवस्थित मौरी घार कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	२	१०००	०	०	१०००	१०००	०	२०००	स्थानीय आफै
४.१.७	लप्सी candy तथा केरा chips उद्योग	गोटा	सबै	१	४०००	०	०	०	२०००	२०००	४०००	स्थानीय आफै
४.१.८	HOME STAY, RESORT प्रबर्धनमा अध्ययन	गोटा	सबै	१	१०००	१०००	०	०	०	०	१०००	स्थानीय आफै
४.१.९	भैरवी क्रसर उद्योग संचालनमा अनुदान	गोटा	४	१	३०००	६००	१२००	१२००	०	०	३०००	स्थानीय आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
४.१.१०	काठ फर्निचर उद्योग अनुदान	गोटा	६	१	२५००	०	०	०	२५००	०	२५००	स्थानीय आफै
४.२	**उद्यमशिलाता तथा सिप विकास**					३४००	३२००	४२००	३९००	५३००		
४.२.१	दलित तथा पिछडिएको समुदायको उधमशिलाताको लागि सिपमुलक तथा आयमुलक कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	२००	०	२५०	०	३००	७५०	स्थानीय आफै
४.२.२	महिला उधमशिलाताको लागि सिपमुलक तालिम तथा समाग्रीको खरिद	एकमुष्ट	सबै	४	२००	२००	२००	०	३००	३००	१०००	स्थानीय आफै
४.२.३	उधमी प्रोत्साहन कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	२००	०	२५०	०	३००	७५०	स्थानीय आफै
४.२.४	व्यवसायिक सिप प्रशिक्षण तालिम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	०	२००	२५०	०	३००	७५०	स्थानीय आफै
४.२.५	दुना, टपरी उत्पादन तालिम (प्रबिधि सहित)	एकमुष्ट	सबै	३	२००	२००	०	२५०	०	३००	७५०	स्थानीय आफै
४.२.६	आधुनिक सिप तालिम (Electrician, Plumbing)	एकमुष्ट	सबै	५	२००	२००	२००	२५०	३००	३००	१२५०	स्थानीय आफै
४.२.७	नगदे कृषि तालिमको योजना	एकमुष्ट	सबै	३	२००	०	२००	२५०	३००	३००	१०५०	स्थानीय आफै
४.२.८	उधम विकास योजना निर्माण	एकमुष्ट	सबै	५	२००	२००	२००	२५०	३००	३००	१२५०	स्थानीय आफै
४.२.९	औधोगिक ग्राम स्थापना	एकमुष्ट	सबै	१	१००००	२०००	२०००	२२००	२४००	२६००	११२००	स्थानीय+प्रदेश

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
४.२.१०	उधोग तथा व्यापार व्यवसाय दर्ता शिविर संचालन	एकमुष्ट	सबै	५	२००	२००	२००	२५०	३००	३००	१२५०	स्थानीय आफै
४.३	**युवा उद्यम प्रबर्द्दन**					२००	४००	५००	६००	८००		
४.२.१	युवा सिप विकास तालिम	एकमुष्ट	सबै	५	२००	०	२००	२५०	३००	४००	११५०	स्थानीय आफै
४.२.२	युवा उद्यम समपुरक कोष सहयोग	एकमुष्ट	सबै	५	२००	२००	२००	२५०	३००	४००	१३५०	स्थानीय आफै

४.४.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ३७: उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय विकासका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	औद्योगिक क्षेत्रको विकास र विस्तारद्वारा गाउँपालिकाको अर्थतन्त्रमा समृद्धि आएको हुनेछ।	उद्योग व्यवसायमा संलग्न उद्यमी/व्यवसायी	प्रतिशत	-	३	३	५	६	७	१०	गाउँपालिका प्रोफाइल, उद्यम विकास शाखाका प्रतिवेदनहरु	उद्योग तथा व्यवसाय क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		उद्योग व्यवसायबाट रोजगारी प्राप्त गर्नेको सङ्ख्या (थप)	सङ्ख्या	-	२००	२५०	३००	३५०	४००	१५००		
असर	गाउँपालिकामा लघु, घरेलु, साना र मझौला उद्योगहरुको स्थापना भई रोजगारीको अवसर सिर्जना भएको हुने।	उद्योग व्यवसायमा प्रत्यक्ष रोजगारी बृद्धि (वार्षिक)	प्रतिशत	-	५	६	७	८	१०	१०		
		सीपमूलक तालिम प्राप्त जनशक्ति	सङ्ख्या	-	२००	२५०	३००	३५०	४००	१५००		
		लघु, घरेलु तथा साना उद्योग दर्ता	सङ्ख्या	-	१००	१००	२००	२००	४००	१०००		
		मझौला उद्योग दर्ता	सङ्ख्या	-	५	१०	१०	१५	२०	६०		
प्रतिफल	गाउँपालिकामा कृषि तथा स्थानीय स्रोत साधनमा आधारित लघु, घरेलु, साना र मझौला उद्योगहरु स्थापना र सञ्चालन भएको हुने ।	कृषिमा आधारित उद्योग	सङ्ख्या	-	५०	६०	७०	८०	१००	१००		
		अन्य स्थानीय स्रोत साधन र सीपमा आधारित उद्योग	सङ्ख्या	-	३	५	७	१०	१५	१५		
		किराना पसल र अन्य व्यवसाय	सङ्ख्या	-	५०	५०	६०	६०	८०	३००		
	गाउँपालिकामा कृषि तथा स्थानीय स्रोत	उद्यमशिलता तालिम प्राप्त जनशक्ति	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	५००		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
	साधनमा आधारित उद्यमी र सीपयुक्त जनशक्ति बृद्धि भएको हुने ।	हस्तकला सीप तालिम प्राप्त जनशक्ति	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	२५०		
		आधुनिक सीप तालिम प्राप्त जनशक्ति	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	२५०		

४.५ श्रम, रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा

४.५.१ पृष्ठभूमि

गाउँबासीहरुको प्रमुख श्रम लगानी भएको क्षेत्र नै कृषि तथा पशुपालन हो। यद्पी अन्य व्यापार, व्यवसायमा साथै सरकारी जागिर संलग्न छन्। गाउँपालिकाका युवाहरुलाई दक्ष बनाई स्थानीय पेशा व्यवसायहरुमा प्रेरित गर्नुपर्ने आजको आवश्यकता रहेको छ। स्थानीय उत्पादनहरुमा ह्रास आएको कारण परनिर्भरता बढ्दै गएको छ। तसर्थ कृषि पशुपालन, साना तथा मझौला उद्योग र व्यवसाय र सेवामूलक व्यवसायहरुमा युवाहरुलाई दक्ष बनाई आकर्षित गर्न सके मात्र स्थानीय उत्पादन बढेर दिगो आर्थिक वृद्धि हाँसिल गर्न सकिन्छ। श्रमशक्ति पलायन भइरहेको परिप्रेक्ष्यमा श्रम रोजगारीको क्षेत्रमा गाउँपालिकाले विशेष लगानी गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ।

समावेशी तथा दिगो विकासका लागि गरिबी न्यूनीकरण र मानव सुरक्षाको महत्वपूर्ण साधनको रुपमा रहेको नागरिकको सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको हकलाई संविधानले नै सुनिश्चित गरेको छ। राज्यले आर्थिक तथा सामाजिक रुपले विपन्न, अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका विपन्न एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, आफ्नो हेरचाह आफै गर्न नसक्ने तथा लोपोन्मुख जातीका नागरिक, दलित आदिलाई लक्षित गरी स्वास्थ्य उपचार सेवा, स्वास्थ्य बिमा, दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, निर्वाहमुखी भत्ता लगायत विशेष व्यवस्था सहितको संरक्षणको व्यवस्था गर्दै आएको छ। संघीय सरकारले जस्तै स्थानीय तहले समेत विद्यमान सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण प्रणालीलाई अझ सुदृढ, दिगो र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक रहेको छ।

४.५.२ सम्भावना

क) श्रम तथा रोजगारी क्षेत्रलाई व्यवस्थित गराई श्रमिकको भविष्य जीवन रक्षा गर्न सकिने,

ख) अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरुलाई सशक्तीकरण गरी गरिवी निवारणमा योगदान गर्न सकिने,

ग) सुरक्षित श्रम तथा रोजगारीको वातावरण सिर्जना गर्न सकिने,

घ) श्रमिकहरुको सहभागितामा सामाजिक सुरक्षा कोष स्थापना गर्न सकिने,

ङ) श्रम आपूर्तिमा प्रभावकारीता कायम गर्नका लागि श्रम बैंकको अवधारणा लागू गर्न सकिने।

४.५.३ अवसर

क) विप्रेषणलाई उत्पादनशिल क्षेत्रमा लगाई रोजगारी प्रदान गर्न सकिने,

ख) श्रम बैंकको स्थापना गरी स्थानीय स्तरमा श्रमशक्ती प्रयोग गर्न सकिने,

ग) सूचना प्रविधिको कारण श्रम तथा रोजगारीको सूचना तथा तथ्याङ्क चाँडो प्राप्त हुने,

घ) सरकारी तथा निजी क्षेत्रबाट व्यवसायिक सीप विकास तालिमका कार्यक्रमहरु निरन्तर चलिरहेको ।

४.५.४ समस्या

क) औपचारिक रोजगारी तथा श्रमको अवसर अति न्यून हुनु,

ख) अनौपचारिक रोजगारी क्षेत्रमा श्रमिकको सुरक्षा व्यवस्था नहुनु,

ग) रोजगारीका अवसर तथा श्रमको सुरक्षा सम्बन्धमा सूचना व्यवस्थापन नहुनु,

घ) बेरोजगारीका कारण युवाहरुमा लागू पदार्थको दुर्व्यशनी बढेको ।

४.५.५ चुनौती

क) पलायन प्रवृत्तिलाई रोक्नु,

ख) श्रम बजार व्यवस्थित गर्नु र श्रमिक सुरक्षा व्यवस्था गर्नु,

ग) स्वरोजगारीको वातावरण बनाउनु,

घ) स्थानीय स्तरमा रोजगारको अवसर सिर्जना गर्नु,

ङ) अनौपचारिक श्रम शक्तिलाई सुरक्षा गर्नु ।

४.५.६ दीर्घकालीन सोच

"सामाजिक सुरक्षा सहित श्रमको सम्मान, रोजगारीको वृद्धी गरी समृद्ध भैरवी निर्माण"

४.५.७ लक्ष्य

सामाजिक सुरक्षा सहित उद्यमशिलता र स्व–रोजगार वृद्धि गर्ने ।

४.५.८ उद्देश्य

क) स्थानीय श्रमिकहरुलाई व्यवसायिक सीपयुक्त बनाउनु,

ख) श्रमिकहरुको लागि सामाजिक सुरक्षा सुनिश्चित गर्नु ।

४.५.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकामा श्रम तथा रोजगारीको सिर्जना र सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्था मजबुद बनाई गाउँपालिकाबासीहरुलाई समृद्ध तुल्याउनका लागि देहायका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरिएको छः

तालिका ३८: श्रम रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा क्षेत्रको विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: स्थानीय श्रमिकहरुलाई व्यवसायिक सीपयुक्त बनाउनु ।	
१.१ व्यवसायिक सीप विकास कार्यक्रम गर्ने ।	१.१.१ श्रम बैङ्कको स्थापना गरी स्थानीय श्रमिकहरुको तथ्याङ्क व्यवस्थापन गरिनेछ । १.१.२ श्रमिक तथा मजदुरहरुलाई आवश्यकता अनुसार पेशागत सीप विकास तालिम सञ्चालन गरिनेछ । १.१.३ श्रम बजारको माग अनुसारको जनशक्ति उपलब्ध गराउन सोही अनुसारको सीप र दक्षता विकास गराईनेछ । १.१.४ महिला, दलित, युवा र आदिबासी, आश्रित परिवार सदस्य तथा लक्षित वर्गहरुका लागि रोजगार सीप विकास तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
उद्देश्य २: श्रमिकहरुको लागि सामाजिक सुरक्षा सुनिश्चित गर्नु ।	
२.१ श्रमिकहरुलाई सामाजिक सुरक्षाको मूल प्रवाहमा आबद्ध गराउने ।	२.१.१ श्रमिकहरुका लागि सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ, २.१.२ अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरुलाई सामाजिक सुरक्षाको दाहेरा भित्र ल्याइनेछ।

४.५.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ३९: श्रम रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
५	**श्रम रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा**											
५.१	**व्यवसायिक सिप विकास**					३८०	६२०	१०००	९००	१४००		
५.१.१	लक्षित वर्ग आयमुलक तथा सिपमुलक कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	२२०	०	२२०	२५०	३००	३५०	११२०	स्थानीय
५.१.२	महिला व्यवसायिक सिप विकास तालिम	एकमुष्ट	सबै	३	१८०	१८०	०	२५०	०	३५०	७८०	स्थानीय
५.१.३	अपाङ्गता भयको व्यक्ति व्यवसायिक सिप तालिम	एकमुष्ट	सबै	४	२००	०	२००	२५०	३००	३५०	११००	स्थानीय
५.१.४	विपन्न वर्ग व्यवसायिक सिप विकास तालिम	एकमुष्ट	सबै	५	२००	२००	२००	२५०	३००	३५०	१३००	स्थानीय
५.२	**लक्षित वर्ग स्वरोजगारी प्रवर्द्धन**											
५.२.१	लक्षित वर्ग स्वरोजगारी सहयोग कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	२००	२००	०	२५०	०	३००	७५०	स्थानीय
५.३	**श्रमिक सामाजिक सुरक्षा प्रवर्द्धन र तथ्यांक व्यवस्थापन**					८४०	४४०	१०००	६००	१४००		
५.३.१	श्रमिक हित कोष	एकमुष्ट	सबै	५	२२०	२२०	२२०	२५०	३००	३५०	१३४०	स्थानीय
५.३.२	श्रमिक क्षमता विकास कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	१८०	१८०	०	२५०	०	३५०	७८०	स्थानीय
५.३.३	श्रमिक तथ्याँक व्यवस्थापन	एकमुष्ट	सबै	२	२२०	२२०	०	२५०	०	३५०	८२०	स्थानीय

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
५.३.४	सबै सीपालु वा कोरा मजदुरहरुको लगत अद्यावधिक र गाउँपालिकाबाट परिचयपत्र उपलब्ध गराउने कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	२२०	२२०	२२०	२५०	३००	३५०	१३४०	स्थानीय

४.५.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ४१: श्रम रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा क्षेत्रका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	श्रमिकहरुको प्रतिव्यक्ति आयमा बृद्धि भई गरिवी न्यूनीकरणमा योगदान पुग्नेछ।	श्रमिकहरुको प्रतिव्यक्ति आय (वार्षिक)	रु (लाख)	-	२.५	२.८	३.	३.५	५	५	गाउँपालिका प्रोफाइल, रोजगार शाखाका प्रतिवेदनहरु	श्रम, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षा क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
असर	श्रमिकहरुको रोजगारीको वार्षिक औषत दिन बृद्धि भई आयमा बृद्धि भएको हुनेछ।	रोजगारीको औषत दिन (वार्षिक)	दिन	-	११०	१२०	१३०	१४०	१५०	१५०		
प्रतिफल	श्रमिकहरुको पेशागत क्षमता र सीप बृद्धि भएको हुनेछ।	क्षमता विकास तालिम पाएका श्रमिक	सङ्ख्या	-	५०	१२०	१९०	३००	५००	५००		
		पेशागत तालिमप्राप्त मजदुर/श्रमिक	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	५००		
	श्रमिकहरुको एकीकृत सूचना प्रणाली विकास भएको हुनेछ।	परिचयपत्र पाएका मजदुर/श्रमिक	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	५००		
		श्रमिक तथ्याङ्क प्रणाली	पटक	-	०	१	०	०	०	१		
	गाउँपालिकाले श्रमिकहरुको सामाजिक सुरक्षा सुनिश्चित गरेको हुनेछ।	श्रमिक हितकोषमा आवद्ध मजदुर/श्रमिक	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	५००		

४.६ पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदा विकास

४.६.१ पृष्ठभूमि

पर्यटन उद्योग विकासका लागि पर्यटकीय स्थल, न्यानो आतिथ्यता, होटेल, रेष्टुरेण्ट, शान्त र रमणीय पदमार्ग आदिको ठूलो योगदान रहेको हुन्छ । भैरवी गाउँपालिकाको विशिष्ट ऐतिहासिक, साँस्कृतिक, धार्मिक एवं प्राकृतिक सम्पदाहरुलाई पर्यटकीय प्रयोजनमा ल्याउन सकिने सम्भावनालाई दृष्टिगत गरी यस्ता सम्पदाको यथोचित संरक्षण र आवश्यक पूर्वाधारहरुको व्यवस्थाबाट आन्तरिक एवम् बाह्य पर्यटकहरु भित्र्याउन सकिन्छ । ऐतिहासिक, धार्मिक पर्यटन, रमणीय स्थलहरुको भ्रमण, साहसिक खेलहरु, कृषि पर्यटन आदि यस गाउँपालिकाका सम्भावित पर्यटनका क्षेत्रहरु हुन् । त्यस्तै पर्यटन प्रवर्द्धनका क्षेत्रमा घर आवास (होमस्टे) सेवाको समेत ठुलो सम्भावना रहेको छ ।

भैरवी गाउँपालिकाभित्र रहेका स्थानीय आकर्षणका केन्द्रहरुमा भैरवी खोलाको प्राकृतिक झरना, छामघाट खोलाको प्राकृतिक सौन्दर्य, लम्जी गाउँमा रहेको पञ्चदेवलहरु, श्रीस्थान, ब्याउली धर्मशाला, भैरवी मन्दिर आदि पर्यटकीय महत्व बोकेका स्थलहरु हुन् । प्राचिन तथा ऐतिहासिक स्थलहरु धेरै भएको यस गाउँपालिकामा संस्कृति तथा सम्पदा विकासको हिसाबले प्रचुर सम्भावना रहेको छ ।

४.६.२ सम्भावना

क) स्थानीय उत्पादनलाई पर्यटनसँग जोड्न सकिने,

ख) ऐतिहासिक स्थलहरुको संरक्षण गरी पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न सकिने,

ग) पर्यटनलाई आयआर्जन सँग जोड्न सकिने,

घ) पर्यापर्यटनको प्रवर्द्धन गरी वातावरण संरक्षण गर्न सकिने,

ङ) होमस्टे सञ्चालन गर्न सकिने ।

४.६.३ अवसर

क) ऐतिहासिक, साँस्कृतिक तथा मौलिक पहिचान रहेको,

ख) पेट्रोलियम पदार्थको सम्भावनाले भैरवी गाउँपालिका राष्ट्रिय स्तरमा परिचित रहेको,

ग) मध्यपहाडी लोकमार्गको पहुँच भएकोले यसलाई पर्यटकीय अवसरको रुपमा लिन सकिने ।

४.३.४ समस्या

क) पर्यटकीय गतिविधिलाई बढावा दिन नसक्नु,

ख) उद्यानहरुको विकास गर्न नसक्नु,

ग) ऐतिहासिक, मठ मन्दिरहरुको संरक्षण तथा सम्वर्द्धन हुन नसक्नु,

घ) पर्यटकीय पूर्वाधारहरुमा लगानी गर्न आर्थिक व्यवस्थापन नहुनु,

ङ) पर्यटकीय सम्भावना पहिचान गरि प्रचार प्रसार गर्न नसक्नु ।

४.६.५ चुनौती

क) विद्यमान मौलिक कला तथा जातीय संस्कृतिमा बाह्य संस्कृतिको प्रभाव र अतिक्रमण बढ्नु,

ख) ऐतिहासिक कला र संस्कृतिहरुको पुस्ता हस्तान्तरण हुन नसक्नु,

ग) विभिन्न जातजाति तथा अल्पसंख्यकले बोल्ने भाषा लोप हुने खतरामा हुनु,

घ) पर्यटकको बसाईको लागि पर्यटन स्तरको होटेल सुविधा आदि पर्याप्त नहुनु,

ङ) पर्यटकको बसाई दिन र खर्च वृद्धि गर्नु,

च) स्थानीय उत्पादनमा आधारित पर्यटकीय उपभोगको वातावरण सिर्जना गर्नु ।

४.३.६ दीर्घकालीन सोच

“गाउँपालिका समृद्धिको आधार, दिगो पर्यटकीय पूर्वाधार”

४.३.७ लक्ष्य

पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको विकासबाट रोजगारीको श्रृजना एवम् आय आर्जनमा वृद्धि गर्न ऐतिहासिक, धार्मिक, साँस्कृतिक तथा प्राकृतिक सम्पदामा आधारित विशिष्ट पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रुपमा स्थापित गर्ने ।

४.३.८ उद्देश्य

क) पर्यटन र स्थानीय कृषि उत्पादनबीच सघन सहकार्य स्थापित गर्नु,

ख) पर्यटन पूर्वाधार र पर्यटकीय उपजको विकास र प्रवर्द्धन गर्नु,

ग) पर्यटनलाई उद्योगको रुपमा विकास गरी गाउँबासीको आय र रोजगारीमा वृद्धि गर्नु ।

.३४.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकाले पर्यटन क्षेत्रमा दिगो विकास गरी आय स्रोत सिर्जना गर्नका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीति पहिचान गरिएको छः

तालिका ४२: पर्यटन विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: पर्यटन र स्थानीय कृषि उत्पादनबीच सघन सहकार्य स्थापित गर्नु।	
१.१ पर्यटन व्यवसायलाई स्थानीय उत्पादनसँग जोड्ने।	१.१.१ पर्यटन व्यवसायीलाई होटल तथा रेष्टुराँहरुमा खपत हुने खाद्य सामाग्री स्थानीय उत्पादन नै प्रयोग गर्न प्रोत्साहन तथा सहजीकरण गरिनेछ। १.१.२ स्थानीय हस्तकला, शिल्पी, बाँस जन्य सामाग्री तथा अन्य सजावटका सामाग्रीहरुको उत्पादन प्रोत्साहन गरी पर्यटनसँग जोडिनेछ।
उद्देश्य २: पर्यटन पूर्वाधार र पर्यटकीय उपजको विकास र प्रवर्द्धन गर्नु।	
२.१ पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि पर्यटकीय पूर्वाधारहरुको योजनाबद्ध विकास गर्ने।	२.१.१ प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक पर्यटकीय गन्तव्य र उपजहरुको दिगो उपयोग र संरक्षण गरिनेछ। २.१.२ पर्यटकीय गन्तव्य तथा स्थलहरु प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक पर्ने पूर्वाधारहरुको क्रमश विकास गरिनेछ। २.१.३ गाउँक्षेत्र भित्र रहेका साँस्कृतिक एवम् ऐतिहासिक स्थलहरुको संरक्षणको लागि आवश्यक मर्मत सम्भार गरिनेछ। २.१.४ पर्यटकीय पूर्वाधारहरु निर्माण गर्दा स्थानीय संस्कृति र मौलिकता प्रवर्द्धन गरिनेछ।
उद्देश्य ३: पर्यटनलाई उद्योगको रुपमा विकास गरी गाउँबासीको आय र रोजगारीमा वृद्धि गर्नु।	
३.१ पर्यटन विकासका लागि आवश्यक मानव संसाधन तथा गुणस्तरीयताको विकास गर्ने	३.१.१ पर्यटन व्यवसायी, होमस्टे सञ्चालक आदिलाई आवश्यक पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन तालिम (Food Preparation and Control, Tourist Guide, Trekking Guide, Tourism Quality Management) आदि सञ्चालन गरिनेछ। ३.१.२ पर्यटक संख्या वृद्धि गर्न सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी आवश्यक प्रचार प्रसार, डकुमेन्ट्री सामाग्री, वृत्त चित्र, पर्यटकीय स्थलको बारेमा पत्रिका सामाग्री आदिको निर्माण गरिनेछ। ३.१.३ पर्यटन प्रवर्द्धन, पर्यटकको स्टे र खर्च वृद्धि गराउन सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ।

४.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ४३: पर्यटन विकासका कार्यक्रम तथा आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
६	**पर्यटन विकास**					१२२९०.०	१२४९०.०	१३३७०.०	१४०९०.०	१६९६०.०		
६.१	पर्यटन Documentary निर्माण	गोटा	सबै	१	१५००	१५००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१५००.०	स्थानीय आफैं
६.२	पर्यटन बिज्ञापन	गोटा	सबै	१	१५००	७५०.०	०.०	७५०.०	०.०	०.०	१५००.०	स्थानीय आफैं
६.३	पर्यटन व्यवसायमा स्थानीय उत्पादन प्रवर्धन नीति निर्माण	एकमुष्ट	सबै	१	१५००	३००.०	४५०.०	७५०.०	०.०	०.०	१५००.०	स्थानीय आफैं
६.४	पर्यटन जनसक्ति (होटल व्यवस्थापन, भाषा, पर्यटक guide, उद्धार टोली लगायत)को क्षमता र दक्षता बृदि कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	२	५००	५००.०	०.०	०.०	०.०	५००.०	१०००.०	स्थानीय आफैं
६.५	पर्यटनयुक्त क्षेत्र पहिचान तथा आवश्यक पूर्वाधार निर्माण अध्ययन	एकमुष्ट	सबै	१	५०००	१५००.०	१५००.०	२०००.०	०.०	०.०	५०००.०	स्थानीय आफैं
६.६	विद्यमान पदमार्गलाई स्तरोन्नति, विकास र व्यवस्थापनको लागि अध्ययन	एकमुष्ट	सबै	१	५०००	२५००.०	२५००.०	०.०	०.०	०.०	५०००.०	स्थानीय आफैं
६.७	पर्यटकीय गन्तब्यहरुमा नो प्लास्टिक क्षेत्र अभियान	एकमुष्ट	सबै	३	२००	२००.०	०.०	२००.०	०.०	२००.०	६००.०	स्थानीय आफैं

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
६.८	स्थानीय संस्कृतिहरुको जगेर्ना गर्नका लागि सांस्कृतिक संग्रहालय स्थापनालागि अध्ययन सहयोग	एकमुष्ट	सबै	१	२०००	०.०	०.०	०.०	१०००.०	१०००.०	२०००.०	स्थानीय आफैं
६.९	श्रीस्थान मन्दिर संरक्षण कार्यक्रम	एकमुष्ट	१	१	१५००	३००.०	४५०.०	७५०.०	०.०	०.०	१५००.०	स्थानीय आफैं
६.१०	क्रिडा पोखरी स्तरोन्नति	एकमुष्ट	२	१	२०००	१०००.०	१०००.०	०.०	०.०	०.०	२०००.०	स्थानीय आफैं
६.११	सिरिस्थान नाबिस्थान भैरबीमा भौतिक संरचना स्तरोन्नति	एकमुष्ट	२	१	१२००	०.०	०.०	०.०	६००.०	६००.०	१२००.०	स्थानीय आफैं
६.१२	सिरिस्थान नाबिस्थान भैरबीमा बगैचा स्तरोन्नति	एकमुष्ट	२	१	१२००	०.०	०.०	०.०	६००.०	६००.०	१२००.०	स्थानीय आफैं
६.१३	गल्लापानी तिर्थस्थलमा आवश्यक पूर्वाधार स्तरोन्नति	एकमुष्ट	३	१	१५००	७५०.०	७५०.०	०.०	०.०	०.०	१५००.०	स्थानीय आफैं
६.१४	वाँठा गंगामा आवश्यक पूर्वाधार स्तरोन्नति	एकमुष्ट	३	१	१८००	०.०	०.०	९००.०	९००.०	०.०	१८००.०	स्थानीय आफैं
६.१५	पन्चदेवल लम्जीमा आवश्यक पूर्वाधार स्तरोन्नति	एकमुष्ट	३	१	१७००	०.०	०.०	०.०	८५०.०	८५०.०	१७००.०	स्थानीय आफैं
६.१६	कुमोवतीमा आवश्यक पूर्वाधार स्तरोन्नति	एकमुष्ट	३	१	१८००	०.०	९००.०	९००.०	०.०	०.०	१८००.०	स्थानीय आफैं
६.१७	पन्चदेवल कोइराला गाउँमा आवश्यक पूर्वाधार स्तरोन्नति	एकमुष्ट	३	१	१६००	८००.०	८००.०	०.०	०.०	०.०	१६००.०	स्थानीय आफैं
६.१८	सियाली भुग्राह ढुङ्गेधारा स्तरोन्नति	एकमुष्ट	३	१	१५००	०.०	०.०	७५०.०	७५०.०	०.०	१५००.०	स्थानीय आफैं

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
६.१९	काप्या भुग्राहमा आवश्यक पूर्वाधार स्तरोन्नति	एकमुष्ट	३	१	१८००	०.०	०.०	०.०	५४०.०	१२६०.०	१८००.०	स्थानीय आफैँ
६.२०	रुमाल स्थान भुग्राहमा आवश्यक पूर्वाधार स्तरोन्नति	एकमुष्ट	३	१	१२००	२४०.०	२४०.०	७२०.०	०.०	०.०	१२००.०	स्थानीय आफैँ
६.२१	भैरबी मन्दिर घेरबार	एकमुष्ट	४	१	१२००	०.०	६००.०	६००.०	०.०	०.०	१२००.०	स्थानीय आफैँ
६.२२	कालिका मन्दिर घेरबार तथा व्यवस्थापन	एकमुष्ट	४	१	१८००	०.०	०.०	०.०	९००.०	९००.०	१८००.०	स्थानीय आफैँ
६.२३	मनहर मन्दिर व्यवस्थापन	एकमुष्ट	४	१	१५००	०.०	७५०.०	७५०.०	०.०	०.०	१५००.०	स्थानीय आफैँ
६.२४	कुर्मावती मन्दिर तथा संरचना निर्माण	एकमुष्ट	५	१	१५००	७५०.०	७५०.०	०.०	०.०	०.०	१५००.०	स्थानीय आफैँ
६.२५	तिलेनी पार्क निर्माण	एकमुष्ट	५	१	२०००	०.०	०.०	०.०	१०००.०	१०००.०	२०००.०	स्थानीय आफैँ
६.२६	सैनचौर पर्यटकीय स्थल निर्माण	एकमुष्ट	५	१	१८००	०.०	०.०	०.०	९००.०	९००.०	१८००.०	स्थानीय आफैँ
६.२७	माई मन्दिर संरचना निर्माण	एकमुष्ट	५	१	१२००	०.०	६००.०	६००.०	०.०	०.०	१२००.०	स्थानीय आफैँ
६.२८	कुरेखोला कपुरखोला संरचना निर्माण	एकमुष्ट	५	१	१०००	२००.०	२००.०	६००.०	०.०	०.०	१०००.०	स्थानीय आफैँ
६.२९	महापोइ जगन्नाथ मन्दिर संरचना निर्माण	एकमुष्ट	५	१	१५००	०.०	०.०	०.०	७५०.०	७५०.०	१५००.०	स्थानीय आफैँ
६.३०	खम्म संरक्षण तथा संरचना निर्माण डोक्रा	एकमुष्ट	५	१	२५००	०.०	०.०	०.०	१२५०.०	१२५०.०	२५००.०	स्थानीय आफैँ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
६.३१	थला कारियर भ्यू टावर निर्माण	एकमुष्ट	५	१	२५००	०.०	०.०	०.०	१२५०.०	१२५०.०	२५००.०	स्थानीय आफैं
६.३२	ब्याउली धर्मशाला पर्यटकिय आयोजना निर्माण	एकमुष्ट	७	१	८००	०.०	०.०	०.०	४००.०	४००.०	८००.०	स्थानीय आफैं
६.३३	धनपाथका डाँडा भ्यूटावर निर्माण	एकमुष्ट	७	१	५०००	०.०	०.०	२५००.०	०.०	२५००.०	५०००.०	स्थानीय आफैं
६.३४	मालिका मन्दीर पार्क निर्माण	एकमुष्ट	७	१	२०००	१०००.०	१०००.०	०.०	०.०	०.०	२०००.०	स्थानीय आफैं
६.३५	खम्बगाउँ मालिका मन्दीर केबलकार निर्माण	एकमुष्ट	७	१	३०००	०.०	०.०	६००.०	९००.०	१५००.०	३०००.०	स्थानीय आफैं
६.३६	ढुङगा उठाउने ब्याउली धर्मशाला केबलकार निर्माण	एकमुष्ट	७	१	३०००	०.०	०.०	०.०	१५००.०	१५००.०	३०००.०	स्थानीय आफैं

४.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ४५: पर्यटन विकासका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	दिगो पर्यटनबाट स्थानीय उत्पादन र रोजगारीमा बृद्धि भई गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिमा योगदान पुगेको हुनेछ।	पर्यटक सङ्ख्यामा बृद्धि (आन्तरिक)	प्रतिशत	-	५	१०	२०	३०	५०	५०	गाउँपालिका प्रोफाइल, आर्थिक विकास शाखाका प्रतिवेदनहरु	पर्यटन विकास क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		पर्यटक सङ्ख्यामा बृद्धि (बाह्य)	प्रतिशत	-	३	५	१०	१५	२०	२०		
		पर्यटन व्यवसायबाट प्रत्यक्ष रोजगारी पाउने नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	३००	८००		
असर	पर्यटन व्यवसायको विकास भएको हुनेछ।	पर्यटनमैत्री होटेल व्यवसाय	सङ्ख्या	-	१०	२०	३०	५०	१००	१००		
		पर्यटनमैत्री स्थानीय उत्पादन	किसिम	-	८	१०	१५	३०	५०	५०		
		पर्यटकहरुको आगमन (वार्षिक)	सङ्ख्या	-	२०००	३०००	५०००	१००००	१००००	३००००		
		आधारभूत पूर्वाधार सहितको पर्यटकीय स्थल	सङ्ख्या	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
प्रतिफल	पर्यटकीय गन्तव्यहरुको पूर्वाधार	पर्यटन पदमार्ग निर्माण	सङ्ख्या	-	३	५	७	९	१०	१०		
		पर्यटन स्थलहरुको सौन्दर्यीकरण	सङ्ख्या	-	३	५	१०	१५	२०	२०		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
	निर्माण र सौन्दर्यीकरण भएको हुनेछ।	स्थानीय मेला पर्वहरुको आयोजना	सङ्ख्या	-	३	३	३	३	३	१५		
	पर्यटन उद्योगका लागि स्थानीय जनशक्ति विकास भएको हुनेछ।	पर्यटन व्यवसायको लागि तालिमप्राप्त जनशक्ति	सङ्ख्या	-	५०	५०	१००	१००	२००	५००		
	पर्यटन शिक्षा र बजारीकरण भएको हुनेछ।	पर्यटन विज्ञापन तथा प्रचारप्रसार	पटक	-	३	३	३	३	३	१५		
		पर्यटन स्थलहरुको वृत्तचित्र/डकुमेन्ट्री	सङ्ख्या	-	१	०	०	०	१	२		

४.७ वित्तीय संस्था तथा सहकारी क्षेत्र परिचालन

४.६.१ पृष्ठभूमि

संविधानले देशको अर्थतन्त्रका तीन खम्बाको रुपमा नीजि, सहकारी र सार्वजनिक क्षेत्रलाई स्वीकार गरेको छ। वित्तिय पहुँचका लागि बैंक, लघुवित्त संस्था, वचत तथा ऋण सहकारीहरूको भुमिकाले महत्व राख्दछ। स-साना रुपमा गाउँ वस्तीहरुमा छरिएर रहेको रकमलाई जम्मा गरी आर्थिक कारोबार गर्दै केही मात्रामा रोजगारी प्राप्त गर्ने र पूँजी परिचालन गरि आर्थिक अवस्था समेत सुधार्ने र आर्थिक वृद्धिदर बढाउन सहकारी संस्थाहरुको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ। थोरै थोरै बचत गरेर ठूलो धनराशी निर्माण गरी स्वरोजगारी सिर्जना गर्ने तथा गाई, भैँसी पालन, कुखुरा पालन, बाख्रा पालन, बेमौसमी तरकारी खेती, फलफूल तथा अदुवा खेती जस्ता आयमूलक व्यवसाय गरी व्यक्ति तथा परिवारको आर्थिक अवस्था उकास्न सहकारी संस्था महत्वपूर्ण सावित भएको छ।

भैरवी गाउँपालिका पनि सहकारी क्षेत्रमा अग्र स्थानमा नै रहेको अनुभूति गर्न सकिन्छ। सहकारी मार्फत महिलाहरूले गरेका अथक प्रयासहरूलाई अझ विस्तार गर्दै लगानीको वातावरण तयार गर्नका लागि चाहिने वित्तीय स्रोतको परिचालन नीतिको परिस्कृत संस्करणको आवश्यकता छ। वित्तीय परिचालनको माध्यमका रुपमा सहकारी क्षेत्रको योगदानलाई विश्वका धेरैजसो देशले स्वीकार गरेको छ। हाल भैरवी गाउँपालिकामा १ वाणिज्य बैंकको शाखा र १२ वटा सहकारीहरु रहेका छन्। वित्तिय पहुँचका हिसाबबाट यस गाउँपालिकामा सकारात्मक वातावरण निर्माण भईरहेको पाइन्छ।

४.६.२ सम्भावना

क) गाउँबासीहरुलाई सहकारीमा आबद्ध गराई सामुहिक कृषि, व्यवसाय र आर्थिक क्रियाकलापमा सक्रिय बनाउन सकिने,

ख) सहकारीको विकास गरी महिला, दलित तथा विपन्न वर्गहरुको आर्थिक सामाजिक सशक्तीकरण गराउन सकिने,

ग) कृषि तथा पशुपालनको क्षेत्रमा सहकारीहरु कृयाशिल गराई कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकिने।

४.६.३ अवसर

क) गाउँपालिका स्तरीय सहकारी सम्बन्धी कानुन बनाई नियमन गर्न सकिने,

ख) सहकारी प्रति स्थानीय नागरिकहरु सकारात्मक हुनु।

४.३.४ समस्या

क) सहकारी संस्थाहरूले सहकारीको नीति, सिद्धान्त र मान्यता अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन नहुनु,

ख) प्रायजसो सहकारीहरु बचत तथा ऋण कारोबार केन्द्रित भई उद्देश्य बमोजिमका मुल जिम्मेवारीमा कमजोर हुनु,

ग) गरिबी निवारणसँग जोडिएका कार्यक्रम अझै सहकारी मार्फत परिचालन गर्ने योजना बन्न नसक्नु,

४.६.५ चुनौती

क) प्रचलित सहकारी ऐनमा समय सापेक्ष परिमार्जन हुन नसकेकोले सहकारी संघ संस्थाहरुको दर्ता, सञ्चालन, अनुगमन र नियमन सम्बन्धी कार्यहरुमा प्रभावकारिता ल्याउनु,

ख) बचत तथा ऋण परिचालन गर्ने सहकारी संस्थाहरुको पर्याप्त नियमन गर्नु,

ग) सहकारीहरुलाई व्यवसायिक बनाउनु ।

४.३.६ दीर्घकालीन सोच

"सहकारीमा सबै नागरिकहरुको आवद्धता - भैरवी गाउँपालिकाको लागि आर्थिक समृद्धिको प्रतिबद्धता"

४.३.७ लक्ष्य

सहकारीमा सम्पुर्ण नागरिकको पहुँच बढाई आर्थिक कृयाकलाप वृद्धि तथा प्रवर्द्धन गर्ने ।

४.३.८ उद्देश्य

क) सहकारी मार्फत नागरिकहरुको आर्थिक सामाजिक सशक्तीकरण गर्नु,

क) सहकारीको क्षमता विकास गर्दै उत्पादनमूलक र आयमूलक गतिविधिमा केन्द्रित गराउनु ।

४.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकाले सहकारी विकासका क्षेत्रमा दिगो विकास गरी आय स्रोत सिर्जना गर्नका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीति पहिचान गरिएको छः

तालिका ४६: सहकारी विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: सहकारी मार्फत नागरिकहरुको आर्थिक सामाजिक सशक्तीकरण गर्नु ।	
१.१ सहकारीमा आवद्ध लक्षित वर्गको आर्थिक सामाजिक सशक्तीकरणमा केन्द्रित गराउने ।	१.१.१ सहकारीमा आवद्ध भएका लक्षित वर्गहरुलाई आयआर्जनमा संलग्न गराइनेछ । १.१.२ सहकारीका सदस्यहरुलाई सामाजिक तथा सार्वजनिक जिम्मेवारीका लागि प्रेरित गरिनेछ । १.१.३ सहकारीका सदस्यहरुलाई सामाजिक कुरीति र हिंसा विरुद्धका अभियानहरुमा आवद्ध गराइनेछ ।
उद्देश्य २: सहकारीको क्षमता विकास गर्दै उत्पादनमूलक र आयमूलक गतिविधिमा केन्द्रित गराउनु ।	
२.१ सहकारी संस्थाहरुलाई उत्पादनमूलक र आयमूलक गतिविधिमा केन्द्रित गराइनेछ ।	२.१.१ एक सहकारी एक उत्पादन कार्यक्रम प्रवर्द्धन गरिनेछ । २.१.२ सहकारी संस्थाहरुको क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । २.१.३ सहकारी सम्बन्धि गाउँस्तरीय नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा गरी सहकारीहरुको अनुगमन, मूल्याङ्कन र नियमनको प्रवन्ध मिलाइनेछ । २.१.४ सहकारी सूचना प्रणाली सम्बन्धमा सबै सहकारीलाई सक्षम तुल्याई अद्यावधिक गराइनेछ ।

४.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ४७: वित्तीय संस्था तथा सहकारी क्षेत्र परिचालन कार्यक्रम तथा आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
7. वित्तीय संस्था तथा सहकारी परिचालन						१४००	१२००	१२००	१३००	१९५०		
७.१	सहकारी सम्बन्धि लेखापालन तथा क्षमता विकास कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	४	२००	०	२००	२००	२००	२००	८००	स्थानीय आफैं
७.२	सहकारी सम्बन्धि स्थानीय एन तथा कार्यविधि तर्जुमा र कार्यन्वयन कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	२००	०	२००	०	२००	६००	स्थानीय आफैं
७.३	सहकारीहरुको विज्ञहरु सहितको सधन अनुगमन कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	२००	२००	०	२००	०	६००	स्थानीय आफैं
७.४	सफल सहकारीहरुको अनुभव आदान प्रदानको लागि अध्ययन अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	०	२००	२००	०	२००	६००	स्थानीय आफैं
७.५	सहकारी एकिकरण कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	०	२००	०	२००	२००	६००	स्थानीय आफैं
७.६	सहकारीहरुको लागि COPOMIS कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	200	२००	०	२००	०	२००	६००	स्थानीय आफैं
७.७	सहकारी सदस्यहरुको वचत फिर्ता तथा ऋण असुली योजना कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	४	200	२००	२००	०	२००	२००	८००	स्थानीय आफैं
७.८	सहकारीमा सुशासन प्रवर्धन कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	२००	०	२००	०	२००	६००	स्थानीय आफैं
७.९	श्रमिक कल्याण कोष कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	२००	०	०	२००	२००	६००	स्थानीय आफैं

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
७.१०	सहकारीहरुको दर्ता र नियमितरुपमा नवीकरण र सहकारी तथ्याङ्क प्रणालीलाई सूचारु कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	5	२००	२००	२००	२००	३००	३५०	१२५०	स्थानीय आफैँ

४.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ४९: वित्तीय संस्था तथा सहकारी क्षेत्र परिचालन अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
प्रभाव	दिगो सहकारीबाट आय र रोजगारी बृद्धि भई गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिमा योगदान पुगेको हुनेछ।	सहकारीबाट प्रत्येक्ष रोजगारी वृद्धि (वार्षिक)	प्रतिशत	०	२	५	७	९	११	११	गाउँपालिका प्रोफाइल, आर्थिक विकास शाखाका प्रतिवेदनहरु	सहकारी विकास क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		सहकारीबाट स्थापित उद्योग व्यवसायको बृद्धि (वार्षिक)	प्रतिशत	०	२	३	४	५	६	६		
		सहकारीले रोजगार बनाएका सदस्य प्रतिशत	प्रतिशत	०	१०	१५	२०	२५	३०	३०		
असर	सहकारीबाट रोजगारी तथा स्वरोजगारी बृद्ध भएको हुनेछ।	सहकारीबाट प्रत्येक्ष रोजगार पाउने नागरिक	सङ्ख्या	-	५००	६००	७००	८००	१०००	१०००		
		सहकारीबाट स्थापित उद्योग व्यवसाय	सङ्ख्या	-	१०	१५	२०	२५	३०	३०		
		सञ्चालनमा रहेको सहकारी संख्या	सङ्ख्या									
प्रतिफल	सहकारीहरुमा आबद्धता वृद्धि हुनेछ।	सहकारी सूचना प्रणालीमा आवद्धता	प्रतिशत	-	२०	४०	६०	८०	१००	१००		
		सञ्चालनमा रहेको कृषि सहकारी	सङ्ख्या									

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
		सञ्चालनमा रहेको वचत तथा ऋण सहकारी	सङ्ख्या									
		सञ्चालनमा रहेको अन्य सहकारी	सङ्ख्या									
		सीप तालिम पाएका सहकारी सदस्य	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	२५०		

परिच्छेद - ५

सामाजिक क्षेत्र

देशको समग्र विकास तथा समृद्धिका लागि सामाजिक क्षेत्रको विकास मुख्य बाहकको रुपमा लिने गरिन्छ । नेपालको संविधानले लिएको दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पुरा गर्न सामाजिक विकास महत्वपूर्ण आधार हो । नेपालको राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक आवधिक योजना, दिगो विकास लक्ष्य लगायत अन्तराष्ट्रिय मञ्चमा अभिव्यक्त प्रतिबद्धता समेतले सामाजिक विकासका सबै क्षेत्रहरुलाई उच्च महत्व र प्राथमिकता दिएको देखिन्छ । सामाजिक विकासले असल, योग्य, सक्षम, समतामुलक, प्रतिस्पर्धी र उत्पादनमूलक जनशक्ति तयार गरी मुलुकको सर्वाङ्गीण विकासको आधार तयार गर्दछ । सामाजिक विकास क्षेत्रले शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सहित युवा तथा खेलकुद जस्ता उपक्षेत्रलाई समेटेको छ ।

नेपालले विकास प्रकृयामा शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, युवा तथा खेलकुद र सामाजिक समावेशीकरणका सवालहरुलाई नीतिगत तथा व्यवहारिक रुपमा प्राथमिकतामा राखेको छ । नेपालको संविधानले सामाजिक विकासका सबै अवयवहरुलाई मौलिक हक र राज्य निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिअन्तर्गत समावेश गरेको छ । नेपालले लिएको दिगो विकास लक्ष्यले गुणस्तरीय शिक्षा तथा स्वास्थ्य, लैङ्गिक समानता, स्वचछ खानेपानी तथा सरसफाई र असमानता न्यूनीकरणका सबालहरु समावेश गरिएका छन् ।

५.१ स्वास्थ्य तथा पोषण

५.१.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकामा ३ वटा स्वास्थ्य चौकीहरु, १ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई, १७ वटा गाउँघर क्लिनिक, १८ वटा खोप क्लिनिक, ४ वटा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र र ३ वटा बर्थिङ्ग सेन्टरहरु बाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन भईरहेको छ । स्थानीय नागरिकहरुको आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषणको आवश्यकता पुरा गर्नका लागि गाउँपालिकाले विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिरहेको छ । स्वास्थ्य तथा पोषणमा रहेका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीहरुको लेखाजोखा गरी आवश्यक रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरी यस योजनामा समावेश गरिएको छ ।

५.१.२ सम्भावना

क) सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुमा टेलिमेडिसियन (Telemedicine) सेवा प्रवाह गर्न सकिने,

ख) हाल कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न सकिने,

ग) आमा समुह, टोल विकास संस्था, युवा क्लब, बाल क्लब तथा विभिन्न गैर सरकारी संस्थाहरुलाई स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रमहरुमा आबद्ध गर्न सकिने,

घ) घुम्ती सेवा शिविर, गाउँघर क्लिनिक आदि सेवाहरु सञ्चालन गर्न सकिने।

ङ) आधारभूत अस्पतालको निर्माण गरी विशेषज्ञ सेवा सहित आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न सकिने,

५.१.३ अवसर

क) स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धी कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था विद्यमान रहेको,

ख) स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम सञ्चालन हुनु,

ग) गाउँघर क्लिनिक सञ्चालनमा रहेको,

घ) जिल्ला सदरमुकाम र प्रादेशिक राजधानी रहेकोले वरिष्ठ चिकित्सकहरुको सेवा लिन सकिने अवसर रहेको ।

५.१.४ समस्या

क) सबै वडाहरुमा मापदण्ड अनुसारको स्वास्थ्य संस्था भवन नहुनु,

ख) स्वास्थ्य संस्थाहरुमा औजार तथा उपकरणहरु पर्याप्त मात्रामा नहुनु,

ग) स्वास्थ्य संस्थाहरुमा कर्मचारीको अभाव हुनु,

घ) निशुल्क गुणस्तरीय औषधिहरुको सर्वसुलभ पहुँच नहुनु,

ङ) सबै सरकारी कार्यालय तथा सार्वजनिक स्थलहरुमा स्तनपान कक्षको अभाव हुनु, ।

५.१.५ चुनौती

क) स्वास्थ्यमा सार्वजनिक निजी साझेदारी कार्यविधि तर्जुमा तथा लागू गर्नु,

ख) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको बीच समन्वय तथा सहकार्य प्रभावकारी तुल्याउनु,

ग) स्वास्थ्यकर्मीहरुको आवश्यकता अनुसार पदपुर्ती तथा परिचालन गर्नु,

घ) सबै स्वास्थ्य संस्थामा एम्बुलेन्सको व्यवस्था गर्नु,

ङ) स्वास्थ्यसंस्थालाई पहुँचयुक्त बनाउनु,

च) सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट विशेषज्ञ सेवा प्रवाह गर्नु,

छ) स्वास्थ्यमा आधुनिक प्रविधि प्रयोग गर्नु।

५.१.६ दीर्घकालीन सोच

"गुणस्तरीय, सर्वसुलभ आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको उपलब्धता: भैरवी गाउँपालिकाको प्रतिबद्धता"

५.१.७ लक्ष्य

स्वास्थ्य क्षेत्रका पूर्वाधार र मानव संसाधन पर्याप्त मात्रामा व्यवस्था गरी गाउँपालिकाका स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको क्षमता वृद्धि गर्ने।

५.१.८ उद्देश्य

क) गाउँपालिकाका सबै नागरिकहरूको आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा समतामूलक पहुँच अभिवृद्धि गराउनु।

ख) स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन सुदृढीकरण गरी नागरिकमा स्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्नु।

५.१.९ रणनीति तथा कार्यनीति

स्थानीय नागरिकहरुलाई आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषणमा पहुँचको अभिवृद्धि गरी सामाजिक तथा आर्थिक समृद्धि प्राप्त गराउने लक्ष्यलाई पुरा गर्नका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरिएको छः

तालिका ६०: स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीतिहरू	कार्यनीतिहरू
उद्देश्य १: गाउँपालिकाका सबै नागरिकहरूको आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा समतामूलक पहुँच अभिवृद्धि गराउनु।	
१.१: गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबैको सहज पहुँच हुने गरी प्रभावकारी रूपमा सेवा उपलब्ध गर्ने।	१. आवश्यक एम्बुलेन्स, औषधी, उपकरण, प्रविधि र दक्ष स्वास्थ्यकर्मीहरू सहितको प्रभावकारी गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रणालीको विकास गरिनेछ। २. स्वास्थ्य बिमा सम्बन्धि अभिमुखीकरण गरि स्वास्थ्य बिमालाई व्यापक गरिनेछ। ३. सर्ने वा नसर्ने रोगहरूका बारेमा प्रवर्द्धनात्मक, निरोधात्मक र उपचारात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

	४. स्वास्थ्यको सहज पहुँचकालागि टेलिमेडिसिन आधुनिक सूचना प्रविधिको अधिकतम प्रयोग गरिनेछ । ५. आधारभूत अस्पतालको निर्माण तथा सञ्चालन गरी नागरिकहरुलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिनेछ । ६. स्वास्थ्य सेवामा समतामूलक पहुँच अभिवृद्धि गर्न घुम्ती स्वास्थ्य शिविर, गाउँघर क्लिनिक आदि सेवाहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
१.२: स्वास्थ्य संस्थाहरूमा तोकिएका सङ्ख्यामा स्वीकृत जनशक्ति व्यवस्थापन गरी सेवा प्रवाहको क्षमता र पहुँच विस्तार गर्ने ।	१. स्वास्थ्य संस्थाहरूमा स्वीकृत कुल दरबन्दीको सङ्ख्या यकिन गरी आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गरिनेछ । २. स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई आवश्यक क्षमता विकास तालिमको व्यवस्था गरिनेछ । ३. सुरक्षित प्रसुती सेवाको प्रत्याभुती गराई व्यापक सचेतनाको कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
उद्देश्य २: स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन सुदृढीकरण गरी नागरिकमा स्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्नु ।	
२.१: स्वास्थ्य क्षेत्रमा नीजि, सामुदायिक तथा गैरसरकारी क्षेत्रको संलग्नता वृद्धि गरी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।	१. स्वास्थ्य स्वयंसेविका, आमा समूह, समुदायमा आधारित संघ संस्था, क्लब तथा गैर सरकारी संस्थाको सहकार्यमा समुदाय स्तरसम्म स्वास्थ्य र पोषण सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धिको कार्यक्रम गरिनेछ । २. व्यायाम, योग जस्ता शारिरिक सुसंगठन तथा मानसिक स्वास्थ्य सम्बन्धी विषयलाई विद्यालय र समुदाय केन्द्रीत बनाई अभियानको रुपमा शिविर सञ्चालन गरिनेछ । ३. विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२.२: गाउँपालिका क्षेत्रमा उपलब्ध जडीबुटीको व्यवस्थापन र उपयोग गर्दै आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीको विकास गर्ने ।	१. आयुर्वेद पद्धतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि उपयुक्त संरचनाको विकास र विस्तार तथा स्थानीय जडीबुटीमा आधारित औषधी तयार गरी प्रयोग तथा वितरण गरिनेछ । २. आयुर्वेद प्रणालीको क्रमबद्ध विकास प्रणालीको संरक्षण, विकास एवम् विस्तारका लागि दीर्घकालीन योजना तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ ।

५.१.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ६१: स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
१	**स्वास्थ्य तथा पोषण**					६९००	८३००	८३५०	८१६०	९४८०		
१.१	स्वास्थ्य चौकीमा बिभिन्न रङका डस्टबिन् तथा बकेटहरु ब्यवस्था	गोटा	सबै	१	१५००	३००	४५०	७५०	०	०	१५००	स्थानिय तह आफै
१.२	संक्रामक रोग जन्य महामारी कोष	गोटा	सबै	३	५००	०	५००	०	५००	५५०	१५५०	स्थानिय तह आफै
१.३	सरुवा रोग रोकथाम तथा नियन्त्रण कार्यक्रम	गोटा	सबै	४	३००	०	३००	३००	३००	३५०	१२५०	स्थानिय तह आफै
१.४	स्वास्थ्य जनचेतनामुलक कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	१५०	१५०	०	१५०	०	२५०	५५०	स्थानिय तह आफै
१.५	स्वास्थ्य केन्द्रमा ल्याब स्थापनामा सहयोग	गोटा	सबै	१	३०००	१५००	१५००	०	०	०	३०००	स्थानिय तह आफै
१.७	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका परिचालन कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	१००	१००	१००	१००	१००	१००	५००	स्थानिय तह आफै
१.८	आधारभूत सेवा विस्तार कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	१००	१००	१००	१००	१००	१००	५००	स्थानिय तह आफै
१.९	ग्रामिण आमा स्वास्थ्य कार्यक्रम	गोटा	सबै	४	१००	०	१००	१००	१००	१००	४००	स्थानिय तह आफै
१.११	स्वास्थ्यकर्मी क्षमता विकास कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	२००	२००	२००	२००	२५०	३००	११५०	स्थानिय तह आफै
१.१२	नियमित खोप सेवा परिचालन	गोटा	सबै	५	३००	३००	३००	३००	३००	३००	१५००	स्थानिय तह आफै
१.१४	स्वास्थ्य सेवा अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	२००	२००	२००	२००	२२०	२८०	११००	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
१.१६	स्वास्थ्य गुरुयोजना बनाई आवश्यक स्वास्थ्य जनशक्तिको व्यवस्थापन	गोटा	सबै	१	२०००	१०००	१०००	०	०	०	२०००	स्थानिय तह आफै
१.१७	स्वास्थ्य संस्थाहरुको अस्पतालजन्य फोहोर व्यवस्थापन	गोटा	सबै	४	२००	०	२००	२००	२५०	३००	९५०	स्थानिय तह आफै
१.१८	औषधिको गुणस्तर परिक्षण प्रयोगशाला स्थापनामा सहयोग	गोटा	सबै	१	१५००	०	०	७५०	०	७५०	१५००	स्थानिय तह आफै
१.१९	कुपोषण न्यूनीकरणका लागि स्वस्थ बानि र व्यवहारको प्रवर्दन	गोटा	सबै	३	२००	०	०	२००	२००	२००	६००	स्थानिय तह आफै
१.२०	स्वास्थ्य विकास कार्यशाला	गोटा	सबै	५	२००	२००	२००	२००	२००	२००	१०००	स्थानिय तह आफै
१.२१	मातृ तथा नवाशिशु स्वास्थ्य कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	२००	२००	२००	२००	२२०	२५०	१०७०	स्थानिय तह आफै
१.२२	पूर्ण खोपको सुनिश्चितता तथा दिगोपन	गोटा	सबै	५	३००	३००	३००	३००	३२०	३५०	१५७०	स्थानिय तह आफै
१.२४	नगर भरिनै बर्थीङ सेन्टर अध्ययन, स्थापना र संचालनमा सहयोग	गोटा	सबै	१	४०००	८००	०	०	१२००	२०००	४०००	स्थानिय तह आफै
१.२७	सम्पूर्ण स्थानीय स्वास्थ्य संस्थालाई पूर्ण संचालनको लागि चाहिने आवश्यक पूर्वाधारको अध्ययन	गोटा	सबै	१	४०००	८००	१२००	२०००	०	०	४०००	स्थानिय तह आफै
१.२८	१५ सैयाको अस्पताल निर्माण आयोजनामा सहयोग	गोटा	१	१	४०००	०	४००	८००	१२००	१६००	४०००	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
१.२९	आधारभूत स्वास्थ्य इकाई वडलम्जी स्तरोन्नति	गोटा	३	१	१५००	०	०	७५०	०	७५०	१५००	स्थानिय तह आफै
१.३०	भैरबीकालिकायुग स्वास्थ्य चौकी स्तरोन्नति	गोटा	४	१	१५००	७५०	७५०	०	०	०	१५००	स्थानिय तह आफै
१.३१	जुम्लिरावाडी आ. स्वास्थ्य केन्द्र स्तरोन्नति	गोटा	४	१	१५००	०	०	७५०	७५०	०	१५००	स्थानिय तह आफै
१.३२	कुशापानी ५ शैया अस्पताल निर्माणको लागि अध्ययन	गोटा	७	१	१५००	०	०	०	१५००	०	१५००	स्थानिय तह आफै
१.३३	पानिपोखरा स्वास्थ्य चौकी निर्माण	गोटा	७	१	१५००	०	३००	०	४५०	७५०	१५००	स्थानिय तह आफै

५.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ६३: स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकामा स्वास्थ्य सेवा सर्व सुलभ भएको हुनेछ ।	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	प्रतिशत	-	७०.५	७१.३	७२.१	७२.९	७३.७	७३.७	गाउँपालिका प्रोफाइल, स्वास्थ्य शाखाका प्रतिवेदनहरु	स्वास्थ्य सेवा क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने ।
		आधा घण्टाको दूरीमा स्वास्थ्य संस्थामा पहुँच भएको घरधुरी	प्रतिशत	-	९०	९५	१००	१००	१००	१००		
असर	गाउँपालिकाभित्रै आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको उपलब्धता बढेको हुनेछ ।	मातृ मृत्यु दर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	संख्या	-	०	०	०	०	०	०		
		५ वर्ष मुनिको बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	जना	-	०	०	०	०	०	०		
		नवजात शिशु मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	जना	-	०	०	०	०	०	०		
		कुल प्रजनन् दर	प्रति महिला	-	२	२	२	२	२	२		
		किसोरी अवस्थाको प्रजनन् (१९ वर्ष मुनि)	प्रतिशत	-								
		पहिचान भएको क्षयरोगीहरु मध्ये उपचारको सफलता दर	प्रतिशत	-	९०.०	९२.	९४.०	९६.	१००.०	१००.०		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
		५ वर्षभन्दा मुनिका बालबालिकाहरुमा भएको पुड्कोपन (उमेर अनुसार उचाई कम)	प्रतिशत	-	०	०	०	०	०	०		
		६ वर्षभन्दा मुनिका कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	-	०	०	०	०	०	०		
प्रतिफल १	गाउँपालिकामा स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्य कर्मीको उपलब्धता बृद्धि भएको हुनेछ।	अस्पताल	सङ्ख्या	-	०	१	०	०	०	२		
		अस्पतालमा बेडको उपलब्धता	सङ्ख्या	-	०	२०	०	०	०	२०		
		स्वास्थ्य चौकी	सङ्ख्या	-	६	६	८	८	८	८		
		विशेषज्ञ चिकित्सक	सङ्ख्या	-	०	२	४	५	५	५		
प्रतिफल २	गर्भवती परिक्षणको सुविधाबाट आमा र गर्भमा रहेको बच्चाको स्वास्थ्यमा रुग्णता दरमा कमी हुनेछ।	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रसुति सेवा लिएको महिला	प्रतिशत	-	९५.००	९६.००	९७.००	९८.००	९९.००	१००.००		
		प्रसुति केन्द्रको उपलब्धता	सङ्ख्या	-								
		गर्भवती परीक्षण दर	प्रतिशत	-								
प्रतिफल ३	बाल मृत्युदर र शिशु मृत्युदरमा कमी आएको हुनेछ।	पाँच वर्षमुनिको बाल मृत्युदर (प्रति हजार जिवित जन्ममा)	प्रतिहजार	-								
		शिशु मृत्युदर (प्रति हजार जिवित जन्ममा)	प्रतिहजार	-								

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
		नवजात शिशु मृत्युदर (प्रति हजार जिवित जन्ममा)	प्रतिहजार	-								
		पूर्ण खोप पाएका बालबालिका	प्रतिशत	-								
		भिटामिन ए खाने बालबालिका	प्रतिशत	-								
		झाडा पखालाको संक्रमण दर	प्रतिशत	-								
प्रतिफल ४	सबै किसिमका नागरिकहरुको स्वास्थ्य सेवामा पहुँच बृद्धि भएको हुनेछ।	आधारभूत स्वास्थ्य उपकरण उपलब्ध भएको स्वास्थ्य भवन	सङ्ख्या	-								
		आधुनिक स्वास्थ्य उपकरण उपलब्ध भएको स्वास्थ्य भवन	सङ्ख्या	-								
		आधारभूत सुविधा सहितको स्वास्थ्य संस्था	सङ्ख्या	-								
		सवारी साधान सहितको स्वास्थ्य संस्था	सङ्ख्या	-								
		एम्बुलेन्स सहितको स्वास्थ्य संस्था	सङ्ख्या	-								
		प्रयोगशाला भएको स्वास्थ्य संस्था	सङ्ख्या	-								

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
		महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका	सङ्ख्या	-								

५.२ शिक्षा, विज्ञान र नवप्रवर्तन

५.२.१ पृष्ठभूमि

भैरवी गाउँपालिकाको पार्श्वचित्रको तथ्याङ्क अनुसार यस गाउँपालिकाको कूल साक्षरता दर ९६ प्रतिशत रहेको छ। भैरवी गाउँपालिकामा जम्मा ४४ वटा विद्यालय हरु रहेका छन् जसमा सरकारी/सामुदायिक प्रा.वि.(१-३ र १-५)--२७, सरकारी/सामुदायिक अ.वि.(६-८)--११, सरकारी/सामुदायिक मा.वि.(९-१०)--३, उ.मा.वि.(९-१२)--३, मदरशा (१-५)--१ र सरकारी/सामुदायिक बालविकास केन्द्र २६ वटा रहेको तथ्यांक छ। सामुदायिक विद्यालय तथा सरकारी क्याम्पसहरुमा शिक्षाको गुणस्तर अपेक्षित स्तरमा नभएको गुनासो जनमानसमा रहेको हुँदा शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गर्न तथा शैक्षिक क्षेत्रमा रहेका सवालको पहिचान गरी समाधानका उपायहरु खोजी गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ। यसर्थ भैरवीको शिक्षा क्षेत्रमा रहेका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीहरुको खोजी गरी सोको समधानका लागि रणनीति तथा कार्यनीतिहरु र कार्यक्रमहरु योजनामा समावेश गरिएको छ।

५.२.२ सम्भावना

क) विद्यालयहरु मर्जिङ्ग अवधारणा कार्यान्वयन गरी शिक्षा क्षेत्र सबल बनाउन सकिने,

ख) स्थानीय पाठ्यक्रमको विकास गर्न सकिने,

ग) शिक्षा क्षेत्रमा लगानी बढाउन सकिने।

५.२.३ अवसर

क) विद्यालयहरुमा भौतिक पूर्वाधार तयार भएको,

ख) प्राविधिक तथा व्यवसायिक सीप प्रति समुदायस्तरको आकर्षण रहनु,

ग) विद्यालयहरुमा आइ.सि.टी. विज्ञान प्रयोगशाला, पुस्तकालय स्थापना तथा प्रयोग बढ्दै जानु,

घ) शिक्षण सिकाईमा सूचना प्रविधिको प्रयोगमा बढोत्तरी हुनु,

ङ) गाउँपालिकामा ईन्टरनेटको पहुँच उपलब्ध हुनु।

५.२.४ समस्या

क) विद्यालयहरुमा शिक्षकको दरबन्दी पुर्ण नहुनु,

ख) स्थानीय पाठ्यक्रम हाल सम्म निर्माण नहुनु,

ग) नयाँ प्रविधिसँगै शिक्षकहरुलाई रुपान्तरण गर्न नसक्नु,

घ) निरन्तर विद्यार्थी मुल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउन नसक्नु,

ङ) विद्यालयहरुमा स्थापना भएका ICT परिचालन गर्ने दक्ष जनशक्ती नहुनु,

च) शिक्षकहरुमा अपेक्षित दक्षताको कमी हुनु,

छ) विद्यालयमा नवीनतम विधि र प्रविधिको कम प्रयोग नहुनु,

ज) शिक्षाक्षेत्र अनुसन्धानात्मक, व्यवहारिक तथा नव प्रवर्तनात्मक नहुनु,

झ) प्राविधिक शिक्षा मार्फत सीप युक्त जनशक्ति उत्पादन नहुनु,

ञ) विद्यालयहरुमा कक्षा कोठाभित्र शैक्षिक सामाग्रीको कमी हुनु ।

५.२.५ चुनौती

क) दक्ष शिक्षकहरुलाई ग्रामिण स्तरमा अध्यापनको लागि खटाउनु,

ख) प्रविधि सँगै विद्यालयमा गुणस्तर वृद्धि गर्नु,

ग) आर्थिक अभावका कारण पर्याप्त शिक्षक दरबन्दी पुर्याउनु,

घ) आवासिय र बहुप्राविधिक विद्यालय स्थापना गर्नु ।

५.२.६ दीर्घकालीन सोच

"सामाजिक आर्थिक रुपमान्तरणका लागि शैक्षिक मानव संसाधनको विकास"

६.२.७ लक्ष्य

गाउँपालिकामा विज्ञान र नवप्रवर्तनसँगै सबैको गुणस्तरीय, प्राविधिक र व्यवसायिक शिक्षामा सहज पहुँचको प्रत्याभूति गर्ने ।

५.२.८ उद्देश्य

क) शिक्षण संस्थाहरुलाई आधुनिकीकरण गरी दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नु ।

ख) प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक सिप विकासमा समावेशी र समतामूलक पहुँच विस्तार र गुणस्तर सुनिश्चित गर्नु ।

५.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति

तालिका ६४: शिक्षा विज्ञान तथा नवप्रवर्तन विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: शिक्षण संस्थाहरुलाई आधुनिकीकरण गरी दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नु ।	
१.१: शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार गर्दै सबै बालबालिकाको पहुँच बढाउने ।	१.१.१ विषयगत प्रयोगशाला, शैक्षिक सामाग्री, स्तरीय भवन, फर्निचर, तथा सवारी साधन सहित सुविधा सम्पन्न विद्यालय बनाइनेछ । १.१.२ विद्यालयहरुमा दरबन्दी र आवश्यकता अनुसारका शिक्षक तथा कर्मचारी व्यवस्थापन गरिनेछ । १.१.३ सीप र ज्ञान अभिवृद्धिका लागि शिक्षकहरुलाई तालिम सञ्चालन गरी आवश्यक क्षमता वृद्धि गरिनेछ । १.१.४ सबै विद्यालय उमेर समूहका बालबालिकालाई अनिवार्य विद्यालय भर्ना अभियान सञ्चालन गरिनेछ । १.१.५ हरेक विद्यालयका कक्षाकोठाहरुलाई प्रविधि मैत्री बनाउन डिजिटल बोर्ड, ईन्टरनेटको व्यवस्थापन तथा सि.सि.टि.भि. मार्फत कक्षा सञ्चालनको नियमित अनुगमन गर्न सकिने बनाइनेछ । १.१.५ आवसीय विद्यालय सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन गरी उपयुक्त विद्यालयलाई आवसीय बनाई सञ्चालन गरिनेछ ।
उद्देश्य २: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक सिप विकासमा समावेशी र समतामूलक पहुँच विस्तार र गुणस्तर सुनिश्चित गर्नु ।	
२.१: आधारभूत गुणस्तरीय शिक्षामा सबैको पहँच सुनिश्चित गर्ने ।	२.१.१ महिला, दलित, अपाङ्ग, विपन्न तथा सिमान्तकृत समूहको गुणस्तरीय, प्राविधिक एवं विशेष शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्दै लगिनेछ । २.१.२ भिन्न क्षमता भएका बालबालिकालाई सीपमूलक विशेष शिक्षा प्रदान गर्न अन्तर सरकार, अन्तर स्थानीय तह, गैसस र नीजि क्षेत्र समेतसँग समन्वय गरी उपयुक्त विद्यालयमा छात्रवृत्ति सहित पठनपाठनको व्यवस्था गरिनेछ । २.१.३ आधारभुत तहमा स्थानीय सिपको प्रतिनिधित्व हुने गरी स्थानीय पाठ्यक्रममा यस सम्बन्धी सामग्री समावेश गरिनेछ । २.१.४ विद्यालय छात्राहरुलाई स्यानिटरी प्याडको व्यवस्था गराइनेछ । २.१.५ गाउँपालिकामा कम्तिमा एउटा सुविधा सम्पन्न बहुप्राविधिक शिक्षालय स्थापना गरी सञ्चालन गरिनेछ । २.१.६ प्राविधिक उच्च शिक्षा (मेडिकल, इन्जिनियरिङ, कृषि, वन र सूचना प्रविधि) मा स्थानीय दलित तथा विपन्न विद्यार्थीका लागि छात्रबृत्ति व्यवस्था गरिनेछ ।

५.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ६५: शिक्षा विज्ञान तथा नवप्रवर्तन विकासका कार्यक्रम तथा आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२	**शिक्षा विज्ञान र नवप्रवर्तन**					१०७५०.०	१००००.०	१०५५०.०	११०५०.०	१४७५०.०		
२.१	शिक्षा सबैको पहुँचका लागि नीति नियम निर्माण र कार्यान्वयन	गोटा	सबै	१	१०००	५००.०	०.०	५००.०	०.०	०.०	१०००	स्थानिय तह आफै
२.४	सबै विद्यालयमा विषयगत प्रयोगशाला, पुस्तकालय र सूचना प्रविधि कार्यक्रम विस्तार	गोटा	सबै	१	२५००	१२५०.०	०.०	०.०	०.०	१२५०.०	२५००	स्थानिय तह आफै
२.६	शैक्षिक गुणस्तर सुधारको लागि मापदण्ड तयारी	गोटा	सबै	२	५००	५००.०	०.०	०.०	५००.०	०.०	१०००	स्थानिय तह आफै
२.७	विद्यालयमा भएका असल अभ्यास र अनुभवको आदान प्रदान कार्यक्रम	गोटा	सबै	२	१०००	०.०	५००.०	५००.०	५००.०	५००.०	२०००	स्थानिय तह आफै
२.८	संगीत, खेलकुद र कला प्रवर्दन गर्ने विद्यालयमा कार्यरत जनशक्तिको क्षमता विकास एवं विद्यार्थी प्रतिभा प्रोत्साहन कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	५००	५००.०	०.०	५००.०	०.०	५००.०	१५००	स्थानिय तह आफै
२.९	बौद्धिक अपाङ्गता भएका बालबालिकाका लागि स्थानीय	गोटा	सबै	२	१५००	०.०	१५००.०	१५००.०	०.०	०.०	३०००	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
	स्तरीय आवासीय विद्यालय स्थापना र संचालन											
२.१०	विद्यालयको गुणस्तर अनुगमन, सुपरिवेक्षण र निरीक्षण कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	५००	०.०	५००.०	०.०	५००.०	५००.०	१५००	स्थानिय तह आफै
२.११	जेहेन्दार र गरिब वर्गका विद्यार्थीलाई उच्च शिक्षाको लागि छात्रवृत्ति प्रोत्शाहन (वार्षिक २० जनालाई)	गोटा	सबै	१००	२००	४०००.०	४०००.०	४०००.०	४०००.०	४०००.०	२००००	स्थानिय तह आफै
२.१३	बिद्यालय संचालन अनुदान (शिक्षक तलब सहित)	गोटा	सबै	२	१५००	१५००.०	०.०	०.०	०.०	१५००.०	३०००	स्थानिय तह आफै
२.१४	अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	४००	४००.०	४००.०	४००.०	४५०.०	४५०.०	२१००	स्थानिय तह आफै
२.१५	शिक्षक क्षमाता विकास तालिम	गोटा	सबै	५	३००	३००.०	३००.०	३००.०	४००.०	४००.०	१७००	स्थानिय तह आफै
२.१६	उत्कृष्ट शिक्षक र बिद्यार्थी पुरस्कार	गोटा	सबै	५	३००	३००.०	३००.०	३००.०	३५०.०	४००.०	१६५०	स्थानिय तह आफै
२.१७	शिक्षक अनुभव साटासाट कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	५००	०.०	५००.०	०.०	६००.०	६००.०	१७००	स्थानिय तह आफै
२.१९	आन्तरिक परीक्षा संचालन अनुदान	गोटा	सबै	५	२००	२००.०	२००.०	२००.०	२५०.०	२५०.०	११००	स्थानिय तह आफै
२.२०	खेलकुद प्रोत्साहनको लागि नगर स्तरीय राष्ट्रपति रनिंग शिल्ड कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	५००	५००.०	५००.०	५००.०	५५०.०	५५०.०	२६००	स्थानिय तह आफै
२.२१	स्थानीय पाठ्यक्रमको पाठ्यपुस्तक तयारी	गोटा	सबै	२	५००	२५०.०	०.०	०.०	२५०.०	५००.०	१०००	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.२२	विद्यालय प्रगति समिक्षा बैठक तयारी	गोटा	सबै	१	२०००	०.०	१०००.०	०.०	११००.०	०.०	२१००	स्थानिय तह आफै
२.२३	निजि स्रोत बालबिकास केन्द्र र विद्यालय शैक्षिक सामग्री वितरण	गोटा	सबै	५	३००	३००.०	३००.०	३००.०	३५०.०	३५०.०	१६००	स्थानिय तह आफै
२.२४	आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षामा विज्ञान, प्रविधि र नवपर्वतनलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम	गोटा	सबै	२	५००	२५०.०	०.०	३००.०	०.०	५००.०	१०५०	स्थानिय तह आफै
२.२८	भैरबी प्रा. वि. र श्री ने. रा. प्रा. वि. थापावाडामा भवन निर्माणमा अनुदान तथा सहयोग	गोटा	सबै	२	२५००	०.०	०.०	१२५०.०	१२५०.०	२५००.०	५०००	स्थानिय तह आफै

५.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ६७: शिक्षा विज्ञान तथा नवप्रवर्तन क्षेत्रका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकाका सबै नागरिकहरु साक्षर र सक्षम भएको हुनेछ।	साक्षरता दर (५ वर्षमाथि)	प्रतिशत	-	७०.००	७३.००	७८.००	८३.००	८५.००	८५.००	गाउँपालिका प्रोफाइल, शिक्षा शाखाका प्रतिवेदनहरु	शिक्षा, विज्ञान र नवप्रवर्तन क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		साक्षरता दर (१५ वर्षमाथि)	प्रतिशत	-								
		युवा साक्षरता दर (१५ - २४ वर्ष)	प्रतिशत	-								
असर	गाउँपालिकाको शैक्षिक सूचकाङ्कमा उल्लेख्य वृद्धि भएको भएको हुने।	बाल कक्षा/पूर्व प्राथमिक तहको अनुभव सहित कक्षा १ मा भर्ना दर	प्रतिशत	-	९५.००	९५.५०	९६.००	९६.५०	९७.००	९७.००		
		आधारभूत तह (१ देखि ८) मा लैंगिक समानता	अनुपात	-								
		उच्च शिक्षामा कुल विद्यार्थी	सङ्ख्या	-								
		माध्यमिक तह (९ - १२) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	-	५५	६०	६५	७०	८०	८०		
		माध्यमिक तह (९ - १२) मा कुल भर्नादर	प्रतिशत	-	७५	८०	८५	९०	९५	९५		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
		आधारभूत तह (१ - ८) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	-	९५	९६	९७	९८	१००	१००		
		आधारभूत तह (१ - ८) मा कुल भर्नादर	प्रतिशत	-	१२०.०	१२५.०	१३०.०	१३५.०	१४०.०	१४०.०		
प्रतिफल १	विद्यालय छाड्ने दर न्यून भएको हुनेछ।	आधारभूत तहमा विद्यालय जाने उमेरका विद्यालय बाहिर रहेका विद्यार्थी	प्रतिशत	-								
		आधारभूत तहमा विद्यालय छाड्ने विद्यार्थीको दर	सङ्ख्या	-								
प्रतिफल २	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापन भएको हुनेछ।	विद्यालय शिक्षा (१ - ८) शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	सङ्ख्या	-								
		विद्यालय शिक्षा (१ - १२) शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	सङ्ख्या	-								
		मातृ शिशु पोषण सहायता पाएका जनसंख्या	सङ्ख्या	-								

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
प्रतिफल ३	प्राविधिक धारको विद्यालय सञ्चालन र बालबालिकाले प्राविधिक शिक्षा उतीर्ण गरेको हुनेछ।	प्राविधिक धारका विद्यालय सञ्चालन	सङ्ख्या	-	०	०	१	०	१	२		
		प्राविधिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थी संख्या	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	५००		
प्रतिफल ४	विद्यालयहरुको गुणात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ।	कम्प्युटर प्रयोगशाला भएको विद्यालय	प्रतिशत	-	१००	१००	१००	१००	१००	१००		
		विज्ञान प्रयोगशाला भएको विद्यालय	प्रतिशत	-	८२	८३	८५	८८	९०	९०		
		इन्टरनेट तथा इ-शिक्षा भएको विद्यालय	प्रतिशत	-	१००	१००	१००	१००	१००	१००		
प्रतिफल ५	शिक्षामा सबैको पहुँच सुनिश्चित भई समुदायको शैक्षिक स्तर सुधार भएको हुनेछ।	लैंगिकमैत्री विद्यालय	प्रतिशत	-	९०	९२	९४	९६	१००	१००		
		अपाङ्गतामैत्री विद्यालय	सङ्ख्या	-	९५	९६	९७	९८	९९	१००		
		आवासीय विद्यालय	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
प्रतिफल ६	विपन्न र दलित विद्यार्थीहरुलाई उच्च शिक्षा (मेडिकल,	प्राविधिक शिक्षामा अध्ययनरत छात्रबृत्तिप्राप्त दलित विद्यार्थी	सङ्ख्या	-	२५	३०	३५	४०	५०	१८०		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
	इन्जिनियरिङ, कृषि, वन र सूचना प्रविधि) छात्रबृत्ति	प्राविधिक शिक्षामा अध्ययनरत छात्रबृत्तिप्राप्त विपन्न विद्यार्थी	सङ्ख्या	-	२५	३०	३५	४०	५०	१८०		

५.३ खानेपानी तथा सरसफाइ

५.३.१ पृष्ठभूमि

भैरवी गाउँपालिकामा पाइप/धाराको सुविधा सहित खानेपानी उपभोग गर्ने घरधुरी ७० प्रतिशत रहेको छ त्यस्तै ३० प्रतिशत मूलको पानी उपभोग गरिरहेका छन् । सरसफाईको स्थितिलाई हेर्दा यस गाउँपालिकामा ७१.१ प्रतिशत घरधुरीमा फ्लस भएको -सेप्टिक ट्याङ्क सहितको शौचालय प्रयोगमा भएको देखिन्छ । त्यस्तै ३९ प्रतिशत घरधुरीमा कच्ची शौचालय प्रयोगमा रहेको छ भने ६१ प्रतिशत घरधुरीमा पक्की शौचालय रहेको छ ।

खानेपानी तथा सरसफाइको क्षेत्रमा देखिएका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीहरुको संकलन, विश्लेषण गरी सुधारका लागि आवश्यक रणनीति तथा कार्यनीतिहरु आवधिक योजनामा समावेश गरिएको छ ।

५.३.२ सम्भावना

क) एक घर एक धाराको अवधारणा लागू गर्न सकिने,

ख) खानेपानीको श्रोतहरुको संरक्षण गरी खानेपानीको गुणस्तरीय सहज आपूर्ति गर्न सकिने,

ग) खुला दिसामुक्त गाउँपालिका र पूर्ण सरसफाईयुक्त गाउँपालिका बनाउन सकिने ।

घ) घरघरमा व्यवस्थित शौचालयको अभियान सञ्चालन गर्न सकिने ।

५.३.३ अवसर

क) गाउँपालिकाका सबै वडाहरुमा खानेपानीको मुहानहरुको उपलब्धता रहनु,

ख) सचेत नागरिक बहुसंख्यक हुनु,

ग) घना बस्ती तथा शहरउन्मुख बस्ती नहुनु ।

५.३.४ समस्या

क) स्वच्छ पिउने पानीको अभाव,

ख) सञ्चालित रहेका खानेपानी योजनाहरु मर्मत संभारमा कठिनाई रहेको,

ग) प्लाष्टिकजन्य सामाग्रीको प्रयोग वृद्धिले बस्तीस्तरमा फोहोर भईरहेको,

घ) केही स्थानहरुमा खानेपानी मुहान लामो दुरीमा हुनु,

ङ) पानीको मुहान संरक्षण र सरसफाई गर्ने कार्य नभएको,

च) सरसफाई सम्बन्धी चेतना अपेक्षाकृत वृद्धि हुन नसकेको ।

५.३.५ चुनौती

क) खानेपानीको मुहानहरुको उचित व्यवस्थापन गरी स्रोतको संरक्षण गर्नु,

ख) भौगोलिक विकटता,

ग) सबै घरधुरीमा सुरक्षित खानेपानी दिगोरुपमा उपलब्ध गराउनु,

घ) दैनिकरुपमा उत्पादन हुने फोहोरको उचित विसर्जन र उपयोग गर्नु ।

५.३.६ दीर्घकालीन सोच

"स्वच्छ खानेपानी र सरसफाईयुक्त भैरवी"

५.३.७ लक्ष्य

सफा, सुन्दर भैरवी निर्माण गरी स्वच्छ एवम् गुणस्तरीय खानेपानीको सुनिश्चिता गर्ने ।

५.३.८ उद्देश्य

क) आधारभूत गुणस्तरीय खानेपानीको पहुँच विस्तार गर्नु ।

ख) गुणस्तरीय खानेपानी सुविधाको पहुँचमा वृद्धि गर्नु ।

ग) प्रत्येक घरमा व्यवस्थित शौचालय तथा घरेलु फोहरमैलाको व्यस्थापन गर्नु ।

५.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति

स्थानीय नागरिकहरुलाई सफा खानेपानीमा पहुँच र पूर्ण सरसफाइयुक्त गाउँपालिका बनाउनका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरिएको छः

तालिका ६८: खानेपानी तथा सरसफाइ विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीतिहरू	कार्यनीतिहरू
उद्देश्य १: आधारभूत खानेपानीको पहुँच विस्तार गर्नु ।	
१.१ पहुँच नभएका बस्तीहरूमा खानेपानीको सेवा विस्तार गर्न खानेपानीका स्रोतहरूको पहिचान गर्ने	१. खानेपानी तथा सरसफाईलाई उचित तवरले व्यवस्थित गर्न खानेपानी तथा सरसफाई गुरुयोजना लागु गरिनेछ । २. एक घर, एक धारा कार्यक्रम निरन्तर लागु गरिनेछ । ३. लिफ्टिङ्ग प्रविधिमार्फत खानेपानी आपुर्ति गर्न अध्ययन गरिनेछ । ४. क्षति भएका र पुराना पाईप लाईन मर्मत सम्भार गरी नियमित खानेपानी वितरणको सुनिश्चितता गरिनेछ ।

	५. मुहान संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
उद्देश्य २: गुणस्तरीय खानेपानी सुविधाको पहुँचमा वृद्धि गर्नु।	
२.१ आधारभूत खानेपानीको गुणस्तर बढाउन आवश्यक संरचनाहरू तयार गर्ने।	१. आवश्यकता अनुसार पानी शुद्धीकरण प्रक्रियाकोलागि संरचना निर्माण गरिनेछ। २. सामूहिक कोषको निर्माण गरी उपभोक्ताको लागत सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ। ३. नीजि वा अन्य क्षेत्रसँग साझेदारीको प्रयास गरिनेछ। ४. व्यवस्थित खानेपानीको रेखदेख र सञ्चालनकोलागि जनशक्तिको व्यवस्था गरिनेछ।
उद्देश्य ३: प्रत्येक घरमा व्यवस्थित शौचालय तथा घरेलु फोहरमैलाको व्यस्थापन गर्नु।	
३.१ प्रत्येक घरपरिवारमा आधारभूत शौचालय तथा सरसफाइको व्यवस्था गर्ने।	१. घरबाट निस्किने अन्य फोहोर व्यवस्थापन गर्न घर परिवारलाई आवश्यक प्रशिक्षणको व्यवस्था गरिनेछ। २. हरेक घरबाट निस्किने कुहिने प्रकृतिका फोहरमैलाबाट कम्पोस्ट मल बनाउन प्रत्येक परिवारलाई तालिम प्रदान गरिनेछ। ३. घरबाट निस्किने पानीलाई सङ्कलन गरी करेसाबारीमा उपयोग गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ। ४. समुदायका विभिन्न सार्वजनिक ठाउँहरूमा अपाङ्गमैत्री, बालमैत्री सार्वजनिक शौचालयहरुको निर्माण गरिनेछ। ५. सरसफाइ सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। ६. सार्वजनिक स्थान, बस्ती तथा बजार क्षेत्रहरुमा स्थानीय सामाग्री (बाँस) बाट निर्मित डस्टबिनहरुको व्यवस्थापन गरिनेछ।

५.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ६९: खानेपानी तथा सरसफाइ विकासका कार्यक्रम तथा परियोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
३	**खानेपानी, सरसफाई र स्वच्छता**					१६६००.०	१८८००.०	२१३००.०	२३८८०.०	२७९७०.०		
३.१	खानेपानी ऊपभोक्ता समितिलाई नियमनको लागि नीति, नियेम, रणनिति योजना WASH PLAN तयारी	एकमुष्ट	सबै	१	१५००	७५०.०	७५०.०	०.०	०.०	०	१५००	स्थानिय तह आफै
३.२	खानेपानी गुणस्तर परिक्षण कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	५००	५००.०	५००.०	५००.०	५३०.०	५७०	२६००	स्थानिय तह आफै
३.३	खानेपानी मुहानमा फिल्टर जडान योजना	एकमुष्ट	सबै	१	५०००	१०००.०	१०००.०	१०००.०	११००.०	१२००	५३००	स्थानिय तह आफै
३.४	पूर्ण सरसफाई सचेतनामुलक कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	३००	३००.०	३००.०	३००.०	३००.०	३००	१५००	स्थानिय तह आफै
३.५	फोहोर प्रसोधन केन्द्र निर्माणमा अध्ययन र संचालन	एकमुष्ट	सबै	१	५०००	२५००.०	२५००.०	०.०	०.०	०	५०००	स्थानिय तह आफै
३.६	सरसफाई सम्बन्धि विविध कार्य	एकमुष्ट	सबै	१	१०००	५००.०	५००.०	०.०	०.०	०	१०००	स्थानिय तह आफै
३.८	खानेपानीमा गुणस्तर तथा मुहान संरक्षण सम्बन्धि अभिमुखीकरण	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००.०	४००.०	४००.०	४५०.०	५००	२१५०	स्थानिय तह आफै
३.९	खानेपानीको समस्या भएका टोल बस्तीहरुका लागि नयाँ स्रोतको पहिचान कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	१	२०००	४००.०	६००.०	१०००.०	०.०	०	२०००	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
३.९	कौलाथान लिफ्टिंग खानेपानी योजना संचालन	एकमुष्ट	1	१	८०००	४०००.०	४०००.०	०.०	०.०	०	८०००	स्थानिय तह आफै
३.१०	वादलम्जी खानेपानी योजना	एकमुष्ट	३	१	६०००	०.०	०.०	०.०	३०००.०	३०००	६०००	स्थानिय तह आफै
३.११	वडुवाडा खानेपानी योजना	एकमुष्ट	३	१	५५००	०.०	०.०	०.०	२७५०.०	२७५०	५५००	स्थानिय तह आफै
३.१२	वानगंगा खानेपानी योजना	एकमुष्ट	३	१	७०००	०.०	०.०	३५००.०	३५००.०	०	७०००	स्थानिय तह आफै
३.१३	भैरवी झरना-भैरवी ३ खानेपानी योजना	एकमुष्ट	३	१	५०००	०.०	०.०	०.०	२५००.०	२५००	५०००	स्थानिय तह आफै
३.१४	गडाज्यूला-धुलेश्वर लिफ्टिं खानेपानी योजना	एकमुष्ट	३	१	८५००	०.०	०.०	४२५०.०	४२५०.०	०	८५००	स्थानिय तह आफै
३.१५	घट्टेखोला खानेपानी योजना	एकमुष्ट	४	१	६०००	०.०	०.०	०.०	३०००.०	३०००	६०००	स्थानिय तह आफै
३.१६	सघारे खानेपानी योजना	एकमुष्ट	४	१	५५००	०.०	२७५०.०	२७५०.०	०.०	०	५५००	स्थानिय तह आफै
३.१७	पियोजनापानी खानेपानी योजना	एकमुष्ट	४	१	५०००	०.०	०.०	०.०	२५००.०	२५००	५०००	स्थानिय तह आफै
३.१८	उतेसेती खानेपानी योजना	एकमुष्ट	४	१	६०००	३०००.०	३०००.०	०.०	०.०	०	६०००	स्थानिय तह आफै
३.१९	देउथाम खानेपानी योजना निर्माण	एकमुष्ट	५	१	५५००	०.०	०.०	२७५०.०	०.०	२७५०	५५००	स्थानिय तह आफै
३.२०	भुकुरे खानेपानी योजना निर्माण	एकमुष्ट	५	१	५०००	०.०	२५००.०	०.०	०.०	२५००	५०००	स्थानिय तह आफै
३.२१	भात्र, गैरासरु, डाँडासरु, कुशापानी खानेपानी योजना	एकमुष्ट	७	१	६५००	३२५०.०	०.०	३२५०.०	०.०	०	६५००	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
३.२२	छामगाड खोला वडा कार्यालय लिफ्टिंग खानेपानी योजना	एकमुष्ट	७	१	८०००	०.०	०.०	१६००.०	०.०	६४००	८०००	स्थानिय तह आफै

५.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ७१: खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकाका सबै नागरिकहरुको सुरक्षित खानेपानी र सरसफाइ सेवामा पहुँच पुगेको हुनेछ।	आधारभूत खानेपानीको पहुँच भएको जनसंख्या	प्रतिशत	-	६०	७०	८०	९०	१००	१००	गाउँपालिका प्रोफाइल, पूर्वाधार शाखा र वातावरण शाखाका प्रतिवेदनहरु	खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		स्वच्छ खानेपानीको पहुँच भएको जनसंख्या	प्रतिशत	-	१५	३०	४५	६०	७५	७५		
		आधारभूत स्तरको सरसफाइ सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	-	१५	३०	४५	६०	७५	७५		
		सुधारिएको सरसफाइ सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	-	१०	२०	३०	४०	५०	५०		
असर	सबै घरधुरीहरुमा खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधा विस्तार भएको हुनेछ।	आधारभूत स्तरको खानेपानी सेवा पुगेको घरधुरी	प्रतिशत	-	६०	७०	८०	९०	१००	१००		
		स्वच्छ खानेपानीको सेवा पुगेको घरधुरी	प्रतिशत	-	१५	३०	४५	६०	७५	७५		
		शौचालय सुविधा भएको घरधुरी	प्रतिशत	-	९९	९९	९९	९९	१००	१००		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
		पूर्ण सरसफाइ भएको घरधुरी	प्रतिशत	-	२०	३०	४०	५०	६०	६०		
प्रतिफल १	खानेपानी आयोजनाहरु निर्माण र मर्मत सम्भार भएको हुनेछ।	संरक्षित गरिएको पानीको मुहान	प्रतिशत	-	२०	४०	६०	८०	१००	१००		
		लिफ्टिङ खानेपानी	सङ्ख्या	-								
		पाइपलाइन खानेपानी	सङ्ख्या	-								
प्रतिफल २	सबै नागरिकहरुले आफ्नो सरसफाइ व्यवस्थित गरेको हुनेछ।	टोलबस्तीमा ढल निकास व्यवस्था	सङ्ख्या	-								
		आँगन सफाइ भएको घरधुरी	प्रतिशत	-	३०	५०	७०	९०	१००	१००		
		आवास सजावट भएको घरधुरी	प्रतिशत	-	१०	२०	३०	४०	५०	५०		
		सरसफाइ सदस्यता लिएको घरधुरी	प्रतिशत	-	१०	२०	३०	४०	५०	५०		

५.४ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग

५.४.१ पृष्ठभूमि

नेपालको कानुनले लैङ्गिक विभेदको अन्त्य गर्ने संकल्पसहित महिलालाई लैङ्गिक भेदभाव विना समान वंशीय हक, समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सहभागी हुने हक लगायत मौलिक हकको प्रत्याभूति गरेको छ। नेपालले महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने सम्बन्धी महासन्धि, १९७९ को अनुमोदन तथा दिगो विकासका लक्ष्यमा लैङ्गिक समानता तथा सशक्तीकरणको विषय समावेश भएको छ। महिलाहरूको क्षमता, श्रम, सीप र सृजनालाई विकास प्रकृयामा लगाई संविधानको मर्म अनुरूप सामाजिक समानता कायम गर्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नु आवश्यक छ।

महिला, बालबालिका तथा अन्य लक्षित वर्गहरुको विकासमा मुलप्रवाहीकरण गर्ने कार्य गाउँपालिकाको जिम्मेवारीभित्र पर्दछ। यसकारण, यी लक्षित वर्गहरुको विकासका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीहरुको लेखाजोखा गरी आवश्यक रणनीति तथा कार्यनीतिहरु योजनामा समावेश गरिएको छ।

५.४.२ सम्भावना

क) सचेत नागरिकहरु धैरै भएकोले महिला, बालबालिका तथा अन्य लक्षित वर्गको संरक्षण र विकासका पहलहरु सहजरुपमा गर्न सकिने,

ख) महिला, बालबालिका र अन्य वर्गहरुको उत्थानका कार्यक्रमका लागि संघ, प्रदेश र अन्य निकायसँग साझेदारी गर्न सकिने।

५.४.३ अवसर

क) महिला, बालबालिका तथा अन्य लक्षित वर्गका संरक्षण, सशक्तीकरण र विकासका लागि संविधान र नीतिगत व्यवस्था हुनु,

ख) महिला, बालबालिकाका क्षेत्रमा कार्य गर्ने गैर सरकारी संस्थाहरो उपस्थिति हुनु,

ग) लैंङ्गिक हिंसा तथा अन्य कुरीतीजन्य व्यवहारको बारेमा विद्यालय स्तरबाट नै सचेतना हुनु,

घ) बालमैत्री स्थानीय तह कार्यान्वयनको प्रतिबद्धता हुनु।

५.४.४ समस्या

क) समाजमा महिला र बालबालिका प्रति परम्परागत सोच, विभेद र हिंसा कायम रहनु,

ख) समाजमा महिला र बालबालिका प्रति परम्परागत सोच, विभेद र हिंसा कायम रहनु,

ग) सामाजिक तथा आर्थिक क्रियाकलापहरुमा महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्गको सहभागिता कमजोर हुनु,

घ) महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्गका क्षमता विकास र सशक्तीकरणका कार्यक्रमहरु न्यून हुनु,

ङ) लक्षित वर्गको तथ्याङ्क व्यवस्थापन कमजोर हुनु,

च) लक्षित वर्गका आवश्यकताको पहिचान गर्न नसक्नु ।

५.४.५ चुनौती

क) लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण उत्तरदायी बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन,

ख) लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण उत्तरदायी बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन,

ग) महिला, दलित र विपन्न वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण गर्नु,

घ) समाजका हरेक तहमा महिलाको नेतृत्वदायी भूमिकामा सहजता ल्याउनु,

ङ) युवा तथा बालबालिकाहरु कुलत, दुर्व्यसनीमा पर्नु,

च) बालबालिकाहरु कम सामाजिक हुनु,

छ) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको आर्थिक सामाजिक सशक्तीकरण गर्नु ।

५.४.७ दीर्घकालीन सोच

"महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गतामैत्री भैरवी गाउँपालिका निर्माण"

५.४.८ लक्ष्य

महिला, बालबालिका, जेष्ठनागरिक तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिविरुद्ध हुने सबै प्रकारका विभेद, हिंसा र शोषण अन्त्य गरी सक्षम र आत्म सम्मानपूर्ण जीवन यापन गराउने ।

५.४.९ उद्देश्य

क) महिला हिंसामुक्त समाजको निर्माण गर्नु,

ख) महिला हिंसाको अन्त्य तथा लैङ्गिक समता कायम गर्नु ।

ग) बालबालिकाको समग्र अधिकारको संरक्षण तथा बालमैत्री वातावरण सिर्जना गर्नु ।

घ) दलित, आदिवासी तथा उत्पिडित वर्ग सशक्तीकरण र विकासमा सहभागिता सुनिश्चित गर्नु ।

ङ) ज्येष्ठ नागरिकको हक अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै ज्ञान, सीप र अनुभवको उपयोग गर्नु ।

च) अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि आधारभूत सेवा, स्रोत र प्रविधिमा सहज पहुँचको वृद्धि गर्दै आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण मार्फत् जीवनयापनमा सहजता तथा आत्मसम्मान प्रदान गर्नु ।

५.४.१० रणनीति तथा कार्यनीति

महिला, बालबालिका तथा अन्य लक्षित वर्गको संरक्षण, उत्थान र सशक्तीकरणका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरिएको छः

तालिका ७२: महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीतिहरू	कार्यनीतिहरू
उद्देश्य १: महिलाको हक-अधिकारको संरक्षण र लैङ्गिक समता कायम गर्नु ।	
१.१: गाउँपालिका मातहतका सबै निकायहरूमा लैङ्गिक समानता वृद्धि गर्ने ।	१. गाउँपालिकाका नीति निर्माण र कार्यान्वयनमा महिलाको समान सहभागिता तथा प्रतिनिधित्वमा बढोत्तरी गरिनेछ । २. लैङ्गिक समानता प्राप्तिको लागि पुरुषको समेत सक्रिय सहभागितामा वृद्धि गरिनेछ ।
१.२: लैङ्गिक हिंसा अन्त्य गर्ने कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।	१. महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसा, शोषण र विभेद नियन्त्रणको उपायहरु खोजी कार्यान्वयन गरिनेछ । २. महिलाहरुको सीप विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ । ३. महिला सशक्तिकरण सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
उद्देश्य २: बालबालिकाको समग्र अधिकारको संरक्षण तथा बालमैत्री वातावरण सृजना गर्नु ।	
2.१: बालअधिकारको संरक्षण गर्दै विकासमा बालबालिकाको सहभागिता वृद्धि गर्ने ।	१. बाल क्लब तथा बाल सञ्जालको गठन, विस्तार तथा परिचालन गरी बालबालिकाको सहभागिता बढाइनेछ । २. बालमैत्री स्थानीय नीति तर्जुमा गरी बालबालिकाको सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ । ३. बालबालिकाको नेतृत्व क्षमताको विकासमा जोड दिईनेछ । ४. गाउँपालिका स्तरीय बाल प्रतिभा पहिचान कार्यक्रम सञ्चालन गरी सबै बालबालिकाहरुको सहभागिता सनुश्चित गरिनेछ ।
२.३: बालमैत्री वातावरणको विकास गर्ने ।	१. बालमैत्री स्थानीय शासनका माध्यमबाट बाल अधिकार सूचकहरू पूरा गर्न बालमैत्री पालिका घोषणा गरिनेछ ।

	२. बालबालिकाहरूको शारिरिक तथा मानसिक विकासका लागि प्रत्येक वडामा बाल उद्यान निर्माण गरिनेछ ।
उद्देश्य ३: दलित, आदिवासी तथा उत्पिडित वर्ग सशक्तीकरण र विकासमा सहभागिता सुनिश्चित गर्नु ।	
३.१: दलित र उत्पीडित वर्गको सशक्तिकरण गरी विकासमा समानुपातिक सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने ।	१. दलित तथा उत्पीडित वर्गहरुको सशक्तीकरण र क्षमता विकासका लागि पहल गरिनेछ । २. दलित समुदायको जिविकोपार्जनमा प्राविधिक तथा अन्य सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
उद्देश्य ४: ज्येष्ठ नागरिकको हक अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै ज्ञान, सीप र अनुभवको उपयोग गर्नु	
४.१: ज्येष्ठ नागरिकको लागि हेरचाह, स्याहारसुसार र उपयुक्त वातावरण सिर्जना गर्ने ।	१. आफ्ना आमाबाबुलाई सन्तानले हेरचाह तथा उचित व्यवस्थापन गर्नुपर्ने पद्धतिको प्रवर्द्धन गरिनेछ । २. आवश्यकता अनुसार ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र तथा आश्रमको व्यवस्था गरिनेछ । ३. जेष्ठ नागरिकहरुका लागि घुम्ती स्वास्थ्य सेवा परिचालन गरिनेछ ।
४.२: ज्येष्ठ नागरिकको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई उपयोग गरी सहभागितामा वृद्धि गर्ने ।	१. ज्येष्ठ नागरिकको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई उपयोग गर्न अवसर प्रदान गर्नुका साथै अन्तरपुस्ता हस्तान्तरण गरिनेछ ।
४.3: ज्येष्ठ नागरिकको सामाजिक सुरक्षा सेवालाई वृद्धि गर्ने ।	१. ज्येष्ठ नागरिकलाई सम्मान स्वरुप सेवा र सुविधामा विशेष सहुलियतको व्यवस्था गरिनेछ । २. ज्येष्ठ नागरिकले समाज र राष्ट्रको लागि पुर्याएको योगदानको आधारमा सम्मान गरिनेछ ।
उद्देश्य ५: अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि आधारभूत सेवा, स्रोत र प्रविधिमा सहज पहुँचको वृद्धि गर्दै आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण मार्फत् जीवन यापनमा सहजता तथा आत्मसम्मान प्रदान गर्नु ।	
५.1: अपाङ्गमैत्री भौतिक संरचना निर्माण तथा सुधार गरी सार्वजनिक सेवामा पहुँच बढाउने ।	१. भौतिक संरचना, पूर्वाधार तथा यातायातका साधनहरू अपाङ्गमैत्री बनाई सहज हुने वातावरण निर्माण गरिनेछ । २. शिक्षण सिकाइ पद्धति अपाङ्गमैत्री बनाई गुणस्तरीय शिक्षामा सबै अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूको पहुँच वृद्धि गरिनेछ । ३. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सरकारी र नीजि क्षेत्रमा रोजगारीको अवसर वृद्धि गरिनेछ ।
५.2: अपाङ्ग व्यक्तिहरूप्रति गरिने हिंसाको न्यूनीकरण गर्ने ।	१. अपाङ्ग व्यक्तिहरूप्रति गरिने विभेद र हिंसा निराकरण गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । २. अपाङ्गता भएका व्यक्तिको सहभागितामा वृद्धिका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।

५.४.८ कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ७३: महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग विकासका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
४	**महिला तथा वालवालिका तथा लक्षित वर्ग**					१४५०.०	१३७५.०	१४७५.०	१४००.०	१४७५.०	७१७५.०	
४.१	महिला हिंसा विरुद्धको अभियान	गोटा	सबै	३	७५	७५.०	०.०	७५.०	०.०	७५	२२५	स्थानिय तह आफै
४.२	महिला जनप्रतिनिधि क्षमता विकास(वार्षिक २० जनालाई)	गोटा	सबै	१००	१०	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	२००	१०००	स्थानिय तह आफै
४.३	महिला क्षमता अभिवृद्धि तथा सशक्तीकरण कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	५०	५०.०	५०.०	५०.०	५०.०	५०	२५०	स्थानिय तह आफै
४.४	लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण कार्यक्रम	गोटा	सबै	१०	५०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००	५००	स्थानिय तह आफै
४.५	किशोरी आत्मरक्षा कार्यक्रम	गोटा	सबै	१०	५०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००	५००	स्थानिय तह आफै
४.६	बाल क्लब व्यवस्थापन तथा अनुदान कार्यक्रम	गोटा	सबै	१	५००	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००	५००	स्थानिय तह आफै
४.७	बाल क्लब र क्षमता विकास	गोटा	सबै	५	१००	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००	५००	स्थानिय तह आफै
४.८	नगर स्तरीय बाल प्रतिभा प्रोत्शाहन कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	७५	७५.०	७५.०	७५.०	७५.०	७५	३७५	स्थानिय तह आफै
४.९	बाल मैत्री स्थानीय शासन घोषणा र निरन्तरता	गोटा	सबै	१	३००	१५०.०	१५०.०	०.०	०.०	०	३००	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
४.१०	दलित, आदिबासी, उत्पीडित वर्ग क्षमता विकास कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	१००	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००	५००	स्थानिय तह आफै
४.११	जेष्ठनागरिकद्वारा पुस्ता हस्तान्तरण कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	५०	५०.०	५०.०	५०.०	५०.०	५०	२५०	स्थानिय तह आफै
४.१२	जेष्ठनागरिक औषधी तथा आकस्मिक सहयोग	गोटा	सबै	५	२००	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	२००	१०००	स्थानिय तह आफै
४.१३	अपाङ्गता भएको व्यक्ति आय आर्जन तथा सिपमुलक तालिम	गोटा	सबै	१०	७५	१५०.०	१५०.०	१५०.०	१५०.०	१५०	७५०	स्थानिय तह आफै
४.१४	अपाङ्गता भएको व्यक्ति सम्मान तथा संरक्षण कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	१७५	०.०	०.०	१७५.०	१७५.०	१७५	५२५	स्थानिय तह आफै

५.४.९ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ७५: महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग क्षेत्रका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
प्रभाव	महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, आदिबासी र उत्पीडित वर्ग विरुद्ध हुने सबै खाले विभेद, हिंसा, र शोषण अन्त्य गरी सक्षम र आत्मसम्मानपूर्ण जीवन यापन भएको हुनेछ।	लैंगिक हिंसा न्यूनीकरण	सङ्ख्या	-	०	०	०	०	०	०	गाउँपालिका प्रोफाइल, सामाजिक विकास शाखाका प्रतिवेदनहरु	महिला, बालबालिका र अन्य लक्षित वर्ग क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		बालश्रम/बाल हिंसा न्यूनीकरण	सङ्ख्या	-	०	०	०	०	०	०		
		अपाङ्गमैत्री सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्था	प्रतिशत	-	८०	८५	९०	९५	१००	१००		
		बैंकमार्फत सामाजि सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने जेष्ठ नागरिक	प्रतिशत	-	१००	१००	१००	१००	१००	१००		
असर	महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, आदिबासी र उत्पीडित वर्गको सशक्तीकरण र सहभागिता बृद्धि भएको हुनेछ।	स्थानीय सामाजिक आर्थिक संस्थाहरुमा महिलाको सहभागिता	प्रतिशत	-	२५	३०	४०	४५	५०	५०		
		स्थानीय सामाजिक आर्थिक संस्थाहरुमा महिलाको नेतृत्व	प्रतिशत	-	१०	१५	२०	३०	४०	४०		
		महिलाहरुको नाममा घरजग्गा रहेको परिवार	प्रतिशत	-	१२	१५	१८	२२	२५	२५		
		महिला हिंसा उजुरी सङ्ख्या	प्रतिशत	-	०	०	०	०	०	०		

		बाल हिंसा उजुरी सङ्ख्या	प्रतिशत	-	०	०	०	०	०	०		
		स्थानीय विकासमा बालबालिकाको सहभागिता	प्रतिशत	-	३	५	१०	१५	२०	२०		
		स्थानीय विकासमा दलित आदिबासी र विपन्न वर्गको सहभागिता	प्रतिशत	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
		स्थानीय विकासमा अपाङ्गता भएको व्यक्तिको सहभागिता	सङ्ख्या	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
प्रतिफल १	महिलाहरुले लैंगिक हिंसा न्यूनीकरण र महिला सशक्तीकरण सम्बन्धी ज्ञान सीप प्राप्त गरेको हुनेछ।	लैंगिक हिंसा विरुद्ध सचेत महिला	सङ्ख्या	-	५०	१००	१००	१५०	१५०	#####		
		आय आर्जन तथा सीप विकास तालिम लिएका महिला	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	१५०	२००	#####		
		उद्यम र स्वरोजगारमा संलग्न महिला	सङ्ख्या	-	५०	५०	१००	१५०	१५०	५००		
		कानुनी शिक्षा लिएका महिला	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	१५००		
		सरकारी वा अन्य निकायमा रोजगार भएका महिला	सङ्ख्या	-								
		बालक्लबको संख्या	सङ्ख्या	-	१०	१५	२०	२५	३०	३०		

प्रतिफल २	बाल अधिकारको संरक्षण र विकासमा बालबालिकाको सहभागिता बृद्धि भएको हुने ।	बाल बिवाहको घट्ना	सङ्ख्या	-	०	०	०	०	०	०		
		बालमैत्री स्थानीय शासन लागू	प्रतिशत	-	१००	१००	१००	१००	१००	१००		
प्रतिफल ३	दलित, आदिवासी तथा विपन्न वर्गको सशक्तीकरण र विकासमा सहभागिता बृद्धि भएको हुने ।	मौलिक अधिकारमा सचेत दलित, आदिवासी तथा विपन्न वर्गका नागरिक	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	५००		
		आय आर्जन तथा सीप विकास तालिम लिएका दलित, आदिवासी तथा विपन्न वर्गका नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	२५०		
		उद्यम र स्वरोजगारमा संलग्न दलित, आदिवासी तथा विपन्न वर्गका नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	२५०		
		कानुनी शिक्षा लिएका दलित, आदिवासी तथा विपन्न वर्गका नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	२५०		
		सरकारी वा अन्य निकायमा रोजगार भएका दलित, आदिवासी तथा विपन्न वर्गका नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	२५०		
प्रतिफल ४		आर्थिक सहयोगबाट लाभान्वित जेष्ठ नागरिक	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	१५००		

	जेष्ठ नागरिकहरुलाई आधारभूत सेवामा पहुँच सुनिश्चित भएको हुने ।	जेष्ठ नागरिकका लागि घुम्ती स्वास्थ्यकर्मी परिचालन	सङ्ख्या	-	५	१०	१०	१०	१०	४५		
		गाउँपालिकाबाट स्वास्थ्योपचार पाएका जेष्ठ नागरिक	सङ्ख्या	-	५००	१०००	१०००	१०००	१०००	४५००		
प्रतिफल ५	अपांगता भएको नागरिकहरुको सशक्तीकरण र विकासमा सहभागिता बृद्धि भएको हुने ।	आय आर्जन तथा सीपमुलक तालिम प्राप्त अपाङ्गता भएको व्यक्ति	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	५००		
		सरकारबाट सम्मान तथा संरक्षण पाएका अपांगता भएको व्यक्ति	सङ्ख्या	-	२०	२०	३५	५०	५०	५००		
		सरकारबाट स्वास्थ्य उपचार सहयोग पाएका अपांगता भएको व्यक्ति	सङ्ख्या	-	३०	३०	३०	३०	३०	५००		

५.५ युवा तथा खेलकुद

५.५.१ पृष्ठभूमि

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस गाउँपालिकामा युवा (१५ – ४४ उमेर समूह) का जनसंख्या ७७६५ (४१.३७ प्रतिशत) रहेको छ। विकासमा युवा सहभागिताको अभिवृद्धि गर्दै राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अधिकारको पूर्ण उपयोगको वातावरण तयार गरी युवाहरूको सशक्तीकरण र विकासका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी लगायतका क्षेत्रमा विशेष अवसर प्रदान गरिनु पर्दछ। जनसाङ्ख्यिक पूँजीको रूपमा रहेका युवाहरूको पलायन रोक्दै विकासको हरेक क्षेत्रमा युवाहरूको पहुँच बढाउने र सामाजिक-आर्थिक रूपान्तरणमा युवाहरूलाई मूलप्रवाहीकरण गर्दै शिक्षित, दक्ष, लगनशील, अनुशासित युवाहरूबाट गाउँपालिकाको विकासमा योगदानको वातावरण सिर्जना गर्नु पर्ने भएको छ।

गाउँपालिकामा युवाहरुको सीप तथा क्षमता अभिवृद्धि तथा युवा खेलकुद विकासका क्षेत्रमा विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिँदै आएका छन्। तथापि युवाहरुको उद्यमशिलता तथा रोजगारी/स्वरोजगारीको क्षेत्रमा उल्लेख्य प्रगति भने हुन सकेको छैन। व्यक्तिको शारीरिक, मानसिक, सामाजिक र संवेगात्मक पक्षको सन्तुलित विकासका लागि खेलकुद अपरिहार्य छ। त्यसैले समाजमा रहेका खेलाडी, खेल प्रशिक्षक, बाालबालिका, युवा, ज्येष्ठ नागरिक, फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरू सबैलाई खेलकुदको माध्यमबाट निरोगी एवम् अनुशासित तुल्याई देश विकासको पथमा संलग्न गराउनु अहिलेको प्रमुख आवश्यकता हो। खेलाडीलाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा प्रतिस्पर्धी बनाई गाउँपालिका, प्रदेश र राष्ट्रको गौरव बढाउने अवसर सिर्जना गर्नुपर्ने भएको छ। यसकारण, युवाको सीप तथा क्षमता विकास र खेलकुद विकासको क्षेत्रमा योजनाबद्ध पहलहरु गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ।

५.५.२ सम्भावना

क) कृषि तथा गैर कृषि क्षेत्रमा युवा उद्यमशिलता तथा रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्न सकिने,

ख) युवाका लागि प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक सीप उपलब्ध गराई रोजगार बनाउन सकिने,

ग) युवाहरुलाई खेलकुदमा आकर्षित गरी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय खेलाडीको रुपमा विकास गर्न सकिने,

घ) युवा लक्षित कार्यक्रमका लागि गैरसरकारी तथा निजी संस्थाहरुसँग समन्वय र साझेदारी गर्न सकिने।

५.५.३ अवसर

क) संविधानमा नै युवा विकास सम्बन्धी व्यवस्था हुनु,

ख) जनसंख्यामा युवाहरुको बाहुल्यता हुनु,

ग) युवाहरुलाई कृषि, पशुपालन, पर्यटन तथा अन्य क्षेत्रमा आकर्षित गरी आय वृद्धि गर्न सकिने।

५.५.४ समस्या

क) युवाहरुलाई अध्ययनका लागि क्याम्पस र प्राविधिक शिक्षालयको अभाव हुनु,

ख) अध्ययन र रोजगारीको सिलसिलामा युवा पलायन व्याप्त हुनु,

ग) स्थानीय तहमा युवा लक्षित कार्यक्रमहरु न्यून हुनु,

घ) बजारको मागको आधारमा रोजगार सिर्जनाका लागि उचित योजना अनुसार जनशक्ति उत्पादन हुन नसक्नु,

ङ) युवा उद्यमशिलता तथा रोजगारीका कार्यक्रमहरु सञ्चालन न्यून हुनु,

च) युवाहरुलाई खेलकुदका लागि खेलमैदान तथा आवश्यक स्रोतसाधन सहितको सुविधाहरु अभाव हुनु,

छ) युवाहरु कृषि तथा पशुपालन जस्ता व्यवसायिक कार्यहरु कम आकर्षित हुनु।

५.५.५ चुनौती

क) युवाहरुलाई गाउँमै बसाउने, अध्ययन र रोजगारको पूर्वाधार र वातावरण बनाउनु,

ख) खेलकुदमा व्यवसायिकता बनाई युवाहरुलाई दिगोरुपमा खेल प्रति आकर्षित गराउनु,

ग) युवाहरुलाई नेतृत्वदायी भूमिका र विकास तथा योजना तर्जुमाको मूलप्रवाहमा ल्याउनु,

घ) युवाहरुलाई लागूपदार्थ तथा दुर्व्यसनीबाट बचाउनु,

ङ) युवाहरुको मानसिक स्वास्थ्य र अनुशासन सुदृढ राख्नु।

५.५.६ दीर्घकालीन सोच

"युवाहरुमा व्यवसायिक सीप र जाँगर: भैरवी गाउँपालिका परिवर्तनको आधार"

५.५.७ लक्ष्य

युवा जनशक्तिलाई गाउँपालिकाको सामाजिक-आर्थिक विकास तथा खेलकुदमा मूलप्रवाहीकरण गर्ने।

५.५.८ उद्देश्य

क) युवाहरूलाई उद्यमशील, स्वरोजगार र स्वावलम्बी बनाउदै विकासमा युवाको सहभागिता वृद्धि गर्नु ।

ख) खेलकुद पूर्वाधारको विकास गर्दै युवा खेलाडीलाई उच्च प्रतिस्पर्धी र व्यावसायिक बनाउनु ।

५.५.९ रणनीति तथा कार्यनीति

युवा तथा खेलकुद विकासका लागि देहायका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरी समावेश गरिएको छ । यस योजना अवधिभित्र यी रणनीति तथा कार्यनीतिहरुलाई कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

तालिका ७६: युवा तथा खेलकुद विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीतिहरू	**कार्यनीतिहरू**
उद्देश्य १: युवाहरूलाई उद्यमशील, स्वरोजगार र स्वावलम्बी वनाउदै विकासमा युवाको सहभागिता वृद्धि गर्नु ।	
१.१ विकासमा युवा सहभागिता बढाउने ।	१. विकास निर्माणमा युवाहरूलाई परिचालन गर्न युवा स्वयंसेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । २. गाउँपालिकाका नीति-कार्यक्रम निर्माण तथा अनुगमन-मूल्याङ्कनमा युवा सहभागिता वृद्धि गरिनेछ ।
१.२ युवालाई उद्यमशील, व्यवसायी र आत्मनिर्भर बनाउन वित्तीय स्रोत साधनको पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।	१. रोजगार तथा स्वरोजगार सिर्जनाका लागि सार्वजनिक, नीजि, साझेदारीका वित्तीय संस्थाहरू मार्फत् सहुलियत व्याजदरमा ऋण उपलब्ध गराइनेछ ।
१.३ युवा केन्द्रित प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा र सीप विकासका अवसरहरू विस्तार गरी उद्यमशील बनाउने ।	१. युवामा उद्यमशीलता विकासका लागि स्वदेश तथा विदेशको बजारको माग अनुरूप व्यवसायिक तथा प्राविधिक तालिम उपलब्ध गराइनेछ। २. वैदेशिक अध्ययन तथा रोजगारीबाट आर्जन भएका पूँजी, ज्ञान, सीप, प्रविधि र अनुभवलाई स्वदेशमा नै उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगाउन प्रोत्साहन गरिनेछ । ३. परम्परागत पेशा र व्यवसायको जगेर्ना, आधुनिकीकरण, र व्यवसायीकरण गर्न युवाहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१.४ युवामा सकारात्मक सोच, सिर्जनशीलता र नेतृत्व क्षमताको विकास गर्ने ।	१. सिर्जनात्मक अन्वेषण र नवप्रवर्तन कार्य गरी राष्ट्रको गौरव बढाउन योगदान दिन युवाहरूलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । २. विकास वा खेलकुद सम्बन्धी विभिन्न क्लवहरूको स्थापना तथा प्रभावकारी सञ्चालन मार्फत युवाहरूको नेतृत्व र व्यक्तित्वको विकास गरिनेछ ।

	३. युवाहरूलाई परिवार र समाजप्रति जिम्मेवारी बनाउन अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । ४. युवाहरूलाई लागु पदार्थ दुर्व्यसन तथा नियन्त्रण सम्बन्धी चेतना मुलक कार्यक्रम तयारी तथा सञ्चालनमा सहभागी गराइनेछ । ५. वातावरण संरक्षण र दिगो विकासमा युवा सहभागितालाई प्राथमिकता दिइनेछ । ६. विज्ञान तथा सूचना प्रविधिमा युवाको पहुँचका लागि प्रत्येक वडामा सूचना प्रविधि सम्पन्न युवा सूचना केन्द्रको स्थापना गरिनेछ। ७. युवाहरुमा नेतृत्व क्षमताको विकासकालागि नियमित कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ । ८. युवाहरुलाई गाउँपालिकाको नीति निर्माण तथा योजना निर्माण तहमा सहभागिताको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
उद्देश्य २: खेलकुद पूर्वाधारको विकास गर्दै युवा खेलाडीलाई उच्च प्रतिस्पर्धी र व्यवसायिक बनाउनु ।	
२.१ खेलकुदको समुचित विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण गर्ने ।	१. गाउँपालिकामा स्तरीय सुविधा सम्पन्न रङ्गशाला निर्माण गरिनेछ । २. सार्वजनिक नीजि साझेदारीमा खेलकुद पूर्वाधार निर्माण र सुदृढ गरिनेछ । ३. प्रत्येक वडामा कभर्डहल/खेलमैदान तथा आवश्यक खेल सामग्रीको व्यवस्था गरिनेछ।
२.२ खेल सम्बद्ध राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी खेलकुद विकास गर्ने ।	१. खेलकुद विकासका लागि सरोकारवाला राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सहयोग र सहकार्य गरिनेछ । २. खेलकुद प्रशिक्षकहरुको सूची तयार गरी आवश्यकता अनुसार प्रशीक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२.३ योग तथा ध्यानका साथै मनोरञ्जनात्मक, परम्परागत तथा संस्कृतिजन्य खेलकुद विकास गर्ने ।	१. योग तथा ध्यान मार्फत युवाहरूमा सकारात्मक विकासका लागि योग तथा ध्यानका प्रशिक्षक तयार गरिने छ । २. प्रत्येक वडामा योग तथा ध्यान प्रशिक्षण केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन गरिनेछ । ३. मनोरञ्जनात्मक तथा संस्कृतिजन्य खेललाई प्रोत्साहन गरिनेछ । ४. लोपोन्मुख रैथाने (Indigenous) खेल उत्थान तथा विकासका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
२.४ प्रतिभावान खेलाडीको पहिचान, क्षमता विकास र प्रोत्साहन गर्ने ।	१. राष्ट्र र प्रदेशको गौरव राख्न सफल खेलाडीहरूलाई सम्मान एवम् पुरस्कार दिइनेछ । २. स्थानीय स्तरदेखि प्रतियोगिता सञ्चालन गर्दै प्रतिभावान खेलाडीको पहिचान, विकास, सम्मान तथा प्रोत्साहन गरिनेछ ।

	३. विद्यालय तथा गाउँपालिका तहमा खेलकुद पूर्वाधारको विकास गरी खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गरिनेछ। ४. खेलकुदमा युवाहरूको सहभागिता वृद्धि गर्ने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

५.५.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ७७: युवा तथा खेलकुद विकासका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
५	**युवा तथा खेलकुद**					४१५०.०	५५५०.०	५२००.०	५१००.०	६०५०.०		
५.१	पालिकास्तरीय खेलखुद विकास समिति गठन	गोटा	सबै	१	२००	२००.०	०.०	०.०	०.०	०	२००	स्थानिय तह आफै
५.२	युवा उधमशिलाता विकास तालिम (वार्षिक २० जनालाई)	गोटा	सबै	१००	१०	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	२००	१०००	स्थानिय तह आफै
५.३	युवा सिप विकास तालिम (वार्षिक २० जनालाई)	गोटा	सबै	१००	१०	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	२००	१०००	स्थानिय तह आफै
५.४	युवा अन्तरक्रिया कार्यक्रम	गोटा	सबै	२	२००	०.०	०.०	०.०	२००.०	२००	४००	स्थानिय तह आफै
५.५	खेलकुद सामाग्री वितरण	गोटा	सबै	३	३००	०.०	०.०	३००.०	३००.०	३००	९००	स्थानिय तह आफै
५.६	खेलाडी तथ्यांकन व्यवस्थापन	गोटा	सबै	३	१५०	०.०	०.०	१५०.०	१५०.०	१५०	४५०	स्थानिय तह आफै
५.७	खेलाडी सम्मान तथा पुरस्कार	गोटा	सबै	४	२००	२००.०	०.०	२००.०	२००.०	२००	८००	स्थानिय तह आफै
५.८	खेलाडी सुधार प्रशिक्षण कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	१००	१००.०	०.०	१००.०	०.०	१००	३००	स्थानिय तह आफै
५.९	लागु औषध र मादक पदार्थ नियन्त्रण कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	१५०	०.०	१५०.०	०.०	१५०.०	१५०	४५०	स्थानिय तह आफै
५.१०	लागु औषध र मादक पदार्थ बिरुद्ध सूचना शिक्षा संचार कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	५०	५०.०	०.०	५०.०	०.०	५०	१५०	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
५.१४	नगर स्तरीय खेलकुद कार्यक्रममा प्रोत्साहन तथा समावेश कार्यक्रम	गोटा	सबै	२	२००	२००.०	०.०	०.०	२००.०	०	४००	स्थानिय तह आफै
५.१६	भलीवल खेलमैदान निर्माण योजना	गोटा	१	१	३०००	०.०	०.०	१५००.०	१५००.०	०	३०००	स्थानिय तह आफै
५.१७	क्रिकेट खेलमैदान निर्माण योजना	गोटा	१	१	४०००	०.०	२०००.०	२०००.०	०.०	०	४०००	स्थानिय तह आफै
५.१८	पाचिला खेल मैदान स्तरोन्नति	गोटा	३	१	१०००	०.०	०.०	५००.०	०.०	५००	१०००	स्थानिय तह आफै
५.१९	कोइराला गाउँ खेल मैदान स्तरोन्नति	गोटा	३	१	२०००	०.०	०.०	०.०	०.०	२०००	२०००	स्थानिय तह आफै
५.२०	तेक्वान्दो कराते कवर्ड हल निर्माण योजना	गोटा	४	१	६०००	३०००.०	३०००.०	०.०	०.०	०	६०००	स्थानिय तह आफै
५.२१	क्रिकेट खेल मैदान निर्माण योजना	गोटा	४	१	४०००	०.०	०.०	०.०	२०००.०	२०००	४०००	स्थानिय तह आफै

५.५.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ७९: युवा तथा खेलकुद क्षेत्रका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	स्थानीय युवाहरु आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा सक्रिय भई गाउँपालिकाको समृद्धिमा योगदान पुगेको हुनेछ।	रोजगारीमा संलग्न गाउँपालिका भित्रका युवा	प्रतिशत	-	४०	४५	५०	५५	६०	६०	गाउँपालिका प्रोफाइल, शिक्षा शाखाका प्रतिवेदनहरु	युवा तथा खेलकुद क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		उद्योग व्यवसायमा संलग्न युवा	प्रतिशत	-	२५	३०	३१	३४	३७	३७		
		गाउँपालिकाका सक्रिय खेलाडी (कुल खेलाडी सङ्ख्याको तुलनामा)	प्रतिशत	-	५५	६०	६५	७०	७५	७५		
असर	गाउँपालिकाका आर्थिक तथा सामाजिक विकास र खेलकुद क्षेत्रमा युवाहरुको संलग्ता र बृत्ति विकास भएको हुनेछ।	रोजगारीमा संलग्न युवा सङ्ख्या	सङ्ख्या	-	५००	५००	५००	५००	५००	२५००		
		युवाले स्थापना गरेका उद्योग व्यवसायको सङ्ख्या	सङ्ख्या	-	१०	१५	२०	२५	३०	३०		
		सहकारीमा युवाहरुको सहभागिता	प्रतिशत	-	२५	३०	३५	४०	५०	५०		
प्रतिफल १	यूवा सशक्तीकरण र विकासमा सहभागिता बृद्धि भएको हुनेछ।	उद्यमशीलता तालिम लिएका युवा	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	७५०		
		क्षमता विकास तालिम लिएका युवा	सङ्ख्या	-	१००	२००	३००	४००	५००	१५००		
प्रतिफल २		विधागत प्रशिक्षण पाएका युवा	सङ्ख्या	-	२५	५०	१००	१५०	२००	५२५		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
	खेलकुद विकास र खेलाडी क्षमता विकास भएको हुनेछ।	अध्यक्षकप खेलकुद प्रतियोगिता	पटक	-	१	१	१	१	१	५		
		खेलाडी तथ्याङ्क व्यवस्थापन	पटक	-	१	१	१	१	१	५		
		खेलाडी सम्मान तथा पुरस्कार	पटक	-	१	१	१	१	१	५		
प्रतिफल ३	युवाहरुले नैतिक शिक्षा पाएको र दूर्व्यसनी न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।	लागु औषध र मादक पदार्थ विरुद्ध अभिमुखीकरण लिएका युवा		-	२५०	५००	७५०	१०००	१२५०	१२५०		
		कानुनी तथा नैतिक शिक्षा र सकारात्मक सोच सम्वन्धी अभिमुखीकरण लिएका युवा		-	२५०	५००	७५०	१०००	१२५०	१२५०		
		लागु औषध विरुद्ध सूचना शिक्षा सञ्चार कार्यक्रम	पटक	-	१	१	१	१	१	५		
		दुर्व्यसनमा परेका युवा पूनर्स्थापन भएको	सङ्ख्या	-	०	०	०	०	०	०		

परिच्छेद – ६

पूर्वाधार क्षेत्र

आर्थिक, सामाजिक विकास र सेवा सुविधा प्रवाहलाई प्रभावकारी रुपमा अघि बढाउनका लागि पूर्वाधार विकास प्रमुख तथा महत्वपूर्ण आधार हो । पूर्वाधार विकास क्षेत्र अन्तर्गत सडक, पक्की तथा झोलुङ्गे पुल, वैकल्पिक उर्जा, आवास, भवन तथा वस्ती विकास र सञ्चार तथा सूचना प्रविधि जस्ता विषयहरु पर्दछन् ।व्यवस्थित वस्ती तथा सहरी विकासको महत्वले गर्दा पूर्वाधार विकासलाई दिगो विकासको एक महत्वपूर्ण आयामको रुपमा लिने गरिएको छ ।यसका साथै दिगो विकास लक्ष्यले निर्धारण गरेका लक्ष्यहरु मध्ये लक्ष्य-७ (खर्चले धान्न सकिने स्वच्छ उर्जा), लक्ष्य-९ (उद्योग प्रवर्द्धन र पूर्वाधार) र लक्ष्य-११ (सहरहरु र समुदायहररुको दिगोपना) यस क्षेत्रसँग प्रत्यक्ष रुपमा दिगो विकासका लक्ष्यहरु सम्बन्धित रहेका छन् ।

६.१ बस्ती, आवास, भवन र सार्वजनिक निर्माण

६.१.१ पृष्ठभूमि

भैरवी गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिकाको प्रशासकीय भवन हाल प्रिफ्याब भवन १ वटा भएपनि स्थायी प्रशासकीय भवन निर्माणको चरणमा छ। त्यसतै ७ वटै वडा कार्यालय भवनहरु आर.सि.सि. ढलान रहेको छ। भैरवी गाउँपालिकामा भौगोलिक हिसाबले छरिएर रहेको वस्तीहरुमा रहेको छ । दिगो विकासको लक्ष्य ११ हाँसिल गर्न हालको अवस्थामा भैरवी गाउँपालिकामा भवन निर्माण मापदण्ड लागू भएको भएतापनि शहरी योजना सहितको भवन निर्माण मापदण्ड कार्यान्वयन गरी व्यवस्थित र दिगो वस्ती विकास गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । विपद् जोखिममा रहेका ग्रामीण घर परिवारलाई केन्द्रित गरी वडागत रुपमा एकिकृत नमुना वस्तीहरुको अवधारणा समेत अवलम्बन गर्नुपर्ने देखिन्छ । तसर्थ, यस क्षेत्रमा रहेका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीहरुको लेखाजोखा गरी उपयुक्त रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रमहरु पहिचान गरी योजनामा समावेश गरिएको छ ।

६.१.२ सम्भावना

क) विभिन्न स्थानहरुमा एकीकृत बस्ती विकास गर्न सकिने,

ख) भवन निर्माण मापदण्ड लागू गरी सुरक्षित आवास निर्माण गर्न सकिने,

ग) विपद् उत्थानशिल आवास तथा सार्वजनिक निर्माण गर्न सकिने,

घ) स्थानीय मौलिकता सहितको वस्ती विकास गर्न सकिने,

६.१.३ अवसर

क) अव्यवस्थित तथा घना वस्तीहरु नभएको,

ख) सडक सञ्जाल द्रुत गतिमा विकास भईरहेको,

ग) वस्ती तथा आवासहरुमा आधारभूत पूर्वाधारहरुको विकास भईसकेको,

घ) एकीकृत वस्ती विकास तथा एकीकृत जग्गा विकास परियोजनाको लागि प्रशस्त जमिन रहेको,

ङ) सार्वजनिक निर्माणका लागि जग्गाहरुको उपलब्धता पर्याप्त रहेको,

च) निर्माण सामाग्री, जनशक्ति तथा बजारको पहुँच स्थानीय स्तरमा नै रहेको।

६.१.४ समस्या

क) जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन नहुनु,

ख) भौगोलिक कठिनाई सहितको ग्रामिण परिवेशका छरिएर रहेका वस्तीहरु भएकोले बाटो, पानी, बत्ती, ढल निकास जस्ता विकासका पूर्वाधार पर्याप्त मात्रामा पुर्याउन कठिनाई हुनु,

ग) भवन निर्माण आचारसंहिता लागु हुन नसक्नु,

घ) एकिकृत वस्तीको अवधारणा अगाडी बढ्न नसक्नु।

६.१.५ चुनौती

क) भवन निर्माण मापदण्डलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु,

ख) सुरक्षित, एकिकृत र व्यवस्थित वस्ती विकास गर्नु,

ग) सडक क्षेत्राधिकार कायम गर्नु,

६.१.६ दीर्घकालीन सोच

“सुरक्षित आवास, एकिकृत वस्ती र व्यवस्थित सार्वजनिक निर्माण”

६.१.७ लक्ष्य

सुन्दर, सुरक्षित, विपद् उत्थानशील र एकीकृत आवास तथा वस्ती विकास गर्ने।

६.१.८ उद्देश्य

क) सुरक्षित र मौलिक संस्कृति सहितको वस्ती तथा आवासको विकास गर्ने,

ख) सबैको लागि उपयुक्त सुरक्षित तथा एकिकृत वस्ती तथा आवासको विकास गर्ने ।

६.१.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकाका बस्ती, आवास, भवन र सार्वजनिक निर्माण क्षेत्रमा विकास गरी सुरक्षित र व्यवस्थित जनजीवन स्थापना गर्नका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरी योजनामा समावेश गरिएको छः

तालिका ८४: बस्ती, आवास, भवन र सार्वजनिक निर्माण क्षेत्रका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: सुरक्षित र मौलिक संस्कृति सहितको वस्ती तथा आवासको विकास गर्ने ।	
१.१ भू-उपयोग नीति तथा भवन निर्माण मापदण्ड तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गर्ने ।	१.१.१ भू-उपयोग नीति तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ । १.१.२ भवन निर्माण मापदण्ड तयार गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ । १.१.३ मौलिक कला संस्कृति सहितको सार्वजनिक तथा नीजि भवनहरु निर्माण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
उद्देश्य २: सबैको लागि उपयुक्त सुरक्षित तथा एकिकृत वस्ती तथा आवासको विकास गर्ने ।	
२.१ ग्रामिण क्षेत्रका विकट तथा छरिएर रहेका वस्तीमा आधारभूत सुविधा सहितको एकीकृत वस्ती निर्माण गरी स्थानानतरण गर्ने ।	२.१.१ ग्रामिण क्षेत्रका विकट तथा विपद्को उच्च जोखिममा रहेका स्थानहरुमा हुन् वस्ती विकासलाई निरुत्साहित गरिनेछ । २.१.२ छरिएर रहेका तथा विपद्को जोखिममा रहेका घर परिवारकालागि सुरक्षित, वातावारणमैत्री, सुलभ, आधारभूत सुविधायुक्त र मौलिक पहिचान बोकेको एकीकृत वस्ती निर्माण गरिनेछ ।

६.१.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ८५: बस्ती, आवास, भवन र सार्वजनिक निर्माण क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
१	**बस्ती, आवास, भवन तथा सार्बजनिक निर्माण**					८०००.०	८०००.०	८८००.०	९२५०.०	१०४५०.०		
१.१	विपन्न घरधुरीलाई जस्तापाता अनुदान	एकमुष्ट	सबै	१	३५००	७००.०	७००.०	७००.०	७००.०	७००.०	३५००	स्थानीय आफै
१.२	एकीकृत आवास क्षेत्र निर्माण (सांझेदारी)	एकमुष्ट	सबै	१	१००००	२०००.०	२०००.०	२०००.०	२०००.०	२०००.०	१००००	स्थानीय आफै
१.३	वस्ती सुधार कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	१	४०००	८००.०	८००.०	२४००.०	०.०	०.०	४०००	स्थानीय आफै
१.४	वृद्ध खुल्ला आवास निर्माण योजना	गोटा	१	१	६०००	३०००.०	३०००.०	०.०	०.०	०.०	६०००	स्थानीय आफै
१.५	वडा कार्यालयमा पर्खाल निर्माण योजना	गोटा	१	१	१०००	०.०	०.०	५००.०	५००.०	०.०	१०००	स्थानीय आफै
१.६	मष्टाथान पार्क निर्माण योजना	गोटा	२	१	२५००	०.०	०.०	०.०	१२५०.०	१२५०.०	२५००	स्थानीय आफै
१.७	मुस्लिम वस्ती पाहुना घर निर्माणमा सहयोग	गोटा	३	१	३०००	१५००.०	१५००.०	०.०	०.०	०.०	३०००	स्थानीय आफै
१.८	खोप केन्द्र निर्माण लम्जी	गोटा	३	१	२५००	०.०	०.०	०.०	०.०	२५००.०	२५००	स्थानीय आफै
१.९	वृद्ध आश्रम केन्द्र स्थापना	गोटा	४	१	४०००	०.०	०.०	१२००.०	२८००.०	०.०	४०००	स्थानीय आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
१.१०	वडाको आवास केन्द्र निर्माणमा सहयोग	गोटा	४	१	४०००	०.०	०.०	२०००.०	२०००.०	०.०	४०००	स्थानीय आफै
१.११	सार्बजनिक शौचालय निर्माण	गोटा	५	२	२०००	०.०	०.०	०.०	०.०	४०००.०	४०००	स्थानीय आफै

६.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ८७: बस्ती, आवास, भवन र सार्वजनिक निर्माण क्षेत्रका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	नागरिकहरु सुरक्षित, सुलभ र वातावरणमैत्री एकिकृत आवास तथा वस्तीमा बसोबास गरेको हुनेछ।	सूरक्षित आवास सुविधा प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	-	५०	६०.०	७०.०	८०.०	९०.०	९०.०	गाउँपालिका प्रोफाइल, पूर्वाधार शाखाका प्रतिवेदनहरु	बस्ती, आवास, भवन र अन्य सार्वजनिक पूर्वाधार क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
असर	सुरक्षित, सुलभ र वातावरणमैत्री एकिकृत आवास तथा वस्ती विकास भएको हुनेछ।	भूकम्प प्रतिरोधी भवन	प्रतिशत	-	२०	२५	३०	३५	४०	४०		
		भवन मापदण्ड अनुसार बनेको भवन	प्रतिशत	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
		एकीकृत वस्ती सङ्ख्या	सङ्ख्या	-	२	८	१०	१५	२५	२५		
		सुधार गरिएका बस्ती	प्रतिशत	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
		जोखिमयुक्त वस्तीको स्थानन्तरण	सङ्ख्या	-	१	१	२	२	२	८		
प्रतिफल १	सुरक्षित क्षेत्रमा सुरक्षित वस्ती तथा भवनको अवधारणा लागु भएको हुनेछ।	जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना कार्यान्वयन	सङ्ख्या	-	०	१	१	१	१	१		
		भवन निर्माण मापदण्ड लागू	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	१		
		एकीकृत वस्ती सम्भाव्यता अध्ययन	सङ्ख्या	-	४	८	१२	२०	३०	३०		
		एकीकृत वस्ती निर्माण	सङ्ख्या	-	२	८	१०	१५	२५	२५		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रतिफल २	एकीकृत बस्ती विकास र वस्ती सुधार गरी जोखिममुक्त र सुविधायुक्त बस्ती निर्माण भएको हुनेछ।	सुधार गरिएका बस्ती	सङ्ख्या	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
प्रतिफल ३	गाउँपालिका क्षेत्रमा स्थानीय नागरिकहरुको माग तथा आवश्यकतामा आधारित रही सार्वजनिक भवन तथा पूर्वाधारहरुको निर्माण भएको हुनेछ।	शिक्षा र स्वास्थ्य पूर्वाधार	सङ्ख्या	-	४	४		२		१०		
		कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय सहयोगी संरचना	सङ्ख्या	-	०	०	२	२	२	६		
		सामाजिक र खेलकुद पूर्वाधार	सङ्ख्या	-	०	०	९	१५	१४	३८		
प्रतिफल ४	भवन तथा अन्य पूर्वाधार निर्माण क्षेत्रमा दिगोपन ल्याउन स्थानीय दक्ष जनशक्ति तयार भएको हुनेछ।	भवन तथा अन्य निर्माण प्राविधिक तालिम पाएका जनशक्ति (नयाँ)	सङ्ख्या	-	२०	४०	४०	४०	४०	१८०		
		भवन तथा अन्य निर्माण प्राविधिक तालिम पाएका जनशक्ति (काम गरिरहेका मिस्त्री र ज्यामी)	सङ्ख्या	-	४०	४०	४०	४०	४०	२००		

६.२ सडक, पुल तथा यातायात

६.२.१ पृष्ठभूमि

आर्थिक विकास एवम् सामाजिक समृद्धिका आधारहरू हुन् जसमा सडक यतायात तथा पुलको सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण योगदान रहन्छ। पूर्वाधारको विकासमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय निकायलाई जिम्मेवार बनाएको छ। पूर्वाधार निर्माणकालागि स्थानीय निकायलाई प्रदेश एवम् संघीय सरकारकारबाट समेत अर्थिक एवम् प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने व्यवस्था गरिएको छ।भैरवी गाउँपालिकाले पूर्वाधार विकासमा समावेशी, वातावरणमैत्री, गुणस्तरीय पूर्वाधार भन्ने अभियानका साथ कार्यक्रम अगाडि बढाएको छ। गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिको प्रमुख आधारका रुपमा रहेको एक क्षेत्र यातायात पनि हो।

भैरवी गाउँपालिका क्षेत्रभित्र मध्यपहाडी लोकमार्गको कालोपत्रे सडक अवस्थित छ। त्यस्तै कुल ६ कि.मि. ग्राभेल सडक र कुल २५० कि.मि. कच्ची सडक रहेको छ। गाउँपालिकाको सबै वडाहरु सडकबाट जोडिएको छ। सडक पूर्वाधार र यातायात प्रणालीलाई सुदृढ तुल्याउन गाउँपालिका स्तरीय सडकको गुरुयोजना (MTMP) निर्माण गरी योजनाबद्ध हिसाबले स्तरोन्नति, कार्यान्वयन र नियमन, मर्मत सम्भार र व्यवस्थापन, तथ्याङ्क व्यवस्थापन, यातायात सुरक्षा व्यवस्था, सडक प्रविधि र संस्थागत विकास सम्बन्धि पालिका स्तरीय अध्ययन र अनुसन्धान गर्न आवश्यक रहेको छ।

६.२.२ सम्भावना

क) कच्ची सडकहरुलाई कालोपत्रे र स्तरोन्नति गरी सर्वयाम बनाउन सकिने,

ख) सडक सञ्जाल विकास गरी कृषि, पशुपालन, व्यापार, व्यवसाय, उद्योग तथा पर्यटनको विकास गरी आर्थिक गतिविधि बढाउन सकिने।

६.२.३ अवसर

क) रणनीतिक स्तरको त्रिशुली-भाल्चे-साल्मे सडकखण्ड हुनु,

ख) प्रदेश तथा संघीयस्तरमा सडक स्तरोन्नतीको लागि लगानी गर्ने व्यवस्था हुनु,

ग) स्थानीय निर्माण सामाग्री प्रयोग गरी वातावरणमैत्री ढङ्गले सडक तथा पुल आदि पूर्वाधारहरु निर्माण गर्न सकिने।

६.२.४ समस्या

क) सडक क्षेत्राधिकार स्पष्ट नहुनु,

ख) सर्वयाम चल्न सक्ने प्रकृतिका सडक न्यून हुनु,

ग) अधिकांश निर्माणाधीन सडकहरू बजेट नपुगका कारण सुस्त गतिमा निर्माण हुनु,

घ) मापदण्ड बिना सडक योजना पहिचान तथा छनोट हुनु,

ङ) सडक निर्माण अव्यवस्थित हुँदा पहिरो भू-क्षय जस्ता जोखिम बढ्नु,

६.२.५ चुनौती

क) गाउँपालिकामा सञ्चालित धुले सडकहरुको स्तरोन्नती गरी सर्वयाम चल्ने बनाउनु,

ख) विभिन्न नदी तथा खोलाहरुमा आवश्यकता अनुसार पुल तथा कल्भर्ट निर्माण गर्नु,

ग) वातावरणीय पक्षलाई ध्यानमा राखेर गुणस्तरीय सडक निर्माण गर्नु,

घ) नियमित सडक मर्मत सम्भार गर्नु,

ङ) सडक मापदण्डको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु ।

६.२.६ दीर्घकालीन सोच

"सडक सञ्जाल तथा यातायात पूर्वाधार, गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिको आधार"

६.२.७ लक्ष्य

दिगो सडक पूर्वाधार विकास मार्फत नागरिकको आर्थिक समृद्धि बढाउने ।

६.२.८ उद्देश्य

क) गाउँपालिकाका सबै वडा र टोल बस्तीहरुमा सडकको पहुँच विस्तार गर्नु,

ख) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका योजनाबद्ध विकास गर्ने,

ग) आवश्यक स्थानहरुमा पुल, ढल, ह्युमपाइप, कलभर्ट आदि निर्माण गर्नु ।

६.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकाका सडक, पुल तथा यातायात विकासका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु यस योजनामा समावेश गरिएको छः

तालिका ८८: सडक पुल तथा यातायात विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: गाउँपालिकाका सबै वडा र टोल बस्तीहरुमा सडकको पहुँच विस्तार गर्नु ।	
१.१ सडक सञ्जालले नछोएका बस्तीहरुमा सडकको नयाँ ट्र्याक खोल्ने तथा सञ्चालित सडकहरुको स्तरोन्नति गर्ने ।	१.१.१ सडक सञ्जालले नछोएका बस्तीहरुमा सडक नयाँ ट्र्याक खोलिनेछ । १.१.२ हाल सञ्चालनमा रहेका सडकहरुको आवश्यकतानुसार मर्मत सम्भार तथा स्तरोन्नती गरिनेछ ।
उद्देश्य २: गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका सडकहरुको योजनाबद्ध विकास गर्ने ।	
२.१ सडक यातायात गुरुयोजना बनाई व्यवस्थित सडक निर्माण गर्ने,	२.१.१ सडक यातायात गुरुयोजना बनाई सडक, पुल तथा अन्य पूर्वाधारहरुको योजनाबद्ध विकास गरिनेछ । २.१.२ सडकहरुको वर्गीकरण गरी क्षेत्राधिकार सहितहो मापदण्ड तोकिनेछ । २.१.३ विस्तृत अध्ययन, डिजाइन तथा वातावरणीय अध्ययन गरेर मात्र सडक निर्माण गरिनेछ ।
उद्देश्य ३: आवश्यक स्थानहरुमा पुल, ढल, ह्युमपाइप, कलभर्ट आदि निर्माण गर्नु ।	
३.१ गाउँपालिकाका आवश्यक स्थानहरुमा पुल ढल ह्युमपाइप कलभर्टहरु निर्माण गरी सडक यातायातलाई सुचारु गरिनेछ ।	३.१.१ पैदल बाटाहरुमा पर्ने खोलाहरुमा झोलुङ्गे पुल निर्माण गरी यातायातलाई सहज बनाइनेछ । ३.१.२ मोटरबाटोहरुमा खोलाहरुमा पक्की पुल तथा कलभर्ट आदि निर्माण गरी यातायात सुचारु गरिनेछ ।

६.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ८९: सडक पुल तथा यातायात विकासका कार्यक्रम तथा आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजना को कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजार मा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
2.1	**सडक तथा यातायात पूर्वाधार**					२७४०००.०	३३७५००.०	३४५७५०.०	३६००००.०	३६२२५०.०	१६७९५००.०	
२.१.०	नगरस्तरीय सडक गुरुयोजना निर्माण	गोटा	सबै	१.०	१०००	१०००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१०००.०	स्थानीय
२.१.१	जाहारमाडी-गाडेसाल-श्रीस्थान सडक स्तरोन्नति	गोटा	१	१.०	४५०००	२२५००.०	२२५००.०	०.०	०.०	०.०	४५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२	जलजले-वडाखोला-गैराखर्क सडक स्तरोन्नति	गोटा	१	१.०	४००००	०.०	०.०	०.०	२००००.०	२००००.०	४००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.३	वातथला-गैरेगाउ सडक स्तरोन्नति	गोटा	१	१.०	२२५००	०.०	०.०	११२५०.०	०.०	११२५०.०	२२५००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.४	भिखेत डेरी-श्रीस्थान-जाहारमाडी रिंग रोड पदमार्ग स्तरोन्नति	गोटा	१	१.०	६०००	०.०	०.०	६०००.०	०.०	०.०	६०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.५	श्रीस्थान-ज्वाला पदमार्ग स्तरोन्नति	गोटा	१	१.०	३००००	०.०	१५०००.०	१५०००.०	०.०	०.०	३००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजना को कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजार मा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.१.६	गालुगाउँ सडक स्तरोन्नति	गोटा	२	१.०	४००००	२००००.०	२००००.०	०.०	०.०	०.०	४००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.७	मष्टाथान देखि कुरेखोला सडक स्तरोन्नति	गोटा	२	१.०	३५०००	०.०	०.०	०.०	१७५००.०	१७५००.०	३५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.८	खामखोले गैरेगाउँ सडक स्तरोन्नति	गोटा	२	१.०	४५०००	०.०	२२५००.०	२२५००.०	०.०	०.०	४५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.९	मष्टाथान देखि टुनिपाटा सडक स्तरोन्नति	गोटा	२	१.०	३८०००	०.०	०.०	०.०	१९०००.०	१९०००.०	३८०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.१०	डाडा पोरिगाड सडक स्तरउन्नति	गोटा	२	१.०	२५०००	१२५००.०	०.०	१२५००.०	०.०	०.०	२५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.११	चिन्तेमय गालुगाउँ सडक स्तरउन्नति	गोटा	२	१.०	३००००	०.०	०.०	०.०	१५०००.०	१५०००.०	३००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.१२	गल्लापानी-कोइरालागाउँ-सेन सडक स्तरउन्नति	गोटा	३	१.०	६००००	३००००.०	०.०	३००००.०	०.०	०.०	६००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.१३	छियातिदु-भुवम्यकुरा-गडाज्यूला सडक स्तरउन्नति	गोटा	३	१.०	१५०००	०.०	७५००.०	०.०	७५००.०	०.०	१५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.१४	घियातिदु गडाज्यूला सडक स्तरोन्नति	गोटा	३	१.०	२५०००	०.०	०.०	०.०	१२५००.०	१२५००.०	२५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजना को कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजार मा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.१.१५	पाँचिला ताराघाट सडक स्तरोन्नति	गोटा	३	१.०	२००००	१००००.०	१००००.०	०.०	०.०	०.०	२००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.१६	शहिदगेट डाडामाडी सडक स्तरोन्नति	गोटा	३	१.०	१५०००	०.०	०.०	७५००.०	७५००.०	०.०	१५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.१७	चगत्रा-गोर्थान-डुमगाडा सडक स्तरोन्नति	गोटा	३	१.०	१७०००	०.०	०.०	०.०	८५००.०	८५००.०	१७०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.१८	छडने-गोटाकाना-साउला सडक स्तरोन्नति	गोटा	३	१.०	२४०००	१२०००.०	१२०००.०	०.०	०.०	०.०	२४०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.१९	रुमालस्थान-सावनवाडा-रानावाडा सडक स्तरोन्नति	गोटा	३	१.०	४००००	०.०	०.०	२००००.०	२००००.०	०.०	४००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२०	भैरबी पर्यटकीय सडक स्तरउन्नति	गोटा	४	१.०	५५०००	२७५००.०	२७५००.०	०.०	०.०	०.०	५५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२१	वालेकाडा-भैसीकाडे डाँडा-भैरब प्रा. वि.-टुनिरुख सडक स्तरोन्नति	गोटा	४	१.०	४५०००	०.०	०.०	२२५००.०	२२५००.०	०.०	४५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२२	रोकाधारा-टिमुरसेन-चामुण्डा सडक स्तरोन्नति	गोटा	४	१.०	४००००	०.०	२००००.०	०.०	०.०	२००००.०	४००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजार मा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.१.२३	भैरबी मन्दिर जाने सडक स्तरोन्नति	गोटा	४	१.०	४५०००	०.०	०.०	०.०	२२५००.०	२२५००.०	४५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२४	डाडीमाडी-गौनी-वहाचौर सडक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	६५०००	३२५००.०	३२५००.०	०.०	०.०	०.०	६५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२५	घुघुडी खोला-विस्टवाडा-वडा कार्यालय सडक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	४५०००	०.०	२२५००.०	२२५००.०	०.०	०.०	४५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२६	सिमपाटा-वेराकुरा-वडा कार्यालय सडक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	५५०००	०.०	०.०	०.०	२७५००.०	२७५००.०	५५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२७	डाडीमाडी-गौनी-वाहाचौर -कुरी सडक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	२५०००	१२५००.०	१२५००.०	०.०	०.०	०.०	२५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२८	डाडीमाडी-सेनचौर-डोक्रा-दोशले सडक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	३५०००	०.०	०.०	१७५००.०	१७५००.०	०.०	३५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.२९	कोलाआउत-वेइटाकुरा-डोक्रा सडक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	४०००	०.०	०.०	०.०	२०००.०	२०००.०	४०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.३०	घहडी खोला-विस्टवाडा-वडा कार्यालय सडक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	३५०००	०.०	०.०	०.०	१७५००.०	१७५००.०	३५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजना को कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजार मा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.१.३१	सिलङई-खर्कवाडा-छापमेला-मिजम सडक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	३७०००	१८५००.०	१८५००.०	०.०	०.०	०.०	३७०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.३२	गौनी-देउथाम-खारपानी सडक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	२९०००	०.०	०.०	१४५००.०	१४५००.०	०.०	२९०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.३३	घुहुड़ी खोला-काउले-खर्क-माई मन्दिर पदमार्ग स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	३०००	०.०	०.०	०.०	०.०	३०००.०	३०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.३४	गौनी-तिज डाडा नया ट्र्याक स्तरोन्नति	गोटा	५	१.०	१५०००	०.०	०.०	०.०	७५००.०	७५००.०	१५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.३५	सोल्टीमोड-कुर्माकोट-कुटो सडक स्तरोन्नति	गोटा	६	१.०	६००००	३००००.०	३००००.०	०.०	०.०	०.०	६००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.३६	पुरीकावारी-तोरीमुल-कुटो सडक स्तरोन्नति	गोटा	६	१.०	४५०००	०.०	०.०	२२५००.०	२२५००.०	०.०	४५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.३७	खम्भागाडे-वाघमोर-काउले सडक स्तरोन्नति	गोटा	६	१.०	४७०००	०.०	०.०	०.०	२३५००.०	२३५००.०	४७०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.३८	पिपलडांडा-टुनिधारा-पूलडाडा-तोरीमूल कृषी सडक स्तरोन्नति	गोटा	६	१.०	४३०००	०.०	२१५००.०	२१५००.०	०.०	०.०	४३०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.१.३९	वडा कार्यालय -तोरीमूल सडक स्तरोन्नति	गोटा	६	१.०	३५०००	०.०	०.०	०.०	१७५००.०	१७५००.०	३५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.४०	त्रिवेणी चोक-रातिमाटे वन-गिताचौर-महावु सडक स्तरउन्नति	गोटा	६	१.०	३७०००	०.०	०.०	१८५००.०	०.०	१८५००.०	३७०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.४१	दर्लामी चोक-कालिकोइराली-गहिखर्क सडक स्तरउन्नति	गोटा	६	१.०	४१०००	०.०	२०५००.०	०.०	०.०	२०५००.०	४१०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.४२	भाटिचौर-गैरासरु-कडेनी सडक स्तरउन्नति	गोटा	७	१.०	५५०००	२७५००.०	०.०	२७५००.०	०.०	०.०	५५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.४३	मुलाडाँडा-बन्डाल कुटि सडक स्तरउन्नति	गोटा	७	१.०	४५०००	०.०	२२५००.०	०.०	२२५००.०	०.०	४५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.४४	पुरीका बारी-डाडासरु-कडेनी सडक स्तरउन्नति	गोटा	७	१.०	४८०००	०.०	०.०	२४०००.०	०.०	२४०००.०	४८०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.४५	पानिपोखरा-मार्म-माझगाउँ सडक स्तरउन्नति	गोटा	७	१.०	३५०००	१७५००.०	०.०	१७५००.०	०.०	०.०	३५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.४६	पानिपोखरा-गेसाप बगर सडक स्तरउन्नति	गोटा	७	१.०	३००००	०.०	०.०	०.०	१५०००.०	१५०००.०	३००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजना को कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजार मा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.१.४७	पत्थरखानि-झारलखर्क सडक स्तरउन्नति	गोटा	७	१.०	२५०००	०.०	०.०	१२५००.०	०.०	१२५००.०	२५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.१.४८	गौतर चोक डोब्का सडक स्तरोन्नति	गोटा	७	१.०	२७०००	०.०	०.०	०.०	०.०	२७०००.०	२७०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२	**पुलको स्तरोन्नति**					८९०००.०	८९६००.०	८८४००.०	८७५००.०	१०८५००.०	४६३०००.०	
२.२.१	विन्दातडा झोलुंगे पुल निर्माण	गोटा	१	१.०	१२०००	१२०००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१२०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.२	व्रभातडा वाल्ताडा पुल निर्माण	गोटा	१	१.०	३८०००	०.०	३८०००.०	०.०	०.०	०.०	३८०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.३	दुल्लु न पा र भैरवी २ कल्याखेत जोड्ने पुल निर्माण आयोजना	गोटा	२	१.०	३००००	०.०	०.०	३००००.०	०.०	०.०	३००००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.४	चिन्तेमय सडक पक्कि पुल निर्माण योजना	गोटा	२	१.०	३२०००	०.०	०.०	०.०	०.०	३२०००.०	३२०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.५	गडाज्यूला पक्कि पुल निर्माण	गोटा	३	१.०	३९०००	०.०	०.०	०.०	३९०००.०	०.०	३९०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.६	कुरेखोला पक्कि पुल निर्माण	गोटा	३	१.०	४२०००	४२०००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	४२०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.२.७	ताराघाट पक्कि पुल निर्माण	गोटा	३	१.०	३८०००	०.०	३८०००.०	०.०	०.०	०.०	३८०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.८	मालथाना-गोपालप्रभू झोलुंगे पुल निर्माण	गोटा	४	१.०	१५०००	०.०	०.०	०.०	०.०	१५०००.०	१५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.९	पायलगाडे-तुथली झोलुंगे पुल निर्माण	गोटा	४	१.०	१६०००	०.०	०.०	०.०	०.०	१६०००.०	१६०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.१०	साक्ट पक्की पुल निर्माण	गोटा	५	१.०	३५०००	३५०००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	३५०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.११	जकरे पक्की पुल निर्माण	गोटा	५	१.०	३९०००	०.०	०.०	०.०	३९०००.०	०.०	३९०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.१२	विस्टवाडा झोलुंगे पुल निर्माण	गोटा	५	१.०	१७०००	०.०	०.०	१७०००.०	०.०	०.०	१७०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.१३	कालिमाटी महावु ५ जोड्ने पुल निर्माण	गोटा	६	१.०	३४०००	०.०	१३६००.०	२०४००.०	०.०	०.०	३४०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.१४	भाङघारी- पल्लो गैरेगाउ झोलुंगे पुल निर्माण	गोटा	६	१.०	१८०००	०.०	०.०	०.०	०.०	१८०००.०	१८०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.१५	सानोखोला- तोरीमूल पुल निर्माण निर्माण	गोटा	६	१.०	१९०००	०.०	०.०	०.०	९५००.०	९५००.०	१९०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजना को कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजार मा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.२.१६	आरुपाते झोलुंगे पुल निर्माण	गोटा	७	१.०	१८०००	०.०	०.०	०.०	०.०	१८०००.०	१८०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.२.१७	तल्लो मित्रीखोला झोलुंगे पुल निर्माण	गोटा	७	१.०	२१०००	०.०	०.०	२१०००.०	०.०	०.०	२१०००.०	स्थानीय+प्रदेश+संघ
2.3	**यातायातको पूर्वाधार विकास**											
2.3.1	नगरबस अवधाराणा (सांझेदारीमा)	एकमुष्ट	सबै	१.०	२००००	१००००.०	१००००.०	०.०	०.०	०.०	२००००	स्थानीय+प्रदेश+संघ
२.३.२	यातायात कार्यालय भवन निर्माण	एकमुष्ट	सबै	१.०	२५००	०.०	०.०	१२५०.०	१२५०.०	०.०	२५००	स्थानीय आफै
२.३.३	विधुत्तिया सवारी साधन संचालनको लागि निजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्न सवारी साधनकर छुटको व्यवस्था	एकमुष्ट	सबै	५.०	३००	३००.०	३००.०	३००.०	३००.०	३००.०	१५००	स्थानीय आफै
२.३.४	सार्वजनिक निजि यातायात लगानी र व्यवस्थापना प्रणाली विकास	एकमुष्ट	सबै	५.०	३००	३००.०	३००.०	३००.०	३००.०	३००.०	१५००	स्थानीय आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.३.५	मुख्य सडक दुर्घटना हुने क्षेत्रमा Digital Information Board व्यवस्थापन	एकमुष्ट	सबै	१.०	२५००	५००.०	५००.०	५००.०	५००.०	५००.०	२५००	स्थानीय आफै
२.३.६	नगरको मुख्य चोकहरुमा ट्राफिक लाईट जडान	एकमुष्ट	सबै	१.०	३००	६०.०	६०.०	६०.०	६०.०	६०.०	३००	स्थानीय आफै

६.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ९१: सडक पुल तथा यातायात क्षेत्रका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकाका सबै नागरिकहरुलाई सडक यातायातको पहुँच सर्व सुलभ भएको छ।	आधा घण्टाको दूरीमा यातायात पहुँच गरेको घरधुरी	प्रतिशत	-	७५	८०	८५	९०	१००	१००	गाउँपालिका प्रोफाइल, पूर्वाधार शाखाका प्रतिवेदनहरु	पूर्वाधार क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		कालोपत्रे सडक - दुई लेन	कि. मि.	-	१०	१५	२०	२५	३०	३०		
		कच्ची ग्राभेल सडक	कि. मि.	-	१०	२०.०	३०	४०	५०	५०		
		कच्ची ग्राभेल नभएको सडक	कि. मि.	-	२८०	२८५	२९०	२९५	३००	३००		
		पक्की पुल	संख्या	-	१०	१२	१४	१६	१८	१८		
		झोलुङ्गे पुल	संख्या	-	७	८	९	१०	१०	१०		
प्रतिफल १	सडक नपुगेको बस्तीहरुमा सडकको नयाँ ट्र्याक खुलेको तथा सञ्चालित सडकहरुको स्तरोन्नति भएको हुनेछ।	सडक नयाँ ट्र्याक	कि. मि.	-	५	५	५	५	५	२५		
		सडक स्तरोन्नति र मर्मत सम्भार	कि. मि.	-	१०	१०	१०	१०	१०	५०		
		कालोपत्रे सडक - दुई लेन	कि. मि.	-	१०	१५	२०	२५	३०	३०		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
प्रतिफल ३	पैदल बाटाहरुमा झोलुङ्गे पुल र सडकको आवश्यक स्थानहरुमा पुल ढल ह्युमपाइप कलभर्टहरु थप निर्माण गरी सडक यातायात सुचारु भएको हुनेछ ।	पक्की पुल	संख्या	-	१०	१२	१४	१६	१८	१८		
		झोलुङ्गे पुल	संख्या	-	७	८	९	१०	१०	१०		
		कलभर्ट	संख्या	-	५	५	५	५	५	२५		
		पक्की ड्रेन	कि.मि.	-	१०	१०	१०	१०	१०	५०		

६.३ विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

६.३.१ पृष्ठभूमि

विद्युत उपयोगको दृष्टिले गाउँपालिकाका सबै घरधुरीमा केन्द्रीय प्रसाशणबाट विद्युत सुविधा प्रदान गरिएको छ। यसका साथै वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग आजको प्रमुख आवश्यकता हो। यसलाई बढावा दिंदै वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने आजको आवश्यकता रहेको छ।

६.३.२ सम्भावना

क) स्थानीय खोलाहरुबाट जलविद्युत उत्पादन गर्न सकिने,

ख) विद्युतीय चुल्होको प्रयोगलाई व्यापक बनाउन सकिने,

ग) सडक सोलार बत्तीको प्रयोग गरी वस्ती तथा बजार क्षेत्रमा सुरक्षा बढाउन सकिने।

६.३.३ अवसर

क) जलविद्युत उत्पादन गर्न सकिने जलाधारहरु हुनु,

ख) सबै वडाहरुमा सौर्य उर्जाका लागि उपयुक्त भौगोलिक क्षेत्र रहेको,

ग) विद्युतीय चुल्हो मैत्री वडा स्थापना कार्यक्रमलाई निरन्तर कार्यान्वयन गर्न सकिने।

७.३.४ समस्या

क) जलविद्युतको सम्भावना बोकेको नदी तथा खोलाहरु भएतापनि परियोजनाको रुपमा ठोस कार्य नहुनु,

ख) केही स्थानहरुमा ट्रान्सफर्मर कमजोर हुनाले बेला बेलामा विद्युत आपुर्ति बन्द हुनु,

ग) सबै वस्तीहरुमा ३ फेजको लाईन नपुग्दा साना उद्योगहरु सञ्चालन गर्न कठिनाई हुनु,

घ) सौर्य उर्जाको बारेमा जनस्तरमा यथेष्ट ज्ञान नहुनु,

ङ) नविकरणीय उर्जा प्रवर्द्धन हुन नसक्नु।

७.३.५ चुनौती

क) सम्भावित ठाउँहरुमा जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्नु,

ख) खाना पकाउनको लागि विद्युतीय चुल्होको प्रयोग बढाउनु,

ग) नवीकरणीय उर्जा उपयोग बढाउनु,

७.३.६ दीर्घकालीन सोच

"विद्युत र नवीकरणी ऊर्जाको प्रयोग विस्तारः गाउँपालिकाको दिगो आर्थिक विकासको आधार"

७.३.७ लक्ष्य

नवीकरणीय तथा वैकल्पिक ऊर्जाको उत्पादन र उपभोगमा दक्षता बढाई वातावरण मैत्री, दिगो, भरपर्दो, गुणस्तरीय र स्वच्छ ऊर्जामा सबैको पहुँचमा वृद्धि गर्ने।

७.३.८ उद्देश्य

क) दिगो, भरपर्दो, गुणस्तरीय र स्वच्छ ऊर्जामा सबैको पहुँचमा वृद्धि गर्नु,

ख) परम्परागत ऊर्जाको सट्टामा वैकल्पिक ऊर्जाको प्रयोगमा वृद्धि गर्नु।

७.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिका क्षेत्रमा विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा विकासका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरी समावेश गरिएको छः

तालिका ९२: विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: दिगो, भरपर्दो, गुणस्तरीय र स्वच्छ ऊर्जामा सबैको पहुँचमा वृद्धि गर्नु।	
१.१ ऊर्जा क्षेत्रको संस्थागत संरचना तयार गरी दिगो र अधिकतम् उपयोगको आधार तयार गर्ने।	१.१.१ संघीय स्वरूप अनुसार ऊर्जा क्षेत्रको स्थानीय स्तरमा संस्थागत संरचना तयार गरिनेछ। १.१.२ संगठनात्मक संरचना अनुसार विद्युत जडान गर्ने र मर्मत सम्भार गर्न तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था गरी उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ। १.१.३ विद्युत वितरण लाइनमा उच्च क्षमता तथा गुणस्तरीय ट्रान्फर्मरहरू प्रतिस्थापान गरिनेछ। १.१.४ घरायसी प्रयोजनकालागि अधिकतम् ऊर्जा प्रयोग गर्ने परिवारलाई सम्मान/प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ। १.१.५ विद्युत चुहावटको समस्या निर्मुल गर्न नियमित नियमन गर्ने प्रणाली तयार गरिनेछ। १.१.६ लघु जलविद्युत आयोजनाहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गरी विद्युतीय उर्जा प्रयोग प्रवर्द्धन गरिनेछ।
उद्देश्य २: परम्परागत ऊर्जाको सट्टामा वैकल्पिक ऊर्जाको प्रयोगमा वृद्धि गर्नु।	

२.१ ऊर्जाको प्रयोगलई दिगो, भरपर्दो गुणस्तरीय र प्रभावकारी रूपमा विकास गरी बहुउपयोगी बनाउने।	२.१.१ ऊर्जाको खपत प्रभावकारी ढङ्गबाट गर्नका लागि विशेष सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। २.१.२ सार्वजनिक संस्था वा स्थानहरू जस्तै बजार, अस्पताल, विद्यालय, धार्मिकस्थल, सडक, पर्यटकय स्थल, आदिमा अधारभूत ऊर्जाको नियमित आपूर्ति गर्न सौर्य ऊर्जा जडान गरिनेछ। २.१.३ विद्युतीय चुलो प्रयोग गर्न सहुलियत ऋण/अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ। २.१.४ कृषि तथा बस्ती क्षेत्रबाट निस्किने फोहोरजन्य वस्तुबाट वायोग्यास तथा प्राङ्गारिक मल उत्पादन तथा प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। २.१.५ गोबर ग्याँस प्लान्ट स्थापना तथा सञ्चालनको लागि सहयोग गरिनेछ। २.१.६ जलविद्युत, वैकल्पिक ऊर्जाको अधिकतम प्रयोग गरी दैनिक जीवनयापनमा सहजता ल्याउदै परम्परागत ईन्धनको प्रयोग घटाइनेछ।

६.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ९३: विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा विकासका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
३. जल श्रोत बिध्युत तथा बैकल्पिक उर्जा						३८५०.०	४१००.०	४७००.०	५८००.०	७९५०.०	२६४००.०	
३.१	विधुत विस्तार तथा मर्मत (पोल र तार खरिदमा साझेदारी)	एकमुष्ट	सबै	१.०	३५००	१०५०.०	०.०	१०५०.०	०.०	१४००.०	३५००	स्थानीय आफै
३.२	ट्रान्सफोर्मर जडान र मर्मत	एकमुष्ट	सबै	१.०	६०००	०.०	०.०	०.०	३०००.०	३०००.०	६०००	स्थानीय आफै
३.३	सडक बत्ती जडान र मर्मत	एकमुष्ट	सबै	१.०	५०००	१०००.०	१०००.०	१०००.०	१०००.०	१०००.०	५०००	स्थानीय आफै
३.४	विपन्न वर्ग बायोग्यास, सौर्य उर्जा र सुधारिएको चुलो अनुदान	एकमुष्ट	सबै	१.०	८०००	१६००.०	१६००.०	१६००.०	१६००.०	१६००.०	८०००	स्थानीय आफै
३.५	बैकल्पिक उर्जा चेतनामुलक कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	३.०	२००	२००.०	०.०	०.०	२००.०	२००.०	६००	स्थानीय आफै
३.६	विधुत चुहावट नियन्त्रण	एकमुष्ट	सबै	१.०	३००	०.०	०.०	३००.०	०.०	०.०	३००	स्थानीय आफै
३.७	विधुतीय सवारी साधन charging station राख्न अध्ययन	एकमुष्ट	सबै	१.०	१५००	०.०	१५००.०	०.०	०.०	०.०	१५००	स्थानीय आफै
३.८	रातिखाल सौर्य उर्जा अध्ययन	एकमुष्ट	१	१.०	१५००	०.०	०.०	७५०.०	०.०	७५०.०	१५००	स्थानीय आफै

६.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ९५: विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा विकासका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकाका सबै घरधुरीहरुको जलविद्युत र वैकल्पिक उर्जामा पहुँच पुगेको हुनेछ।	विद्युत उर्जामा पहुँच पुगेको घरधुरी	प्रतिशत	-	९९	१००	१००	१००	१००	१००	गाउँपालिका प्रोफाइल, पूर्वाधार शाखा र वातावरण शाखाका प्रतिवेदनहरु	जलस्रोत, विद्यत तथा वैकल्पिक उर्जा क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		सुधारिएको चुलो प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	-	३०	४०	५०	६०	७०	७०		
		सौर्य उर्जामा पहुँच पुगेको घरधुरी	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	७५०		
		वायोग्याँस प्रयोग गर्ने घरधुरी	सङ्ख्या	-	२०	४०	६०	८०	१००	१००		
असर	गाउँपालिकामा जलविद्युत र वैकल्पिक उर्जा उपयोग बृद्धि भएको हुनेछ।	विद्युत उर्जामा पहुँच पुगेको घरधुरी	प्रतिशत	-	९९	१००	१००	१००	१००	१००		
		सुधारिएको चुलो प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	-	३०	४०	५०	६०	७०	७०		
		सौर्य उर्जामा पहुँच पुगेको घरधुरी	सङ्ख्या	-	५०	१००	१५०	२००	२५०	७५०		
		वायोग्याँस प्रयोग गर्ने घरधुरी	सङ्ख्या	-	२०	४०	६०	८०	१००	१००		
प्रतिफल १	गाउँपालिकाका सबै घरधुरीहरु र सार्वजनिक	लघु/जलविद्युत निर्माण	सङ्ख्या	-	०	०	०	१	१	२		
		विद्युत उर्जा जडान भएको नयाँ घरधुरी	सङ्ख्या	-	२५	०	०	०	०	२५		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
	स्थानहरुमा विद्युत उर्जा जडान भएको हुनेछ।	सडक र संवेदनशील स्थानमा विद्युत बत्ती जडान (नयाँ)	सङ्ख्या	-	५०	५०	५०	५०	५०	२५०		
प्रतिफल २	वैकल्पिक उर्जाको आवश्यकता र सम्भावना हेरी सबै घरधुरीहरुलाई वैकल्पिक उर्जामा पहुँच गराउने र सार्वजनिक महत्वका स्थानहरुमा वैकल्पिक उर्जा जडान भएको हुनेछ।	सोलार जडान भएको विपन्न घरधुरी (नयाँ)	सङ्ख्या	-								
		वैकल्पिक उर्जा जडान भएको सरकारी कार्यालय र सार्वजनिक महत्वका स्थान	प्रतिशत	-	५०	६०	७०	८०	९०	९०		

६.४ सूचना तथा सञ्चार प्रविधि

६.४.१ पृष्ठभूमि

सूचना, सञ्चार तथा प्रविधिको क्षेत्रमा भैरवी गाउँपालिका पनि क्रमश अघि बढ्दै गरेको स्थिति छ। सबै वडा कार्यालय, विद्यालय तथा स्वास्थ्य संस्थाहरुमा इन्टरनेटको सहज पहुँच रहेको छ । यसरी हेर्दा भैरवी गाउँपालिकामा सूचना प्रविधिको प्रयोग बढ्दो रहेको देखिन्छ । सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको क्षेत्रमा रहेका सम्भावना तथा सवालहरुको विश्लेषण गरी भावी रणनीति, कार्यनीति तथा कार्यक्रमहरुको पहिचान गरेर योजनामा समावेश गरिएको छ।

६.४.२ सम्भावना

क) सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई संस्थागत गरी सेवा प्रवाह चुस्त, छिटो छरितो बनाउन सकिने,

ख) सूचना प्रविधिको प्रयोगले नागरिकको सूचित हुने हक संरक्षण गर्न सकिने,

ग) प्रविधिको प्रयोगले सुशासन सुव्यवस्थित गर्न सकिने,

घ) गाउँपालिकाको तथ्याङ्क व्यवस्थापनमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्न सकिने,

ङ) योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समेत सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्न सकिने।

६.४.३ अवसर

क) सूचना प्रविधिको लागि आवश्यक विद्युत आपूर्तिको सुविधा हुनु,

ख) सूचना तथा सञ्चार प्रविधि विस्तारका लागि निजी सेवा प्रदायकहरुको उपलब्धता रहनु,

ग) वायेरलेस नेटवर्क र अप्टिकल फाइबरको विस्तार भएको,

घ) आम नागरिकहरुमा सूचना प्रविधि प्रति बढ्दो आकर्षण हुनु।

६.४.४ समस्या

क) सूचना तथा संचार सम्बन्धी पर्याप्त नीतिगत र कानुनी व्यवस्था नहुनु,

ख) सूचना प्रविधिको प्रयोग संस्थागत हुन नसक्नु,

ग) गलत सूचना तथा प्रविधिको दुरुपयोग वृद्धि हुनु।

६.४.५ चुनौती

क) ग्रामिण क्षेत्रमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिका सेवा जडान खर्चिलो हुनु,

ख) सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई सदुपयोग सुनिश्चित गर्नु,

ग) भ्रम पूर्ण सूचना प्रवाह नियमन गर्नु,

घ) प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाहको स्थिति सवल तुल्याउनु ।

६.४.६ दीर्घकालीन सोच

"सूचना तथा सञ्चारको विस्तार, प्रविधिमैत्री समृद्ध भैरवीकको बलियो आधार"

६.४.७ लक्ष्य

सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विकास गर्दै सबै नागरिकको पहुँच तथा उच्चतम उपयोग सुनिश्चित गरी प्रविधियुक्त समाजनको निर्माण गर्ने ।

६.४.८ उद्देश्य

क) सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई सर्वसुलभ, भरपर्दो र पहुँचयोग्य बनाउनु,

ख) प्रविधिमैत्री गाउँपालिका निर्माण गर्नु ।

६.४.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकामा सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि विकासका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरी योजनामा समावेश गरिएको छः

तालिका ९६: सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि विकासका रणनीति र कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई सर्वसुलभ, भरपर्दो र पहुँचयोग्य बनाउनु ।	
१.१ इन्टरनेट तथा प्रविधिमैत्री सेवाको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।	१.१.१ सूचना प्रविधको विकास तथा विस्तार गर्न सेवा प्रदायक तथा नीजि क्षेत्रसँग सहकार्य गरिनेछ । १.१.२ गाउँपालिका तथा वडाकार्यालयहरुको तथ्याङ्क व्यवस्थापन गर्न पूर्ण रुपमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ ।

	१.१.३ सम्पूर्ण वडा कार्यालय, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, सार्वजनिक स्थल, सरकारी कार्यालय, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरुमा इन्टरनेट सुविधा विस्तार गरिनेछ । १.१.४ सूचना प्रविधिको प्रयोग मार्फत ऐतिहासिक, धार्मिक सम्पदा, कला, सीप तथा संस्कृतिको अभिलेख राखिनेछ । १.१.५ पर्यटकीय क्षेत्रहरुको प्रविधिमैत्री प्रचार प्रसार गर्न डकुमेन्ट्री तयार गरिनेछ । १.१.६ आमसञ्चार माध्यमलाई स्वच्छ, प्रतिस्पर्धी, मर्यादित, उत्तरदायी र व्यवसायिक बनाइनेछ । १.१.७ डिजिटल साक्षरता अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
उद्देश्य २: प्रविधिमैत्री गाउँपालिका निर्माण गर्नु,	
२.१ गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहलाई प्रविधिमैत्री बनाई डिजिटल गाउँपालिकाको अवधारणा लागु गर्ने ।	२.१.१ प्रविधिमैत्री डिजिटल गाउँपालिका अवधारणा लागु गरिनेछ । २.१.२ सार्वजनिक तथा नीजि सेवाहरू क्रमशः सफ्टवेयर अनलाइन मार्फत सूचना तथा सेवा प्रदान गरिनेछ । २.१.३ सबै कार्यालयका वेवसाइट, इमेल, ट्वीटर, भाइबरजस्ता माध्यमबाट नागरिकको गुनासो प्राप्ति तथा सुनुवाइ हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । २.१.४ सबै वडाहरूमा डिजिटल सूचना पाटीको व्यवस्था गरी सम्पूर्ण सूचना, क्रियाकलाप तथा गतिविधिहरूका बारेमा सुसूचित हुने अधिकारको सुनिश्चितता गरिनेछ । २.१.५ टेलिमेडिसिन केन्द्रको स्थापना गरी सबै नागरिकलाई घरमै बसी स्वास्थ्य उपचार सम्बन्धी परामर्श सेवा उपलब्ध गराइनेछ । २.१.६ गाउँपालिकाका सम्पूर्ण क्रियाकलापहरूलाई सूचना प्रविधि मैत्री बनाई सबैकालागि सहज एवम् सर्वसुलभ सेवाको सुनिश्चितता गरिनेछ ।

६.४.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ९७: सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि विकासका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
४	**सूचना, संचार तथा प्रविधि विकास**					३२००.०	३३००.०	४४००.०	३५५०.०	४९५०.०	१९४००.०	
४.१	नगरक्षेत्र तथा मुख्य वडा क्षेत्रमा सिसि क्यामेरा जडान तथा मर्मत संभार	गोटा	सबै	१.०	४५००	९००.०	९००.०	९००.०	९००.०	९००.०	४५००	स्थानीय आफैँ
४.२	संचारकर्मी संग पेशागत तालिम	गोटा	सबै	५.०	१००	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	५००	स्थानीय आफैँ
४.३	सूचना शाखा सवलीकरण र संचालन	गोटा	सबै	१.०	८००	८००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	८००	स्थानीय आफैँ
४.४	युवाहरुलाई सूचना प्रबिधि तालिम	गोटा	सबै	५.०	२००	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	१०००	स्थानीय आफैँ
४.५	गाउँपालिका र वार्डमा Digital नागरिक वडापत्र जडान र बार्षिक अध्यावधिकरण	गोटा	सबै	३.०	१०००	१०००.०	०.०	१०००.०	०.०	१०००.०	३०००	स्थानीय आफैँ
४.६	DIGITAL गाउँपालिका कार्यान्वयन	गोटा	सबै	१.०	२०००	०.०	६००.०	१०००.०	०.०	४००.०	२०००	स्थानीय आफैँ
४.७	नगर तथा वडा हाता भित्र सम्पूर्ण सेवा विधुतीय प्रणाली मार्फत लागु तथा संचालन	गोटा	सबै	१.०	१५००	०.०	०.०	०.०	७५०.०	७५०.०	१५००	स्थानीय आफैँ
४.८	सूचना प्रविधि जनशक्ति सशक्तीकरण कार्यक्रम	गोटा	सबै	३.०	५००	०.०	०.०	५००.०	५००.०	५००.०	१५००	स्थानीय आफैँ
४.९	सूचना प्रविधि सम्बन्धि दक्षता अभिवृद्दी तालिम	गोटा	सबै	३.०	२००	२००.०	०.०	२००.०	०.०	२००.०	६००	स्थानीय आफैँ

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
४.१०	सबै वडाहरुमा व्यवस्थित इन्टरनेट विस्तार कार्यक्रम (Nepal Telecom संग सांझेदारीमा)	गोटा	सबै	२.०	५००	०.०	०.०	५००.०	५००.०	०.०	१०००	स्थानीय आफैँ
४.११	सबै विद्यालयहरुमा इन्टरनेट जडान तथा सञ्चालन	गोटा	सबै	१.०	३०००	०.०	१५००.०	०.०	६००.०	९००.०	३०००	स्थानीय आफैँ

६.४.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ९९: सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि विकासका उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकाका सबै नागरिकहरुको सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा पहुँच भएको हुनेछ।	इन्टरनेटमा पहुँच प्राप्त घरधुरी	सङ्ख्या	-	४००	५००.०	६००	८००.०	१०००	१०००	गाउँपालिका प्रोफाइल, सूचना प्रविधि शाखाका प्रतिवेदनहरु	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		मोबाइल फोनमा पहुँच भएको घरधुरी	प्रतिशत	-	७०	७५.०	८०	८५.०	९०	९०		
		मोबाइल नेटवर्क कभरेज क्षेत्र	प्रतिशत	-	९०	९५	१००	१००	१००	१००		
असर	गाउँपालिकाकामा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग बृद्धि भएको हुनेछ।	इन्टरनेटमा पहुँच प्राप्त घरधुरी	सङ्ख्या	-	४००	५००.०	६००	८००.०	१०००	१०००		
		मोबाइल फोनमा पहुँच भएको घरधुरी	सङ्ख्या	-	७०	७५.०	८०	८५.०	९०	९०		
		मोबाइल टावर विस्तार	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
		अप्टिकल फाइबर विस्तार	प्रतिशत	-	१५	२०	२५	३०	३५	३५		
प्रतिफल १	सूचना तथा सञ्चारमा नागरिकको पहुँच विस्तार भएको हुनेछ।	सूचना प्रविधि पूर्वाधार साझेदारी	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
		सूचना प्रविधि तालिम लिएका युवा	सङ्ख्या	-	२५	२५	२५	२५	२५	१२५		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
		इन्टरनेट जडान भएका विद्यालय	प्रतिशत	-	१००	१००	१००	१००	१००	१००		
प्रतिफल २	गाउँपालिकामा विद्युतीय शासन पद्दतिको कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	डिजिटल गाउँपालिका कार्यान्वय	पटक	-	१	१	१	१	१	५		
		अनलाईन सेवा प्रवाह कार्यान्वयन	सङ्ख्या	-	५	६	७	८	१०	१०		
		विद्युतीय सामाग्री अद्यावधीकरण	पटक	-	१	१	१	१	१	५		

परिच्छेद - ७

वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र

वन, जलवायु तथा वातावरणमा मानिस तथा सम्पूर्ण जीवजन्तुको जीवन जोडिएको हुन्छ । मानिस लगायतका प्राणीहरुको दिगो जीवन सुनिश्चित गर्नका लागि वन तथा जैविक विविधता, जलवायु र स्वच्छ वातावरण अपरिहार्य रहेको हुँदा संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारले यसको संरक्षण तथा विकास गर्नु अनिवार्य दायित्व हो । यस्तै प्राकृतिक तथा मानवीय कारणले आइपर्ने विपद्हरु बाढी, पहिरो, भूइचालो, महामारी, वन डढेलो आदिले मानवीय जनजीवन र अन्य जीवात्माहरुको क्षती गर्ने गर्दछ । तसर्थ, यस्ता विपद् न्यूनीकरण र प्रतिकार्यका कार्यहरु अनिवार्य हुन्छ । यसकारण, वन, जलवायु, वातावरण र विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा रहेका सवालहरुको विश्लेषण गरी आवश्यक ठानिएका रणनीतिक र कार्यनीतिक गतिविधिहरु यस योजनामा समावेश गरिएको छ ।

७.१ वन तथा जैविक विविधता र खनिज सम्पदा

७.१.१ पृष्ठभूमि

भैरवी गाउँपालिकामा वन तथा चरण क्षेत्र जम्मा ५५.५७ वर्ग कि.मि. रहेको छ । जसमा सामुदायिक वन संख्या २६ वटा र क्षेत्रफल ४७९०.६५ हेक्टर तथा कबुलियती वन संख्या ४ वटा र क्षेत्रफल १६.७८ हेक्टर क्षेत्र गरी जम्मा ३० वटा वन रहेको तथ्याङ्क रहेको छ । समुद्री सतहबाट ७६०-३४०० मिटरको उचाइमा अवस्थित उच्च पहाडी भूभाग रहेको पाइन्छ । यस क्षेत्रमा उष्ण, उपोष्ण, समशितोष्ण हावापानी पाईन्छ । वनस्पति हरुमा साल, सल्ला, धुपी सल्ला, तेलपहारो, उत्तिस, सिसौ, मसला, लहरे पिपल, जामुन, अमला, बाँस, बाँज, गुँरास, श्रीखण्ड, रक्तचन्दन आदि मुख्य वनस्पतिहरु रहेका छन् । यहाँ विभिन्न प्रजातिका स्तनधारी जीवहरु जस्तै बँदेल, चितुवा, वन विरालो, मृग, सेतो बाँदर, लंगुर जस्ता छेपारो, साल्घारे, माउसुली, रातो टाउको छेपारो प्रमुख रुपमा पाईन्छ । यस क्षेत्रमा भ्यागुता जस्ता उभयचरहरु पनि पाईन्छन् त्यस्तै लांचे, जुरेली, काग, भँगेरो, कालिज, डाँफे, सुगा, ढुकुर, चिवे, रानीचरा, वन कुखूरा लगायत प्रजातिका पंक्षीहरुको बसोबास रहेको छ । माछाहरुमा असला, धामी र बाम पाईन्छ ।

खनिज पदार्थको हिसाबले भैरवी गाउँपालिकामा ढुङ्गा र नदीजन्य पदार्थहरु ढुङ्गा, गिट्टी र बालुवा आदि उपलब्ध छन् । भैरवी गाउँपालिकामा पेट्रोलियम पदार्थको सम्भावन प्रचुर भएको कारण उत्खनन् गर्न अन्वेषण तथा खोज भइरहेको अवस्था छ ।

७.१.२ सम्भावना

क) वनमा जैविक विविधता र जडिबुटी संरक्षण र उपयोग गर्न सकिने,

ख) ढुङ्गा, बालुवा र खानीहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गरी उत्खनन् गर्न सकिने,

ग) पेट्रोलियम पदार्थहरुको अन्वेषण गरी उत्खनन् गर्न सकिने,

घ) जैविक विविधताको संरक्षण गरी पर्यापर्यटन वृद्धि गर्न सकिने ।

७.१.३ अवसर

क) गाउँपालिकाको करिब ५० प्रतिशत भूमिमा वनक्षेत्र हुनु,

ख) हावापानी तथा जैविक विविधता उपलब्ध हुनु,

ग) वनहरुलाई समुदायमा हस्तान्तरण गरी व्यवस्थापन गरिनु ।

७.१.४ समस्या

क) वनजंगल क्षेत्रमा पाइने जडिबुटीहरुको खोजी तथा प्रशोधन नहुनु,

ख) वर्षेनी वनमा डढेलो लागेर वन र वस्तीमा क्षती हुनु,

ग) जंगली जनावरहरुको आक्रमणका कारण खेतीबालीमा प्रभाव पर्नु,

घ) जैविक विविधता संरक्षण र विकास सम्बन्धी कुनै पहल नहुनु,

ङ) वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गीको चोरी सिकारी हुनु,

च) ढुङ्गाखानी तथा खनिज पदार्थहरुको यथोचित वातावरणमैत्री प्रयोग नहुनु ।

७.१.५ चुनौती

क) बढ्दो वन्यजन्तुहरु खेतीबारीमा आउने प्रवृत्ति घटाउनु,

ख) सामुदायिक वन व्यवस्थापन यथोचित ढंगले गर्नु,

ग) डढेलो बन्द गर्नु र यसबाट हुने प्रकोप व्यवस्थापन गर्नु,

घ) मौजुदा प्राकृतिक श्रोतसाधनहरुको वातावरणमैत्री प्रयोग गर्नु ।

७.१.६ दीर्घकालीन सोच

"वन तथा जैविक विविधताको दिगो व्यवस्थापन: गाउँपालिकाको समृद्धिमा योगदान"

७.१.७ लक्ष्य

वन, जैविक विविधता, जलाधार क्षेत्र र परिस्थितीकीय प्रणालीको संरक्षण गर्ने ।

७.१.८ उद्देश्य

क) वन तथा जैविक विविधताको संरक्षण र वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्नु ।

ख) वन तथा प्राकृतिक स्रोत साधनलाई आय आर्जनको आधारको रुपमा विकास गर्नु ।

७.१.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका वन तथा जैविक विविधताको संरक्षण र विकास गर्नका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरिएको छः

तालिका १००: वन तथा जैविक विविधता र खनिज संरक्षण विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: वन तथा जैविक विविधताको संरक्षण र वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्नु ।	
१.१ वन तथा प्राकृतिक स्रोतको वैज्ञानिक व्यवस्थापन र उपयोग गर्ने ।	१.१.१ भएका वन क्षेत्र कायमै राखी खाली जमिनमा वृक्षारोपण गरिनेछ । १.१.२ वन जंगलमा फलफुलजन्य विरुवा लगाउने अभियान सञ्चालन गरिनेछ । १.१.३ सडक तथा वस्ती क्षेत्रमा हरियाली अभियान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । १.१.४ वन फडानी तथा डढेलो नियन्त्रणको लागि वडास्तरीय संयन्त्र निर्माण र परिचलन गरिनेछ । १.१.५ वन पोखरी, रिचार्ज पोखरीहरुको व्यापक निर्माण गरिनेछ ।
उद्देश्य २: वन तथा प्राकृतिक स्रोत साधनलाई आय आर्जनको आधारको रुपमा विकास गर्नु ।	
२.१ प्राकृतिक स्रोतको उपयोगलाई आय र रोजगारीसँग आबद्ध गर्ने ।	२.१.१ वन क्षेत्रमा जडिबुटी खेतीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । २.१.२ जडिबुटीहरुको आवश्यक पहिचान गरि प्रशोधन गर्ने प्रबन्ध मिलाइनेछ । २.१.३ वन समुह र महिला समुहहरुलाई वन व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ । २.१.४ प्राकृतिक स्रोत साधन तथा खनिज संरक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ । २.१.५ पर्यापर्यटनको सम्भाव्यता अध्ययन गरि आवश्यक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरिनेछ ।

७.१.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका १०१: वन तथा जैविक विविधता र खनिज संरक्षण विकासका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
घ	**वन वातावरण र विपद् व्यवस्थापन**											
१	**वन तथा जैविक बिबिधता र खनिज सम्पदा**					६२४०.०	६३६०.०	७१००.०	७३००.०	८४००.०	३५४००.०	
१.१	वन क्षेत्रमा जडिबुटी खेतीको प्रवर्द्धन	गोटा	सबै	५	६००	६००.०	६००.०	६५०.०	६७५.०	७००.०	३२२५.०	स्थानिय तह आफै
१.२	वृक्षारोपण कार्यक्रम (फलफुल, बगैंचा, महत्वोपूर्ण काठ)	गोटा	सबै	५	६००	६००.०	६००.०	६५०.०	६७५.०	७००.०	३२२५.०	स्थानिय तह आफै
१.३	सामुदायिक तथा राष्ट्रिय वन घेरबार कार्यक्रम	गोटा	सबै	१	८०००	१६००.०	१६००.०	१६००.०	१७००.०	१८००.०	८३००.०	स्थानिय तह आफै
१.४	वन पोखरी निर्माण	गोटा	सबै	१	६०००	१२००.०	१२००.०	१२००.०	१३००.०	१४००.०	६३००.०	स्थानिय तह आफै
१.५	वनमा अग्निरेखा निर्माण	गोटा	सबै	५	८००	८००.०	८००.०	८००.०	८५०.०	९००.०	४१५०.०	स्थानिय तह आफै
१.७	वन संरक्षण सचेतनामुलक कार्यक्रम	गोटा	सबै	२.५	६००	०.०	०.०	३००.०	६००.०	६५०.०	१५५०.०	स्थानिय तह आफै
१.८	वन तथा झाडीबुट्यान क्षेत्रको संरक्षण एवं व्यवस्थापन	गोटा	सबै	५	६००	६००.०	६००.०	६००.०	७००.०	८००.०	३३००.०	स्थानिय तह आफै
१.९	महत्वपूर्ण तथा संवेदनशील क्षेत्रलाई वातावरण संरक्षण क्षेत्र कायम गरि संरक्षण कार्यक्रम	गोटा	सबै	१	१२००	२४०.०	३६०.०	६००.०	०.०	०.०	१२००.०	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
१.१०	जैविक विविधताको संरक्षण, अध्ययन तथा अनुगमन	गोटा	सबै	३	६००	६००.०	६००.०	०.०	०.०	६००.०	१८००.०	स्थानिय तह आफै
१.११	वन तथा जडिबुटी नर्सरी स्थापना र सञ्चालनमा साझेदारी	गोटा	सबै	३	७००	०.०	०.०	७००.०	८००.०	८५०.०	२३५०.०	स्थानिय तह आफै

७.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका १०३: वन तथा जैविक विविधता र खनिज संरक्षण विकासका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिका क्षेत्रमा जैविक विविधता र खनिज सम्पदाको संरक्षण तथा उपयोग भएको हुनेछ।	जैविक विविधता संरक्षण गरिएको वन क्षेत्र	प्रतिशत	-	२०	३०	४०	५०	६०	६०	गाउँपालिका प्रोफाइल, वातावरण शाखाका प्रतिवेदनहरु	वन, जैविक विविधता र खनिज संरक्षण क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		संरक्षण र उपयोग गरिएको खानी	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
असर	वनमा जडिबुटी संरक्षण र रोपण भएको हुनेछ।	जडिबुटी रोपण भएको वन क्षेत्र	हेक्टर	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
		जडिबुटी संकलन र विक्री	क्वीन्टल	-	२०	४०	६०	८०	१००	१००		
	तामाखानी र स्लेट ढुङ्गाखानी संरक्षण र उपयोग भएको हुनेछ।	संरक्षण गरिएको खानी	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
		उपयोग गरिएको खानी	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
प्रतिफल १	वनहरुमा जैविक विविधता संरक्षण गर्दै जडिबुटी खेती प्रवर्द्धन	जडिबुटी रोपण तालिम लिएका स्थानीय नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	५०	५०	५०	५०	२५०		
		जडिबुटी रोपण र संरक्षण गरिएको वन क्षेत्र	हेक्टर	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
	गरी आय स्रोत बढेको हुनेछ।	जैविक विविधता संरक्षण तालिम लिएका स्थानीय नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	५०	५०	५०	५०	२५०		
		संरक्षण तथा उपयोग भएको खर्क	सङ्ख्या	-	१	२	३	४	५	५		
प्रतिफल २	गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका खनिज सम्पदाको संरक्षण र उपयोग भएको हुनेछ।	खनिज संरक्षण र उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि लागू	सङ्ख्या	-	०	१	०	०	०	१		
		खनिज संरक्षण र उपयोग सम्बन्धी सचेतनामूलक तालिम लिएका नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	५०	५०	५०	५०	२५०		
		खनिज उत्खनन् प्राविधिक तालिम लिएका नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	५०	५०	५०	५०	२५०		
		खनिज उत्खनन् साझेदारी	सङ्ख्या	-	०	०	१	१	१	३		

७.२ भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापन

७.२.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकाको धैरै जसो भूभाग पहाडी भिरालो रहेको हुँदा भूक्षय र पहिरोको जोखिम युक्त ठाउँहरु रहेका छन्। गाउँपालिकाको प्रमुख खोलाहरुमा छामघाट खोला, नाभीस्थान खोला, श्रीस्थान खोला, भैरवी खोला, रामगाँड खोल आदि रहेका छन्। पहाडी भेगका वडाहरुमा जथाभावी सडक विस्तार हुँदा यसले भूक्षय बढाउनुको साथै वातावरणमा समेत प्रतिकूल प्रभाव पारिरहेको छ। भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापनको क्षेत्र मानवीय जनजीवनसँग प्रत्यक्ष सरोकार रहने हुँदा गाउँपालिकाले यससम्बन्धमा योजनाबद्ध रुपमा कार्य गर्नु जरुरी छ। यसर्थ भूसंरक्षण तथा जलधार संरक्षणको क्षेत्रमा रहेका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीहरुको विश्लेषण गरी गाउँपालिकाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रम तथा परियोजनाहरु पहिचान गरी देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छः

७.२.२ सम्भावना

क) भू-उपयोग वर्गीकरण गरी समग्र गाउँपालिकाको भूगोल सुहाँउदो गतिविधि गर्न सकिने,

ख) जलाधारहरुको संरक्षण गरी जोखिम न्यूनीकरण गर्न सकिने।

७.२.३ अवसर

क) जलाधार संरक्षणको लागि यथोचित प्रयासहरु भईरहेको,

ख) जोखिम नक्सांकन गरि जोखिममा रहेका वस्तीहरुलाई स्थानान्तारण गर्न सकिने।

७.२.४ समस्या

क) विना योजना जथाभावी सडक निर्माणभई कच्ची अवस्थामा नै रहनु,

ख) भौगोलिक हिसाबले जटिल भूगोल रहेको,

ग) जोखिम संवेदनशील क्षेत्र नक्साङ्कन गरी सोही बमोजिम विकासका गतिविधिहरु नगरिनु,

घ) अनियन्त्रित ढुङ्गा/गिट्टी/बालुवा संकलन तथा उत्खनन् हुनु,

ङ) कृषिमा हानिकारक विषादीहरुको प्रयोग बढ्नु,

च) वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन नहुनु।

७.२.५ चुनौती

क) जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनिकरण गर्नु,

ख) वन क्षेत्रको संरक्षण र विस्तार गर्नु,

ग) मौसमी परिवर्तनको कारण जलाधारक्षेत्रहरुमा हुने नदी कटान कम गर्नु,

७.२.६ दीर्घकालीन सोच

"भू-संरक्षण तथ जलाधारको दिगो व्यवस्थापन: गाउँबासीको सुरक्षित जीवन"

७.२.७ लक्ष्य

गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका भूमिको संरक्षण र जलाधार व्यवस्थापन दिगो रुपमा गरी गाउँबासीको जीवन सुरक्षित तुल्याउने।

७.२.८ उद्देश्य

क) गाउँपालिका क्षेत्रका भूमिको दिगो संरक्षण गर्नु,

ख) जलाधार संरक्षण र उपयोग बढाउनु।

७.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिका क्षेत्रमा भूसंरक्षण तथा जलधारको रहेका सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीहरुको विश्लेषण गरी दिगो व्यवस्थापनका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु छनौट गरेर यस योजनामा समावेश गरिएको छः

तालिका १०४: भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापनका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: गाउँपालिका क्षेत्रका भूमिको दिगो संरक्षण गर्नु।	
१.१ वैज्ञानिक भूउपयोग नीतिको कार्यान्वयन गर्ने	१.१.१ गाउँपालिकास्तरीय भौगर्भिक अध्ययन गरि जोखिम नक्साङ्कन गरिनेछ। १.१.२ भूमी संरक्षणमूलक खेती प्रणालीबारे किसानहरुमा सचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ। १.१.३ जोखिमयुक्त ठाउँहरुबाट बस्तीहरु स्थानान्तरण गरिनेछ।

	१.१.४ विकासका गतिविधिहरु गर्दा वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन गरी आवश्यक बायो ईन्जिनियरिङ्ग प्रविधि अनिवार्य प्रयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
उद्देश्य २: जलाधारको संरक्षण र उपयोग बढाउनु।	
२.१ जलाधारको संरक्षण र उपयोग बढाउने उपायको खोजी गरी कार्यान्वयन गर्ने।	२.१.१ गाउँवस्तीमा रहेका पानीको मुल संरक्षण गरिनेछ। २.१.२ पानी पूनर्जिविकरणका लागि उपयुक्त स्थानहरुमा पोखरी निर्माण गरिनेछ। २.१.३ नदी कटान हुने विभिन्न ठाँउहरुमा बाँस, निगालो रोप्ने तथा बायोइन्जिनियरिङ्ग विधि प्रवर्द्धन गरी नदि कटान न्यूनीकरणमा दिगोपन ल्याइनेछ।

७.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका १०५: भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापनका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२	**भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन**					६०४०.०	६७१०.०	५५५०.०	५९००.०	७४००.०		
२.१	विभिन्न नदि कटान क्षेत्र तटबन्धन कार्यक्रम (आकस्मिक)	गोटा	सबै	३	२०००	२०००.०	०.०	२०००.०	०.०	२०००.०	६०००.०	स्थानिय तह आफै
२.२	जलाधार संरक्षण र उपयोग	गोटा	सबै	३	१०००	०.०	१०००.०	०.०	१०००.०	१०००.०	३०००.०	स्थानिय तह आफै
२.३	जलाधार सरसफाई कार्यक्रम	गोटा	सबै	४	१५००	१५००.०	१५००.०	०.०	१५००.०	१५००.०	६०००.०	स्थानिय तह आफै
२.४	नाविस्थान- श्रीस्थान तटबन्ध निर्माण योजना	गोटा	१	१	१९००	०.०	९५०.०	९५०.०	०.०	०.०	१९००.०	स्थानिय तह आफै
२.५	वाङ्गतडा तटबन्ध निर्माण योजना	गोटा	१	१	१८००	०.०	०.०	०.०	९००.०	९००.०	१८००.०	स्थानिय तह आफै
२.६	छामघार तटबन्ध निर्माण योजना	गोटा	१	१	२०००	१०००.०	१०००.०	०.०	०.०	०.०	२०००.०	स्थानिय तह आफै
२.७	वडा खेत तटबन्धन निर्माण योजना	गोटा	२	१	२२००	०.०	०.०	११००.०	११००.०	०.०	२२००.०	स्थानिय तह आफै
२.८	घसिया काठिना तटबन्धन निर्माण योजना	गोटा	२	१	२०००	०.०	०.०	१०००.०	१०००.०	०.०	२०००.०	स्थानिय तह आफै
२.९	ढाक कमिले पोरिगाड तटबन्धन निर्माण योजना	गोटा	२	१	२०००	०.०	०.०	०.०	४००.०	१६००.०	२०००.०	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.१०	नाउलिखोला तटबन्धन निर्माण योजना	गोटा	२	१	१२००	६००.०	६००.०	०.०	०.०	०.०	१२००.०	स्थानिय तह आफै
२.११	गडाज्यूला तटबन्धन निर्माण योजना	गोटा	३	१	१८००	५४०.०	१२६०.०	०.०	०.०	०.०	१८००.०	स्थानिय तह आफै
२.१२	गौनी पहिरो नियन्त्रण योजना	गोटा	५	१	४००	०.०	०.०	०.०	०.०	४००.०	४००.०	स्थानिय तह आफै
२.१३	वालुवा खेत पहिरो नियन्त्रण योजना	गोटा	५	१	८००	४००.०	४००.०	०.०	०.०	०.०	८००.०	स्थानिय तह आफै
२.१४	सिरीसा खोला कोलाडाडा पहिरो नियन्त्रण योजना	गोटा	५	१	५००	०.०	०.०	५००.०	०.०	०.०	५००.०	स्थानिय तह आफै

७.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका १०७: भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापनका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकाका सबै भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापन भएको हुनेछ।	संरक्षित भूक्षय संवेदनशील क्षेत्र	प्रतिशत	-	३०	४०	५०	६०	७०	७०	गाउँपालिका प्रोफाइल, पूर्वाधार र वातावरण शाखाका प्रतिवेदनहरु	भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापन क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		संरक्षित पानीको मुहान	प्रतिशत	-	३०	४०	५०	६०	७०	७०		
असर	गाउँपालिकाका सबै भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापन भएको क्षेत्र बृद्धि भएको हुनेछ।	जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना	सङ्ख्या	-	१	०	०	०	०	१		
		संरक्षित भूक्षय संवेदनशील क्षेत्र	प्रतिशत	-	४०	५०	६०	७०	८०	८०		
		संरक्षित पानीको मुहान	सङ्ख्या	-	३०	४०	५०	६०	७०	७०		
		पूनर्जिवीकरण पोखरी	सङ्ख्या	-	५	५	५	५	५	२५		
प्रतिफल १	जोखिम संवेदनशील स्थानहरुमा संरक्षणका कार्यहरु भएको हुनेछ।	नदीकटान र पहिरो संरक्षण	प्रतिशत	-	४०	५०	६०	७०	८०	८०		
		बायो इन्जिनियरिङ भएको स्थान	प्रतिशत	-	५०	६०	७०	८०	९०	९०		
प्रतिफल २	जलधार र पानीका मुहान संरक्षण भएको हुनेछ।	पानीको मुल संरक्षण	सङ्ख्या	-	३०	४०	५०	६०	७०	७०		
		पूनर्जिवीकरण पोखरी	सङ्ख्या	-	५	५	५	५	५	२५		

७.३ वातावरण संरक्षण र फोहोरमैला व्यवस्थापन

७.३.१ पृष्ठभूमि

वातावरण सम्पूर्ण निर्जिव वस्तु र सजिव प्राणीको एकीकृत घर हो । वातावरण संरक्षण आजको विश्वको प्रमुख आवश्यकता हो । अव्यवस्थित विकासको गतिविधि, वस्ती विकास तथा प्लाष्टिकजन्य वस्तुहरुको उच्च प्रयोग आदि वातावरणलाई अहित हुने कृयाकलापहरु हुन् । त्यस्तै घरेलु फोहोरलाई समेत उचित व्यवस्थापन गर्न नसक्दा वातावरणमा प्रभाव परिरहेको छ । यसर्थ, फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धमा देखिएका सवालहरुको विश्लेषण गरी सोको समाधानका उपायहरु खोजी रणनीतिक र कार्यनीतिक गतिविधिहरु योजनामा समावेश गरिएको छ ।

७.३.२ सम्भावना

क) घरेलु फोहोरहरुलाई प्राङ्गारिक मल बनाई कृषिमा प्रयोग गर्न सकिने,

ख) पूर्ण सरसफाईयुक्त गाउँपालिका बनाउन सकिने,

ग) सार्वजनिक नीजि साझेदारी अवधारणा मार्फत फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न सकिने ।

७.३.३ अवसर

क) सचेत नागरिकहरु भएकोले फोहोमैला व्यवस्थापनमा सहजता हुने,

ख) खुल्ला ठाँउहरु प्रशस्त भएकोले ट्रेन्च वा फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थलहरु पर्याप्त भएको,

ग) विद्यालयस्तरबाट वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकिने,

घ) अव्यवस्थित, अनियन्त्रित शहरीक्षेत्र नभएकोले फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न सजिलो हुने ।

७.३.४ समस्या

क) वातावरण मैत्री विकासको कार्य सञ्चालन गर्न नसक्नु,

ख) फोहोरमैलाको व्यवस्थापनलाई चुस्त र प्रविधिमैत्री बनाउन नसक्नु,

ग) घरेलु स्तरमा समेत फोहोरमैला व्यवस्थापन यथोचित नहुनु,

घ) प्लाष्टिकको प्रयोग बढ्दै जानु ।

७.३.५ चुनौती

क) प्लाष्टिक प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्नु,

ख) फोहोरमैला व्यवस्थापन गरी वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्नु,

ग) विकासको गतिविधिबाट हुने वातावरणीय प्रभाव कम गर्नु ।

७.३.६ दीर्घकालीन सोच

"फोहोरमैलाको उचीत व्यवस्थापन: भैरवी गाउँपालिकाको वातावरण संरक्षण"

७.३.७ लक्ष्य

गाउँपालिका क्षेत्रका फोहोरमैला र प्रदुषणको दिगो व्यवस्थापन गरी गाउँबासीको स्वस्थ जीवन बनाउने ।

७.३.८ उद्देश्य

क) वातावरण संरक्षणका लागि कार्यक्रमहरु तय गर्नु,

ख) फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापन गरी फोहोरबाट मोहर बनाउनु ।

७.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकामा वातावरण संरक्षण र फोहोरमैला व्यवस्थापन लागि देहायका तालिकामा उल्लेख गर्ने अनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरी योजनमा समावेश गरिएको छः

तालिका १०८: फोहोर मैला व्यवस्थापनका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: वातावरण संरक्षणका लागि कार्यक्रमहरु तय गर्नु ।	
१.१ वातावरण संरक्षणको लागि नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्ने ।	१.१.१ गाउँपालिका स्तरीय वातावरण व्यवस्थापन योजना (Environment Management Plan--EMP) तयार गरी लागू गरिनेछ । १.१.२ कुनै पनि विकासको गतिविधि गर्नुपूर्व वातावरणीय अध्ययनलाई अनिवार्य गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ । १.१.३ वातावरण संरक्षणका लागि कानून बनाई लागू गरिनेछ । १.१.४ गाउँपालिकास्तरमा भएका उद्योग, क्रसर, खानी तथा कृषक आदि लाई वातावरणीय असर व्यवस्थापन सम्बन्धी अभिमुखीकरण गरिनेछ ।

उद्देश्य २: फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापन गरी फोहोबाट मोहर बनाउनु।	
२.१ फोहरमैला व्यवस्थापन गरी त्यसलाई आयआर्जनसँग जोड्ने।	२.१.१ फोहरमैला व्यवस्थापन सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। २.१.२ घरेलु फोहोरलाई व्यवस्थापन गरी जैविक मल बनाउने तालिम सञ्चालन गरिनेछ। २.१.३ फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि फोहरमैला व्यवस्थापन केन्द्र वा ट्रेन्चको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ। २.१.४ फोहरमैला व्यवस्थापन गरी उर्जा प्रवर्द्धन गर्न (Waste to Energy) कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। २.१.५ ठाँठाँउमा तीन डस्टविन अभियान सञ्चालन गरिनेछ।

७.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका १०९: फोहोर मैला व्यवस्थापनका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
३	**वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन**					५२४०.०	३०१०.०	४१००.०	२६५०.०	३४५०.०		
३.१	स्थानीय वातावरण संरक्षण विधि Environment Management Plan (EMP) तयारी तथा तालिम कार्यक्रम	गोटा	सबै	१	२०००	२०००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२०००.०	स्थानीय आफै
३.२	नगर स्तरीय वातावरणीय अध्ययन सम्बन्धि क्षमता विकास तालिम	गोटा	सबै	३	५००	५००.०	५००.०	५००.०	०.०	०.०	१५००.०	स्थानीय आफै
३.३	नगर स्तरीय वातावरणीय मापदण्ड सम्बन्धि तालिम	गोटा	सबै	१	५००	५००.०	०.०	०.०	०.०	०.०	५००.०	स्थानीय आफै
३.४	स्थानीय तहका विद्यालयहरुमा वातावरण शिक्षा तथा प्रचारप्रसारका लागि सहजीकरण कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	६००	०.०	०.०	६००.०	६५०.०	७००.०	१९५०.०	स्थानीय आफै
३.५	नदिको स्वच्छता कायम र नदिको दायाँ र बायाँ हरियाली विस्तार	गोटा	सबै	२	९००	०.०	९००.०	९००.०	०.०	०.०	१८००.०	स्थानीय आफै
३.६	प्लास्टिकजन्य वस्तुको उपयोगमा न्यूनीकरणक लागि सचेतनामुलक कायक्रम	गोटा	सबै	२	१५०	०.०	१५०.०	०.०	०.०	१५०.०	३००.०	स्थानीय आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
३.७	घरयेसी फोहोर तथा जैविक फोहोरलाई मलमा रुपान्तरण बिधि सम्बन्धि तालिम	गोटा	सबै	३	२००	२००.०	०.०	२००.०	२००.०	०.०	६००.०	स्थानीय आफै
३.८	ध्वनी तथा वायु प्रदुषण नियन्त्रणका लागि मापदण्ड तथा कार्यविधि निर्माण र अनुगमन	गोटा	सबै	२	८००	८००.०	०.०	०.०	०.०	८००.०	१६००.०	स्थानीय आफै
३.९	फोहोर व्यवस्थापन क्षेत्र (Dumping Site) निर्धारण गरि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण र प्रदुषण अनुगमन तथा नियन्त्रण	गोटा	सबै	१	२२००	४४०.०	६६०.०	११००.०	०.०	०.०	२२००.०	स्थानीय आफै
३.१०	जलवायु परिवर्तन अनुकुल हुने खालको पूर्वाधार विकास उत्प्रेरणा कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	४००	४००.०	४००.०	४००.०	४००.०	४००.०	२०००.०	स्थानीय आफै
३.११	जलवायु मैत्री खेति प्रणालीको विकास	गोटा	सबै	५	४००	४००.०	४००.०	४००.०	४००.०	४००.०	२०००.०	स्थानीय आफै
३.१२	फोहोर मैला संकलन सवारी तथा कर्मचारी परिचालन	गोटा	सबै	१	२०००	०.०	०.०	०.०	१०००.०	१०००.०	२०००.०	स्थानीय आफै

७.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका १११: फोहोर मैला व्यवस्थापनका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकामा फोहोरमेला व्यवस्थापन हुनेछ।	फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	-	२५	५०	७५	१००	१००	१००	गाउँपालिका प्रोफाइल, वातावरण शाखाका प्रतिवेदनहरु	फोहोरमैला व्यवस्थापन क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
असर	गाउँपालिकाका सबै घरधुरीहरुले फोहोरमेला व्यवस्थापन गरेको हुनेछ ।	फोहोरमैला व्यवस्थापन अभियानमा संलग्न घरधुरी	सङ्ख्या	-	२५	५०	७५	१००	१००	१००		
		जैविक मल बनाउने घरधुरी	सङ्ख्या	-	२५	५०	७५	१००	१००	१००		
प्रतिफल	गाउँपालिकाका सबै घरधुरीहरु र सार्वजनिक स्थानहरुमा विद्युत उर्जा जडान भएको हुनेछ।	फोहोरमैला व्यवस्थापन सचेतनामूलक तालिम पाएका घरधुरी	प्रतिशत	-	५०	६०	७०	८०	९०	९०		
		कुहिने फोहोरको जैविक मल बनाउने घरधुरी	सङ्ख्या	-	५०	६०	७०	८०	९०	९०		
		नकुहिने फोहोर संकलन केन्द्र स्थापना र सञ्चालन	सङ्ख्या	-	२	४	६	८	११	११		
		तीन डस्टविन राख्ने घरधुरी	प्रतिशत	-	३०	५०	७०	९०	१००	१००		

७.४ विपद् जोखिम न्यूनीकरण , वातावरण संरक्षण तथा जलवायू उत्थानशिलता

७.४.१ पृष्ठभूमि

भैरवी गाउँपालिका मौसमजन्य, भौगर्भिक, जैविक तथा जलवायु परिवर्तनको जोखिमको दृष्टिकोणबाट समेत संवेदनशील रहनुपर्ने अवस्था छ। भूक्षय, पहिरो, आगलागी, खडेरी आदि विपत्तिहरुले एकपछि अर्को गर्दै वर्षेनी पिरोलिरहेका छन्। यस्तो अवस्थामा गाउँपालिका स्तरबाट विपद् जोखिम न्यूनिकरण, पूर्वतयारी र जलवायु उत्थानशिलताको लागि विभिन्न ठोस कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ।

७.४.२ सम्भावना

क) विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापन र सञ्चालन गर्न सकिने,

ख) विपद् प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न सकिने,

ग) जलवायु उत्थानशिल कार्यक्रमका लागि स्थानीय, टोल विकास संस्था, सामुदायिक वन, युवा तथा नागरिक समाज आदि सँग सहकार्य गर्न सकिने।

७.४.३ अवसर

क) जलवायु उत्थानशिलताको लागि राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय तवर बाट कार्यक्रमहरु सञ्चालन हुनु,

ख) वातावरण तथा जलवायु संरक्षण क्षेत्रमा संघ तथा प्रदेश सरकार र अन्य निकायहरुले समेत लगानी गर्ने गरेको।

७.४.४ समस्या

क) अव्यवस्थित र जोखिमयुक्त बस्ती विस्तार हुनु,

ख) खोलानाला अतिक्रमण तथा अनियन्त्रित दोहन हुनु,

ग) जलवायु परिवर्तनको प्रभाव देखापर्नु,

घ) वर्षेनी वन डढेलो लागि प्राकृतिक स्रोत साधन विनाश हुनु,

ङ) प्रकोप रोकथाम र नियन्त्रणको प्रभावकारी संयन्त्रको अभाव हुनु।

७.४.५ चुनौती

क) एकीकृत विपद् व्यवस्थापन प्रणाली सहितको संयन्त्र निर्माण गर्नु,

ख) विपद् पूर्वानुमान प्रणाली विकास गर्नु,

ग) विपद् प्रतिकार्य तथा जोखिम व्यवस्थापनको सचेतना समुदाय स्तरमा पुर्याउनु ।

७.४.६ दीर्घकालीन सोच

"विपद् जोखिम न्यूनिकरण र जलवायु उत्थानशिलताको अभियान, समस्त मानव जगतको सुरक्षित जीवन"

७.४.७ लक्ष्य

विपदबाट हुने मानवीय, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र पर्यावरणीय क्षतीमा कमी ल्याउने ।

७.४.८ उद्देश्य

क) विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनमा सक्षम गाउँपालिका बनाउनु,

ख) जलवायु अनुकूलन सम्बन्धमा क्रियाशील बनाउनु ।

७.४.९ रणनीति तथा कार्यनीति

विपद् व्यवस्थापना, वातावरण संरक्षण तथा जलवायु उत्थानशिलता क्षेत्रमा सुधार ल्याउनका लागि गर्नका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरी यस योजनमा समावेश गरिएको छ ।

तालिका ११२: विपद् व्यवस्थापन, वातावरण तथा जलवायू संरक्षणका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनमा सक्षम गाउँपालिका बनाउनु ।	
१.१ गाउँपालिकाबासीहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनको क्षेत्रमा सचेत र सक्षम बनाउने ।	१.१.१ विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्यका लागि एकिकृत संस्थागत संयन्त्र तयार गरिनेछ । १.१.२ विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना र सञ्चालन गरिनेछ । १.१.३ नागरिकहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको विषयमा अभिमुखीकरण गरिनेछ । १.१.४ विपद् नियन्त्रण संयन्त्र, टोलविकास संस्था, आमा समुह, महिला समूह, युवा क्लब आदिलाई विपद् प्रतिकार्य सम्बन्धी ज्ञान, सीप तथा तालिम प्रदान गरिनेछ ।

	१.१.५ विपद् प्रतिकार्यको लागि आवश्यक पर्ने स्रोत तथा साधनको आवश्यक प्रबन्ध मिलाइनेछ।
उद्देश्य २: जलवायु अनुकूलन सम्बन्धमा क्रियाशील बनाउनु।	
२.१ गाउँबासीलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धमा सचेत र क्रियाशील बनाउने।	२.१.१ स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजनालाई स्थानीयकरण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। २.१.२ जलवायु परिवर्तन, यसका असर र जलवायु उत्थानशिलता सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। २.१.३ कार्बन उत्सर्जन गर्ने कृयाकलापलाई दुरुत्साहित गरिने छ।

७.४.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ११३: विपद् व्यवस्थापन, वातावरण तथा जलवायू संरक्षणका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
४	**विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता**					८२६०.०	५७९०.०	५९५०.०	३९५०.०	४३००.०	२८२५०.०	
४.१	सामाजिक सुरक्षा क्षेत्रमा विपद जोखिम कार्यक्रमका लागि आवश्यक औजारको व्यवस्थापन	गोटा	सबै	२	१०००	१०००.०	०.०	०.०	०.०	१०००.०	२०००.०	स्थानीय आफै
४.३	दमकल तथा नगर प्रहरी खर्च व्यवस्थापन	गोटा	सबै	५	१०००	१०००.०	१०००.०	१०००.०	१०००.०	१०००.०	५०००.०	स्थानीय आफै
४.४	विपदका लागि युवा स्वयम्सेवक तयारी र परिचालन	गोटा	सबै	५	२००	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	१०००.०	स्थानीय आफै
४.५	प्रकोप व्यवस्थापन कोष	गोटा	सबै	५	५००	५००.०	५००.०	५००.०	५००.०	५००.०	२५००.०	स्थानीय आफै
४.६	विपद प्रतिकार्य तालिम	गोटा	सबै	५	२००	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	२००.०	१०००.०	स्थानीय आफै
४.७	आपतकालीन आश्रय स्थलहरु तोकी संरक्षण	गोटा	सबै	१	३०००	१५००.०	१५००.०	०.०	०.०	०.०	३०००.०	स्थानीय आफै
४.८	वार्ड स्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति गठन र परिचालन	गोटा	सबै	२	५००	५००.०	०.०	०.०	५००.०	०.०	१०००.०	स्थानीय आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
४.९	टोल वस्तीमा अग्नि नियन्त्रणको लागि पोखरी निर्माण	गोटा	सबै	५	४००	४००.०	४००.०	४००.०	४००.०	४००.०	२०००.०	स्थानीय आफै
४.१०	सबै वार्डमा आगो नियन्त्रण उपकरण व्यवस्थापन	गोटा	सबै	१	२८००	५६०.०	८४०.०	१४००.०	०.०	०.०	२८००.०	स्थानीय आफै
४.११	जङ्गली आगो नियन्त्रणको सचेतना मुलक कार्यक्रम	गोटा	सबै	३	१५०	१५०.०	१५०.०	०.०	१५०.०	०.०	४५०.०	स्थानीय आफै
४.१२	अति जोखिमयुक्त स्थान अध्ययन गरि Early Warning System स्थापना	गोटा	सबै	१	२५००	१२५०.०	०.०	१२५०.०	०.०	०.०	२५००.०	स्थानीय आफै
४.१३	जोखिमयुक्त वस्तीहरुको पहिचान तथा विकल्पको अनुसन्धान	गोटा	सबै	५	७००	७००.०	७००.०	७००.०	७००.०	७००.०	३५००.०	स्थानीय आफै
४.१४	समुदायको प्रकोपको सामना गर्न सक्ने र पुन आफ्नो पुर्वावस्थामा फर्कनुलाई क्षमता विकास कार्यक्रम	गोटा	सबै	५	३००	३००.०	३००.०	३००.०	३००.०	३००.०	१५००.०	स्थानीय आफै

७.४.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ११५: विपद् व्यवस्थापन, वातावरण तथा जलवायू संरक्षणका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकामा विपद व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जलवायु अनुकुलन क्षेत्रमा उल्लेख्य रुपमा सचेतना सहभागिता र प्रभावकारी आएको हुनेछ ।	विपद र महामारीको कारण मानवीय क्षती	प्रतिशत	-	०	०	०	०	०	०	गाउँपालिका प्रोफाइल, वातावरण शाखाका प्रतिवेदनहरु	विपद् व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जलवायु उत्थानशीलता क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने ।
		संरक्षित आपतकालीन आश्रय स्थल	सङ्ख्या	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
		संरक्षित वनले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	-	५०	५१	५२	५३	५५	५५		
		खेतीबारीमा विषादि न्यूनीकरण	प्रतिशत	-	१०	२०	३०	४०	५०	३४		
असर	गाउँपालिका र गाउँपालिकाबासीहरुलाई विपद् तथा महामारी न्यूनीकरणमा सक्षम भएको हुनेछ ।	विपद् व्यवस्थापन कोषको परिचालन	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	१		
		आपतकालीन आश्रय स्थलको संरक्षण	सङ्ख्या	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
असर	गाउँपालिकाबासीहरु वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन क्षेत्रमा सक्षम भएको हुनेछ ।	जलवायु उत्थानशिलता बारेमा सचेत घरधुरी	प्रतिशत	-	१०	२०	३०	४०	५०	६०		
		खेतीबारीमा विषादि हटाएको दर	प्रतिशत	-	१०	२०	३०	४०	५०	५०		
		वन डढेलोको घट्ना	सङ्ख्या	-	०	०	०	०	०	०		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
प्रतिफल १	गाउँपालिका र गाउँपालिकाबासीहरुलाई विपद् तथा महामारी न्यूनीकरण क्षेत्रमा सचेत र सक्षम भएको हुनेछ।	विपद् व्यवस्थापन तालिम लिएका नागरिक	सङ्ख्या	-	५०	५०	५०	५०	५०	२५०		
		विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	१		
		विपद् प्रतिकार्य तालिम लिएका नागरिक	सङ्ख्या	-	२५	२५	२५	२५	२५	१२५		
		आपतकालिन आश्रय स्थल स्थापना	संख्या	-	५	१०	१५	२०	२५	२५		
प्रतिफल २	गाउँपालिकाबासीलाई वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धमा सचेत र क्रियाशील भएको हुनेछ।	जलवायु अनुकुलन र उत्थानशिलता सम्बन्धमा सचेतीकरण लिएका नागरिक	संख्या	-	५०	५०	५०	५०	५०	२५०		
		विषादी न्यूनीकरण सचेतनामूलक तालिम लिएका नागरिक	संख्या	-	५०	५०	५०	५०	५०	२५०		

परिच्छेद - ८

संस्थागत विकास तथा सुशासन

नेपालको संविधानले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका लागि एकल र साझा अधिकारहरु विभाजन गरी जिम्मेवारी दिएको छ। संघीय व्यवस्था अनुसार स्थानीय सरकार जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रुपमा स्थापित गरिएको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा उल्लेख गरिएका अधिकारको प्रयोग गर्दै स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाको प्रवाह र पूर्वाधार विकासका योजनाको जिम्मेवारीलाई विधि सम्मत प्रक्रियाबाट जनअपेक्षा अनुसार कुशल, पारदर्शी र जवाफदेही ढङ्गले सम्पादन गर्न आवश्यक छ। बदलिँदो परिस्थितिमा स्थानीय सरकारलाई प्राप्त अधिकार क्षेत्र, र साधन स्रोतमा बढोत्तरीसँगै नागरिकहरुको आकांक्षा पनि चुलिएको छ।

यसरी बढ्दो आकांक्षालाई सम्बोधन गर्नको लागि सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनमा सिर्जनात्मक, प्रभावकारी र नव प्रविधिमैत्री उपायहरु अवलम्बन गर्न जरुरी छ। दिगो विकास लक्ष्यले संस्थागत विकास र सुशासनलाई समेत महत्व दिएको छ। दिगो विकास लक्ष्यहरु मध्ये लक्ष्य - १६ (शान्ति, न्याय र सुदृढ संस्थाहरु) र लक्ष्य - १७ (लक्ष्यहरुका निम्ती साझेदारी) यस क्षेत्रसँग जोडिएका लक्ष्यहरु हुन्। सुशासन तथा संस्थागत विकास योजना अन्तर्गत कानुन, नीति र सुशासन, संगठन तथा क्षमता विकास, जवाफदेहिता, राजस्व तथा स्रोत व्यवस्थापनका क्षेत्रहरु पर्छन्।

८.१ संस्थागत विकास र सेवा प्रवाह

८.१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संवैधानिक व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाको समग्र विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहको नेतृत्व जनप्रतिनिधिहरुले गर्दछन् भने सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरुको नेतृत्व गाउँपालिका अध्यक्षले गर्दछन्। त्यस्तै संविधान अनुसार व्यवस्था भएका कार्यपालिका, गाउँ सभा र उपाध्यक्षको संयजकत्वमा एक न्यायिक समिति क्रियाशिल छन्। यसै व्यवस्था अनुसार भैरवी गाउँपालिकामा गाउँपालिका अध्यक्षको नेतृत्वमा कार्यपालिका सदस्यहरु छन्। त्यसैगरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको नेतृत्वमा प्रशासनिक संयन्त्र रहेको छ। गाउँपालिकाको कार्यबोझको आधारमा संगठन संरचना बनाई सोही अनुसार कर्मचारीको समायोजन तथा व्यवस्थापन गरी उनीहरुको कार्यजिम्मेवारी तोक्ने र तोकिएको कार्यजिम्मेवारी अनुसार कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गर्ने परिपाटिलाई संस्थागतरुपमा अवलम्बन गरिँदै आएको छ।

गाउँपालिकाको भौतिक पूर्वाधारको अवस्था हेर्दा प्रशासनिक भवन निर्माणको सुरुवात भएको छ । हाल प्रशासकीय भवन प्रिफ्याब रहेतापनि सबै शाखा/उपशाखा तथा ईकाइहरु व्यवस्थित रहेका छन् । सबै वडा कार्यालय भवनहरु निर्माण भई सेवा प्रवाह छ । त्यसैगरी कार्यालयहरुको नियमित कार्यसञ्चालनका लागि कम्प्युटर, ल्यापटप, प्रिन्टर, पदीय कुर्सी तथा टेबल र सफ्टवेयरहरुको व्यवस्था भएतापनि पर्याप्त छैन । त्यस्तै कार्यसम्पादनमा प्रभाव पार्ने यातायातको साधनको मोटरसाइकल/स्कुटरको समेत थप आवश्यकता रहेको छ ।

८.१.२ सम्भावना

क) स्थानीय ऐन तथा कार्यविधिहरु लागू गरी विधिको शासन स्थापना गर्न सकिने,

ख) संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षेण गरी कार्यबोझको आधारमा कर्मचारी दरबन्दी व्यवस्थापन गर्न सकिने,

ग) कर्मचारीहरुको क्षमता विकास गरी सेवा प्रवाहको स्थिति अभिवृद्धि गर्न सकिने,

घ) घुम्ती सेवा प्रवाह गरी नागरिक प्रतिको उत्तरदायित्व पूरा गर्न सकिने ।

८.१.३ अवसर

क) जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुमा सेवा प्रवाहको निम्ति दृढ इच्छाशक्ति हुनु,

ख) स्थानीय नागरिक सेवा प्रवाहको अवस्थाबारे जानकार हुनु,

ग) प्रविधियुक्त संस्थागत क्षमता विकास गरी प्रवाह चुस्त, जवाफदेही र उत्तरदायी बनाउन सकिने ।

८.१.४ समस्या

क) दरबन्दी अनुसार कर्मचारी व्यवस्था हुन नसक्नु,

ख) कर्मचारीहरुको सरुवा अत्याधिक धेरै हुँदा कार्यसम्पादनमा प्रभाव पर्नु,

ग) सेवा प्रवाहलाई पूर्ण डिजिटल/प्रविधिमैत्री बनाउन नसक्नु,

घ) संस्थागत पूर्वाधारहरु पर्याप्त नहुनु,

ङ) कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक नीति, ऐन तथा कानूनको कमी हुनु,

च) तथ्याङ्कीय प्रणाली परम्परागत भई अद्यावद्यिक समेत नहुनु ।

८.१.५ चुनौती

क) कर्मचारीहरुको व्यवस्थापन गर्नु,

ख) सेवा प्रवाहलाई परिणाममुखी र जवाफदेही तुल्याउनु,

ग) तथ्याङ्कीय प्रणालीलाई प्रविधिमैत्री बनाउनु ।

८.१.६ दीर्घकालीन सोच

"सहज, छिटो तथा प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाहको आवश्यकता: बलियो संस्थागत क्षमताको प्रतिबद्धता"

८.१.७ लक्ष्य

संस्थागत क्षमता विकास गरी छिटो, छरितो, जवाफदेही, उत्तरदायी र प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाह गर्ने ।

८.१.८ उद्देश्य

क) स्थानीयस्तरका ऐन कानुनहरुको तर्जुमा गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु,

ख) मानव संसाधनको व्यवस्थापन तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्नु,

ग) गाउँपालिका र मातहतका कार्यालयहरुमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको अवस्था सुधार गर्नु,

घ) सुशासनका लागि कानूनी तथा नीतिगत पूर्वाधार निर्माण गर्नु,

ङ) सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनु ।

८.१.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकाको संस्थागत विकास र सेवा प्रवाहको क्षेत्रमा सुधार तथा अपेक्षित परिवर्तन गर्नका लागि देहायका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु चयन गरी योजनामा समावेश गरिएको छः

तालिका ११६: स्थानीय नीति ऐन र सुशासन विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: मानव संसाधनको व्यवस्थापन तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्नु ।	
१.१ स्विकृत दरबन्दी अनुसारको कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने ।	१.१.१ गाउँपालिकाको संगठन संरचना र व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O&M) अध्ययन गरि कार्यबोझका आधारमा संगठनात्मक स्वरुप र दरबन्दी तेरिज तयार गरिनेछ । १.१.२ प्रस्तावित दरबन्दि तेरिज अनुसार कर्मचारी जनशक्ति व्यवस्थापन गरिनेछ । १.१.३ प्रत्येक कर्मचारीलाई कार्यविवरण अनुसार कार्यसम्पादन गर्न र कार्यसम्पादन स्वमूल्याङ्कन अनिवार्य गर्न लगाईनेछ ।

१.२ गाउँपालिकाको पदाधिकारी र कर्मचारीको क्षमता विकास गरिनेछ।	१.२.१ जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न विभिन्न तालिम सञ्चालन गरिनेछ। १.२.२ पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुको वृत्ति विकास तथा अनुभव साटासाट गर्न अवलोकन भ्रमण तथा अन्तरपालिका अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। १.२.३ कर्मचारीहरुलाई कार्यजिम्मेवारी प्रति अभिप्रेरित गर्न सम्मान र पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ। १.२.४ गाउँपालिका तथा वडालाई योजना तर्जुमा र कार्यान्यवनमा सहयोगी भूमिका खेल्ने टोल विकास संस्था, आमा समूह र अन्य नागरिक सञ्जालहरुको संगठनात्मक क्षमता विकासका तालिमहरु सञ्चालन गरिनेछ।
उद्देश्य २: गाउँपालिका र मातहतका कार्यालयहरुमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको अवस्था सुधार गर्नु।	
२.१ सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरुको व्यवस्था गर्ने।	२.१.१ प्रशासनिक भवन यथाशिघ्र निर्माण सम्पन्न गरी स्वीकृत O&M प्रतिवेदनले सुझाएको महाशाखा, शाखा, उपशाखा, इकाई स्थापना गरी आवश्यक कोठा तथा अन्य पूर्वाधारहरुको व्यवस्था गरिनेछ। २.१.२ सम्पूर्ण वडा कार्यालय भवनहरुमा आवश्यकता अनुसार पूर्वाधार निर्माण तथा व्यवस्थापन गरिनेछ। २.१.३ कार्यसम्पादनलाई चुस्त बनाउन आवश्यक पूर्वाधार, उपकरण, तथा सवारीसाधनको उचित व्यवस्था गरिनेछ।
उद्देश्य ३: सुशासनका लागि कानूनी तथा नीतिगत पूर्वाधार निर्माण गर्नु।	
३.१ शासन प्रणाली सञ्चालन सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र कार्यविधि तर्जुमा गर्ने।	३.१.१ सेवा प्रवाह, सुशासन र शासकीय प्रणाली सम्बन्धी आवश्यक नीति तथा कानून तर्जुमा गरी लागु गरिनेछ। ३.१.२ स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित ऐन, नियमहरुको अभिलेख राखी आवश्यक परिमार्जन र कानूनी स्पष्टता तुल्याई जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई कानून सम्बन्धी अभिमुखीकरण गरिनेछ।
उद्देश्य ४: सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनु।	
४.१ गाउँपालिकाले प्रवाह गर्ने सेवामा नागरिकस्तरको पहुँच स्थापना गर्नु।	४.१.१ सबै प्रकारका सेवा प्रवाहमा सम्पुर्ण नागरिक खास गरी समाजका पिछडिएका, सिमान्तकृत, विपन्न समुदाय तथा लक्षितवर्गको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ। ४.१.२ सेवाग्राहीको माग सापेक्ष, सहभागितामूलक विकास प्रक्रियाको अवलम्बन गरिनेछ,
४.२ प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाह गर्नु।	४.२.१ विद्युतीय शासन प्रणाली अवलम्बन गर्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ।

	४.२.२ तथ्याङ्कीय प्रणाली व्यवस्थापनको लागि डिजिटलाइजेसन र एकिकृत स्वचालित तथ्याङ्कीय प्रणाली प्रयोग गरिनेछ। ४.२.३ सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन प्रणाली विद्युतीय माध्यमबाट गरिनेछ। ४.२.४ विद्युतीय नागरिक बडापत्र, सूचना पाटी आदि प्रयोग गरी डिजिटल भैरवी गाउँपालिका निर्माण गरिनेछ। ४.२.५ सेवा प्रवाहलाई प्रविधिमैत्री बनाउन आवश्यक शाखागत सफ्टवेयर (राजस्व, योजना कार्यान्वयन तथा अनुगमन) आदि खरिद गरी सञ्चालन गरिनेछ।
४.३ प्रशासनिन सेवा प्रवाहमा सुशासन, निश्पक्षता, पारदर्शिता र जवाफदेहिता प्रवर्द्धन गर्ने	४.३.१ जवाफदेहिता प्रवर्द्धनका विधिहरु सार्वजनिक सुनुवाइ, सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक परीक्षणलाई कार्यान्वयन गरिनेछ। ४.३.२ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण गरी सुझावहरु कार्यान्वयन गरिनेछ। ४.३.३ सेवाग्राहीहरुको सेवाप्रवाह प्रतिको सन्तुष्टिको स्तर थाहापाउन र सुधारका लागि गुनासो तथा सुझावहरु संकलन तथा नागरिक सन्तुष्टि सर्वेक्षण गरिनेछ।

८.१.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका ११७: संस्थागत विकास र सेवा प्रवाह कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
५.१	**संस्थागत क्षमता विकास तथा सेवा प्रवाह**						१६५२०	१४१४०	१४२१०	१४५९०	७९२८०	
1	**संस्थागत पूर्वाधार**											
१.१	संगठन तथा व्यवस्थापन (O & M) सर्वेक्षण	एकमुष्ट	सबै	१	८००	८००	०	०	०	०	८००	स्थानिय तह आफै
१.२	संस्थागत क्षमता विकास योजना तर्जुमा	एकमुष्ट	सबै	१	५००	५००	०	०	०	०	५००	स्थानिय तह आफै
१.५	वडा कार्यालय व्यवस्थापन	एकमुष्ट	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५००	५००	२५००	स्थानिय तह आफै
१.६	सवारीसाधन खरिद	एकमुष्ट	सबै	१०	५००	१५००	१५००	१५००	५००	०	५०००	स्थानिय तह आफै
2	**स्थानीय नीति, ऐन तथा कार्यविधि**											
२.१	नीति तथा कानुन निर्माण/ संसोधन	एकमुष्ट	सबै	१	२०००	२०००	०	०	०	०	२०००	स्थानिय तह आफै
२.२	नीति तथा कानुन अभिमुखिकरण	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००	४००	४००	४५०	५००	२१५०	स्थानिय तह आफै
२.३	स्थानिय कानुनहरुको प्रभावकारिता मुल्यांकन	एकमुष्ट	सबै	५	३५०	३५०	३५०	३५०	३८०	४००	१८३०	स्थानिय तह आफै
3	**कानुन तथा न्याय व्यवस्थापन**											
३.१	इजलासको व्यवस्थापन तथा संचालन	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००	४००	४००	४२०	४४०	२०६०	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
३.२	वडा मेलमिलाप केन्द्र संचालन	एकमुष्ट	सबै	५	५५०	५५०	५५०	५५०	५८०	६००	२८३०	स्थानिय तह आफै
३.३	न्यायिक समिति बैठक भत्ता	एकमुष्ट	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५३०	५८०	२६१०	स्थानिय तह आफै
३.४	मेलमिलाप कर्ता क्षमता विकास तालिम	एकमुष्ट	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५५०	६००	२६५०	स्थानिय तह आफै
३.५	विवाद निरुपण खर्च	एकमुष्ट	सबै	५	३००	३००	३००	३२०	३५०	४००	१६७०	स्थानिय तह आफै
३.६	मेलमिलाप संचालन	एकमुष्ट	सबै	५	२५०	२५०	२५०	२५०	२८०	३२०	१३५०	स्थानिय तह आफै
३.७	मनोविमर्श कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	२७०	२७०	२७०	२७०	३००	३२०	१४३०	स्थानिय तह आफै
३.८	हिंसा पिडितलाई सहयोग कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	३५०	३५०	३५०	३५०	३८०	४००	१८३०	स्थानिय तह आफै
३.९	न्यायिक समितिसंग सम्बन्धित अन्य कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	१५०	१५०	१५०	१५०	१७५	२००	८२५	स्थानिय तह आफै
४	**जवाफदेहिता तथा पारदर्शिता प्रवर्द्धन**											
४.१	सार्वजनिक सुनुवाई	एकमुष्ट	सबै	१०	१००	३००	३००	३००	३५०	४००	१६५०	स्थानिय तह आफै
४.२	सामाजिक परीक्षण	एकमुष्ट	सबै	५	४५०	४५०	४५०	४५०	५००	५५०	२४००	स्थानिय तह आफै
४.३	संस्थागत स्वमुल्यांकन कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००	४००	४००	४५०	५००	२१५०	स्थानिय तह आफै
४.४	लैससास परिक्षण (GESI AUDIT)	एकमुष्ट	सबै	५	४७०	४७०	४७०	४७०	५००	५५०	२४६०	स्थानिय तह आफै
४.५	नागरिक सन्तुष्टि अध्ययन	एकमुष्ट	सबै	५	५३०	५३०	५३०	५३०	५५०	५७०	२७१०	स्थानिय तह आफै
४.६	संचार मध्यमसंग नगरपलिका	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००	४००	४००	४४०	५००	२१४०	स्थानिय तह आफै
४.७	गाउँपालिका प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशन	एकमुष्ट	सबै	५	३००	३००	३००	३००	३५०	४००	१६५०	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
५	**मानव संसाधन क्षमता विकास र उत्प्रेरणा**											
५.१	कर्मचारी क्षमता विकास	एकमुष्ट	सबै	५	८००	८००	८००	८००	८४०	८८०	४१२०	स्थानिय तह आफै
५.२	जनप्रतिनिधि क्षमता विकास	एकमुष्ट	सबै	५	६००	६००	६००	६००	६५०	७००	३१५०	स्थानिय तह आफै
५.३	कर्मचारी सम्मान र पुरस्कार	एकमुष्ट	सबै	५	३००	३००	३००	३००	३५०	४००	१६५०	स्थानिय तह आफै
५.४	सफल अभ्यास अवलोकन	एकमुष्ट	सबै	५	२५०	२५०	२५०	२५०	३७५	३००	१४२५	स्थानिय तह आफै
६	**सेवा प्रवाहमा सुधार**											
६.१	स्थानीय शासन परामर्श सेवा	एकमुष्ट	सबै	५	८००	८००	८००	८००	८३०	८८०	४११०	स्थानिय तह आफै
६.२	अनुसन्धान र विकास	एकमुष्ट	सबै	५	१५००	१५००	१५००	१५००	१५८०	१६००	७६८०	स्थानिय तह आफै
६.३	नागरिक सहायता कक्ष	एकमुष्ट	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५५०	६००	२६५०	स्थानिय तह आफै
७	**प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाह**											
7.1	तथ्याङ्क तथा अभिलेख डिजिटलाइजसेन	एकमुष्ट	सबै	१	२०००	०	०	०	०	०	०	स्थानिय तह आफै
7.2	विद्युतीय नागरिक बडापत्र	एकमुष्ट	सबै	१२	२००	१२००	१२००	०	०	०	२४००	स्थानिय तह आफै
7.3	विद्युतीय सूचना पाटी	एकमुष्ट	सबै	१२	२००	१२००	१२००	०	०	०	२४००	स्थानिय तह आफै
7.4	शाखागत सफ्टवेयर खरिद तथा सञ्चालन	एकमुष्ट	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५००	५००	२५००	स्थानिय तह आफै

९.१.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका ११९: संस्थागत विकास र सेवा प्रवाहका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
प्रभाव	गाउँपालिकाको शासन प्रणाली समावेशी, कार्यमूलक, जनमुखी, परिणाममुखी, पारदर्शी र उत्तरदायी हुनेछ।	भौतिक पूर्वाधारको उपलब्धता	प्रतिशत	-	६०	७०	८०	९०	१००	१००	प्रशासन शाखाका प्रतिवेदनहरु	संस्थागत क्षमता विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
		कर्मचारीको पदपूर्ति	प्रतिशत	-	६०	७०	८०	९०	१००	१००		
		कार्यपालिकाको बैठक	संख्या	-	२५	२५	२५	२५	२५	१२५		
		गाउँद्धारा स्विकृत नीति तथा कानुन	संख्या	-	११५	१२५	१३५	१४५	१६०	१६०		
		गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरुमा नागरिक बडापत्र	संख्या	-	१३	१३	१३	१३	१३	१३		
असर १	गाउँपालिका मातहतका निकायहरुबाट नागरिकहरुले सरल सर्वसुलभ तरिकाले सेवा प्राप्त गर्न सक्नेछन्।	आवधिक योजना तर्जुमा	सङ्ख्या	-	०	०	०	०	१	१		
		मध्यमकालिन खर्च संरचना	सङ्ख्या	-	१	०	०	१	०	२		
		सक्रिय मेलमिलापकर्ता	सङ्ख्या	-	३५	४०	४५	५०	५०	५०		
		सार्वजनिक सुनुवाई	सङ्ख्या	-	४	४	४	४	४	२०		
		सामाजिक परीक्षण	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
		लैससास परीक्षण (GESI Audit)	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
		नागरिक सन्तुष्टि अध्ययन	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
प्रतिफल १	गाउँपालिका मातहतका निकायहरुबाट कार्यन्वयन हुने कार्यक्रम र सेवा प्रवाह हुने सेवा सुविधामा पारदर्शिता कायम भई सर्वसाधारण सुसूचित हुनेछन्।	कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिको कार्यप्रगतिको समीक्षा	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
		कार्यक्रमको कार्य प्रगती समीक्षा	प्रतिशत	-	३	३	३	३	३	१५		
असर २	गुणस्तरीय मानव संसाधन र सक्षम स्थानीय संस्थाहरुका माध्यमबाट गाउँको आर्थिक सामाजिक विकास हुनेछ।	क्षमता विकास योजना तर्जुमा	सङ्ख्या	-	१	०	०	०	१	२		
		संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण	सङ्ख्या	-	१	०	०	०	१	२		
		दरबन्दी अनुसार कर्मचारी पदपुर्ती	प्रतिशत	-	८०	८५	९०	९५	१००	१००		
प्रतिफल २	सेवाप्रवाह छिटो छरितो भई नागरिकलाई लाभ पुग्नेछ।	सेवाग्राही सन्तुष्टि स्तर	प्रतिशत	-	५०	६०	७०	८०	९०	९०		
		जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीको क्षमता विकास	सङ्ख्या	-	२	२	२	२	२	१०		
असर ३	सार्वजनिक प्रशासनलाई नागरिकप्रति उत्तरदायी, विकासमैत्री, विद्युतीय	अनलाइन सेवामा आवद्ध सेवा	सङ्ख्या	-	५	५	६	७	७	३०		
		सफ्टवेयरमा आधारित सेवा	प्रतिशत	-	६०	७०	८०	९०	९५	९५		

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौँ वर्ष			
	सुशासन युक्त र सेवामूलक बनाइनेछ।	एकैदिनमा सम्पन्न गरिने सार्वजनिक सेवा	प्रतिशत	-	५०	६०	७०	८०	९०	९०		
प्रतिफल ३	सूचना प्रविधिको प्रयोग र विस्तारबाट स्वचालित कार्यप्रणालीको विस्तार भएको हुनेछ।	ई-हाजिरीको व्यवस्था भएको कार्यालय	प्रतिशत	-	८०	८५	९०	९५	१००	४५०		
		पर्याप्त विद्युतीय तथा अन्य उपकरण भएका वडा कार्यालयहरु	सङ्ख्या	-	३	५	७	१०	११	११		
	गुणस्तरीय सेवा प्रवाह भएको हुनेछ।	आवश्यकता अनुसार सवारी साधनको व्यवस्था भएको	सङ्ख्या	-	५	५	५	५	५	२५		
		आफ्नै भवनमा कार्यालय सञ्चालन भएका वडाहरु	प्रतिशत	-	८०	८५	९०	९५	१००	१००		
	उत्प्रेरित र उच्च मनोबलयुक्त कर्मचारीबाट प्रभावकारी सेवा प्रवाह भएको हुनेछ।	आवश्यक कानूनहरुको निर्माण	सङ्ख्या	-	११५	१२५	१३५	१४५	१६०	१६०		
		कार्यदक्षताका आधारमा कर्मचारी पुरस्कार र दण्ड	सङ्ख्या	-	५	५	५	५	५	२५		
		कर्मचारी कार्यविवरण तर्जुमा तथा मूल्यांकन	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		

८.२ वित्तीय सुशासन

८.२.१ पृष्ठभूमि

सार्वजनिक स्रोतको मितव्ययी र अधिकतम परिचालन, प्रतिवेदन तथा लेखापरीक्षण मार्फत वित्तीय व्यवस्थापनमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता अभिवृद्धि गरी नागरिकलाई वित्तीय सुशासनको प्रत्याभूति गराउनु गाउँपालिकाको दायित्व हो। यसै सन्दर्भमा गत आर्थिक वर्ष २०७८/८० को वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कनमा भैरवी गाउँपालिकाले औषत ५३ प्रतिशत अंक प्राप्त गरेको छ जुन न्यून अंक रहेको अवस्था छ। सार्वजनिक खर्चको पारदर्शिता अभिवृद्धि गरी वित्तीय सुशासनको मान्यतालाई आत्मसात् गर्नु आजको आवश्यकता रहेको छ।

८.२.२ सम्भावना

क) गाउँपालिका तथा वडाकार्यालय स्तरीय वार्षिक खरिद योजना बनाएर कार्यान्वयन गर्न सकिने,

ख) सार्वजिनक खरिद प्रक्रियालाई पारदर्शी तुल्याउन विद्युतीय माध्यम प्रयोग गर्न सकिने,

ग) विद्यूतीय भुक्तानी, राजस्व संकलन तथा ई-पेमेन्ट प्रणाली अवलम्बन गर्न सकिने।

८.१.३ अवसर

क) बैंकिङ कारोबार प्रणाली विकास हुनु,

ख) प्रविधिमैत्री प्रयोग व्यापक विस्तार हुनु,

ग) स्थानीय खरिद व्यवस्थापन ऐन तथा नियमावली बनाउन सकिने,

घ) वित्तीय पारदर्शिता कायम गर्न स्थानीय नागरिक सचेत रहेको।

८.२.४ समस्या

क) वेरुजुको मात्रा वृद्धि हुनु,

ख) आर्थिक उत्तरदायित्व तथा जवाफदेहिताको अवस्था कमजोर हुनु,

ग) विकास खर्च अपेक्षित गति र परिमाणमा नहुनु,

घ) चालु खर्चमा भएको बढोत्तरी सँगै वित्तीय सुशासनको स्थिति खस्कदै जानु।

८.२.५ चुनौती

क) सार्वजनिक खरिद प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्नु,

ख) बेरुजुको मात्रा घटाउनु,

ग) वित्तीय पारदर्शिता कायम गर्नु,

घ) संघीय तथा प्रादेशिक अनुदानहरु समयमै प्राप्त नहुनु ।

८.२.६ दीर्घकालीन सोच

"वित्तीय सुशासन, समृद्धि प्रवर्द्धन"

८.२.७ लक्ष्य

सार्वजनिक आय र व्ययलाई व्यवस्थित, पारदर्शी, जवाफदेही र अनुमानयोग्य बनाई समग्र विकास प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउने ।

८.२.८ उद्देश्य

सार्वजनिक आय र खर्च प्रणाली पारदर्शी र एवम् प्रभावकारी बनाउनु ।

८.२.९ रणनीति तथा कार्यनीति

वित्तीय सुशासनका लागि परिकल्पना गरिएको दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्यहरु परिपूर्ति गर्दै व्यवस्थित सार्वजनिक पारदर्शिता र जवाफदेहिता कायम गर्नका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु चयन गरी योजनामा समावेश गरिएको छ ।

तालिका १२०: संगठनात्मक विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: सार्वजनिक आय र खर्च प्रणाली पारदर्शी र एवम् प्रभावकारी बनाउनु ।	
१.१ वित्तीय व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढीकरण गर्ने ।	१.१.१ वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी निकायको संस्थागत सुदृढीकरण गरी राजस्व परिचालनको क्षमता वृद्धि तथा लेखा प्रणाली सुधार गर्न तालिम व्यवस्था गरिनेछ । १.१.२ वित्तीय व्यवस्थापनका सबै क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई विस्तार गरिनेछ ।
१.२ सार्वजनिक खरिदलाई पारदर्शि, प्रतिस्पर्धी र प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने ।	१.२.१ गाउँपालिका तथा वडास्तरीय वार्षिक खरिद गुरुयोजना बनाई लागु गरिनेछ । १.२.२ विद्युतीय बोलपत्रको प्रयोगलाई बढाइनेछ । १.२.३ सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति बनाई योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रभावकारी ढंगले व्यवस्थित गरिनेछ ।

	१.२.४ भ्रष्टाचार निर्मूल गर्न शुन्य सहनशिलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ।

८.२.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका १२१: वित्तीय सुशासन कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
५.२	**वित्तीय सुशासन**											
५.2.1	वार्षिक खरिद गुरुयोजना तर्जुमा	एकमुष्ट	सबै	५	१००	१००	१००	१००	१००	१००	५००	स्थानिय तह आफै
5.2.2	ई-बिडिङ्ग सम्बन्धी तालिम	एकमुष्ट	सबै	३	२५०	२५०	०	२५०	०	२५०	७५०	स्थानिय तह आफै
५.2.3	वित्तीय व्यवस्थापन तथा लेखा प्रणाली सम्बन्धी तालिम	एकमुष्ट	सबै	३	२५०	२५०	०	२५०	०	२५०	७५०	स्थानिय तह आफै
५.2.4	सार्वजनिक आय र व्यय प्रकाशन	एकमुष्ट	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५००	५००	२५००	स्थानिय तह आफै
५.2.5	FRA सम्बन्धी तालिम	एकमुष्ट	सबै	३	२००	२००	०	२००	०	२००	६००	स्थानिय तह आफै

८.२.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका १२३: वित्तीय सुशासन अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
				प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
वित्तीय सुशासन कायम भई सार्वजनिक खर्च प्रणाली व्यवस्थित, जवाफदेही र पारदर्शी भएको हुनेछ।	औसत वार्षिक बेरुजु	प्रतिशत	-	०	०	०	०	०	०	आर्थिक प्रशासन शाखाका प्रतिवेदनहरु	वित्तीय सुशासनमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
	औसत वार्षिक पूँजिगत खर्च	प्रतिशत	-	२०	२५	३०	३५	४०	४०		
सार्वजनिक आय र व्ययलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र अनुमानयोग्य बनाई समग्र विकास प्रक्रिया प्रभावकारी हुनेछ।	निर्धारित समयमै बजेट	आएको/ नआएको	आएको	आएको	आएको	आएको	आएको	आएको	आएको		
	वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम विवरण वेबसाईट	राखिएको/ नराखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको		
	आय व्ययको अद्यावधिक विवरण वेबसाईटमा	राखिएको/ नराखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको	राखिएको		
वार्षिक खरिद गुरुयोजना समयमै तयार भई सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया अगाडीबढेको हुनेछ।	वार्षिक खरिद गुरुयोजना	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
	सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली	सङ्ख्या	-	२	०	०	०	०	२		
	सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी तालिम	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
	ई-बिडिङ्ग तालिम	पटक	-	१	१	१	१	१	५		

८.३ स्रोत परिचालन तथा योजना व्यवस्थापन

८.३.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा व्यवस्था गरिएको एकल राजस्व अधिकार र अनुसूची ९ मा व्यवस्था भएको साझा राजस्व अधिकारबाट गाउँपालिकालाई आय प्राप्त हुन्छ। अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार बाँडफाँट भई आउने राजस्वको साथै समानीकरण तथा अन्य किसिमका अनुदानहरु वर्षेनी तोकिएबमोजिमको रकम तोकिएको विधिबाट प्राप्त हुन्छ । एकल अधिकार अन्तरगतका राजस्वका स्रोतहरुको खोजी, सुधार र वृद्धि गरी आन्तरिक आयमा बढोत्तरी ल्याउन सकिन्छ। त्यस्तै अनुसूची ९ अन्तर्गतका तर स्थानीय तहले संकलन गरी आफ्नो अंश लिन पाउने आयको पनि संघ र सम्बन्धित प्रदेशसंगको सहमति/स्वीकृतिमा संकलन तथा व्यवस्थापन गर्न सक्दछ। यसर्थ, गाउँपालिकाको आन्तरिक आयको क्षेत्रमा देखिएका सम्भावना र सवालहरुको विश्लेषण गरी उपयुक्त कार्यक्रमहरु पहिचान गरिएको छ।

अर्को तर्फ, गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने आयको कानुनी दायरा र स्थानीय आवश्यकता हेरी विनियोजन तथा लगानी गर्नुपर्ने हुन्छ। बजेटको विनियोजन तथा लगानी गर्ने कार्य अधिक संवेदनशील हुनाले यस क्षेत्रमा योजनाबद्ध तरिकाबाट कार्य गर्ने तयारी गर्नुपर्छ । संघ र प्रदेशका आवधिक तथा वार्षिक योजनाका प्राथमिकताहरुलाई समेटेर स्थानीय विकासका गतिविधिहरु सञ्चालन गर्न नीतिगत व्यवस्था, आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना जस्ता दस्तावेजहरु तयारी गर्न जरुरी हुन्छ। यिनै कुराहरुलाई मध्यनजर गरी योजना व्यवस्थापनका क्षेत्रमा रहेका सवालहरु विश्लेषण गर्न र सोको लागि आवश्यक रणनीति तथा कार्यनीति तर्जुमा गर्ने र योजना तथा कार्यक्रमहरु पहिचान गरि समावेश गर्ने कार्य भएको छ।

८.३.२ सम्भावना

क) आन्तरिक आयका सम्भाव्यता अध्ययन गरी सोको कार्यान्वयन गर्न सकिने,

ख) राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न सकिने,

ग) योजनाहरुको व्यवस्थापनलाई आवधिक योजना र मध्यमकालीन खर्च संरचनाबाट निर्देशित गर्न सकिने,

घ) योजनाहरुको प्रभावकारी व्यवस्थापन सम्बन्धमा पदाधिकारी र कर्मचारीलाई सक्षम बनाउन सकिने।

८.३.३ अवसर

क) वित्तीय स्रोत परिचालन र योजना व्यवस्थापनका लागि नीतिगत निर्णय र कार्यान्वयन गाउँपालिका आफैले गर्न सक्ने,

ख) वित्तीय स्रोत परिचालन र योजना व्यवस्थापनमा संघ र प्रदेश सरकारको निरन्तर नेतृत्व र सहयोग रहेको।

८.३.४ समस्या

क) राजस्वको सम्भाव्यता अध्ययन र राजस्व सुधार कार्ययोजना लागू नहुनु,

ख) राजस्व शाखाको क्षमता अपेक्षाकृत कमजोर हुनु,

ग) वार्षिकरुपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्माण गर्ने र पूर्ण कार्यान्वयन गर्ने सचेतना नहुनु,

घ) खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तर्जुमा र अनुशरण नहुनु,

ङ) राजस्वका स्रोतहरु करको दायरामा नआएको,

च) गाउँपालिकाबासीहरुमा राजस्व सम्वन्धी सूचना तथा ज्ञानमा कमी हुनु,

छ) आर्थिक सामाजिक विकासका आयोजनाहरुको कार्यान्वयन समयमा नहुनु,

ज) योजना/आयोजनाहरुको मूल्यांकन प्रभावकारी नहुनु।

८.३.५ चुनौती

क) स्थानीय राजस्वको संकलन र नियमन गर्न चुनौतीको रुपमा रहेको,

ख) वडा कार्यालयमा राजस्व शाखा अलग्गै नहुँदा राजस्व क्षेत्रको कुसल व्यवस्थापन गर्न,

ग) आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक योजना बीचमा तादात्म्यता ल्याउन,

घ) योजना/आयोजनाहरु समयमै सम्पन्न गर्नु र गुणस्तर नियन्त्रण गर्नु।

८.३.६ दीर्घकालीन सोच

आर्थिक स्रोतको अधिकतम् परिचालन र योजनाको सुव्यवस्थापन, भैरवीबासीको दिगो विकासको स्पन्दन।

८.३.७ लक्ष्य

गाउँपालिकाका आन्तरिक तथा बाह्य स्रोतको अधिकतम् परिचालन र योजनाको सुव्यवस्थापन गरी दिगो समृद्धिको सुनिश्चित गर्ने।

८.३.८ उद्देश्य

क) आन्तरिक राजस्व प्रणालीको सवलीकरण गर्नु,

ख) योजना/आयोजनाहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु ।

८.३.९ रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकाका आन्तरिक र बाह्य स्रोतहरुको पहिचान, परिचालन र व्यवस्थापन गर्नका लागि देहायअनुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु पहिचान गरी योजनामा समावेश गरिएको छः

तालिका १२४: स्रोत परिचालनका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: आन्तरिक राजस्व प्रणालीको सवलीकरण गर्नु ।	
१.१ गाउँपालिकाको आन्तरिक राजस्व प्रणालीको सवलीकरण गरी आन्तरिक आयको दीगो व्यवस्थापन गर्ने ।	१.१.१ राजस्व सम्भाव्य अध्ययन तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । १.१.२ राजस्व शाखाका कर्मचारीहरुको क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । १.१.३ करदाताको तथ्याङ्क अद्यावधिक गरिनेछ । १.१.४ राजस्व शाखालाई सुदृढीकरण गरी राजस्व व्यवस्थापनमा थप सहजता सिर्जना गरिनेछ । १.१.४ कर सम्बन्धी सूचना शिक्षा सञ्चार कार्यक्रम सञ्चालन गरी गाउँबासीहरुलाई सूसुचित गरिनेछ ।
उद्देश्य २: योजना/आयोजनाहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु ।	
२.१ गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने योजना/ आयोजनाहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी समयसीमा तथा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने ।	२.१.१ आर्थिक सामाजिक विकासका योजनाहरुलाई प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि आवधिक विकास योजना समयमै तयार गरी लागू गरिनेछ । २.१.२ आवधिक योजनामा समावेश गरिएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरुलाई कार्यान्वयन र निरन्तरताका लागि मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । २.१.१ गाउँपालिकाबाट कार्यान्वयन हुने योजना तथा कार्यक्रमहरुको खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ । २.१.२ आन्तरिक अनुगमन समिति तथा वाह्य विशेषज्ञहरुबाट योजना/आयोजनाहरुको अनुगमन तथा मूल्यांकन गराई योजनाहरुको प्रभावकारिता र गुणस्तर वृद्धिको पहल गरिनेछ ।

८.३.१० कार्यक्रम तथा आयोजना

तालिका १२५: स्रोत परिचालनका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष बजेट	दोस्रो वर्ष बजेट	तेस्रो वर्ष बजेट	चौथो वर्ष बजेट	पाँचौ वर्ष बजेट		
५.३	**स्रोत परिचालन तथा योजना व्यवस्थापन**											
१.	**राजस्व प्रणाली सवलीकरण**											
१.१	राजस्व शाखाका कर्मचारी क्षमता विकास तालिम	एकमुष्ट	सबै	५	३५०	३५०	३५०	३५०	३७५	४००	१८२५	स्थानिय तह आफै
१.२	राजस्व अनुसन्धान तथा सुधार कार्ययोजना तर्जुमा	एकमुष्ट	सबै	१	१५००	१५००	०	०	०	०	१५००	स्थानिय तह आफै
१.३	व्यवसाय तथ्यांक संकलन र वार्षिक अध्यावधिकरण	एकमुष्ट	सबै	५	३००	३००	३००	३००	३४०	४००	१६४०	स्थानिय तह आफै
१.४	राजस्व परामर्श गोष्ठी सञ्चालन	एकमुष्ट	सबै	५	३००	३००	३००	३००	३५०	४००	१६५०	स्थानिय तह आफै
१.५	कर राजस्व सम्बन्धि सूचना शिक्षा र संचार कार्यक्रम	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००	४००	४००	४३०	५००	२१३०	स्थानिय तह आफै
१.६	राजस्व सफ्टवेयर खरिद	एकमुष्ट	सबै	२	१५००	१५००	०	०	१५४०	०	३०४०	स्थानिय तह आफै
१.८	योजना सफ्टवेयर तयारी तथा अध्यावधिकरण	एकमुष्ट	सबै	२	१५००	१५००	०	०	१५४०	०	३०४०	स्थानिय तह आफै
१.९	योजना अनुगमन तथा मुल्यांकन आन्तरिक र बाह्य पक्ष	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००	४००	४००	४५०	५००	२१५०	स्थानिय तह आफै
१.१०	खरिद गुरुयोजना तर्जुमा	एकमुष्ट	सबै	२	१२००	१२००	०	०	१२८०	०	२४८०	स्थानिय तह आफै
2	**योजना/आयोजना व्यवस्थापन**											
२.१	आवधिक योजना/मध्यमकालिन खर्च संरचना/वार्षिक बजेट तथा आयोजना बैंकको तादम्यता सम्बन्धी अभिमुखीकरण	एकमुष्ट	सबै	१	१०००	१०००	०	०	०	०	१०००	स्थानिय तह आफै
२.२	आयोजना बैंक निर्माण	एकमुष्ट	सबै	१	७५०	७५०	०	०	०	०	७५०	स्थानिय तह आफै

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	वडा	योजनाको कुल लक्ष्य	प्रति एकाई लागत (हजारमा)	अनुमानित श्रोत र बार्षिक लक्ष्य (रु हजारमा)					जम्मा	जिम्मेबारी [स्थानीय आफै+(प्रदेश+संघ) समन्वयमा गर्ने]
						पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष		
						बजेट	बजेट	बजेट	बजेट	बजेट		
२.३	मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी	एकमुष्ट	सबै	५	५५०	५५०	५५०	५५०	५७०	६००	२८२०	स्थानिय तह आफै
२.४	योजना कार्यान्वयन तथा अनुगमन व्यवस्थापन सफ्टवेयर खरिद	एकमुष्ट	सबै	२	१५००	१५००	०	०	१५४०	०	३०४०	स्थानिय तह आफै
२.५	योजना अनुगमन तथा मुल्यांकन आन्तरिक र बाह्य पक्ष	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००	४००	४००	४५०	५००	२१५०	स्थानिय तह आफै
३	**सरोकारवाला संस्था निकायसंग क्षमता विकास र सांझेदारी**											
३.१	उपभोक्ता समितिलाई अभुमुखिकरण	एकमुष्ट	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५४०	६००	२६४०	स्थानिय तह आफै
३.२	टोल विकास संस्थाको क्षमता विकास	एकमुष्ट	सबै	५	६००	६००	६००	६००	६४०	७००	३१४०	स्थानिय तह आफै
३.३	आमा समुहको क्षमता विकास	एकमुष्ट	सबै	५	५५०	५५०	५५०	५५०	५८०	६००	२८३०	स्थानिय तह आफै
३.४	नागरिक संजालहरुको क्षमता विकास	एकमुष्ट	सबै	५	५००	५००	५००	५००	५४०	६००	२६४०	स्थानिय तह आफै
३.५	गैसस/सरोकारवाला संस्था/निकायसंग संगठात्मक विकासको लागि समन्वय र सांझेदारी	एकमुष्ट	सबै	५	४००	४००	४००	४००	४५०	५००	२१५०	स्थानिय तह आफै

८.३.११ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका

तालिका १२७: स्रोत परिचालनका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजाहरु

नतिजा तह	नतिजा	सूचक/लक्ष्य	एकाई	आधार वर्ष (२०७९/८०)	योजना अवधिको लक्ष्य					जम्मा	पुष्ट्याइँको स्रोत	जोखिम पक्ष र अनुमान
					प्रथम वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष			
प्रभाव	आन्तरिक आय सबल, व्यवस्थित र अनुमान योग्य हुने।	कुल बजेटमा आन्तरिक राजस्वको अनुपात	प्रतिशत	२	४	६	८	१०	१२	१२	आर्थिक प्रशासन शाखा र प्रशासन शाखाका प्रतिवेदनहरु	स्रोत परिचालन तथा योजना व्यवस्थापन क्षेत्रमा प्राथमिकता र यथेष्ट बजेट विनियोजन भई सुचारु कार्यान्वयन भएको हुने।
असर	राजस्व प्रशासन थप सक्षम तथा करदातामैत्री हुने।	राजस्व शाखाको लागि तोकिएको दरबन्दी मध्ये पूर्ति भएको अनुपात।	प्रतिशत	-	७५	९०	१००	१००	१००	१००		
		राजस्व सम्बन्धी तालिम प्राप्त कर्मचारीको अनुपात	सङ्ख्या	-	७५	९०	१००	१००	१००	१००		
		कर तिर्न योग्य करदाता मध्ये करमा आवद्ध नागरिकहरु	सङ्ख्या	-	७५	८०	८५	९०	९५	९५		
प्रतिफल १	राजस्व प्रशासन सुधार भएको हुने।	राजस्व सम्बन्धी ऐन तथा कानूनहरु	सङ्ख्या	-	आवश्यकता अनुसार							
		राजस्व सम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रमहरु	सङ्ख्या	-	१	१	१	१	१	५		
		राजस्व सम्बन्धी सफ्टवेयर	पटक	-	आवश्यकता अनुसार							
प्रतिफल २	राजस्व प्रशासन करदाता मैत्री भएको हुने।	राजस्व शाखा प्रति मानिसको सन्तुष्टी	तह	-	मध्यम	उच्च	उच्च	उच्च	उच्च	उच्च		
		नागरिकको लागि बनाइएको एप्सहरु	सङ्ख्या	-	आवश्यकता अनुसार							

परिच्छेद – ९

आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन

९.१ पृष्ठभूमि

यस आवधिक योजना गाँउपालिकाको विकासका वास्तविक सम्भावना, अवसर, समस्या, चुनौती विश्लेषण गरी आगामी पाँच वर्ष (आ. व. २०८१/८२ – २०८५/८६) को लागि तयार गरिएको छ । आयको क्षेत्रमा विगतका अनुभव र भावी सम्भावनाको आधारमा आन्तरिक आय, राजस्व बाँडफाँट, संघिय तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदानहरु र अन्य किसिम आयको अनुमान र प्रक्षेपण गरिएको छ। यस योजनामा समावेश गरिएका रणनीति र कार्यनीतिहरुलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी अपेक्षा गरिएका परिमाणात्मक तथा गुणात्मक लक्ष्यहरु हासिल गर्न आवश्यक स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण र विषय क्षेत्रअनुसार अनुमानित बजेट सीमा तथा रकम आदि तोकिएको छ।

९.२ स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा उल्लेख भए अनुसारका आन्तरिक आयका स्रोतहरु र अनुसूची ९ अनुसारका साझा अधिकार सूचीमा उल्लेख भएका साझा आयका स्रोतहरुबाट प्राप्त हुने आय र अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनले व्यवस्था गरे अनुसारका समानीकरण तथा अन्य अनुदानहरु र बाँडफाँटका आयहरुलाई आय अनुमान तथा प्रक्षेपणको मुख्य आधार बनाइएको छ। गाँउपालिकाको आन्तरिक स्रोतको सम्भावनालाई हेरी सम्पत्ति वहाल तथा पट्टा वापतको, सवारी साधन कर (साना सवारी), मनोरञ्जन कर, शिक्षा क्षेत्र आय कर , यातायात क्षेत्रको आय र नक्सापास दस्तुर लाइ बढवा दीदै प्राथमीक कर संकलन क्षेत्रमा समावेश गर्ने तथा कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोबारमा लाग्ने कर र न्यायिक दस्तुर जस्ता कर कमी गर्ने गरी आन्तरिक आयका स्रोतहरु निर्धारण गरीएको छ। गाँउपालिकाको आन्तरिक तथा बाह्य आय स्रोतहरुको विगतको प्रवत्तिलाइ हेरी अनुदानको आयमा ६.५ प्रतिशतको वृद्दिदर र अन्य आयको वृद्दिदर २ प्रतिशतको वरीपरी हुने अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ।

तालिका ११८: आय स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण

राजस्व संकेत नं	बजेटको स्रोत	आ. व. २०७७/७८	आ. व. २०७८/७९	आ. व. २०७९/८०	चालु आ व को अनुमानित	औषत वार्षिक आय रु (गत तिन आ व को)	आगामी ५ वर्षको स्रोत अनुसार प्रक्षेपण रकम रू					
							प्रथम वर्ष (२०८१/८२)	दोस्रो वर्ष (२०८२/८३)	तेस्रो वर्ष (२०८३/८४)	चौथो वर्ष (२०८४/८५)	पाँचौं वर्ष (२०८५/८६)	पाँच वर्षको जम्मा
	आन्तरिक स्रोत	३,१९१,१९९	४,५२१,५८६	६,९००,०००	७,०००,०००	४,८७०,९२८	१३,०३२,५८६	१३,६४०,९९६	१४,२७७,८०८	१४,९४४,३४८	१५,६४२,००६	७१,५३७,७४३
११११३१	सम्पत्ति वहाल तथा पट्टा वापतको आयमा लाग्ने कर			५००,०००		१६६,६६७	५२३,३४२	५४७,७७३	५७३,३४५	६००,१११	६२८,१२७	२,८७२,६९९
११३१३	सम्पत्ति कर				५००,०००	-	५००,०००	५२३,३४२	५४७,७७३	५७३,३४५	६००,१११	२,७४४,५७२
११३१४	भूमिकर (मालपोत)	५०३,७२९.०	४७४,७९१	१,०००,०००	१,०००,०००	६५९,५०७	१,०४६,६८४	१,०९५,५४७	१,१४६,६९१	१,२००,२२३	१,२५६,२५३	५,७४५,३९७
११३१७	बहाल कर	६७५,४९७.०	८५४,६३५	१,०००,०००	१,०००,०००	८४३,३७७	१,०४६,६८४	१,०९५,५४७	१,१४६,६९१	१,२००,२२३	१,२५६,२५३	५,७४५,३९७
११३२१	घर बहाल कर					-	-	-	-	-	-	-
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क			१००,०००	१००,०००	३३,३३३	१०४,६६८	१०९,५५५	११४,६६९	१२०,०२२	१२५,६२५	५७४,५४०
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर					-	१,०००,०००	१,०४६,६८४	१,०९५,५४७	१,१४६,६९१	१,२००,२२३	५,४८९,१४४
११४७२	विज्ञापन कर					-	-	-	-	-	-	-
११४७३	अन्य मनोरञ्जन कर					-	-	-	-	-	-	-
११६१०	व्यवसायले भूक्तानी गर्ने	३,६४९.०	१,०००			१,५५०	१,०००,०००	१,०४६,६८४	१,०९५,५४७	१,१४६,६९१	१,२००,२२३	५,४८९,१४४

राजस्व संकेत नं	बजेटको स्रोत	आ. व. २०७७/७८	आ. व. २०७८/७९	आ. व. २०७९/८०	चालु आ व को अनुमानित	औषत वार्षिक आय रु (गत तिन आ व को)	आगामी ५ वर्षको स्रोत अनुसार प्रक्षेपण रकम रू					
							प्रथम वर्ष (२०८१/८२)	दोस्रो वर्ष (२०८२/८३)	तेस्रो वर्ष (२०८३/८४)	चौथो वर्ष (२०८४/८५)	पाँचौं वर्ष (२०८५/८६)	पाँच वर्षको जम्मा
११६९१	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	३,२५०.०	३१,६००			११,६१७	१२,१५९	१२,७२७	१३,३२१	१३,९४३	१४,५९३	६६,७४२
१४११ १	वित्तिय निकायबाट प्राप्त व्याज			१००,०००	१००,०००	३३,३३३	१०४,६६८	१०९,५५५	११४,६६९	१२०,०२२	१२५,६२५	५७४,५४०
१४२१ ३	अन्य विक्रीबाट प्राप्त					-	१,०००,०००	१,०४६,६८४	१,०९५,५४७	१,१४६,६९१	१,२००,२२३	५,४८९,१४४
१४२१ ९	अन्य सेवा शुल्क			१००,०००	१००,०००	३३,३३३	१०४,६६८	१०९,५५५	११४,६६९	१२०,०२२	१२५,६२५	५७४,५४०
१४२२ १	न्यायिक दस्तुर			१००,०००	१००,०००	३३,३३३	१०४,६६८	१०९,५५५	११४,६६९	१२०,०२२	१२५,६२५	५७४,५४०
१४२२ ४	परिक्षा शुल्क		२५,१००	२००,०००	२००,०००	७५,०३३	२०९,३३७	२१९,१०९	२२९,३३८	२४०,०४५	२५१,२५१	१,१४९,०७९
१४२२ ९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	६३७,०५९.२	३१,१६५			२२२,७४१	२३३,१४०	२४४,०२४	२५५,४१६	२६७,३३९	२७९,८२०	१,२७९,७३८
१४२४ २	नक्सा पास दस्तुर	१२,९५०.०				४,३१७	४,५१८	४,७२९	४,९५०	५,१८१	५,४२३	२४,८०१
१४२४ ३	सिफारिस दस्तुर	३७४,८५८.०	३४६,९०४	६००,०००	७००,०००	४४०,५८७	६२८,०१०	६५७,३२८	६८८,०१५	७२०,१३४	७५३,७५२	३,४४७,२३८
१४२४ ४	व्यक्तिगत घट्ना दर्ता दस्तुर	१९२,०५१.०	१०६,३१५	५००,०००	५००,०००	२६६,१२२	५२३,३४२	५४७,७७३	५७३,३४५	६००,१११	६२८,१२७	२,८७२,६९९
१४२४ ५	नाता प्रमाणित दस्तुर	३१,७९०.०	१९,३६४	३००,०००	३००,०००	११७,०५१	३१४,००५	३२८,६६४	३४४,००७	३६०,०६७	३७६,८७६	१,७२३,६१९
१४२४ ९	अन्य दस्तुर	-		५००,०००	५००,०००	१६६,६६७	५२३,३४२	५४७,७७३	५७३,३४५	६००,१११	६२८,१२७	२,८७२,६९९
१४२६ ५	अन्य क्षेत्र आय					-	१,०००,०००	१,०४६,६८४	१,०९५,५४७	१,१४६,६९१	१,२००,२२३	५,४८९,१४४

राजस्व संकेत नं	बजेटको स्रोत	आ. व. २०७७/७८	आ. व. २०७८/७९	आ. व. २०७९/८०	चालु आ व को अनुमानित	औषत वार्षिक आय रु (गत तिन आ व को)	आगामी ५ वर्षको स्रोत अनुसार प्रक्षेपण रकम रू					
							प्रथम वर्ष (२०८१/८२)	दोस्रो वर्ष (२०८२/८३)	तेस्रो वर्ष (२०८३/८४)	चौथो वर्ष (२०८४/८५)	पाँचौं वर्ष (२०८५/८६)	पाँच वर्षको जम्मा
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत		४,६२०			१,५४०	१,६१२	१,६८७	१,७६६	१,८४८	१,९३५	८,८४८
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना, जफत	३३७,०४१.७	१०,०००	१,०००,०००	१,०००,०००	४४९,०१४	१,०४६,६८४	१,०९५,५४७	१,१४६,६९१	१,२००,२२३	१,२५६,२५३	५,७४५,३९७
१४३१३	धरौटी सदर स्याहा			९००,०००	९००,०००	३००,०००	९४२,०१५	९८५,९९२	१,०३२,०२२	१,०८०,२००	१,१३०,६२८	५,१७०,८५८
१४५२९	अन्य राजस्व (विविध आय)	४१९,३२४.०	२,६१६,०९२			१,०११,८०५	१,०५९,०४०	१,१०८,४८०	१,१६०,२२८	१,२१४,३९२	१,२७१,०८४	५,८१३,२२४
	राजश्व बाँडफाँड	**६०,७२३,०८४**	**६४,१३४,७८९**	**८७,०९८,०००**	**८५,९५९,४२४**	**७०,६५१,९५८**	**१०१,९९०,९०१**	**१०६,७५२,२१२**	**१११,७३५,७९९**	**११६,९५२,०३८**	**१२२,४११,७९०**	**५५९,८४२,७४०**
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२८१,२१८				९३,७३९	९८,११५	१०२,६९६	१०७,४९०	११२,५०८	११७,७६०	५३८,५७०
११४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिबृद्धि कर	४६,२०८,७०१	४७,६१७,३१८	८७,०९८,०००	८५,३४४,३००	६०,३०८,००६	९१,१६४,०५६	९५,४१९,९३०	९९,८७४,४८४	१०४,५३६,९९३	१०९,४१७,१६५	५००,४१२,६२९
११४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्त :शु शुल्क	१३,३७६,०५६	१४,९६३,८६९			९,४४६,६४२	९,८८७,६४६	१०,३४९,२३८	१०,८३२,३७८	११,३३८,०७३	११,८६७,३७७	५४,२७४,७११
११४५६	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने सवारी साधन कर	४३७,००९	६४०,६०२		६१५,१२४	३५९,२०४	३७५,९७३	३९३,५२४	४११,८९६	४३१,१२४	४५१,२५१	२,०६३,७६८
१४१५७	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने दहत्तर बहत्तरको	४२०,१००	९१३,०००			४४४,३६७	४६५,१११	४८६,८२४	५०९,५५१	५३३,३३९	५५८,२३७	२,५५३,०६३

राजस्व संकेत नं	बजेटको स्रोत	आ. व. २०७७/७८	आ. व. २०७८/७९	आ. व. २०७९/८०	चालु आ व को अनुमानित	औषत वार्षिक आय रु (गत तिन आ व को)	आगामी ५ वर्षको स्रोत अनुसार प्रक्षेपण रकम रू					
							प्रथम वर्ष (२०८१/८२)	दोस्रो वर्ष (२०८२/८३)	तेस्रो वर्ष (२०८३/८४)	चौथो वर्ष (२०८४/८५)	पाँचौं वर्ष (२०८५/८६)	पाँच वर्षको जम्मा
	विक्रि बाट प्राप्त हुने आय											
	रोयल्टी बाँडफाँट	५०,४८६	४६,६०४	-	-	३२,३६३	१,५३३,८७४	१,६०५,४८१	१,६८०,४३१	१,७५८,८८०	१,८४०,९९१	८,४१९,६५७
१४१७१	वन रोयल्टी	५०,४८६	४६,६०४			३२,३६३	३३,८७४	३५,४५६	३७,१११	३८,८४३	४०,६५७	१८५,९४१
१४१७२	खानी रोयल्टी					-	१,५००,०००	१,५७०,०२६	१,६४३,३२०	१,७२०,०३६	१,८००,३३४	८,२३३,७१६
	संघीय सरकारवाट प्राप्त हुने अनुदान	३१३,०६०,०८०	३२३,११९,०००	२८८,७७५,०००	२८०,४००,०००	३०८,३१८,०२७	३३५,२२६,५६२	३५०,८७६,१७३	३६७,२५६,३६७	३८४,४०१,२४८	४०२,३४६,५१५	१,८४०,१०६,८६५
१३३११	वित्तिय समानिकरण अनुदान	९२,३००,०००	९३,७००,०००	१००,०००,०००	८८,०००,०००	९५,३३३,३३३	१०४,६६८,३६९	१०९,५५४,६७४	११४,६६९,०९०	१२०,०२२,२६६	१२५,६२५,३४८	५७४,५३९,७४७
१३३१२	सर्शत अनुदान चालु	२०५,७६०,०८०	१७२,४८९,७५९	१४९,३७५,०००	१६२,०००,०००	१७५,८७४,९४६	१८४,०८५,४३७	१९२,६७९,२२४	२०१,६७४,२०१	२११,०८९,०९६	२२०,९४३,५१३	१,०१०,४७१,४७१
१३३१३	सर्शत अनुदान पुँजिगत		३९,६४३,८४२	२१,७००,०००	१५,९००,०००	२०,४४७,९४७	२२,७१३,०३६	२३,७७३,३६४	२४,८८३,१९३	२६,०४४,८३२	२७,२६०,७००	१२४,६७५,१२५
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	१५,०००,०००				५,०००,०००	५,२३३,४१८	५,४७७,७३४	५,७३३,४५५	६,००१,११३	६,२८१,२६७	२८,७२६,९८७
१३३१५	विशेष अनुदान पुँजिगत		१४,१८५,३९९	७,७००,०००	७,५००,०००	७,२९५,१३३	८,०५९,४६४	८,४३५,७१०	८,८२९,५२०	९,२४१,७१४	९,६७३,१५२	४४,२३९,५६०
१३३१७	समपुरक अनुदान पुँजिगत		३,१००,०००	१०,०००,०००	७,०००,०००	४,३६६,६६७	१०,४६६,८३७	१०,९५५,४६७	११,४६६,९०९	१२,००२,२२७	१२,५६२,५३५	५७,४५३,९७५
	प्रदेश सरकारवाट प्राप्त हुने अनुदान	३५,७७९,६०१	३०,६७६,०९०	९१,६३३,०००	५३,९७६,०००	५२,६९६,२३०	१००,१७२,४०६	१०४,८४८,८२३	१०९,७४३,५५२	११४,८६६,७८६	१२०,२२९,१९१	५४९,८६०,७५८

राजस्व संकेत नं	बजेटको स्रोत	आ. व. २०७७/७८	आ. व. २०७८/७९	आ. व. २०७९/८०	चालु आ व को अनुमानित	औषत वार्षिक आय रु (गत तिन आ व को)	आगामी ५ वर्षको स्रोत अनुसार प्रक्षेपण रकम रू					
							प्रथम वर्ष (२०८१/८२)	दोस्रो वर्ष (२०८२/८३)	तेस्रो वर्ष (२०८३/८४)	चौथो वर्ष (२०८४/८५)	पाँचौं वर्ष (२०८५/८६)	पाँच वर्षको जम्मा
१३३११	वित्तिय समानिकरण अनुदान	१०,०३१,०००	९,७१३,०००	९,७१३,०००	९,७१३,०००	९,८१९,०००	१०,२७७,३८७	१०,७५७,१७३	११,२५९,३५८	११,७८४,९८६	१२,३३५,१५३	५६,४१४,०५८
१३३१२	सर्शत अनुदान चालु	१२,३००,०००	१३,५१५,०००	६०,९२०,०००	१८,२६३,०००	२८,९११,६६७	६३,७६३,९७०	६६,७४०,७०७	६९,८५६,४१०	७३,११७,५६४	७६,५३०,९६२	३५०,००९,६१४
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	६,०००,०००	३,०००,०००	१२,०००,०००	६,०००,०००	७,०००,०००	१२,५६०,२०४	१३,१४६,५६१	१३,७६०,२९१	१४,४०२,६७२	१५,०७५,०४२	६८,९४४,७७०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	७,४४८,६०१	४,४४८,०९०			३,९६५,५६४	४,१५०,६९१	४,३४४,४६०	४,५४७,२७६	४,७५९,५५९	४,९८१,७५३	२२,७८३,७३९
१३३१७	समपुरक अनुदान पुँजिगत			९,०००,०००	२०,०००,०००	३,०००,०००	९,४२०,१५३	९,८५९,९२१	१०,३२०,२१८	१०,८०२,००४	११,३०६,२८१	५१,७०८,५७७
	विविध आय	**९१२,९६९**	**२८०,७४०**	**-**	**-**	**३९७,९०३**	**११,९९९,१०१**	**१२,५५९,२६३**	**१३,१४५,५७६**	**१३,७५९,२६०**	**१४,४०१,५९३**	**६५,८६४,७९४**
	जनसहभागिता					-	१०,२४९,१०१	१०,७२७,५६७	११,२२८,३६९	११,७५२,५५१	१२,३०१,२०३	५६,२५८,७९२
	जिल्ला समन्वय समिति					-	७५०,०००	७८५,०१३	८२१,६६०	८६०,०१८	९००,१६७	४,११६,८५८
	बेरुजु	९१२,९६९	२८०,७४०			३९७,९०३	१,०००,०००	१,०४६,६८४	१,०९५,५४७	१,१४६,६९१	१,२००,२२३	५,४८९,१४४
	जम्मा आय	४१३,७१७,४१९	४२२,७७८,८०९	४७४,४०६,०००	४२७,३३५,४२४	४३६,९६७,४०९	५६३,९५५,४३०	५९०,२८२,९४८	६१७,८३९,५३३	६४६,६८२,५६०	६७६,८७२,०८६	३,०९५,६३२,५५७
३२१२२	नगद/बैङ्क मौजात	७,४२७,०६०	६६,९८८,९३३	८६,७५८,१५९	९९,११४,०६४	५३,७२४,७१७						
	कुल जम्मा	**४२१,१४४,४७९**	**४८९,७६७,७४२**	**५६१,१६४,१५९**	**५२६,४४९,४८८**	**४९०,६९२,१२७**	**५६३,९५५,४३०**	**५९०,२८२,९४८**	**६१७,८३९,५३३**	**६४६,६८२,५६०**	**६७६,८७२,०८६**	**३,०९५,६३२,५५७**

नोटः कम (,) अंग्रेजी गणना प्रणाली अनुसार रहेको ।

९.४ आयको क्षेत्रगत विभाजन र विषय क्षेत्र अनुसार अनुमानित बजेट

आवधिक योजनामा पहिचान गरिएका ५ वटा मूल विषयगत क्षेत्र र २१ वटा उपविषयगत क्षेत्रहरुमा सन्तुलित र न्यूनतम् लगानी सूनिश्चित हुने गरी बजेट सिमा निर्धारण गरिएको छ । प्रस्ताव गरिएका आयोजना र कार्यक्रमहरुको लागत हिसाब अनुमानित बजेट सीमाभन्दा केही तल माथि देखिएको छ । यसलाई वार्षिक योजनामा समायोजना गरेर लगिनेछ । प्रशासनिक खर्च अनुमान तथा बजेट र विकास खर्च अनुमान तथा बजेटको विस्तृत वितरण देहायका तालिकाहरुमा दिइएको छः

तालिका ११९: आय व्ययको रणनीतिक तथा सन्तुलित बाँडफाँट

क्र सं	बजेटको स्रोत	आगामी ५ वर्षको स्रोत अनुसार प्रक्षेपण रकम रु (हजारमा)										
		प्रतिशत	प्रथम वर्ष (२०८१/८२)	प्रतिशत	दोस्रो वर्ष (२०८२/८३)	प्रतिशत	तेस्रो वर्ष (२०८३/८४)	प्रतिशत	चौथो वर्ष (२०८४/८५)	प्रतिशत	पाँचौं वर्ष (२०८५/८६)	पाँच वर्षको जम्मा
	आय	**१००**	**५६३,९५५,४३०**	**१००**	**५९०,२८२,९४८**	**१००**	**६१७,८३९,५३३**	**१००**	**६४६,६८२,५६०**	**१००**	**६७६,८७२,०८६**	**३,०९५,६३२,५५७**
१	आन्तरिक स्रोत	२.३१	१३,०३२,५८६	२.३१	१३,६४०,९९६	२.३१	१४,२७७,८०८	२.३१	१४,९४४,३४८	२.३१	१५,६४२,००६	७१,५३७,७४३
२	राजस्व वाँडफाँट	१८.०८	१०१,९९०,९०१	१८.०८	१०६,७५२,२१२	१८.०८	१११,७३५,७९९	१८.०८	११६,९५२,०३८	१८.०८	१२२,४११,७९०	५५९,८४२,७४०
३	रोयल्टी बाँडफाँट	०.२७	१,५३३,८७४	०.२७	१,६०५,४८१	०.२७	१,६८०,४३१	०.२७	१,७५८,८८०	०.२७	१,८४०,९११	८,४१९,६५७
४	संघीय सरकारवाट प्राप्त हुने अनुदान	५९.४४	३३५,२२६,५६२	५९.४४	३५०,८७६,१७३	५९.४४	३६७,२५६,३६७	५९.४४	३८४,४०१,२४८	५९.४४	४०२,३४६,५१५	१,८४०,१०६,८६५
५	प्रदेश सरकारवाट प्राप्त हुने अनुदान	१७.७६	१००,१७२,४०६	१७.७६	१०४,८४८,८२३	१७.७६	१०९,७४३,५५२	१७.७६	११४,८६६,७८६	१७.७६	१२०,२२९,१९१	५४९,८६०,७५८
६	विविध आय	२.१३	११,९९९,१०१	२.१३	१२,५५९,२६३	२.१३	१३,१४५,५७६	२.१३	१३,७५९,२६०	२.१३	१४,४०१,५९३	६५,८६४,७९४
	व्यय	**१००**	**५६३,९५५,४३०**	**१००**	**५९०,२८२,९४८**	**१००**	**६१७,८३९,५३३**	**१००**	**६४६,६८२,५६०**	**१००**	**६७६,८७२,०८६**	**३,०९५,६३२,५५७**
क	प्रशासनिक खर्च	२४.२	१३६,६३८,४०९	२४.६	१४५,१४४,९२०	२५.०	१५४,१८१,००९	२५.३	१६३,७७९,६४५	२५.७	१७३,९७५,८५१	७७३,७१९,८३४
ख	विकास खर्च	७५.८	४२७,३१७,०२०	७५.४	४४५,१३८,०२८	७५.०	४६३,६५८,५२४	७४.७	४८२,९०२,९१५	७४.३	५०२,८९६,२३५	२,३२१,९१२,७२३
१	आर्थिक विकास	२५	१०६,८२९,२५५	२०	८९,०२७,६०६	२०	९२,७३१,७०५	२०	९६,५८०,५८३	२०	१००,५७९,२४७	४८५,७४८,४७६
२	सामाजिक विकास	२५	१०६,८२९,२५५	३०	१३३,५४१,४०९	३०	१३९,०९७,५५७	३०	१४४,८७०,८७४	३०	१५०,८६८,८७१	६७५,२०८,०८६
३	पूर्वाधार विकास	४०	१७०,९२६,८०८	४०	१७८,०५५,२११	४०	१८५,४६३,४१०	४०	१९३,१६१,१६६	४०	२०१,१५८,४९४	९२८,७६५,२४९
४	वन तथा वातावरण विकास	७	२९,९१२,१९१	७	३१,१५९,६६२	७	३२,४५६,०९७	७	३३,८०३,२०४	७	३५,२०२,७३६	१६२,५३३,९१९
५	सुशासन तथा संस्थागत ब्यवस्था	३	१२,८१९,५११	३	१३,३५४,१४१	३	१३,९०९,७५६	३	१४,४८७,०८७	३	१५,०८६,८८७	६९,६५७,३९४

नोटः कम (,) अंग्रेजी गणना प्रणाली अनुसार रहेको ।

तालिका १२०: प्रशासनिक खर्च अनुमानित बजेट

शीर्षक नं.	शीर्षकको नाम	औषत वार्षिक आय रु (गत तिन आ. व. को आयबाट)	औषत प्रतिशत अंश	प्रथम वर्ष (२०८१/८२)	दोस्रो वर्ष (२०८२/८३)	तेस्रो वर्ष (२०८३/८४)	चौथो वर्ष (२०८४/८५)	पाँचौं वर्ष (२०८५/८६)	पाँच वर्षको जम्मा	अनुमानित औषत प्रतिशत अंश
क	**प्रशासनिक खर्च**	**१३३,४३५,८८२**	**३२.५**	**१३६,६३८,४०९**	**१४५,१४४,९२०**	**१५४,१८१,००९**	**१६३,७७९,६४५**	**१७३,९७५,८५१**	**७७३,७१९,८३४**	**२६.१**
२११११	कर्मचारी पारिश्रमिक	९०,२७७,२८२	२२.०	९५,८९७,५५१	१०१,८६७,७१४	१०८,२०९,५५३	११४,९४६,२०७	१२२,१०२,२५६	५४३,०२३,२८२	१८.३४
२१११२	पदाधिकारी पारिश्रमिक	२,०००,०००	०.५	२,१२४,५११	२,२५६,७७४	२,३९७,२७१	२,५४६,५१५	२,७०५,०४९	१२,०३०,१२०	०.४१
२११२१	पोशाक	१,४२८,३३३	०.३	९८७,८९८	१,०४९,४००	१,११४,७३१	१,१८४,१२९	१,२५७,८४८	५,५९४,००६	०.१९
२११२२	खाद्यान्न	४१९,३६७	०.१	–	–	–	–	–	–	०.००
२११२३	औषधी उपचार	–	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२११३१	स्थानीय भत्ता	२,२८३,५३६	०.६	२,४२५,६९९	२,५७६,७१२	२,७३७,१२७	२,९०७,५२९	३,०८८,५३९	१३,७३५,६०६	०.४६
२११३२	महँगी भत्ता	९८२,७११	०.२	१,०४३,८९०	१,१०८,८७८	१,१७७,९१२	१,२५१,२४४	१,३२९,१४१	५,९११,०६६	०.२०
२११३३	फिल्ड भत्ता	४८,०००	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२११३४	कर्मचारी बैठक भत्ता	६२३,१३३	०.२	४६७,३९२	४९६,४९०	५२७,४००	५६०,२३३	५९५,१११	२,६४६,६२६	०.०९
२११३५	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	६१६,४९३	०.२	६५४,८७३	६९५,६४३	७३८,९५०	७८४,९५४	८३३,८२२	३,७०८,२४२	०.१३
२११३९	अन्य भत्ता	६१६,९८१	०.२	६५५,३९२	६९६,१९३	७३९,५३५	७८५,५७६	८३४,४८२	३,७११,१७८	०.१३
२११४१	पदाधिकारी बैठक भत्ता	३,२९८,०३३	०.८	३,०३२,९५२	३,२२१,७७१	३,४२२,३४४	३,६३५,४०४	३,८६१,७२९	१७,१७४,२००	०.५८
२११४२	पदाधिकारी अन्य सुविधा	३,०४२,४२५	०.७	३,२३१,८३३	३,४३३,०३३	३,६४६,७५९	३,८७३,७९०	४,११४,९५५	१८,३००,३६९	०.६२
२११४९	पदाधिकारी अन्य भत्ता	२०३,६५३	०.०	२१६,३३२	२२९,८००	२४४,१०६	२५९,३०३	२७५,४४६	१,२२४,९८७	०.०४
२१२१२	कर्मचारीको योगदानमा आधारित निबृत्तिभरण तथा उपदान कोष खर्च	१६६,६६७	०.०	१७७,०४३	१८८,०६५	१९९,७७३	२१२,२१०	२२५,४२१	१,००२,५१०	०.०३
२१२१३	कर्मचारीको योगदानमा आधारित बिमा कोष खर्च	–	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२१२१४	कर्मचारी कल्याण कोष	–	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२१२१९	अन्य सामाजिक सूरक्षा खर्च	१६८,६६७	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००

२१२२३	पदाधिकारीको योगदानमा आधारित बिमा कोष खर्च	–	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२१२२४	पदाधिकारी कल्याण कोष खर्च	–	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२२१११	पानी तथा विजुली	२४७,७८७	०.१	२६३,२१३	२७९,५९९	२९७,००६	३१५,४९६	३३५,१३८	१,४९०,४५२	०.०५
२२११२	संचार महसुल	९४७,९७७	०.२	१,००६,९९४	१,०६९,६८५	१,१३६,२७८	१,२०७,०१८	१,२८२,१६२	५,७०२,१३७	०.१९
२२२११	इन्धन (पदाधिकारी)	५९७,९०४	०.१	–	–	–	–	–	–	०.००
२२२१२	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	१,८५१,५२१	०.५	१,९६६,७८९	२,०८९,२३२	२,२१९,२९९	२,३५७,४६३	२,५०४,२२८	११,१३७,०१०	०.३८
२२२१३	सवारी साधन मर्मत सम्भार	१,८६१,७६७	०.५	१,९७७,६७३	२,१००,७९४	२,२३१,५८०	२,३७०,५०९	२,५१८,०८६	११,१९८,६४३	०.३८
२२२१४	कर्मचारी विमा तथा नवीकरण	३५६,८४६	०.१	३७९,०६२	४०२,६६०	४२७,७२८	४५४,३५७	४८२,६४३	२,१४६,४५०	०.०७
२२२२१	मेशिनरी औजार सञ्चालन र मर्मत	५०९,५५१	०.१	५४१,२७३	५७४,९७०	६१०,७६६	६४८,७८९	६८९,१८०	३,०६४,९७८	०.१०
२२२३१	सार्वजनिक सम्पत्ति सञ्चालन र मर्मत	१६०,०००	०.०	५३,११३	५६,४१९	५९,९३२	६३,६६३	६७,६२६	३००,७५३	०.०१
२२२९१	अन्य सम्पत्ति सञ्चालन र मर्मत	८०,०००	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२२३११	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	५,१९५,०७०	१.३	५,०९१,४२९	५,४०८,४००	५,७४५,१०३	६,१०२,७६८	६,४८२,७००	२८,८३०,४००	०.९७
२२३१२	पशुपन्छीहरुको आहार	२३,३३३	०.०	२४,७८६	२६,३२९	२७,९६८	२९,७०९	३१,५५९	१४०,३५१	०.००
२२३१३	पुस्तक, पत्रपत्रिका	४,०३१,४८१	१.०	४,२८२,४६३	४,५४९,०७०	४,८३२,२७६	५,१३३,११२	५,४५२,६७७	२४,२४९,५९९	०.८२
२२३१४	इन्धन - अन्य प्रयोजन	१६५,४८३	०.०	१७५,७८६	१८६,७२९	१९८,३५४	२१०,७०३	२२३,८२०	९९५,३९२	०.०३
२२३१५	पत्रपत्रिका,छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	१,२४२,४५७	०.३	१,३१९,८०७	१,४०१,९७२	१,४८९,२५३	१,५८१,९६७	१,६८०,४५३	७,४७३,४५२	०.२५
२२३१९	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	२,०३९,४५१	०.५	२,१६६,४१८	२,३०१,२९०	२,४४४,५५८	२,५९६,७४६	२,७५८,४०८	१२,२६७,४२०	०.४१
२२५२९	विविध कार्यक्रम खर्च (दिवस/उत्सव आदि)	४५६,२३४	०.१	४८४,६३७	५१४,८०९	५४६,८५९	५८०,९०४	६१७,०६८	२,७४४,२७७	०.०९
२२६११	अनुगमन मुल्यांकन खर्च	५७३,१८६	०.१	६०८,८७०	६४६,७७५	६८७,०४१	७२९,८१३	७७५,२४८	३,४४७,७४६	०.१२
२२६१२	भ्रमण खर्च	३,०६५,३८३	०.७	३,२५६,२२०	३,४५८,९३८	३,६७४,२७६	३,९०३,०२१	४,१४६,००६	१८,४३८,४६१	०.६२
२२६१९	अन्य भ्रमण खर्च	१८९,८४७	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२२७२१	सभा संचालन खर्च	८५२,९५०	०.२	–	–	–	–	–	–	०.००

२८१४२	घरभाडा	१,१३०,८६७	०.३	८४९,८०५	९०२,७१०	९५८,९०८	१,०१८,६०६	१,०८२,०२०	४,८१२,०४८	०.१६
२८१४३	सवारी साधन र मेशीन औजार भाडा	४१३,१७४	०.१	६९,०४७	७३,३४५	७७,९११	८२,७६२	८७,९१४	३९०,९७९	०.०१
२८१४९	अन्य भाडा	१,१३५,०००	०.३	१,२०५,६६०	१,२८०,७१९	१,३६०,४५१	१,४४५,१४७	१,५३५,११६	६,८२७,०९३	०.२३
२८२११	राजस्व फिर्ता	१३३,३३३	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२८२१९	अन्य फिर्ता	–	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००
२८९११	भैपरी आउने चालु खर्च	–	०.०	–	–	–	–	–	–	०.००

नोटः कम (,) अंग्रेजी गणना प्रणाली अनुसार रहेको।

तालिका १२१: विषय क्षेत्रअनुसार अनुमानित बजेट

क्र सं	विषय क्षेत्र	प्रतिशत	प्रथम वर्ष (२०८०/८१)	प्रतिशत	दोस्रो वर्ष (२०८१/८२)	प्रतिशत	तेस्रो वर्ष (२०८२/८३)	प्रतिशत	चौथो वर्ष (२०८३/८४)	प्रतिशत	पाँचौं वर्ष (२०८४/८५)	पाँच वर्षको जम्मा
१	आर्थिक विकास	२५	१०६,८२९	२०	८९,०२८	२०	९२,७३२	२०	९६,५८१	२०	१००,५७९	४८५,७४८
२	सामाजिक विकास (ससर्त सहित)	२५	१०६,८२९	३०	१३३,५४१	३०	१३९,०९८	३०	१४४,८७१	३०	१५०,८६९	६७५,२०८
३	पूर्वाधार विकास	४०	१७०,९२७	४०	१७८,०५५	४०	१८५,४६३	४०	१९३,१६१	४०	२०१,१५८	९२८,७६५
४	वन तथा वातावरण विकास	७	२९,९१२	७	३१,१६०	७	३२,४५६	७	३३,८०३	७	३५,२०३	१६२,५३४
५	सुशासन तथा संस्थागत ब्यवस्था	३	१२,८२०	३	१३,३५४	३	१३,९१०	३	१४,४८७	३	१५,०८७	६९,६५७
	जम्मा	१००	४२७,३१७	१००	४४५,१३८	१००	४६३,६५९	१००	४८२,९०३	१००	५०२,८९६	२,३२१,९१३

नोटः कम (,) अंग्रेजी गणना प्रणाली अनुसार रहेको।

९.३.१ आर्थिक विकासमा रणनीतिक बजेट वितरण

आर्थिक विकासको क्षेत्रमा कुल विकास बजेटको २० प्रतिशत रकम विभाजन गरिएको छ। यस आवधिक विकास योजनामा आर्थिक विकासका उप विषय क्षेत्रका रणनीतिहरुमा बजेट विभाजन गरी कार्यान्वयनका लागि प्रस्ताव गरिएको छ। रणनीति तथा कार्यनीतिहरुको महत्व, प्रकृति, कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको परिमाण र बजेट आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी सहभागितामूलक पद्दतिबाट रणनीतिक क्षेत्रहरुमा बजेट विभाजन गरिएको छ। आर्थिक विकासको क्षेत्रमा अनुमान गरिएको बजेट अंकलाई रणनीतिक विभाजन देहायका तालिकाहरु दिइएको छः

तालिका १२२: आर्थिक विकासका उप विषय क्षेत्रगत रणनीतिहरुमा बजेट वितरण

१	आर्थिक विकास	२५	१०६८२९	२०	८९०२८	२०	९२७३२	२०	९६५८१	२०	१००५७९	४८५७४८
क्र सं	विषय क्षेत्र	प्रतिशत	प्रथम वर्ष (२०८०/८१)	प्रतिशत	दोस्रो वर्ष (२०८१/८२)	प्रतिशत	तेस्रो वर्ष (२०८२/८३)	प्रतिशत	चौथो वर्ष (२०८३/८४)	प्रतिशत	पाँचौं वर्ष (२०८४/८५)	पाँच वर्षको जम्मा
१.१	कृषि, पशुपन्छी विकास	३०	३२,०४९	३०	२६,७०८	३०	२७,८२०	३०	२८,९७४	३०	३०,१७४	१४५,७२५
१.२	सहकारी विकास	५	५,३४१	५	४,४५१	५	४,६३७	५	४,८२९	५	५,०२९	२४,२८७
१.३	सिंचाई विकास	२५	२६,७०७	२५	२२,२५७	२५	२३,१८३	२५	२४,१४५	२५	२५,१४५	१२१,४३७
१.४	उद्योग ब्यापार व्यवसाय विकास	१५	१६,०२४	१५	१३,३५४	१५	१३,९१०	१५	१४,४८७	१५	१५,०८७	७२,८६२
१.५	श्रम रोजगारी र सामाजिक सूरक्षा	५	५,३४१	५	४,४५१	५	४,६३७	५	४,८२९	५	५,०२९	२४,२८७
१.६	पर्यटन विकास	२०	२१,३६६	२०	१७,८०६	२०	१८,५४६	२०	१९,३१६	२०	२०,११६	९७,१५०
	जम्मा	१००	१०६,८२९		८९,०२८		९२,७३२		९६,५८१		१००,५७९	४८५,७४८

९.३.२ सामाजिक विकासमा रणनीतिक बजेट वितरण

सामाजिक विकासको क्षेत्रमा हरेक आर्थिक वर्षमा कुल विकास बजेटको ३० प्रतिशत रकम विभाजन गरिएको छ । यस योजनामा सामाजिक विकासका उप विषय क्षेत्रका रणनीतिहरुमा बजेट विभाजन गरी कार्यान्वयनका लागि प्रस्ताव गरिएको छ। सोको विवरण देहायअनुसार दिइएको छः

तालिका १२३: सामाजिक विकासका उप विषय क्षेत्रगत रणनीतिहरुमा बजेट वितरण

२	सामाजिक विकास	२५	१०६८२९	३०	१३३५४१	३०	१३९०९८	३०	१४४८७१	३०	१५०८६९	६७५२०८
क्र सं	विषय क्षेत्र	प्रतिशत	प्रथम वर्ष (२०८०/८१)	प्रतिशत	दोस्रो वर्ष (२०८१/८२)	प्रतिशत	तेस्रो वर्ष (२०८२/८३)	प्रतिशत	चौथो वर्ष (२०८३/८४)	प्रतिशत	पाँचौं वर्ष (२०८४/८५)	पाँच वर्षको जम्मा
२.१	स्वास्थ्य तथा पोषण	२०	२१,३६६	२०	२६,७०८	२०	२७,८२०	२०	२८,९७४	२०	३०,१७४	१३५,०४२
२.२	शिक्षा विज्ञान नव प्रवर्तन	२०	२१,३६६	२०	२६,७०८	२०	२७,८२०	२०	२८,९७४	२०	३०,१७४	१३५,०४२
२.३	खानेपानी तथा सरसफाई	२०	२१,३६६	२०	२६,७०८	२०	२७,८२०	२०	२८,९७४	२०	३०,१७४	१३५,०४२
२.४	महिला बालबालिका तथा लक्षित वर्ग	१५	१६,०२४	१५	२०,०३१	१५	२०,८६५	१५	२१,७३१	१५	२२,६३०	१०१,२८१
२.५	यूवा तथा खेलकुद	१५	१६,०२४	१५	२०,०३१	१५	२०,८६५	१५	२१,७३१	१५	२२,६३०	१०१,२८१
२.६	संस्कृति संरक्षण र विकास	१०	१०,६८३	१०	१३,३५४	१०	१३,९१०	१०	१४,४८७	१०	१५,०८७	६७,५२१
	जम्मा	१००	१०६,८२९		१३३,५४१		१३९,०९८		१४४,८७१		१५०,८६९	६७५,२०८

९.३.३ भौतिक पूर्वाधार विकासमा रणनीतिक बजेट वितरण

भौतिक पूर्वाधार विकासको क्षेत्रमा हरेक आर्थिक वर्षमा कुल विकास बजेटको ४० प्रतिशत रकम विभाजन गरिएको छ । यस योजनामा भौतिक पूर्वाधार विकासका उप विषय क्षेत्रका रणनीतिहरुमा बजेट विभाजन गरी कार्यान्वयनका लागि प्रस्ताव गरिएको छ । सोको विवरण देहायअनुसार दिइएको छः

तालिका १२४: पूर्वाधार विकासका उप विषय क्षेत्रगत रणनीतिहरुमा बजेट वितरण

३	पूर्वाधार विकास	४०	१७०९२७	४०	१७८०५५	४०	१८५४६३	४०	१९३१६१	४०	२०११५८	९२८७६५
क्र सं	विषय क्षेत्र	प्रतिशत	प्रथम वर्ष (२०८०/८१)	प्रतिशत	दोस्रो वर्ष (२०८१/८२)	प्रतिशत	तेस्रो वर्ष (२०८२/८३)	प्रतिशत	चौथो वर्ष (२०८३/८४)	प्रतिशत	पाँचौं वर्ष (२०८४/८५)	पाँच वर्षको जम्मा
३.१	बस्ती, आवास, भवन, सार्वजनिक निर्माण	१०	१७,०९३	१०	१७,८०६	१०	१८,५४६	१०	१९,३१६	१०	२०,११६	९२,८७७
३.२	सडक पुल र यातायात विकास	७५	१२८,१९५	७५	१३३,५४१	७५	१३९,०९८	७५	१४४,८७१	७५	१५०,८६९	६९६,५७४
३.३	जलस्रोत विद्युत बैकल्पिक उर्जा	१०	१७,०९३	१०	१७,८०६	१०	१८,५४६	१०	१९,३१६	१०	२०,११६	९२,८७७
३.४	सूचना सञ्चार र प्रविधि विकास	५	८,५४६	५	८,९०३	५	९,२७३	५	९,६५८	५	१०,०५८	४६,४३८
	जम्मा	१००	१७०,९२७		१७८,०५५		१८५,४६३		१९३,१६१		२०१,१५८	९२८,७६५

९.३.४ वन तथा वातावरण विकासमा रणनीतिक बजेट वितरण

वन तथा वातावरण विकासको क्षेत्रमा हरेक आर्थिक वर्षमा कुल विकास बजेटको ७ प्रतिशत रकम विभाजन गरिएको छ। यस योजनामा वन तथा वातावरण विकासका उप विषय क्षेत्रका रणनीतिहरुमा बजेट विभाजन गरी कार्यान्वयनका लागि प्रस्ताव गरिएको छ। सोको विवरण देहायअनुसार दिइएको छः

तालिका १२५: वन तथा वातावरण विकासका उप विषय क्षेत्रगत रणनीतिहरुमा बजेट वितरण

क्र सं	विषय क्षेत्र	प्रतिशत	प्रथम वर्ष (२०८०/८१)	प्रतिशत	दोस्रो वर्ष (२०८१/८२)	प्रतिशत	तेस्रो वर्ष (२०८२/८३)	प्रतिशत	चौथो वर्ष (२०८३/८४)	प्रतिशत	पाँचौं वर्ष (२०८४/८५)	पाँच वर्षको जम्मा
४.१	वन तथा जैविक विविधता	२०	५,९८२	२०	६,२३२	२०	६,४९१	२०	६,७६१	२०	७,०४१	३२,५०७
४.२	भूसंरक्षण तथा जलधार व्यवस्थापन	५०	१४,९५६	५०	१५,५८०	५०	१६,२२८	५०	१६,९०२	५०	१७,६०१	८१,२६७
४.३	वातावरण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन	१०	२,९९१	१०	३,११६	१०	३,२४६	१०	३,३८०	१०	३,५२०	१६,२५३
४.४	विपद जोखिम न्यूनिकरण व्यवस्थापन र जलवायू उत्थानशिलता	२०	५,९८२	२०	६,२३२	२०	६,४९१	२०	६,७६१	२०	७,०४१	३२,५०७
	जम्मा	१००	२९,९१२		३१,१६०		३२,४५६		३३,८०३		३५,२०३	१६२,५३४

९.३.५ सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्थाका रणनीतिक बजेट वितरण

सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्थाको क्षेत्रमा हरेक आर्थिक वर्षमा कुल विकास बजेटको ३ प्रतिशत रकम विभाजन गरिएको छ । यस योजनामा सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्थाका उप विषय क्षेत्रका रणनीतिहरुमा बजेट विभाजन गरी कार्यान्वयनका लागि प्रस्ताव गरिएको छ । सोको विवरण देहायअनुसार दिइएको छः

तालिका १२६: सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्था उप विषय क्षेत्रगत रणनीतिहरुमा बजेट वितरण

क्र सं	विषय क्षेत्र	प्रतिशत	प्रथम वर्ष (२०८०/८१)	प्रतिशत	दोस्रो वर्ष (२०८१/८२)	प्रतिशत	तेस्रो वर्ष (२०८२/८३)	प्रतिशत	चौथो वर्ष (२०८३/८४)	प्रतिशत	पाँचौं वर्ष (२०८४/८५)	पाँच वर्षको जम्मा
५.१	स्थानीय नीति ऐन तथा सुशासन	२०	२,५६४	२०	२,६७१	२०	२,७८२	२०	२,८९७	२०	३,०१७	१३,९३१
५.२	संगठनात्मक संरचना तथा प्रणाली	३०	३,८४६	३०	४,००६	३०	४,१७३	३०	४,३४६	३०	४,५२६	२०,८९७
५.३	स्रोत तथा योजना व्यवस्थापन	१५	१,९२३	१५	२,००३	१५	२,०८६	१५	२,१७३	१५	२,२६३	१०,४४९
५.४	जनशक्ति विकास तथा सेवा प्रवाह	३५	४,४८७	३५	४,६७४	३५	४,८६८	३५	५,०७०	३५	५,२८०	२४,३८०
	जम्मा	१००	१२,८२०	१००	१३,३५४	१००	१३,९१०	१००	१४,४८७	१००	१५,०८७	६९,६५७

९.५ स्रोत व्यवस्थापन तथा परिचालन रणनीति

आवधिक विकास योजनाका अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा हासिल गर्न आन्तरिक आयको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । तसर्थ आन्तरिक आयका स्रोतहरु परिचालन गर्नका लागि देहायअनुसारका रणनीतिहरु कार्यान्वयन गरिनेछ ।

क) गाँउपालिकाको सबै घरधुरीलाई सम्पत्ति करको दायरामा ल्याइनेछ ।

ख) गाँउपालिकाको विभिन्न स्थानहरु पर्यटकीय महत्वका भएको हुँदा ती स्थानहरुमा पूर्वाधार थप तथा सौन्दर्यीकरण गरी पर्यटन व्यवसाय प्रवर्द्धन गरी आन्तरिक आय बढाउन पहल गरिनेछ ।

ग) यस गाँउपालिकाको कृषि तथा पशुजन्य व्यावसायिक फर्महरुको स्थापना र सञ्चालन प्रवर्द्धन गरी आन्तरिक आय बृद्धिमा पहल गरिनेछ ।

घ) गाँउपालिकाको महत्वका परियोजनाहरुका लागि विकास साझेदारहरुको खोजी गरी सहकार्य तथा साझेदारीमा लगानी भित्र्याउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

९.६ आवधिक योजना कार्यान्वयन

आवधिक योजनाको कार्यान्वयन गर्नका लागि देहायअनुसारका विधिहरु अपनाइनेछः

क) आवधिक योजना निर्देशक समितिलाई यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि निर्देशन दिने, अनुगमन, मुल्याङ्कन र समीक्षा गर्ने जिम्मेवारी दिइनेछ ।

ख) आवधिक योजनालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नका लागि विषय क्षेत्रगत नीति तथा रणनीति, मध्यमकालीन खर्च संरचना, राजस्व सुधार कार्ययोजना, खरिद गुरुयोजना र क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

ग) हरेक वर्ष वार्षिक योजनामा आवधिक योजनाका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु अनिवार्यरुपमा समावेश गर्दै लगिनेछ ।

घ) आवधिक योजनाको नीति कार्यक्रमको प्रभावकारिता सम्बन्धमा मध्यकालीन तथा अन्तित मूल्यांकन व्यवस्था मिलाइनेछ ।

९.७ अनुगमन तथा मूल्यांकन योजना

आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि देहायअनुसारको रणनीतिक गतिविधिहरु कार्यान्वयन गरिनेछः

क) आवधिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि अनुगमन तथा सुपरिवेक्षणको जिम्मेवारी आवधिक योजना निर्देशक समितिलाई दिई वार्षिक योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनको समयमा अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरिनेछ ।

ख) आवधिक योजनाको मध्यकालीन तथा अन्तिम मूल्यांकन तेस्रो पक्षबाट गराई प्राप्त सुझावहरु आगामी रणनीतिक तथा वार्षिक योजनाम समावेश गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।